1900

ԸՆԴԱՐՁԱԿ ՕՐԱՑՈՅՑ

ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ

ԿԱԶՄԱՏՈՒՆ

Յ. ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ

ՊԱՅՊԸԼ ՀԱՈՒԶ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

(Ֆինճանճըլար խօզուշու)

1900

ԸՆԴԱՐՁԱԿ ՕՐԱՑՈՅՑ

ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ

Ս. Փ. ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ
1900

Ի ՀԱՅՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ

Տ. Տ. ՄԿՐՏՉԻ Ա.

ՍՐԲԱԶԱՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

Ի ՊԱՏՐԻԱՐՔՈՒԹԵԱՆ Ս. ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ

Տ. ՅԱՐՈՒԹԵԱՆ

Ս. ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ

Ի ՊԱՏՐԻԱՐՔՈՒԹԵԱՆ Կ. ՊՈԼՍՈՅ

Տ. ՄԱՂԱՔԵԱՅ

Ս. ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ

1900

ԸՆԴԱՐՁԱԿ ՕՐԱՑՈՅՑ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ

ՏՈՄԱՐ

ՋԱՆԱԶԱՆ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐ

ՎԻՃԱԿԱԳՐԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՏՑՂԲ — ՏՑՂԳ

ՌՅԽԸ — ՌՅԽԹ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆ

ՆԱԽԿԻՆ ՏՊԱՐԱՆ

Գ. ՊԱՂՏԱՏԼԵԱՆ

Սուլթան Համամ Ճատտէսի, Թիւ 14

ԻՆԱՀԱՆՋ ԹՈՒԻՆ ՔՐԻՍՏՈՍԻ

1900

ԵՒ ԲՈՒՆ ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ ՀԱՅՈՑ

ՏՅՂԲ-ՏՅՂԳ 4392-4393

ԵՒ ՏՈՄԱՐԱԿԱՆ ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ ԱԶԳԻՍ

ՌՅԽԸ-ՌՅԽԹ-1348-1349

Գիր տարւոյն է	ՄՃ
Եօթներեակն	ՁԷ
Վերադիրն	Թ
Իննեւտասներեակն	18
Տանուտէրն	Ձուկն

Բուն ձայնքն *աձ. բձ. գձ. դձ.* Աջակողմեան դասուն են սկսեալ ի Բուն Բարեկենդանէ :

Շարժական տօնք, եւ միջոցք նոցին

Օր ԾՆՆԴԵԱՆ	*Եշ. Յունվ.*	6
Միջոց ուտիք աւուրք		24
Առաջաւորաց բարեկենդ.	*Յունվ.*	30
Սուրբ Սարգիս	*Փետր.*	5
Տեառնընդառաջ	*Բշ.* »	14
Բուն բարեկենդան	»	20
Օր Աւետման	*Աւագ Ուր. Ապրիլ*	7
ԶԱՏԻԿ	»	9
Երեւման Ս. Խաչ	*Մայիս*	7
Համբարձումն	»	18
Հոգեգալուստ	»	28
Բարեկենդան Լուսաւորչի	*Յուն.*	18
Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ (Գիւտ)	»	24
Բարեկենդան Վարդավառի	*Յուլ.*	9
ՎԱՐԴԱՎԱՌ	»	16
Միջոց եօթնեակք պահոց		*Չորք*
Բարեկ. Ս. Աստուածածնի	*Օգոստ.*	6
ՎԵՐԱՓՈԽՈՒՄՆ Ս. ԱՍՏՈՒԱԾ.	»	13
Միջոց եօթնեակք պահոց		*Հինգ*
Բարեկենդան Ս. Խաչի	*Սեպտ.*	10
ԽԱՉՎԵՐԱՑ	»	17
Բրկնդն. Վարագայ Ս. Խաչի	»	24
Վարագայ Ս. Խաչ	*Հոկտ.*	1
Միջոց ուտիք եօթնեակք		*Եօթն*
Գիւտ Ս. Խաչի	»	29
Ս. Հրեշտակապետաց	*Նոյմ.*	11
Բարեկենդան Յիսնակաց	»	19
Բարեկենդան Ս. Յակոբայ	*Դեկտ.*	10
Սուրբ Յակոբ	»	16
Միջոց ուտիք աւուրք		10
Օր բարեկենդանի Ս. Ծննդեան		*Եշ.*

Ըստ Լատինացւոց

Շրջանն լուսնի, որ է ոսկեթիւն	1
Շրջանն արեգակնային փոքր	5
Վերադիրն	29
Ինդիկտիոնն Հռովմէական	13
Կիրակագիրն	Է

Իսկ Զատիկ նոցա միով եօթնեկաւ յառաջ է քան զմերն :

Շարժական տօնք Լատինաց

Եօթանասներորդ Կիր. (Ն.Տ.)	*Փետր.*	11
Օր մոխրոց	»	28
Զատիկ	*Ապրիլ*	15
Համբարձումն	*Մայիս*	24
Հոգեգալուստ	*Յուն.*	3
Ամենասուրբ Երրորդութիւն	»	10
Տօն Ս. Հաղորդութեան.	»	14
Ա. Կիւրակէ Գալստեան	*Դեկտ.*	2

Ամսամուտք Տաճկաց

Շէվվալ ١٣١٧	29	օր *Յունուար*	20
Զիւլգաադէ	30	» *Փետր.*	18
Զիւլհիճճէ	29	» *Մարտ*	19
Մուհարրէմ ١٣١٨	29	» *Ապրիլ*	17
Սէֆէր	30	» *Մայիս*	16
Րէպիւլ էվվէլ	29	» *Յունիս*	15
Րէպիւլ ախըր	30	» *Յուլիս*	14
Ճէմազիւլ էվվէլ	30	» *Օգոստոս*	13
Ճէմազիւլ ախըր	29	» *Սեպտեմբեր*	12
Րէճէպ (3 [illegible])	30	» *Հոկտեմբեր*	11
Շաապան	30	» *Նոյեմբեր*	10
Ռամազան	29	» *Դեկտեմբեր*	10

Նշանաւոր աւուրք Տաճկաց

Գատըր կէճէսի	*Ռամազանի*	27	*Յունվ*	16
Ռամազան պյ.	*Շէվվալ*	1	»	20
Գուրպան պյ.	*Զիւլհիճճէ*	10	*Մրտ.*	28
Աշուրէ կիւնիւ	*Մուհար.*	10	*Ապր.*	26
Մէվլուտ	*Րէպիւլ էվ.*	12	*Յուն.*	26
Գանտիլ կէճ.	*Րէճէպ*	3	*Հոկ.*	13
Միրաճ կէճէսի	»	27	*Նոյ.*	6
Պէրաթ	» *Շաապան*	15	»	24

Չորս եղանակք

Գարնան. եւ հաւասարակած	*ի Մարտի*	8
Ամառն. եւ արեւադարձ	*ի Յունի.*	9
Աշնան. եւ հաւասարակած	*ի Սեպտ.*	10
Ձմեռն. եւ արեւադարձ	*ի Դեկտ.*	9

Տարեմուտք

Քրիստ. թուականին 1900 *Յուն.* 1
Տճկց. Ելմտկն. թուա. 1316 *Մարտ.* 1
Փոքր թուոյն Ազարիայ 285 » 21
Տճկց. Հիճրիյէ թուա. 1318 *Ապրիլ* 17
Տօմրկն. թուա. Հայոց 1349 *Օգոս.* 8
Բուն Թուակ. Հայոց 4393 *Օգոս.* 11
Հրէից թուական. 5661 *Սեպտ.* 11
Լատինաց Նոր Տոմար 1901 *Դեկտ.* 19

═

ԽԱՒԱՐՄՈՒՆՔ

Ի Մայիսի 15 բոլորական խաւարումն արեւու տեսանելի ի Կ. Պոլիս մասնակի։ Սկիզբն խաւարման ի ժմ. 20 ր. 37. Մէջ խաւարման ի ժամ 21 ր. 36. Վերջ խաւարման ի ժամ 22 ր. 35. Չափ խաւարման կիսով չափ։

Ի Մայիսի 31 մասնական խաւարումն լուսնի անտեսանելի ի Կ. Պոլիս, որովհետեւ սկիզբն խաւարման պատահի ընդ արեւմտեան հորիզոնաւ։

Ի Նոյեմբերի 9 մանեկաձեւ խաւարումն արեւու անտեսանելի ի Կ. Պոլիս։

ՀԱՄԱՌՕՏԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ

Օ.	Օր ամսոյն։
Լ. կամ Լտ.	Լատինաց։
Տ. կամ Տճ.	Տաճկաց կամ Տաճկերէն։
Գ.	Գասըմ.
Խ.	Խըտրէլլէզ
Յ. կամ Յն.	Յունաց։
Հ. կամ Հր.	Հրէից։
Տօմ.	Ըստ տոմարին մերոյ։
Յայսմ.	Ըստ յայսմաւուրաց։
Ա.	Ազարիայի։
☉	Արեգակն։
Ծն. Լս. ●	Ծնունդ լուսնի։
Առ. Քռ. ☽	Առաջին քառորդ լուսնի։
Լր. Լս. ○	Լրումն լուսնի։
Վջ. Քռ. ☾	Վերջին քառորդ լուսնի։
Ծ. Ա.	Ծագումն արեւու։
Կ. Օ.	Կէս օր։
Ե. Տ.	Երկայնութիւն տունջեան։

Ա. Ձ.	Առաջին ձայն։
Ա. Կ.	Առաջին կողմ։
Բ. Ձ.	Երկրորդ ձայն։
Բ. Կ.	Աւագ կողմ։
Գ. Ձ.	Երրորդ ձայն
Գ. Կ.	Վառ ձայն։
Դ. Ձ.	Չորրորդ ձայն։
Դ. Կ.	Վերջ ձայն։

ԱՒՈՒՐՔ ՏՕՆԱԽՄԲՈՒԹԵԱՆ

ԵԿԵՂԵՑԵԱՑ ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԻՍ
ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՑ ԳԻՒՂՕՐԷԻՑ

Փետր.	17	Սրբոց Վարդանանց զօրավարաց. ի Ֆէրի գիւղ։
Ապրիլ	9	Սուրբ Յարութիւն ի Բերա եւ ի Գումգաբու։
»	16	Նոր Կիրակի. Ս. Յարութ. Գումգաբուի դուրսը։
»	23	Աշխարհամատրան. Ս. Ստեփաննոս ի Խասգիւղ։
Մայիս	7	Երեւման Խաչ. ի Գուրուչէշմէ։
»	18	Համբարձումն. Ս. Փրկիչ յԱզգ. Հիւանդանոցի։ (յԵէտիգուլէ)։
»	28	Ամենասուրբ Երրորդութիւն. ՚ի Բերա։
Յունիս	4	Ս. Եղիա. յԷյուպ։
»	5	Ս. Հռիփսիմէ կոյս. ի Պէօյիւքտէրէ։
»	8	Ս. Յովհաննէս Կարապետ. ի Սքէնիա։
»	10-11	Ելն ի վիրապէն Ս. Լուսաւորչին. ի Գուզկունճուք եւ ի Գերեզմանատուն Բերայի։
»	24-25	Գիւտ նշխարաց Ս. Գ. Լուսաւորչին. ի Ղալաթիա եւ ի Գրնալը կղզին։
Յունիս	27	Սրբոց Երից Մանկանց, յԷմիրկէն։
Յուլիս	2	Գիւտ Տփոյ Ս. Աստուածածնի. յԵէնի գիւղ եւ յԷյուպ։
»	8	Սրբոց Առաքելոց. ի Գանտիլլի։

Յուլիս	16	Վարդավառ. Ս. Կարապետ յԻւսկիւտար. (Եէնի մահալլէ) :
»	22	Ս. Սանդուխտ. ի Րումէլի Հիսար :
Օգոստ.	13	Վերափոխումն Ս. Աստուածածնի. ի Գումգաբու, յԱզատլը, Քրիստոս Թագաւոր ի Գասքգիւղ. եւ Ս. Նշան յԱլէմտաղի :
»	20	Ը. օր Վերափոխման. ի Միջագիւղ :
»	27	Գիւտ Գօտւոյ Ս. Աստուածածնի. ի Պէշիքթաշ :
Սեպտմ.	8	Ծնունդ Ս. Աստուածածնի ի յԱննայէ. ի Մագրիգիւղ:
»	17	Խաչվերաց. յԻւսկիւտար (Սէլամսըզ). եւ Ս. Նշան ի Գարթալ :
Սեպ.	30	Ս. Գէորգ. ի Սամաթիա :
Հոկ.	21-22	Ս. Յովհաննէս Աւետարանիչ. ի Նարլը գաբու
Նոյմ.	2	Ս. Յովհան Ոսկեբերան. ի Գարակէօմրիւք :
»	11-12	Ս. Հրեշտակապետ. ի Պալատ :
»	25	Ս. Նիկողայոս ի Թօփգաբու եւ ի Պէյքօզ :
Դեկտ.	2-3	Ս. Թադէոս եւ Բարթուղիմէոս. յԵէնի գաբու :
»	16-17	Ս. Յակոբ. ի Գասըմ բաշա եւ ի Չէյրին պուրնու
»	25	Ս. Ստեփաննոս. յԱյիսբէժանօ :
»	28	Ս. Յակոբ Առաքեալ. յԱլթը-մէրմէր: եւ Ս. Յովհաննէս ի Կէտիկ բաշա :

Լուս.	Օր	ՕՐ 31 · — ՅՈՒՆՈՒԱՐ ՔԵԱՆՈՒՆԻ ՍԱՆԻ	Ցանկ.	Գամ.
13	1	**Եր.** բձ. Գ. օր պահոց Ծննդեան և **ԿԱՂԱՆԴ.** (Տարեմուտ. **1900** Նահանջ Թուականին Քրիստոսի)։ Սրբոցն Բարսղի Հայրապետին, և եղբօր Նորին Գրիգորի Նիւսացւոյն, Սեղբեստրոսի Հռովմայ Հայրապետին եւ Աբբայ Եփրեմի Խուրին Ասորւոյ ։ Ց. Տօ- Ա-----ն--խ--ւ--բէ--ն Տէ---ն է--յէ--ր--ղ Բ--ր--ղէ հ--յր--պետէն ։ Լտ. Ց---ն-----րէ 13։ Տօ/. Ք--ւշէ ԻՉ։ Ց--յ--/ Ք--ւշէ ԻԴ։ Ա. Աւ--/--յ ժէ. Տ⁴. Բ--/--ւ--նէ ١٢ և Դ----ւէ ٦٨։ Հւ.Սեբ--բէ 13։	١٢	٦٨
14	2	✠ **Ուր.** բկ. Դ. օր պահոց Ծննդեան, Լտ. Տօ- Ա-----ն Ցէ-----է։	١٣	٦٩
15	3	**Շ₂.** գձ. Ե. օր պահոց Ծննդեան։ Հւ. Տ--ւէ-փւ---է տ--խ--յ ։	١٤	٧٠
16	4	**Կ₂.** գկ. Զ. օր պահոց Ծննդեան ։	١٥	٧١
		☽ Լրումն Լուսնի · ժամ 4. րոպէ 00։		
		Փափոխական օդ ։		
17	5	**Կ₂.** դձ. Ճրագալոյց Ծննդեան և Մկրտութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի։ Ն-----խ--տէ+ յէ--ւ-խ--յէն, Ց. Ճւ--է--ւյ-- Ց--յտ-----բէ--ն ։ Լտ. Ա--տօ--է Աբբ--յէն ։	١٦	٧٢
18	6	✠ **Ե₂.** դկ. **Տօն Ծննդեան եւ Մկրտութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի ։** Ո--տէ+ է Ժ--ղ ---բ օւ --ն--ֆ--յ. Տօ/. Աւ--յ (-----ւ- 30)։ Ց.* Մէւտ----բէ--ն Տէ---ն ։	١٧	٧٣
19	7	✠ **Ուր.** աձ. Բ. օր Ծննդեան ։ Ցէւ---տ--խ] Ժ---է--յ ։ Ց.* Ց--է հ---ն----- Կ--ւ--ղէ--տէն ։	١٨	٧٤
20	8	**Եր.** ակ. Գ. օր Ծննդեան։ Ց--յ--/. Աւ--յ (-----ւ- 30) ։	١٩	٧٥
		◉ Ի չրնոսն · ժամ 20 , րոպէ 12։		
		Տ⁴. Պ---ւ⁴է Տէլէ.		
21	9	✠ **Ուր.** բձ. Դ. օր Ծննդեան։ Լտ. Աֆ--է--է Կ-----բ--։	٢٠	٧٦
		71 Տար. Ծննդեան Օսկար Բ. Թագ. Շուէտ-Նորվէկիոյ։		
22	10	**Շ₂.** բկ. Ե. օր Ծննդեան ։	٢١	٧٧
23	11	**Կ₂.** գձ. Զ. օր Ծննդեան։ Լտ. Տօ- ղ----խ/--ն Սւբ--յ-- Ց--էւ--է--յ։	٢٢	٧٨
24	12	**Կ₂.** գկ. Է. օր Ծննդեան ։	٢٣	٧٩
		☾ Վերջին Քառորդ. ժամ 4. րոպէ 18 ։		
		Մրրիկ եւ ձիւնաբեր օդ ։		
25	13	✠ **Ե₂.** դձ. Ը. **Օր Ծննդեան եւ Տօն Անուանակոչութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի ։**	٢٤	٨٠
26	14	**Ուր.** դկ. Պահք ։	٢٥	٨١
27	15	**Եր.** աձ. Տօն Ծննդեան Սրբոյն Յովհաննու Կարապետին։ Ա. Ոէ--ն (-----ւ- 30) ։ Լտ. Ց--է--ն------ Ո--էբէւ--նէն ։	٢٦	٨٢
		♛ 41։ Տար. Ծննդեան Վիլհելմ Բ. Կայսեր Գերմանիոյ ։		
28	16	✠ **Ուր.** ակ. Ա. Զկնի Ծննդեան ։ Հ--ւ---նէ+ ։ Տ⁴. Դ--տ-- էէ⁴է--է ։	٢٧	٨٣

Լուս.	Օր	ՕՐ 31 — ՅՈՒՆՈՒԱՐ ՔԵԱՆՈՒՆԻ ՍԱՆԻ	Տաճկ.	Պարսկ.
29	17	**Բշ.** բձ. *Սրբոցն Պետրոսի հայրապետին. Վլասայ եպիսկոպոսին և Աթենոգինեայ սարկաւագին։* Յն. Անտոնէ Անապատականին։ Լտ. Փրանկիսկոս Սալեզացւոյն։ Տճ. Աբբաս ադաչն. Վերջ կատակական ամառց ապաշնոյ մաքն յրերան ։	٢٨	٨٤
30	18	**Գշ.** բկ. *Սրբոցն Անտոնի, Տրիփոնի, Պարսամայ և Ոնոփրիոսի ճգնաւորացն։* Յն. Աթանասէ և Կիւրղէ հայրապետացն Աղեքսանդրեայ։ Տճ. Էլլիւլ խամէյն. Սէկզին յեանն ասաց էհլերտէ մաքն յրերան ։	٢٩	٨٥
31	19	**Դշ.** գձ. *Պահք։* Տճ. Աշէֆէ։ Հր. Ադար. (ամսոյ 30)։	٣٠	٨٦
		🌑 Ծնունդ Լուսնի. ժամ. 10. րոպէ 11։		
		Խառնակ օդ ։		
1	20	**Եշ.** գկ. *Սրբոցն Թէոդոսի Զաքարիային և մանկանցն Եփեսոսի ։* Յն. Եւթիմէոսի մեծանունին։ Լտ. Փէտրոսար։ Տճ. Շէվվալ և Պայրամ ամսոյն էրէս ։	١	٨٧
2	21	**Ուր.** դձ. *Պահք ։* Լտ. Տեառնընդառաջ։	٢	٨٨
3	22	**Շբ.** դկ. *Սրբոց Հայրապետացն Աթանասի և Կիւրղի։* Լտ. Վլասայ Եպիսկոպոսին ։	٣	٨٩
4	23	✠ **Կիր.** աձ. *Բ. Զկնի Ծննդեան ։* Հարանէք ։	٤	٩٠
5	24	**Բշ.** ակ. *Սրբոցն Կիրակոսի և մօրն Յուղիտայի, և վկայիցն Գորգիոսի, Պողիքտոսի և Գրիգորիսի։* Լտ. Աքաթայ կուսին ։	٥	٩١
6	25	**Գշ.** բձ. *Սրբոցն Վահանայ Գողթնացւոյն, Եւգինեայ կուսին և հօրն Փիլիպպոսի և մօրն Կղօդեայ և երկուց եղբարցն Սերգեայ և Ապիտոնի, և երկուց ներքինեացն։* Յն.* Դիեգորէ Աստուածաբանին ։ Լտ. Դորոթեայ կուսին ։	٦	٩٢
7	26	**Դշ.** բկ. *Պահք ։*	٧	٩٣
		☽ Առաջին Քառորդ. ժամ 6. րոպէ 13։		
		Ձիւնաբեր օդ։		
8	27	**Եշ.** գձ. *Սրբոցն Եւգինէոսի, Մակարիոսի, Վալերիոսի, Կանդիտոսի և Ակիւղասայ ։* Յն. Փոխադրութիւն նշխարաց Սրբոյն Յովհաննու Ոսկեբերանին ։	٨	٩٤
9	28	**Ուր.** գկ. *Պահք ։*	٩	٩٥
10	29	**Շբ.** դձ. *Սրբոյն Գրիգորի աստուածաբանին ։* Յն. Դարձ նշխարաց Իգնատիոսի Հայրապետին ։	١٠	٩٦
11	30	✠ **Կիր.** դկ. *Գ. Զկնի Ծննդեան։* Բարսեղինեան դասուց Աստուածոյ։ Յն.' Հայրապետացն Բարսղէ, Գրիգորէ և Յովհաննու Ոսկեբերանին. և Դիոնեսիոս որ է միջնորդ վրդոնան կլարակեց։ Լտ. Եօթանանիպար կլարկե ։	١١	٩٧
12	31	**Բշ.** աձ. ա. *Օր պահոց առաջաւորաց ։* Յն. Լափոսի դասոց յայտ Եօթնեկի ։	١٢	٩٨

Լուս.	Օր	ՕՐ 29. — ՓԵՏՐՈՒԱՐ ՃՈՒՊԱԹ	Տաճկ.	Գաւառ
13	1	Գշ. ակ. Բ. օր պահոց առաջաւորաց: [illegible]	١٣	٩٩
14	2	Դշ. բա. Գ. օր պահոց առաջաւորաց: Յ.* [illegible]	١٤	١٠٠
		⊙ Լրումն Լուսնի. ժամ 22. րոպէ 2։ **Ձիւն եւ անձրեւ:**		
15	3	Եշ. բկ. Դ. օր պահոց առաջաւորաց:	١٥	١٠١
16	4	Ուր. գա. Ե. օր պահոց առաջաւորաց և Յիշատակ Յովնանու մարգարէին:	١٦	١٠٢
17	5	Շբ. գկ. Սրբոցն Սարգսի զօրավարին, և որդւոյ նորա Մարտիրոսի և չորեքտասան զինուորացն: Տօն. [illegible] (—— 30):	١٧	١٠٣
18	6	✠ Կիր. դա. Դ. Զկնի Ծննդեան: [illegible]	١٨	١٠٤
19	7	Բշ. դկ. Սրբոց Ատովմանց զօրավարաց և Մարկոսի եպիսկոպոսին, Պիոնի քահանային, Կիւրղի և Բենիամինի սարկաւագացն. և կուսիցն Արգլմոհեհի, Որմզդանայ և Սայէնի, [illegible] (—— 30): Տն. [illegible]. Օր [illegible]	١٩	١٠٥
		◉ ի Զուկն. ժամ 10. րոպէ 1: Տն. [illegible]		
20	8	Գշ. ա. Սրբոց Սուքիասանց վկայից: Յն. [illegible]	٢٠	١٠٦
21	9	Դշ. տկ. Պահք:	٢١	١٠٧
22	10	Եշ. բա. Սրբոց Ոսկեանց քահանայից. Յն.* [illegible]	٢٢	١٠٨
		☾ Վերջին Քառորդ. ժամ 19. րոպէ 39։ **Անձրեւաբեր եղանակ:**		
23	11	Ուր. բկ. Պահք: Յն.* [illegible]	٢٣	١٠٩
24	12	Շբ. գա. Սրբոյն Իսահակայ Պարթեւի հայրապետին մերոյ: Յն. [illegible] Լտ. [illegible]	٢٤	١١٠
25	13	✠ Կիր. գկ. Ե. զկնի Ծննդեան: Լտ. [illegible]	٢٥	١١١
26	14	✠ Բշ. դա. **Տեառնընդառաջ**: Ա. [illegible] (—— 31): [illegible] Յն. [illegible] Տն. [illegible] Օր [illegible]	٢٦	١١٢
27	15	Գշ. դկ. Սրբոց Ղեւոնդեանց քահանայից:	٢٧	١١٣
28	16	Դշ. ա. Պահք: Լտ. Օր [illegible]	٢٨	١١٤
1	17	† Եշ. ակ. Սրբոց **Վարդանանց** զօրավարաց հազար երեսուն և վեց վկայից: [illegible] Լտ. [illegible]	٢٩	١١٥

Լուս.	Օր	ՕՐ 29. — ՓԵՏՐՈՒԱՐ — ՇՈՒԲԱԹ	Տաճկ.	Փատրոն
		Նորալուսին Լուսնի. ժամ 19. րոպէ 25 :		
		Խառնակ օդ :		
2	18	**Ուր.** բծ. *Պահք* ։ Տճ. Զէլքատէ (ամսոյն 30)։ Հր. Ադար (ամսոյն 29)։	١	١١٦
3	19	**Շբ.** բկ. *Կոստանդնուպոլսոյ Սուրբ Ժողովոյն հարիւր յիսուն հայրապետացն* ։	٢	١١٧
4	20	✠ **Կիր.** դկ. *Բուն Բարեկենդան* ։ [illegible] ։	٣	١١٨
5	21	**Բշ.** ած. *Առաջին օր Մեծ Պահոց* ։ Յն. [illegible] Տճ. [illegible]	٤	١١٩
6	22	**Գշ.** ակ. *Բ. օր մեծ պահոց* ։	٥	١٢٠
		11 Տար. Գահակալութեան Աղեքսանդր թագաւորին Սերպիոյ ։		
7	23	**Դշ.** բծ. *Գ. օր մեծ պահոց* ։ Լտ. [illegible] ։	٦	١٢١
8	24	**Եշ.** բկ. *Դ. օր մեծ պահոց* ։ Յն. [illegible] Հր. [illegible] ։	٧	١٢٢
		Առաջին Քառորդ. ժամ 18. րոպէ 44 ։		
		Ձիւնաբեր օդ :		
9	25	**Ուր.** գծ. *Ե. օր մեծ պահոց* ։ Յն. [illegible] Տճ. [illegible] ։	٨	١٢٣
10	26	**Շբ.** գկ. *Զ. օր մեծ պահոց* ։ *Սրբոյն Թէոդորոսի զօրավարին* ։ Յն. [illegible] ։	٩	١٢٤
11	27	✠ **Կիր.** դծ. *Բ. Քառասնորդական պահոց* ։	١٠	١٢٥
12	28	**Բշ.** դկ. *Ը. օր մեծ պահոց* ։	١١	١٢٦
13	29	**Գշ.** ած. *Թ. օր մեծ պահոց* ։	١٢	١٢٧

Լուս.	Օր.	ՕՐ 31. — ՄԱՐՏ ՄԱՐԹ	Տաճկ.	Գամարի
14	1	Դշ. ակ. Ժ. օր մեծ պահոց. Հր. [illegible]	١٣	١٢٨
		56 Տար. Ծննդեան Ումպէրթօ Թագաւորին Իտալիոյ ։		
15	2	Եշ. բձ. ԺԱ. օր մեծ պահոց. Հր. [illegible]	١٤	١٢٩
16	3	Ուր. բկ. ԺԲ. օր մեծ պահոց ։ Տն. [illegible]	١٥	١٣٠
		Ցեսին Լրումն Լուսնի. ժամ 15. րոպէ 56։ **Խառնակ օդ ։**		
17	4	Շբ. գձ. ԺԴ. օր մեծ պահոց։ Սրբոյն Կիւրղի Երուսաղեմայ հայրապետին և միւս Կիւրղի եպիսկոպոսին և մօր նորա Աննայի ։	١٦	١٣١
18	5	✠ Կիր. գկ. Գ. Բառասնորդական պահոց ։ [illegible] Լ. [illegible]	١٧	١٣٢
19	6	Բշ. դձ. ԺԵ. օր մեծ պահոց ։ Տօն. [illegible] (— 30)։ Լ. [illegible]	١٨	١٣٣
20	7	Գշ. դկ. ԺԶ. օր մեծ պահոց ։ [illegible] Տն. [illegible]	١٩	١٣٤
21	8	Դշ. աձ. ԺԷ. օր մեծ պահոց ։ [illegible] Տն. [illegible] (— 30)։ Լ. [illegible]	٢٠	١٣٥
		◉ ի Խոյն. ժամ 9. րոպէ 14։ Տն. [illegible]		
22	9	Եշ. ակ. ԺԸ. օր մեծ պահոց։ Ցն.* [illegible]	٢١	١٣٦
23	10	Ուր. բձ. ԺԹ. օր մեծ պահոց։	٢٢	١٣٧
24	11	Շբ. բկ. Ի. օր մեծ պահոց։ Սրբոյն Յովհաննու Երուսաղեմայ Հայրապետին, և սրբոց հայրապետացն մերոց Յովհաննու Իմաստասիրին Օձնեցւոյ, Յովհաննու Որոտնեցւոյն և Գրիգորի Տաթեւացւոյն ։	٢٣	١٣٨
		Վերջին Քառորդ. ժամ 8. րոպէ 20։ **Բմաքեր հողմունք ։**		
25	12	✠ Կիր. գձ. Դ. Բառասնորդական պահոց։ [illegible] Լ. [illegible]	٢٤	١٣٩
26	13	Բշ. գկ. ԻԲ. օր մեծ պահոց։	٢٥	١٤٠
27	14	Գշ. դձ. ԻԳ. օր մեծ պահոց։	٢٦	١٤١

Լաs.	Օr.	ՕՐ 31. — ՄԱՐՏ ՄԱՐԹ	Տանկ.	Թուական
28	15	Դշ. դկ. ԻԴ. օր մեծ պահոց՝ [illegible] Հր. [illegible] է ժամ 3 [illegible] 7.	٢٧	١٤٢
29	16	Եշ. ած. ԻԵ. օր մեծ պահոց՝ Ա. [illegible] ([illegible] 5).	٢٨	١٤٣
30	17	Ուր. սկ. ԻԶ օր մեծ պահոց:	٢٩	١٤٤
31	18	Շբ. բծ. ԻԷ. օր մեծ պահոց: Սրբոց Քառասնից մանկանցն, որք ի Սեբաստիա կատարեցան: Յն. [illegible] Հր. [illegible] ([illegible] 30). [illegible] Ս. [illegible]	٣٠	١٤٥
		Ծնունդ Զատկական Լուսնի. ժամ 4. րոպէ 3:		
		Հողմունք եւ անձրեւք:		
1	19	✠ Կիր. բկ. Ե. Քառասնորդական պահոց. [illegible]: Լտ. [illegible] Տճ. [illegible] ([illegible] 29).	١	١٤٦
2	20	Բշ. գծ. ԻԹ. օր մեծ պահոց:	٢	١٤٧
3	21	Գշ. գկ. Լ. օր մեծ պահոց. Ա. [illegible] ([illegible] 30) [illegible] ՄՁԵ = 285 [illegible]	٣	١٤٨
4	22	Դշ. դծ. ԼԱ. օր մեծ պահոց:	٤	١٤٩
5	23	Եշ. դկ. ԼԲ. օր մեծ պահոց. Լտ. [illegible]	٥	١٥٠
6	24	Ուր. ած. ԼԳ. օր մեծ պահոց.	٦	١٥١
7	25	+ Շբ. ակ. ԼԴ. օր մեծ պահոց. Սրբոյ Հօրն մերոյ Գրիգորի Լուսաւորչին մուտն ի վիրապն: Յն. [illegible]	٧	١٥٢
		Առաջին Քառորդ. ժամ 8. րոպէ 41.		
		Խառնակ օդ:		
8	26	✠ Կիր. բծ. Զ. Քառասնորդական պահոց. [illegible] Յն. [illegible] Լտ. [illegible]	٨	١٥٣
		82 Տար. Ծննդեան Քրիստիան Թ. Թագաւորին Տանիմարգայի:		
9	27	Բշ. բկ. ԼԶ. օր մեծ պահոց. Տճ. [illegible]	٩	١٥٤
		65 Տար. Ծննդեան Լէոբոլտ Բ. Թագաւորին Պէլճիգայի		
10	28	Գշ. գծ. ԼԷ օր մեծ պահոց: Տճ. [illegible]	١٠	١٥٥
11	29	Դշ. գկ. ԼԸ. օր մեծ պահոց:	١١	١٥٦
12	30	Եշ. դծ. ԼԹ. օր մեծ պահոց.	١٢	١٥٧
13	31	Ուր. դկ. Խ. օր մեծ պահոց:	١٣	١٥٨

Լուս.	Օր.	ՕՐ 30. — ԱՊՐԻԼ ՆԻՍԱՆ	Տաճկ.	[illegible]
14	1	**Տր.** ած. *Յիշատակ յարութեանն Ղազարու ։ Պահք ։* [illegible]	١٤	١٥٩
15	2	✠ **Կիր.** ակ. **Ծաղկազարդ** ։ *Պահք* ։ [illegible]	١٥	١٦٠
		Աւագ Լրումն Լուսնի. ժամ 2. րոպէ 43.		
		Քաղցր եղանակ օդոց։		
16	3	*Աւագ երկուշաբթի.* բձ. *Պահք* ։	١٦	١٦١
17	4	*Աւագ երեքշաբթի.* բկ. *Պահք ։ Յիշատակ տասն կուսանաց։*	١٧	١٦٢
18	5	*Աւագ չորեքշաբթի.* գձ. *Պահք ։* [illegible] (… 30)։	١٨	١٦٣
19	6	✠ *Աւագ հինգշաբթի.* գկ. *Պահք։* [illegible]	١٩	١٦٤
		Ըստ հին տոմարին այսօր է աւագ լրումն լուսնի ։		
20	7	✠ *Աւագ ուրբաթ.* դձ. *Յիշատակ չարչարանաց և խաչելութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի. և Աւետումն Սուրբ Աստուածածնի ։ Պահք ։* [illegible] (… 30)։	٢٠	١٦٥
		◉ ի Ցուլն. ժամ 20. րոպէ 39 ։		
		[illegible]		
21	8	*Աւագ շաբաթ.* դկ. *Ճրագալոյց Զատկի ։* [illegible]	٢١	١٦٦
		61 Տար. ծննդեան Կարոլ Թագաւորին Ռումանիոյ		
22	9	✠ **Կիր.** ած. **ԶԱՏԻԿ. Յարութիւն Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի** ։ [illegible]	٢٢	١٦٧
		☾ Վերջին Քառորդ. ժամ 18. րոպէ 8.		
		Ախորժելի օդ։		
23	10	✠ **Բշ.** ակ. *Բ. օր Զատկի ։* [illegible]	٢٣	١٦٨
		34 Տար. գահ. Կարոլ թագաւորին Ռումանիոյ։		
24	11	✠ **Գշ.** բձ. *Գ. օր Զատկի.*	٢٤	١٦٩
25	12	**Դշ.** բկ. *Դ. օր Զատկի ։* [illegible]	٢٥	١٧٠
26	13	**Եշ.** գձ. *Ե. օր Զատկի ։* [illegible]	٢٦	١٧١
27	14	**Ուր.** գկ. *Զ. օր Զատկի ։* Անկասեղ ։ [illegible]	٢٧	١٧٢

Լտ.	Օր.	ՕՐ. 30. — ԱՊՐԻԼ ՆԻՍԱՆ	Տաճկ.	Իսլամ
28	15	Եր. դձ. Է. օր Զատկի : Յիշատակ գլխատման Ս. Յովհաննու Մկրտչին .	٢٨	١٧٣
29	16	✠ Կիր. դկ. Ը. օր Զատկի. Նոր Կիւրակէ . ([illegible]) Յն. Թովմայի առաքելոյն :	٢٩	١٧٤
		● Ծնունդ Լուսնի. ժամ. 12 րոպէ 35 .		
		Քաղցր եղանակ օդոց:		
30	17	Բշ. ան. Թ. օր Յինանց : Տն. [illegible] (ապրիլ 29) և Տարեմուտ ١٣١٨ [illegible] : Հր. Եր[illegible] (ապրիլ 29).	١	١٧٥
1	18	Գշ. ակ. Ժ. օր Յինանց . Լտ. Մայիս, և տօն առաքելոյն Փիլիպպոսի և Յակոբայ .	٢	١٧٦
2	19	Դշ. բձ. ԺԱ. օր Յինանց .	٣	١٧٧
3	20	Եշ. բկ. ԺԲ. օր Յինանց: Հր. Ադամ. (30 օր). Լտ. Գէորգ [illegible] .	٤	١٧٨
4	21	Ուր. գձ. ԺԳ. օր Յինանց .	٥	١٧٩
5	22	Եր. գկ. ԺԴ. օր Յինանց .	٦	١٨٠
6	23	✠ Կիր. դձ. Գ. Աշխարհամատրան (Կանաչ) կիւրակէ . Յն. Ս. Գէորգ. Տն. [illegible] .	٧	١
		☽ Առաջին Քառորդ. ժամ 23. րոպէ 27 .		
		Ախորժելի օդ:		
7	24	Բշ. դկ. ԺԶ. օր Յինանց.	٨	٢
8	25	Գշ. ան. ԺԷ օր Յինանց. Յն. Մարկոսի Աւետարանչին:	٩	٣
9	26	Դշ. ակ. ԺԸ. օր Յինանց . Տն. [illegible] . Հր. [illegible] Հեղինեայ և [illegible] :	١٠	٤
10	27	Եշ. բձ. ԺԹ. օր Յինանց. Յն. [illegible] :	١١	٥
11	28	Ուր. բկ. Ի. օր Յինանց.	١٢	٦
12	29	Եր. գձ. ԻԱ. օր Յինանց .	١٣	٧
13	30	✠ Կիր. գկ. Դ. ([illegible]): Յն. Յակոբայ առաքելոյն [illegible] Աւետարանչին. Հր. [illegible] :	١٤	٨

Լուս.	Օր.	ՕՐ 31. — ՄԱՅԻՍ — ՄԱՅԸՍ	Տաճկ.	Իսրէլ.
14	1	Բշ. դձ. ԻԳ. օր Յինանց։	١٥	٩
		Լրումն Լուսնի. ժամ 22. րոպէ 30: Պարզ եւ մեղմ անձրեւ։		
15	2	Գշ. դկ. ԻԴ. օր Յինանց։ Յն. Գէ–ր Նչ–ր–ց Աբ–ն–ւ–է Հ–յ–ր–գ–ե–տ–ն։	١٦	١٠
16	3	Դշ. աձ. ԻԵ. օր Յինանց։ Յն. Կէ–ո–գ–ե–տ–ե–ն–տ–ե։	١٧	١١
17	4	Եշ. ակ. ԻԶ. օր Յինանց։ Հր. Լ–գ–ւ–մ–ե–ր։	١٨	١٢
		14 Տար. Ծննդեան եւ գահակալութեան Ալֆոնս ԺԳ. Թագաւորին Սպանիոյ :		
18	5	Ուր. բձ. ԻԷ. օր Յինանց։ Տօ՛. Մ–ր–ե–ր (–––ր 30):	١٩	١٣
19	6	Շբ. բկ. ԻԸ. օր Յինանց։	٢٠	١٤
		31 Տար. Ծննդեան Նիկոլա Բ. Կայսեր Ռուսաց:		
20	7	☩ Հինգերորդ կիւրակէ։ գձ. Տօն Երեւման Սրբոյ Խաչին։ Յայտ. Մ–ր–ե–ր (–––ր 30)։	٢١	١٥
21	8	Բշ. գկ. Լ. օր Յինանց։ Յն.* Յ–հ–ն–ն–ու Ա–ե–տ–ր–ն–չին :	٢٢	١٦
		◉ Յերկաւորն. ժամ 20. րոպէ 7։ Տ՛. Պ–ր՛է Ճե–չ–։		
22	9	Գշ. դձ. ԼԱ. օր Յինանց։ Յն. Ե–յ–ե–յ Մ–ք–ր–ե–ն։	٢٣	١٧
		C Վերջին քառորդ ժամ 1. րոպէ 39։ Ախորժելի օդ։		
23	10	Դշ. դկ. ԼԲ. օր Յինանց:	٢٤	١٨
24	11	Եշ. աձ. ԼԳ. օր Յինանց։ Լտ. Հ–մ–ր–ց–ա–մ։	٢٥	١٩
		81 Տար. Ծննդեան Վիքթորիա Թագուհւոյն Անգղիոյ։		
25	12	Ուր. ակ. ԼԴ. օր Յինանց։	٢٦	٢٠
26	13	Շբ. բձ. ԼԵ. օր Յինանց։	٢٧	٢١
27	14	☩ Վեցերորդ կիւրակէ. բկ.	٢٨	٢٢
		4 Տար. Թագադրութեան Նիկոլա Բ. Կայսեր Ռուսաց :		
28	15	Բշ. գձ. ԼԷ. օր Յինանց։	٢٩	٢٣
		● Ծնունդ Լուսնի. ժամ 21. րոպէ 34։ Պարզ եւ մեղմ անձրեւ։		
29	16	Գշ. գկ. ԼԸ. օր Յինանց։ Տ՛. Մեֆեր (–––ր 30)։ Հր. Մէհ–ն (–––ր 30)։	١	٢٤

Լուս.	Օր	ՕՐ 31. — ՄԱՅԻՍ — ՄԱՅԸՍ	Տաճկ.	Խորէն.
30	17	Գշ. դձ. ԼԹ. օր Յինանց։	٢	٢٥
31	18	✠ Եշ. դկ. **Համբարձումն Քրիստոսի Տեառն մերոյ յերկինս** ։ Խ. օր Յինանց։ Ե— Յն. Վէճ—ք ։	٣	٢٦
1	19	Ուր. աձ. ԽԱ. օր Յինանց։ Պահք Լտ. Յ—նէ։	٤	٢٧
2	20	Շբ. ակ. ԽԲ. օր Յինանց։ Ա. Շբ—թ (——— 30)։	٥	٢٨
3	21	✠ Եօթներորդ կիւրակէ։ բձ. Երկրորդ Ծաղկազարդ։ Յն. Կ——դ—ն—ք և Հեղինէ—յ։ Լ. Հ—քէ—ց———։ Հր. Ս——քթ է—ն Պ—տ—ե—ն, —ր է Կ—ղ գ—յ——ն ———— Եր—։	٦	٢٩
4	22	Բշ. բկ. ԽԴ. օր Յինանց։	٧	٣٠
5	23	Գշ. գձ. ԽԵ. օր Յինանց։	٨	٣١
		☽ Առաջին Քառորդ. ժամ 14. րոպէ 15. **Պայծառ օդ։**		
6	24	Դշ. գկ. ԽԶ. օր Յինանց։ Պահք։ Եղասեղ։	٩	٣٢
		37 Տար. Գահ. Եօրկիոս Ա. Թագաւորին Յունաստանի :		
7	25	Եշ. դձ. ԽԷ. օր Յինանց։ Եր—յն ——ք է —ց——ք ——ք—— ——ն Մ——թ—յ ————ն ։	١٠	٣٣
8	26	Ուր. դկ. ԽԸ. օր Յինանց։ Պահք։	١١	٣٤
		32 Տար. Թագադր. Ֆրանձ Եօզէֆ Կայսեր Աւստրիոյ:		
9	27	Շբ. աձ. ԽԹ. օր Յինանց։	١٢	٣٥
10	28	✠ Կիր. ակ. **Հոգեգալուստ** (Պէնտէկոստ) , Բ օրհնեկնդան Եզիտիան պասոց։ Յն. Պ—տ—ն։ Լտ. Տօն ————ք Եր——թ—ն։	١٣	٣٦
11	29	Բշ. բձ. Բ. օր Հոգեգալստեան։ Պահք. Յն. ——տ—ք և —յ—ն Եօթնե—ն ։ Լտ. Բ——թ—յ ————ն։	١٤	٣٧
12	30	Գշ. բկ. Գ. օր Հոգեգալստեան։ Պահք ։	١٥	٣٨
13	31	Դշ. գձ. Դ. օր Հոգեգալստեան։ Պահք։ Լտ. Ա——ք Պ——————ն։	١٦	٣٩

🌕 Լրումն Լուսնի. ժամ 10. րոպէ 7. **Պարզ եւ ջերմ։**

Լուս.	Օր.	ՕՐ 30. — ՅՈՒՆԻՍ — ՀԱԶԻՐԱՆ	Տաճկ.	Խտրէլ.
14	1	**Եշ.** գկ. *Ե. օր Հոգեգալստեան: Պահք:* Լտ. Տօն Խորհրդոյ Ս. Հաղորդութեան ։	١٧	٤٠
		12 Տար. Գահ. Օթոն թագաւորին Պավիերայի·		
15	2	**Ուր.** դձ. *Զ. օր Հոգեգալստեան։ Պահք։*	١٨	٤١
		12 Տար. Գահ. Վիլհէլմ Բ. Կայսեր Գերմանիոյ։		
16	3	**Շբ.** դկ. *Է. օր Հոգեգալստեան։*	١٩	٤٢
17	4	✠ **Կիր.** աձ. *Ա. Կիւրակէ Յարութեան. և Յիշատակ Եղիայ մարգարէին։* [illegible] Տօն. [illegible] ([illegible] 30)։ Յն. Բարեկենդան առաքելոց։	٢٠	٤٣
18	5	**Բշ.** ակ. *Սրբոց կուսանացն Հռիփսիմեանց։* Յն. Պահք առաքելոց ([illegible] 24)։	٢١	٤٤
19	6	**Գշ.** բձ. *Սրբոց կուսանացն Գայիանեանց* Յայս. [illegible] ([illegible] 30)։	٢٢	٤٥
20	7	**Դշ.** բկ. *Պահք։*	٢٣	٤٦
		63 Տար. Գահ. Վիքթորիա Թագուհւոյն Անգղիոյ։		
		C Վերջին Քառորդ. ժամ 7. րոպէ 4։ **Պարզ օդ։**		
21	8	**Եշ.** գձ. *Սրբոցն Յովհաննու Կարապետին և Աթանագինեայ եպիսկոպոսին։*	٢٤	٤٧
22	9	**Ուր.** գկ. *Պահք։* [illegible] Լտ. Տօն Սրտին Յիսուսի ։	٢٥	٤٨
		◉ ի Խեցգետինն ժամ 4. րոպէ 19. **Տն. Պուրճի սէրէքան։**		
23	10	† **Շբ.** դձ. *Սրբոյ հօրն մերոյ* **Գրիգորի** *Լուսաւորչին ելն ի վիրապէն։*	٢٦	٤٩
24	11	✠ **Կիր.** դկ. *Բ. Տօն Կաթողիկէ եկեղեցւոյ* **Սրբոյ Էջմիածնի:** [illegible] Յն. Սրբոց առաքելոցն Բարթողիմէոսի և Բառնաբայ։ Լտ. Ծնունդ Յովհաննու Կարապետին ։	٢٧	٥٠
25	12	**Բշ.** աձ. *Սրբոց մանկանցն Բեթղեհեմի, և Ակակիոսի վկային, Մովկիմայ քահանային և Կոդրատիոսի զինուորին։*	٢٨	٥١
26	13	**Գշ.** ակ. *Սրբոց կուսանացն Նունեայ և Մանեայ։*	٢٩	٥٢
27	14	**Դշ.** բձ. *Պահք։*	٣٠	٥٣

Լուս.	Օր	ՕՐ 30. — ՅՈՒՆԻՍ ՀԱԶԻՐԱՆ	Տօնկ.	Խըտրէլ
		Նորալուսին Լուսնի. ժամ 7. րոպէ 58. Պայծառ եղանակ :		
28	15	Եշ. բկ. Սրբոց Իշխանացն Սահակայ և Յովսեփայ. և վկայիցն Սարգսի և Բագոսի. Տճ. Բէդէ-Լէյլէ (——– 29): Հր. Թամուզ (——– 29):	١	٥٤
		63 Տար. Թագդ. Վիքթորիա Թագուհւոյն Անգղիոյ :		
29	16	Ուր. գձ. Պահք. Լտ. Առաքելոցն Պետրոսի և Պօղոսի :	٢	٥٥
30	17	Շբ. գկ. Սրբոյն Մեծին Ներսիսի հայրապետին և Խադայ եպիսկոպոսին :	٣	٥٦
1	18	✠ Կիր. դձ. Գ. զկնի Հոգեգալստեան. Բարեկենդան պահոց Ս. Լուսաւորչի: Լտ. Յովհ.:	٤	٥٧
2	19	Բշ. դկ. Պահք. Սրբոցն Եպիփանու Կիպրացւոյն, Բաբելայ հայրապետին և երից աշակերտաց նորին. Ա. Նիսան (——– 30) : Լտ. Այցելութիւն Ս. Կոյս Աստուածածնի:	٥	٥٨
3	20	Գշ. աձ. Պահք : Սրբոցն Կոստանդիանոսի Թագաւորին և մօր նորա Հեղինեայ :	٦	٥٩
4	21	Դշ. ակ. Պահք.	٧	٦٠
		113 Տար. Հաստատութեան Մ. Նահանգաց Ամերիկայի.		
5	22	Եշ. բձ. Պահք. Սրբոցն Թէոդիտոնի Գաղատացւոյն և Թալիլէոյ բժշկին. և եօթն կուսանացն որք յԱնկիւրիա կատարեցան.	٨	٦١
		Առաջին Քառորդ. ժամ 5. րոպէ 1 Տօթագին օդ		
6	23	Ուր. բկ. Պահք. Յն. Յովհաննու Մկրտչին ծնունդն.	٩	٦٢
7	24	✠ Շբ. գձ. Գիւտ նշխարաց սրբոյ Հօրն մերոյ Գրիգորի Լուսաւորչին. Յն. Ծնունդ Յովհաննու Կարապետին.	١٠	٦٣
8	25	✠ Կիր. գկ. Դ. զկնի Հոգեգալստեան. Հռոմէ.	١١	٦٤
9	26	Բշ. դձ. Սրբոց վկայիցն Անտոնինոսի, Թէոփիլոսի, Անիկտոսի և Փոտինոսի. Տճ. Մեվլուտ.	١٢	٦٥
10	27	Գշ. դկ. Սրբոցն Դանիէլի մարգարէին և երից մանկանցն Անանիայ, Միսայէլի և Աբեդնագովի.	١٣	٦٦
11	28	Դշ. աձ. Պահք :	١٤	٦٧
12	29	✠ Եշ. ակ. Սրբոց Թարգմանչացն մերոց **Սահակայ** և **Մեսրոպայ**. Տօն և հանդէս դպրոցին. Յն. Առաքելոցն Պետրոսի և Պօղոսի.	١٥	٦٨
		Լրումն Լուսնի. ժամ 19. րոպէ 47. Պարզ եւ ջերմ.		
13	30	Ուր. բձ. Պահք : Յն. Երկոտասան առաքելոց :	١٦	٦٩

Լուս.	Օր	ՕՐ 31. — ՅՈՒԼԻՍ ԹԷՄՄՈՒԶ	Տաճկ.	Խորէկ
14	1	**Տր.** բկ. *Սրբոցն Տրդատայ Թագաւորին, Աշխէն տիկնոջն և Խոսրովիդխտոյն ։*	١٧	٧٠
		Հաստատութիւն Հանրապետութեան Գաղղիոյ. յամին 1789 ։		
15	2	✠ **Կիր.** գձ. *Ե. գկնի Հոգեգալստեան։ Գիւտ տփոյ Ս. Աստուածածնի։* [illegible] *Ս.* [illegible]	١٨	٧١
16	3	**Բշ.** գկ. *Սրբոցն Կալիստրատոսի, և քառասուն և ինն վկայիցն. և Ղուկիանոսի քահանային ։ Լո.* [illegible]	١٩	٧٢
17	4	**Գշ.** դձ. *Սրբոյն Զաքարիայ մրգրէին.* [illegible] (—30)։	٢٠	٧٣
18	5	**Դշ.** դկ. *Պահք.*	٢١	٧٤
19	6	**Եշ.** աձ. *Սրբոյն Եղիսէի մարգարէին ։* [illegible] (— 30) ։	٢٢	٧٥
		☾ Վերջին Քառորդ. ժամ 14. րոպէ 49 ։		
		Պարզ եւ ջերմ։		
20	7	**Ուր.** ակ. *Պահք։* [illegible]	٢٣	٧٦
21	8	**Շբ.** բձ. *Սրբոց երկոտասան առաքելոցն Քրիստոսի, և սրբոյն Պօղոսի առաքելոյն ։*	٢٤	٧٧
22	9	✠ **Կիր.** բկ. *Զ. գկնի Հոգեգալստեան. Բարեկենդան պահոց Վարդավառի. Լո.* [illegible]	٢٥	٧٨
23	10	**Բշ.** գձ. *Ա. օր պահոց Վարդավառի ։*	٢٦	٧٩
		◉ յԱռիւծն ժամ 20. րոպէ 27.		
		Տն. Պուրճի էսէտ։		
24	11	**Գշ.** գկ. *Բ. օր պահոց Վարդավառի։* [illegible]	٢٧	٨٠
25	12	**Դշ.** դձ. *Գ. օր պահոց Վարդավառի. Լո.* [illegible]	٢٨	٨١
26	13	**Եշ.** դկ. *Դ. օր պահոց Վարդավառի։ Լո.* [illegible] *Ս.* [illegible]	٢٩	٨٢
		● Ծնունդ Լուսնի. ժամ 20. րոպէ 17.		
		Տօթ եւ ջերմ։		
27	14	**Ուր.** աձ. *Ե. օր պահոց Վարդավառի։* [illegible] (—30)։ *Հր. Աք.* ?0 *օր.*	١	٨٣
28	15	**Շբ.** ակ. *Յիշատակ տապանակին հնոյ և տօն նորոյս Ս. Եկեղեցւոյ.* [illegible]	٢	٨٤
29	16	✠ **Կիր.** բձ. **Վարդավառ եւ Տօն պայծառակերպութեան Քրիստոսի.** *Լո.* [illegible]	٣	٨٥
30	17	✠ **Բշ.** բկ. *Բ. օր Վարդավառի և* [illegible]	٤	٨٦

Լուս.	Օր	ՕՐ 31. — ՅՈՒԼԻՍ ԹԷՄՄՈՒԶ	Տաճկ.	Եբրէյ.
		[illegible] Տն. [illegible]		
31	18	Դշ. գծ. Դ. օր Վարդավառի։	٥	٨٧
1	19	Դշ. գկ. Պահք։ Ա. [illegible] ([illegible] 30)։ Լ. [illegible]	٦	٨٨
2	20	Եշ. դծ. Սրբոյն Եսայեայ մարգարէին։ Յն. [illegible]	٧	٨٩
		42 Տար. Ծննդեան Էմմա Մայր Թագուհւոյն Հոլանտայի։		
3	21	Ուր. դկ. Պահք։	٨	٩٠
		Առաջին Քառորդ. ժամ 19. րոպէ 47։ **Պարզ եւ ջերմ։**		
4	22	† Շբ. ածն. Սրբոցն Թադէոսի առաքելոյն մերոյ և Սանդխտոյ կուսին. Յն. [illegible] Լ. [illegible]	٩	٩١
5	23	✠ Կիր. ակ. Բ. զկնի Վարդավառի։ [illegible]	١٠	٩٢
6	24	Բշ. բծ. Սրբոցն Կիպրիանոսի եպիսկոպոսին, և քառասուն և հինգ վկայիցն, և կուսանացն Յուստինեայ, Եւփիմեայ և Քրիստինեայ։ Լ. [illegible] Տն. [illegible]	١١	٩٣
7	25	Գշ. բկ. Սրբոցն Աթանագինեայ եպիսկոպոսին, և տասն աշակերտացն և հինգ վկայիցն։ Յն. [illegible]	١٢	٩٤
8	26	Գշ. գծ. Պահք։ Յն. [illegible]	١٣	٩٥
9	27	Եշ. գկ. Սրբոց Նախահարցն Ադամայ, Աբելի, Սեթայ, Ենովսայ, Ենովքայ, Նոյի, Մելքիսեդեկի, Աբրահամու, Իսահակայ, Յակովբայ, Յովսեփայ, Մովսէսի, Ահարոնի, Եղիազարու, Յեսուայ, Սամուէլի, Սամփսոնի, Յեփթայեայ, Բարակայ, Գեդէոնի և այլոց սրբոց նախահարցն։ Յն. [illegible]	١٤	٩٦
10	28	Ուր. դծ. Պահք։ Լ. [illegible]	١٥	٩٧
11	29	Շբ. դկ. Սրբոց Որդւոց և Թոռանց Սրբոյ Հօրն մերոյ Գրիգորի Լուսաւորչին. Արիստակիսի, Վրթանիսի, Յուսկանն, Գրիգորիսի և Դանիէլի։ Լ. [illegible]	١٦	٩٨
		Լրումն Լուսնի, ժամ 4. րոպէ 30. **Պարզ եւ ջերմ։**		
12	30	✠ Կիր. ածն. Դ. զկնի Վարդավառի։ [illegible] Յն. [illegible]	١٧	٩٩
13	31	Բշ. ակ. Սրբոց Մակաբայեցւոցն Եղիազարու քահանային, և Շամոնեայ և եօթն որդւոց նորին։ Յն. [illegible]	١٨	١٠٠

Լուս.	Օր	Օր 31. — ՕԳՈՍՏՈՍ — ԱՂՈՍԹՈՍ	Տաճկ.	Խորէն.
14	1	Գշ. բձ. *Սրբոց երկոտասան մարգարէիցն՝ Ովսեայ, Ամովսայ, Միքիայ, Յովելեայ, Աբդիու, Նաւումայ, Ամբակումայ, Յովնանու, Սոփոնիայ, Անգեայ, Զաքարիայ և Մաղաքիայ։* Յն. Սկիզբն պահոց Ս. Աստուածածնի։	١٩	١٠١
15	2	Դշ. բկ. *Պահք։* Լտ. Վերափոխումն Ս. Աստուածածնի։	٢٠	١٠٢
		24 Տար. Ծննդեան Աղեքսանդր Թագաւորին Սերպիոյ։		
16	3	Եշ. գձ. *Սրբոցն Սոփիայ և երից դստերացն Պիստիսի, Ելպիսի և Ագապեայ.* Տօ[illegible]. [illegible] ([illegible] 5)։ Լտ. [illegible]։	٢١	١٠٣
17	4	Ուր. գկ. *Պահք։*	٢٢	١٠٤
		C Վերջին Քառորդ. ժամ 23. րոպէ 12։ Պարզ եղանակ։		
18	5	Շբ. դձ. *Եփեսոսի Ս. ժողովոյն երկու հարիւր Հայրապետացն։* Յ[illegible]. [illegible] ([illegible] 6)։	٢٣	١٠٥
		70 Տար. Ծննդ. Յրանձ Ժօզէֆ Ս. Կայսեր Աւստրիոյ։		
19	6	✠ Կիր. դկ. *Դ. զկնի Վարդ։* Յն.՝ Այլակերպութիւն Քրիստոսի։	٢٤	١٠٦
20	7	Բշ. աձ. *Ա. օր պահոց Աստուածածնի։*	٢٥	١٠٧
21	8	Գշ. ակ. *Բ. օր պահոց Աստուածածնի.* [illegible] ([illegible] 30). [illegible] ՌՅԽԹ = 1349 [illegible] Հայոց։	٢٦	١٠٨
22	9	Դշ. բձ. *Գ. օր պահոց Աստուածածնի։*	٢٧	١٠٩
23	10	Եշ. բկ. *Դ. օր պահոց Աստուածածնի։*	٢٨	١١٠
		◉ ի Կոյսն. ժամ 22. րոպէ 52։ Տն. Պուրձի սիւմպիւլէ։		
24	11	Ուր. գձ. *Ե. օր պահոց Աստուածածնի։* Յ[illegible]. [illegible] ([illegible] 30). [illegible] ՏՅՂԳ=4393 [illegible] Հայոց. Լտ. Բարթողիմէոս առաքելոյն։	٢٩	١١١
25	12	Շբ. գկ. *Տօն Շողակաթի Սրբոյ Էջմիածնի. ըստ տեսլեան Սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին մերոյ։* [illegible]։	٣٠	١١٢
		● Ծնունդ լուսնի ժամ 11. րոպէ 5։ Տօրագին աւուրք		
26	13	✠ Կիր. դձ. **Վերափոխումն Ս. Աստուածածնի։** Տճ. [illegible] ([illegible] 30)։ Հր. Էլուլ ([illegible] 29)։	١	١١٣
27	14	✠ Բշ. դկ. *Բ. օր Վերափոխման. և Յիշատակ Մեռելոց։*	٢	١١٤
28	15	Գշ. աձ. *Գ. օր Վերափոխման։* Յն.՝ Վերափոխումն Ս. Աստուածածնի։ Լտ. Սրբոյն Օգոստինոսի։	٣	١١٥

Լուս.	Օր	Օր 31. — ՕԳՈՍՏՈՍ ԱՂՈՍԹՈՍ	Տաճկ.	Խսրէլ.
29	16	Դշ. ակ. Դ. օր վերափոխման. Պահք. Լտ. Գլխատումն Յովհաննու Մկրտչին.	٤	١١٦
30	17	Եշ. բձ. Ե. օր Վերափոխման. Լտ. [illegible]	٥	١١٧
31	18	Ուր. բկ. Զ. օր Վերափոխման. Պահք. Ա. [illegible] ([illegible] 30).	٦	١١٨
1	19	Շբ. գձ. Է. օր Վերափոխման. Լտ. [illegible]	٧	١١٩
		24º Տարեդարձ Գահակալութեան Օգոստափառ ՍՈՒԼԹԱՆ ԱՊՏ ԻՒԼ ՀԱՄԻՏ Բ. Կայսեր Թուրքիոյ.		
2	20	✠ Կիր. գկ. Ը. օր Վերափոխման.	٨	١٢٠
		Առաջին Քառորդ. ժամ 10. րոպէ 17. Ախորժելի եղանակ :		
3	21	Բշ. դձ. Թ. օր Վերափոխման. Յն. [illegible]	٩	١٢١
4	22	Գշ. դկ. Սրբոցն Յովակիմայ և Աննայի ծնողաց սրբոյ Աստուածածնի, և կանանցն Իւղաբերից.	١٠	١٢٢
5	23	Դշ. աձ. Պահք. Յն.՝ Թ. օր Վերափոխման.	١١	١٢٣
6	24	Եշ. ակ. Սրբոյն Երեմիայ մարգարէին.	١٢	١٢٤
7	25	Ուր. բձ. Պահք.	١٣	١٢٥
8	26	Շբ. բկ. Սրբոյն Թովմայի առաքելոյն. Լտ. Ծնունդ Ս. Աստուածածնի.	١٤	١٢٦
9	27	✠ Կիր. գձ. Գ. զկնի Վերափոխման. Գիւտ Գօտւոյ Ս. Աստուածածնի. [illegible]	١٥	١٢٧
		Լրումն Լուսնի ժամ 13. րոպէ 1. Զովացուցիչ հողմունք:		
10	28	Բշ. գկ. Սրբոցն Ստեփանոսի Ուլնեցւոյն. և վկայիցն՝ Գոհարինեայ, Ծամիդոսի, Տուբիկոսի և Ռատիկոսի.	١٦	١٢٨
11	29	Գշ. դձ. Սրբոց մարգարէիցն՝ Եզեկիէլի, Եզրի և Զաքարիայ հօրն Յովհաննու Մկրտչի. Յն.՝ Գլխատումն Յովհաննու Կարապետին, և պահք.	١٧	١٢٩
12	30	Դշ. դկ. Պահք.	١٨	١٣٠
13	31	Եշ. աձ. Սրբոցն Յովհաննու Կարապետին և Յորայ արդարոյն. Յն.՝ Գիւտ Գօտւոյ Ս. Աստուածածնի.	١٩	١٣١

Լուս.	Օր	ՕՐ 30. — ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ ԻԼՈՒԼ	Տաճկ.	Հիճրէ.
14	1	**Ուր.** ակ. Պահք։ Ծն. [illegible]. [illegible] Լր. [illegible]։	٢٠	١٣٢
15	2	**Տր.** բձ *Սրբոց առաքելոցն Յակոբայ և Շմաւոնի*։	٢١	١٣٣
16	3	✠ **Նխ.** բկ. *զկնի Վերափոխ*։ [illegible] Լր. [illegible]։	٢٢	١٣٤
		☾ Վերջին Քառորդ ժամ 9. րոպէ 51.		
		պարզ եղանակ		
17	4	**Բշ.** գձ. *Սրբոցն Անդրէի զօրավարին, և բանակի նորին, Կալինիկոսի և Դիոմիդեայ վկայիցն*։	٢٣	١٣٥
18	5	**Գշ.** գկ. *Սրբոցն Ադրիանոսի, և կնոջ նորա Անատոլեայ, և Թէոդորոսի և Եղեւթերիոսի վկայիցն*։	٢٤	١٣٦
		41 Տար. Գահ. Օսկար Բ. Թագ. Շուէտ-Նորվէկիոյ :		
19	6	**Դշ.** դձ. Պահք։ Ծն.* [illegible]։	٢٥	١٣٧
20	7	**Եշ.** դկ. *Սրբոցն Աբրահամու և Խորենայ. և անարծաթ բժշկացն Կոզմայի և Դամիանոսի. և Աստուածատրոյ վկային*։ Տմ. [illegible] (՚[illegible] 30)։	٢٦	١٣٨
21	8	✠ **Ուր.** աձ. Պահք։ *Ծնունդ Ս. Աստուածածնի յԱննայէ*։ [illegible] Ծն. ։ Լր. [illegible]։	٢٧	١٣٩
22	9	**Շբ.** ակ. *Նիկիոյ Ս. Ժողովոյն երեք հարիւր ութ և տասն հայրապետաց*։	٢٨	١٤٠
23	10	✠ **Կիր.** բձ. *Ե. զկնի Վերափոխման*։ *Բարեկենդան պահոց Ս. Խաչի*։ [illegible] (՚[illegible] 30)։ [illegible] Տն. [illegible] (Նէյ [illegible])։	٢٩	١٤١
		◉ ի Կէսուն ժամ 20. րոպէ 53։		
		Տճ. Պուրճի Միզան :		
24	11	**Բշ.** բկ. *Ա. օր պահոց Խաչի*։ Հր. [illegible] (՚[illegible] 30). [illegible] 5661 [illegible]։	٣٠	١٤٢
		● Նորուսին Լուսնի ժամ 10. րոպէ 43.		
		Անձրեւի եղանակ		
25	12	**Գշ.** գձ. *Բ. օր պահոց Խաչի*։ Տն. [illegible] (՚[illegible] 29)։	١	١٤٣
26	13	**Դշ.** գկ. *Գ. օր պահոց Խաչի*։ Հր. [illegible] Աթէնա[illegible]։	٢	١٤٤
27	14	**Եշ.** դձ. *Դ. օր պահոց Խաչի*։ Ծն.* [illegible]։	٣	١٤٥
28	15	**Ուր.** դկ. *Ե. օր պահոց Խաչի*։	٤	١٤٦

Լուս.	Օր	ՕՐ 30. — ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ ԻԼՈՒԼ	Տանի.	Խորէն.
		37 Տար. Ծննդեան Քարլոս Ա. Թագ. Փորթուկալի·		
29	16	**Շբ.** աձ. *Տօն Եկեղեցւոյ ի Նաւակատիս Սրբոյ Խաչի · Ն[illegible] Լռ. [illegible]:*	٥	١٤٧
30	17	✠ **Կիր.** ակ. **Խաչվերաց·** *Ա. Թէրոյ* ([illegible] 30)· *Լռ. Տօն [illegible]:*	٦	١٤٨
1	18	✠ **Բշ.** բձ. *Տօն Խաչի, [illegible] Լռ. [illegible]·*	٧	١٤٩
2	19	**Գշ.** բկ. *Տօն եկեղեցւոյ· Լռ. [illegible]·*	٨	١٥٠
		☽ Առաջին Քառորդ. ժամ 00 րոպէ 9·		
		Պարզ եւ խաղաղային ։		
3	20	**Դշ.** գձ. *Պահք· Տօն եկեղեցւոյ· Յն. [illegible]:*	٩	١٥١
4	21	**Եշ.** գկ. *Տօն եկեղեցւոյ · Լռ. [illegible]·*	١٠	١٥٢
5	22	**Ուր.** դձ. *Պահք· Տօն Խաչի·*	١١	١٥٣
6	23	**Շբ.** դկ. *Տօն Խաչի· Յն.* [illegible]·	١٢	١٥٤
7	24	✠ **Կիր.** աձ. *Բ. զկնի Խաչին· Բարեկենդան պահոց Վարագայ սրբոյ խաչին· Յն.* [illegible] *Լռ.* [illegible]·	١٣	١٥٥
8	25	**Բշ.** ակ. *Պահք· Սրբոցն Մամասայ, Փիլիկտիմոնի և Սիմէոնի Սիւնակեցւոյն· Լռ.* [illegible] *Հռ.* [illegible] *Տօն* [illegible]:	١٤	١٥٦
		Լրումն Լուսնի. ժամ 22. րոպէ 12·		
		Քաղցր եղանակ ։		
9	26	**Գշ.** բձ. *Պահք· Սրբոց կուսանացն Փեբրոնեայ և Մարիամնեայ և սրբոյն Շուշանայ դստեր մեծին Վարդանայ · Յն.* [illegible]:	١٥	١٥٧
10	27	**Դշ.** բկ. *Պահք·*	١٦	١٥٨
11	28	**Եշ.** գձ. *Պահք· Սրբոց հայրապետացն Բարսղմու. Անթիմոսի և Երանոսի·*	١٧	١٥٩
12	29	**Ուր.** գկ. *Պահք·*	١٨	١٦٠
13	30	**Շբ.** դձ, *Սրբոցն Գէորգայ զօրավարին, Ագոկտոսի և Ռոմանոսի երգեցողին· Յն. Տօն* [illegible] *Լռ.* [illegible] *Տճ.* [illegible]·	١٩	١٦١

Լուս.	Օր	ՕՐ 31. — ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ ԹԸՇՐԻՆԻ ԷՎՎԷԼ	Տաճկ.	Իսրէլ.
14	1	✠ **Կիր.** դկ. Գ. զկնի Խաչի. Տօն Վարագայ սրբոյ Խաչին Ա. Կէ-ր-լէ Էօլն ըբ-բ--յ Հ-ր--նէ+ ։ Ցն. Ա-ն-նե-յ ---+ելըյն։	٢٠	١٦٢
15	2	**Բշ.** աձ. Սրբոցն Դաւթի Դւինեցւոյն. և վկայիցն Ղամբէոսի և Ղամբէուհւոյ։ Լտ. Թեբեըւ-յ ֆ--ին։	٢١	١٦٣
		☾ Վերջին Քառորդ. ժամ 23. րոպէ 45.		
		Հողմային պարզութիւն		
16	3	**Գշ.** ակ. Սրբոյն Եւստաթէոսի, և կնոջ նորա Թէոփիստեայ, և երկուց որդւոցն. և սրբոց կուսանացն՝ Երմոնեայ և Ներսաբինեայ.	٢٢	١٦٤
17	4	**Դշ.** բձ. Պահք.	٢٣	١٦٥
18	5	**Եշ.** բկ. Սրբոց իշխանացն Սահակայ և Համազասպայ։ Լտ. Ղ--ֆ---- --ետ-ր-նչին։	٢٤	١٦٦
19	6	**Ուր.** գձ. Պահք։ Ցն. Թ-վմ-յէ ---+ըլ-յն։	٢٥	١٦٧
		12 Տար. Գահ. Քարլոս Ա. Թագաւորին Փորթուկալի:		
20	7	**Շբ.** գկ. Սրբոց եօթանասունն և երկու աշակերտացն Քրիստոսի։ Տօմ. Ս-հ-է (----ր- 30)։	٢٦	١٦٨
21	8	✠ **Կիր.** դձ. Դ. զկնի Ս. Խաչի։ Բ. Կէ-ր-լէ Էօլն ըբ-բ--յ։ Հ-ր--նէ+։ Լտ. Ո-ր--ըւ-յ ֆ---ին։	٢٧	١٦٩
22	9	**Բշ.** դկ. Սրբոցն Փոկասու հայրապետին, և Երանոսի հետևողին առաքելոց։ Ցն. Տե--ն Էդէօր։	٢٨	١٧٠
23	10	**Գշ.** աձ. Սրբոց կուսանացն Թեկղեայ, Վառվառեայ և Պեղագեայ։ Ցայմ. Ս-հ-է (----ր- 30)։	٢٩	١٧١
		● Ծնունդ Լուսնի. ժամ 22. րոպէ 28.		
		Անձրեւային աւուրք		
24	11	**Դշ.** ակ. Պահք։ Ռ-ե-յէմ հըեըւ-ֆ-դէ-էն։ Տհ. Րեճեղ (---ր- 30)։ և ե-ւ-յըւր։ Հր. Խէ-----ն (----ր- 29)։	١	١٧٢
		◉ ի Կարիճն. ժամ 6. րոպէ 18.		
		Տն. Պաւրնի ազրէպ։		
25	12	**Եշ.** բձ. Սրբոյն Պանդալէոնի բժշկին, Երմողեայ քահանային, և Եւպրաքսեայ կուսին.	٢	١٧٣
26	13	**Ուր.** բկ. Պահք.	٣	١٧٤
27	14	**Շբ.** գձ. Սրբոց Թարգմանչաց վարդապետացն մերոց Մեսրոպայ, Եղիշէի, Մովսիսի քերթողին, Դաւթի անյաղթ փիլիսոփային, Գրիգորի Նարեկացւոյն և Ներսիսի Կլայեցւոյն։	٤	١٧٥
28	15	✠ **Կիր.** գկ. Ե. զկնի Խաչի։ Գ. Կէ-ր-լէ Էօլն ըբ-բ--յ։ Հ-ր--նէ+։ Լտ. Ա---+եըւ-յն Սէմօնէ և Ց--տ-յէ ։	٥	١٧٦
29	16	**Բշ.** դձ. Գիւտ նշխարաց սրբոյն Գրիգորիսի Աղուանից կաթողիկոսին, և սրբոց հարցն՝ Թաթլոյ, Վարոսի, Թովմասու, Ան-	٦	١٧٧

Լատ.	Օր	ՕՐ 31. — ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ ԹԸՇՐԻՆԻ ԷՎՎԷԼ	Տաճիկ.	Գ.ուսմ
		տոնի և Կրոնիդեայ և եօթն խոստովանողացն՝ որք յՒնդկ-նեստ վանոն կատարեցան։ Ցն.* Ղ––կ–ն––է հ–րէ–ր–դ–ե–ին։		
30	17	Դշ. դկ. Սրբոց առաքելոցն՝ Անանիայ, Մատաթիայ, Բառնաբայ. Փիլիպպոսի, Յովհաննու, Շիղայի և Սիղուանոսի։ Ա. Դ–մ–յ (30)։	٧	١٧٨
31	18	Դշ. աձ. Պահք։ Ցն.*Ղ––կ–––– ––ե–տ–ր–նյին։ Տն. Դօ–է–ն–ր։	٨	١٧٩
		☽ Առաջին Քառորդ. ժամ 12. րոպէ 59։		
1	19	Եշ. ակ. Սրբոյն Դիոնէսիոսի արիսպագացւոյն, և սրբոց առաքելոցն Տիմոթէոսի և Տիտոսի։ Ցն. Յ–վ–լ–յ հ–րէ–րեին։ Լտ. Ն–յե–ե–ր, և Տօն –մ–ն–յն –րէ–յ։	٩	١٨٠
2	20	Ուր. բձ. Պահք։ Ցն.՝ Մ–տ–ր–ն–յ կ–––ին, տօն և Ս–ի–յ–յ։ Լտ. Ցէ–լ–տ––կ հ–մ–րեն ննլկ–յ–լ–յ։	١٠	١٨١
3	21	Շբ. բկ. Սրբոց Աւետարանչացն Մատթէոսի, Մարկոսի, Ղուկասու և Յովհաննու։	١١	١٨٢
		6 Տար. Գահ. Նիկոլա Բ. Կայսեր Ռուսիոյ։		
4	22	✠ Կիւր գձ. Զ. գկնի խաչի։ Դ. Կէ–ր–կէ եօթն ը–է–ն––յ Հ–ր–։	١٢	١٨٣
5	23	Բշ. գկ. Սրբոցն՝ Ղուկիանոսի հարիւրապետին, և Յովսեփայ Աստուածահօրն, և Յովսեփայ Արեմաթացւոյն, և բարեկամին Քրիստոսի Ղազարու, և քերց նորա Մարթայի և Մարիամու։	١٣	١٨٤
6	24	Գշ. գձ. Սրբոցն՝ Թէոդիտոնի քահանային, Զենոնի զինուորին, և Մակարայ, Եւդոքսեայ և Ռոմելայ։	١٤	١٨٥
7	25	Դշ. դկ. Պահք։	١٥	١٨٦
		◉ Լրումն Լուսնի. ժամ 8. րոպէ 38։		
		Պարզ եւ մեղմ աննձրեւ		
8	26	Եշ. աձ. Սրբոց Խարիթեանց. և սրբոց վկայիցն՝ Արտեմեայ և Քրիստափորի. և երկուց կանանցն Կալինիկեայ և Ակիւլինեայ։ Ցն.* Դե–մ–տ–րե–յ վ–յեն։ Տն. Գ––ր։ Գ––ր ֆ––րի––ն––ր։	١٦	١
9	27	Ուր. ակ. Պահք։	١٧	٢
10	28	Շբ բձ. Սրբոց երկոտասան վարդապետացն՝ Ոփ.Ոէոսի, Դիոնէսիոսի, Սեղբեստրոսի, Աթանասի, Կիւրղի Երուսաղեմացւոյն, Եփրեմի Խուրինասորւոյ, Բարսղի Կեսարացւոյն, Գրիգորի Նիւսացւոյն, Գրիգորի աստուածաբանին, Եպիփանու Կիպրացւոյն, Յովհաննու ոսկեբերանին և Կիւրղի Աղեքսանդրացւոյն։	١٨	٣
11	29	✠ Կիւր. բկ. Է. գկնի Ս. Խաչի։ **Գիւտ Խաչ**։ Ե. Կէ–ր–կէ եօթն ը–է–ն––յ։ Հ–ր––նէ։	١٩	٤
12	30	Բշ. գձ. Սրբոցն Անաստասայ քահանային, և Վարոսի, և Թէոդորիտեայ, և որդւոց նորա, և որք ընդ նմա կատարեցան։	٢٠	٥
13	31	Գշ. գկ. Սրբոց Հիպերիքեանց որք ի Սամուսատ կատարեցան. և սրբոցն Սեւերիանոսի Սեբաստացւոյն, և Բաբելայ ծերոյն, և ութսուն և չորից աշակերտաց նորին։	٢١	٦

Լատ.	Օր	ՕՐ 30. — ՆՈՅԵՄԲԵՐ ԹԸՇՐԻՆԻ ՍԱՆԻ	Տաճկ.	Գամար
14	1	Դշ. դձ. Պահք։ Ցն.* Կուլաչէ և Դադանութ։	٢٢	٧
		☾ Վերջին Քառորդ. ժամ 16. րոպէ 11.		
		Խառնակ օդ։		
15	2	Եշ. դկ. Սրբոյն Յովհաննու Ոսկեբերան հայրապետին։	٢٣	٨
		37 Տար. Գահ. Քրիստիան Թագաւորին Տանիմարքայի։		
16	3	Ուր. աձ. Պահք։	٢٤	٩
17	4	Շբ. ակ. Ամենայն սրբոց հնոց և նորոց, յայտից և անյայտից։	٢٥	١٠
18	5	✠ Կիր. բձ. Ը. գկնի Խաչի։ Զ. Կէօրքէ Եօքն Չըքըմաղը Հըրաթէ։	٢٦	١١
19	6	Բշ. բկ. Սրբոյն Ստեփանոսի Հռովմայ հայրապետին, եւ քահանայից, եւ սարկաւագաց և ժողովրդոց։ Տօն. Տըէ (———ը 30)։ Տն. Մէշ—ն չէ՜նէ—է	٢٧	١٢
20	7	Գշ. գձ Սրբոցն Ակիփսիմեայ եպիսկոպոսին, Յովսեփայ քահանային, Այիթալայ սարկաւագին եւ. Պղատոնի վկային։	٢٨	١٣
		9. Տար. Գահակ. Էմմա Մայր Թագուհոյն Հոլանտայի։		
21	8	Դշ. գկ. Պահք. Ցն.* Մէ+այէլէ Հըէլըա—լ—ղէ+էն, և ադնայն Եըլն—յէն ըօրայ։ Լտ. Ընծայում Ս. Աստուածածնէ։	٢٩	١٤
22	9	Եշ. դձ. Սրբոց հայրապետացն Մետրոփանոսի, Աղեքսանդրոսի, եւ Պօղոսի խոստովանողին. եւ սրբոց նոտարացն Մարկիանոսի եւ Մարտիրոնի։ Ցայս. Տըէ (———ը 30)։ Լտ. Չէմըլը—յ է——էն։	٣٠	١٥
		● Ծնունդ Լուսնի. ժամ 16. րոպէ 53.		
		Անձրեւաբեր հողմունք։		
23	10	Ուր. դկ Պահք։ Տն.Շ—դ—ն (———ը 29)։ Հը.Բ—ըէ (———ը 30)։	١	١٦
		◉ յԱղեղնաւորն. ժամ 21. րոպէ 43։		
		Տն. Պուրճի գավս։		
24	11	Շբ. աձ. Սրբոց հրեշտակապետացն Գաբրիէլի և Միքայելի և ամենայն երկնային զօրաց։	٢	١٧
25	12	✠ Կիր. ակ. Թ. գկնի Խաչի։ Է. Կէօրքէ Եօքն Չըքըմաղը Հըրաթէ։ Ցն. Ցօհաննէս Ոսկէբերանին. տօն է Քէօրէշմայ։ Լտ. Կատարինէ—յ շ——էն։	٣	١٨
26	13	Բշ. բձ. Սրբոցն Մելիտոսի Անտիոքայ հայրապետին, և Մինասայ եգիպտացւոյն, և միւս Մելիտոսի եպիսկոպոսին, Բուրայ քահանային և Տրնու սարկաւագին։ Ցն. Ցօհաննէս Ոսկեբերանին.	٤	١٩
27	14	Գշ. բկ. Սրբոցն Դեմետրեայ վկային, և Բասիլիսկոսի քահանային։ Ցն.* Փէլէպպոսէ առաքելոյն, և Բարթեղեմէոսի առաքելոյ պահոց Ծննդեան Քրիստոսի։	٥	٢٠
28	15	Դշ. գձ. Պահք։ Ցն. Սկիզբն Բարեկենդան պահոց Ծննդեան Քրիստոսի։	٦	٢١

Լուս·	Օր	ՕՐ 30· — ՆՈՅԵՄԲԵՐ ԹՇՐԻՆԻ ՍԱՆԻ	Տաճկ·	Գամար
29	16	Եշ· գկ· Սրբոցն Գուրիասայ, Սամոնասայ, Աբիբայ սարկաւագին, Թոմանոսի միայնակեցին, Մանկանն խոստովանողի և Հիւսիքոսի զինւորին ։	٧	٢٢
		Ա· Հաճըրա (թարիխ 30)· Յն. Մուբարէք ռէճէպ…		
30	17	Ուր· դձ. Պահք· Լտ· Անդրէէ ործէլու…	٨	٢٣
		☽ Առաջին Քառորդ. ժամ 00 րոպէ 28·		
		Պարզ մերթ ամպոտ ։		
1	18	Շբ. դկ· Սրբոց առաքելոցն Անդրէի և Փիլիպպոսի ։ Լտ· Դէֆ… և Մ… ։	٩	٢٤
2	19	✠ Կիր. աձ ժ. զկնի Ս. Խաչի· Բարեկենդան պահոց Ցննակաց Լտ. Ա· Կէ… ։	١٠	٢٥
		54 Տար. Գահ. Ֆրանձ Եօզէֆ Ա. Կայս. Աւստրո—Հունգարիոյ ։		
3	20	Բշ. ակ· Ա. օր պահոց Ցննակաց·	١١	٢٦
4	21	✠ Գշ. բձ· Բ. օր պահոց Ցննակաց· Ընծայումն Ս· Աստուածածնի երից ամաց ի տաճարն· Ե… Յն·։	١٢	٢٧
5	22	Դշ· բկ. Գ· օր պահոց Ցննակաց·	١٣	٢٨
6	23	Եշ. գձ. Դ. օր պահոց Ցնն Լտ· Նէֆ… Ըմբ… Տն. Ե… ։	١٤	٢٩
		Լրումն Լուսնի· ժամ 20· րոպէ 12։		
		Պարզ եւ ցուրտ ։		
7	24	Ուր. գկ·Ե.օր պահոց Ցնն։Լտ· Ս· Ա… Տն· Պ… ։	١٥	٣٠
8	25	Շբ. դձ· Սրբոցն Գրիգորի սքանչելագործին, եւ Միւռոնայ եպիսկոպոսին և Նիկողայոսի սքանչելագործ հայրապետին, (և միւս Նիկողայոսի հայրապետին)· Յն. Նէ… Լտ· Յ… Ս· Ա… ։	١٦	٣١
		59º Տարեդարձ Ծննդեան Օգոստափառ ՍՈՒԼԹԱՆ ԱՊՏ ԻՒԼ ՀԱՄԻՏ Բ. Կայսեր Թուրքիոյ ։		
9	26	✠ Կիր. դկ· Ա· Ցննակաց· Հ… ։	١٧	٣٢
10	27	Բշ. աձ· Սրբոց կուսանացն Յուլիանեայ և Վասիլուհւոյ ։	١٨	٣٣
		35 Տար. Գահ. Լէօփոլտ Բ. Թագ. Պելճիգայի։		
11	28	Գշ. ակ· Սրբոյն Ղուկիանոսի քահանային· և սրբոցն Տարագոսի, Պրոբոսի, և Անդրոնիկոսի, Ռնեսիմեայ և այլոց աշակերտացն Պօղոսի։	١٩	٣٤
12	29	Դշ. բձ· Պահք·	٢٠	٣٥
13	30	Եշ· բկ· Սրբոցն Կղեմայ հայրապետին, և Բագարատայ Տաւրմենայ եպիս· Յն· Անդրէէ ործէլու… Լտ· Լ… ։	٢١	٣٦

Լուս.	Օր	ՕՐ 31. — ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ ՔԵԱՆՈՒՆԻ ԷՎՎԷԼ	Տօնի.	Փաստ
14	1	**Ուր.** գձ. *Պահք*։ Յն. [illegible]	٢٢	٣٧
		☾ Վերջին Քառորդ. ժամ. 10. րոպէ 26։		
		Փոփոխական օդ ։		
15	2	† **Տր.** գկ. *Սրբոց Առաքելոց և առաջին Լուսաւորչացն մերոց Թադէոսի և Բարթուղիմէոսի*։ Յն. [illegible]	٢٣	٣٨
16	3	✠ **Երկ.** դձ. *Բ. Յիանուկայ*։ Հր. [illegible]։ Յն. [illegible]	٢٤	٣٩
17	4	**Բշ.** դկ. *Սրբոցն Գենադիոսի եպիսկոպոսին, Մերկերիոսի զինուորին, Յակովկայ և Իրաւափառայ*։ Յն.* [illegible] Հր. [illegible]	٢٥	٤٠
18	5	**Դշ.** աձ. *Նախավկայ և ի Քրիստոս հաւատացեալ անդրանիկ Թագաւորին որդոյն Աբգարու*։ Յն. Հօրն Սաբայի։	٢٦	٤١
19	6	**Դշ.** ակ. *Պահք*։ Յն. [illegible] (... 30)։	٢٧	٤٢
		Տօն անուան Նիկոլա Բ. Կայսեր Ռուսիոյ։		
20	7	**Եշ.** բձ. *Սրբոց հարցն եգիպտացւոց՝ Պօղոսի, Պօղոյ, Մակարայ, Եւագրի, Յովհաննու գրեցւոյն, Յովհաննու կարճահասակին, Նեղոսի, Արսենի, Սիսիանու, Դանիէլի, Սրապիոնի, Մակարիոսի, Պիմէնի և այլոց սրբոց հարց*։	٢٨	٤٣
21	8	**Ուր.** բկ. *Պահք*։ Լտ. [illegible]	٢٩	٤٤
22	9	✠ **Տր.** գձ. *Յղութիւն Ս. Աստուածածնի յԱննայէ*։ [illegible] Յն. [illegible] (... 30)։ [illegible]	٣٠	٤٥
		● Նորալուսին Լուսնի. ժամ 1. րոպէ 27։		
		◉ *յԱյծեղջիւրն ժ. 16. ր. 17*։		
		Տն. Պուրճի ճէտի։		
23	10	✠ **Երկ.** գկ. *Գ. Յիանուկաց*։ *Բարեկենդան պահոց Ս. Յակոբայ*։ Տճ. [illegible] (... 30)։ Հր. [illegible] (... 29)։	١	٤٦
24	11	**Բշ.** դձ. *Պահք*։ *Սրբոցն Մինասայ, Երմոգինեայ, եւ Գրափոսի, եւ կամաւոր աղքատացն Յովհաննու եւ Ալեքսիանոսի*։	٢	٤٧
25	12	**Դշ.** դկ. *Պահք*։ *Սրբոցն Կուռնելիոսի հարիւրապետին, եւ Եմաւոնի ազգականին Քրիստոսի, եւ Պօղիկարպոսի հայրապետին Զմիւռնիոյ. եւ սրբոց վկայիցն՝ որք յարեւելս կատարեցան*։ Յն.* [illegible]։ Լտ. [illegible]	٣	٤٨
26	13	**Դշ.** աձ. *Պահք*։ Լտ. [illegible] ։	٤	٤٩
		55 Տար. Ծննդեան Եօրկիոս Ա. Թագաւորին Յունաց։		
27	14	**Եշ.** ակ. *Պահք*. *Սրբոցն Եւստրատիոսի, Օքսենտիոսի, Եւգինէոսի, Ովրեստեսի և Մարդարիոսի*։ Լտ. [illegible]	٥	٥٠

Լուս.	Օր	ՕՐ 31. — ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ ՔԵԱՆՈՒՆԻ ԷՎՎԷԼ	Տաճկ.	Գասում
28	15	**Ուր.** բձ. Պահք ։ Լտ. Մոնժոնըն Բեբլեհեմ ։	٦	٥١
29	16	**Շբ.** բկ. Սրբոյն՝ Յակոբայ Մծբնայ հայրապետին, Մարուգէի ծգնաւորին և Մելիտոսի եպիսկոպոսին։ Ա. Աբր (------ 30)։	٧	٥٢
		☽ Առաջին Քառորդ. ժամ 10. րոպէ 41.		
		Փոփոխական օդ։		
30	17	✠ **Կիր.** գձ. Դ. Յիսնակաց։ Հըռնէ։ Յն. Դանիէլ բէյղամպէրին ։	٨	٥٣
31	18	**Բշ.** գկ. Սրբոց հայրապետացն Իգնատիոսի և Ադդէի և Մարութայի եպիսկոպոսին։ Լտ. Սեգիզիսդբոն Հաւարեայ հայրապետին։	٩	٥٤
1	19	**Գշ.** դձ. Սրբոցն Թէոպոմպայ եպիսկոպոսին, և Թէոնիլայ վկային. և չորից զինուորացն Բասսոսի, Եւսեբի, Եւտիքի և Բասիլիդեայ։ Լտ. Յանուար և Տըբեմատ 1901 Բարաքաթին և Տօն տըօքինաբեան Տեառն։ Հր. Մամ քան պըլըրման Սըռնագըֆ։	١٠	٥٥
2	20	**Դշ.** դկ. Պահք ։	١١	٥٦
3	21	**Եշ.** աձ. Սրբոց կուսանացն Ինդոսի և Դոմնայի, և Գղերիկոսի քահանային, և երկուց բիւրուցն՝ որք այրեցան յեկեղեցին Նիկոմիդացւոց ։	١٢	٥٧
4	22	**Ուր.** ակ. Պահք ։	١٣	٥٨
5	23	**Շբ.** բձ. Սրբոցն Դաւթի մարգարէին, և Յակոբայ առաքելոյն։	١٤	٥٩
		◐ Լրումն Լուսնի. ժամ. 9 րոպէ 14.		
		Հողմունք եւ անձրեւք։		
6	24	✠ **Կիր.** բկ. Ե. Յիսնակաց։ Յն. Ծընունդ Քրիստոսի ։ Լտ. Յայտնութեան Տեառն ։	١٥	٦٠
7	25	**Բշ.** գձ. Սրբոյն Ստեփանոսի նախասարկաւագին և առաջին մարտիրոսին։ Յն. Ծնունդ Տեառն Միրյ, և ատըէ և նոյըֆին է աըր. Յանվար ։	١٦	٦١
8	26	**Գշ.** գկ. Սրբոց առաքելոցն Պետրոսի և Պօղոսի ։ Յն*. Բ. Օր Ծնունդեան.	١٧	٦٢
9	27	**Դշ.** դձ. Պահք ։ Յն.* Գ. Օր Ծնունդեան և Ստեփանոսի նախավկային։	١٨	٦٣
		22 Տար. Գահ. Ոսմպէրօ Ա. Թագաւորին Իտալիոյ ։		
10	28	**Եշ.** դկ. Սրբոց որդւոցն որոտման՝ Յակոբայ առաքելոյն և Յովհաննու աւետարանչին ։ Բարեկենդան պահոց Ս. Ծննդեան։	١٩	٦٤
11	29	**Ուր.** աձ. պահք ։	٢٠	٦٥
12	30	**Շբ.** ակ. Ա. օր պահոց Ծննդեան ։ Սրբոյն Բարսղի հայրապետին, և եղբօր նորին Գրիգորի Նիւսացւոյն, Թեոդորոսի Հռոմայ հայրապետին և Աբրայ Եփրեմի Խուրին Ասորւոյ ։	٢١	٦٦
13	31	✠ **Կիր.** բձ. Զ. Յիսնակաց։ Բ. օր պահոց Ծննդեան։	٢٢	٦٧
		☾ Առաջին Քառորդ. ժամ 5. րոպէ 17.		
		Հողմունք եւ անձրեւք։		

ԱՂԻՒՍԱԿ ՇԱՐԺԱԿԱՆ ՄԱՍԱՆՑ ԱՒՈՒՐՑ

ՅՈՒՆՈՒԱՐ				ԱՊՐԻԼ			
Օ.	Ծ. Ա.	Կ. Օ.	Ե. Տ.	Օ.	Ծ. Ա.	Կ. Օ.	Ե. Տ.
	ժ. ր.	ժ. ր.	ժ. ր.		ժ. ր.	ժ. ր.	ժ. ր.
1	14.23	7.21	9.37	1	10.39	5.29	13.21
7	14.14	7.11	9.46	7	10.24	5.22	13.36
13	14. 3	7.16	9.57	13	10. 8	5.13	13.52
19	13.51	7. 4	10. 9	19	9.54	5. 5	14. 6
25	13.38	6.58	10.22	25	9.40	4.58	14.20
ՓԵՏՐՈՒԱՐ				**ՄԱՅԻՍ**			
1	13.21	6.49	10.39	1	9.28	4.52	14.32
7	13. 6	6.42	10.54	7	9.16	4.47	14.44
13	12.50	6.34	11.10	13	9. 6	4.42	14.54
19	12.35	6.26	11.25	19	8.58	4.37	15. 2
25	12.19	6.17	11.41	25	8.15	4.35	15. 9
ՄԱՐՏ				**ՅՈՒՆԻՍ**			
1	12. 8	6.12	11.52	1	8.46	4.33	15.14
7	11.51	6. 3	12. 9	7	8.44	4.32	15.16
13	11.30	5.56	12.30	13	8.44	4.32	15.16
19	11.14	5.47	12.46	19	8.47	4.33	15.13
25	10.58	5.38	13. 2	25	8.51	4.36	15. 9

ԱՂԻՒՍԱԿ ՇԱՐԺԱԿԱՆ ՄԱՍԱՆՑ ԱՒՈՒՐՑ

ՅՈՒԼԻՍ				ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ			
Օ.	Ծ. Ա.	Կ. Օ.	Ե. Տ.	Օ.	Ծ. Ա.	Կ. Օ.	Ե. Տ.
	ժ. ր.	ժ. ր.	ժ. ր.		ժ. ր.	ժ. ր.	ժ. ր.
1	8.58	4.38	15. 2	1	12.37	6.28	11.23
7	9. 6	4.42	14.54	7	12.53	6.37	11. 7
13	9.16	4.47	14.44	13	13. 9	6.43	10.51
19	9.28	4.52	14.32	19	13.24	6.51	10.36
25	9.40	4.58	14.20	25	13.38	6.58	10.22
ՕԳՈՍՏՈՍ				**ՆՈՅԵՄԲԵՐ**			
1	9.56	5. 7	14. 4	1	13.53	7. 1	10. 7
7	10.11	5.14	13.49	7	14. 5	7.12	9.55
13	10.26	5.20	13.34	13	14.16	7.17	9.44
19	10.42	5.26	13.18	19	14.25	7.22	9.35
25	10.58	5.37	13. 2	25	14.32	7.24	9.28
ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ				**ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ**			
1	11.17	5.46	12.43	1	14.39	7.27	9.24
7	11.33	5.55	12.27	7	14.39	7.28	9.21
13	11.49	6. 5	12.11	13	14.39	7.28	9.21
19	12. 5	6.11	11.55	19	14.36	7.27	9.24
25	12.21	6.20	11.39	25	14.32	7.25	9.28

ՀԱՅՈՑ		ՀՌՈՎՄԱՑ.		ՏԱՃԿԵՐԷՆ	ԱՋԱՐԻԱՑԻ		ՀՐԷԻՑ	
Նաւասարդ	30	Յունվր.	31	Քեանո. առ.	Շամս	30	Թշրի	30
Հոռի	30	Փետր.	28.29	Շուպաթ	Ադամ	30	Խէշու 29.	30
Սահմի	30	Մարտ	31	Մարթ	Շրաթ	30	Քասլև 29.	30
Տրէ	30	Ապրիլ	30	Նիսան	Նախայ	30	Թէբէթ	29
Քաղոց	30	Մայիս	31	Մայիս	Ղամար	30	Սէբաթ	30
Արաց	30	Յունիս	30	Հազիրան	Նաթար	30	Ադար 29.	30
Մեհեկան	30	Յուլիս	31	Թէմուզ	Թիրայ	30	Վէ —դ—ր	29
Արեգ	30	Օգոստոս	31	Աղուսթոս	Դամայ	30	Նիսան	30
Ահեկան	30	Սեպտմ.	30	Իլուլ	Համիրայ	30	Եար	29
Մարերի	30	Հոկտմ.	31	Թշրինի էվ.	Արամ	30	Սիվան	30
Մարգաց	30	Նոյեմբ.	30	Թշրինի առ.	Ովդան	30	Թամուզ	29
Հրոտից	30	Դեկտմ.	31	Քեանո. էվ.	Նիրհն.	30.31	Աբ	30
Աւելեաց	5. 6				Աւելեաց	5	Իլուլ	29

ԶԱՆԱԶԱՆ

ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐ

ԱՇԽԱՏԱՍԻՐԵՑ

ՀՐԱՆՏ ԱՍԱՏՈՒՐ

ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

Ազգային Հիւանդանոցի Հոգաբարձութեան ամէն տարի հրատարակած ԸՆԴԱՐՁԱԿ ՕՐԱՑՈՅՑը, ծաւալի եւ պարունակութեան բարեփոխմամբ, այս տարի հրապարակ կ'ելլէ բոլորովին նոր ձեւի մը տակ:

Բուն Օրացոյցի մասէն զատ, որ քաղուած է Մարուքէ Ա. Յովսէփեանի պատրաստածէն, ԸՆԴԱՐՁԱԿ ՕՐԱՑՈՅՑը կը պարունակէ *Զանազան գիտելիքներու* հաւաքածոյ մը, եւ *Վիճակագրական տեղեկութիւններ*՝ ամէն տարի հրատարակուածներէն աւելի ճոխ: Զանց չէ խնայուած մեր հաստատութեանց վրայ ճշգրիտ տեղեկութիւններ տալու. Ազգային Հիւանդանոցի, ինչպէս Կ. Պոլսոյ հայ եկեղեցիներուն պատմութիւնը ներկայացուած է ամփոփ կերպով. Ազգային Պատրիարքարանի, Կ. Պոլսոյ քաղաքին հայ վարժարաններուն եւ ուսուցիչներուն, Կեդրոնական վարժարանի, Սանասարեան վարժարանի եւ Իզմիրեանց Գրական մրցանակին վրայ տրուած տեղեկութիւնները խնամով հաւաքուած են: Իսկ ԺԸ եւ ԺԹ դարերու հայ տարեգրութիւններէն քաղուած եկեղեցական, դպրոցական, բարեգործական, գրական, գիտական եւ արուեստագիտական թուականներու մասը պատրաստուած է խղճամիտ ուսումնասիրութեամբ. Տ. Գիւտ Ա. Քհ. Աղանեանցի *Հատուածական Օրացոյց*ին պարունակած թուականներէն զատ՝ 200 է աւելի նոր թուականներ նշանակուած են անոր մէջ:

Արմաշու Դպրեվանքին վրայ գրուած կարեւոր հատուածը կը պարզէ ամբողջապէս բարձրաստիճան եկեղեցականի մը, որուն գրաւոր անտիպ աշխատասիրութեանց հետեւողութեամբ պատրաստուած են նաեւ «Զանազան տօմարներ», «Տօմա-

րական հաշիւներ», եւ «Հայ եկեղեցւոյ Տօնացոյցը» հատուածները:

Գալով այն մասերուն որոնք կը վերաբերին *Գործի մարդոց* եւ *Ընտանիք*ին, աշխատուած է հակիրճ ու ամփոփ տեղեկութիւններ տալու՝ գլխաւորաբար այն տեսակ կարեւոր խնդիրներու վրայ, որոնց պէտքը զգալի կ'ըլլայ յաճախ առօրեայ կեանքին մէջ:

Երբ ԸՆԴԱՐՁԱԿ ՕՐԱՑՈՅՑը իր արդի ձեւին տակ ընդունելութիւն գտնէ ժողովուրդէն, տարակոյս չկայ որ Հիւանդանոցի Հոգաբարձութիւնը ջանք եւ զոհողութիւն չպիտի խնայէ՝ ամէն տարի զայն հետզհետէ աւելի ճոխացնելու համար, ամփոփելով հոն ազգային շրջանակին վերաբերող կարեւոր գիտելիքներ, ինչպէս գործնական կեանքի վրայ կարգ մը տեղեկութիւններ, որոնք մեծապէս օգտակար կրնան ըլլալ գործի մարդոց եւ ընտանիքի հայրերուն:

Հ. Ա.

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ, ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ, ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԻՏԱԿԱՆ

ԹՈՒԱԿԱՆՆԵՐ

(ԺԸ. ԵՒ ԺԹ. ԴԱՐԵՐՈՒ ՀԱՅ ՏԱՐԵԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԷՆ ՔԱՂՈՒԱԾ)

Յունուար 1

1859. — *Ստեփաննոս Նազարեանց կը սկսի հրատարակել Հիւսիւսափայլ հանդէսը՝ Մոսկուայի մէջ։*

1866. — *Սիոն ամսագիրը կը սկսի հրատարակուիլ Երուսաղէմի միաբանութեան ձեռքով։*

Յունուար 2

1777. — *Երեւանցի Սիմէոն Կաթողիկոս կը հրամայէ գործադրութեան դնել իր պատրաստած Նոր Տօնացոյցը։*

1863. — *Ստեփան Փափազեան կը սկսի հրատարակել, Կ. Պոլսոյ մէջ, Ժամանակ հանդէսը։*

1868. — *Մահ Արիստակէս Ալթուն Տիւրրիի, նախկին պաշտօնատար Եգիպտոսի, լեզուագէտ, խմբագիր Եգիպտոսի պաշտօնաթերթին, յետոյ Պոլսոյ մէջ Գերագոյն Ժողովի եւ Պատրիարքարանի ուրիշ ժողովներու գործօն անդամ։ Ծնած էր* 1804 *Մարտ* 18*ին։*

1899. — *Նուպար փաշա կը մեռնի Բարիզի մէջ։ Ծնած էր* 1825*ին։*

Յունուար 3

1834. — *Եէտի Գուլէի Ազգ. Հիւանդանոցին հիմնադիր Յարութիւն Ամիրա Պէզճեան կը մեռնի Կ. Պոլսոյ մէջ եւ կը թաղուի Գում Գափուի Մայր Եկեղեցին։ Ծնած էր* 1771*ին։*

Յունուար 4

1863. — *Սէր լրագիրը կը սկսի հրատարակուիլ Կ. Պոլսոյ մէջ, Անտոն Ճէվահիրճեանի խմբագրութեամբ։*

Յունուար 6

1860. — *Փարիզ շաբաթաթերթը կը սկսի հրատարակուիլ Բարիզի մէջ, խմբագրութեամբ Աբրահամ Մուրատեանի։*

Յունուար 7

1824. — *Վիէննայի Մխիթարեանց արդի Աբբահայր եւ հմուտ մատենագիր Հ. Արսէն Արքեպիսկոպոս Այտընեան կը ծնի Կ. Պոլսոյ մէջ։*

Յունուար 8

1863. — *Թռչնիկ Պեգասեան կը սկսի հրատարակուիլ Կ. Պոլսոյ մէջ, խմբագրութեամբ հոգելոյս Գրիգորիս Արքեպիսկոպոս Ալէաթճեանի (այն ատեն տակաւին աշխարհական)։*

1880. — *Կարապետ Զուխաճեան, խմբագիր Ծիածանի, ուսուցիչ, կը վախճանի Կ. Պոլսոյ մէջ։*

Յունուար 9

1858. — *Մահ Մանուէլ բժիշկ Շաշիեանի, որ 1775 Դեկ. 26ին ծնած եւ դարուս սկիզբները Բատուայի բժշկական համալսարանէն վկայուած է։ Նախապատճառ եղած է 1836ին Բանկալթիի Ս. Յակոբայ Անկելանոցին հիմնարկութեան։*

Յունուար 10

1895. — *Մահ Մաքսուտ Սիմոն Պէյի, որ Պատրիարքարանի ժողովներուն մէջ գործօն դեր ունեցած է, քանիցս վարելով Քաղ. Ժողովի ատենապետութեան պաշտօնը։*

Յունուար 11

1896. — *Մահ Տիգրան Գարակէօզեանի, որ իր մեծ հարստութեան մէկ երրորդը կտակած է ազգին՝ կրթական նպատակով։*

Յունուար 12

1846. — *Ռուսահայոց երկրորդ լրագիրը՝ Կովկաս, սկսաւ հրատարակուիլ Թիֆլիզի մէջ, գրաբար խմբագրուած Յակոբ վարդապետ Կարէնեանցէ։*

Յունուար 13

1832. — *Պոլսոյ առաջին հայ թերթը՝ Լրոյ գիր* Մեծի Տէրութեանն Օսմանեան *(Թագվիմը Վագայի) կը սկսի հրատարակուիլ։*

1888. — *Գրիգոր Մարկոսեան,* 1860*ի առաջին Քաղ. Ժողովին ատենապետ, եւ* 1852*ին հրատարակող Նոյեան Աղաւնի հանդէսին խմբագիրներէն, լեզուագէտ եւ ուսումնական, կը վախճանի Կ. Պոլսոյ մէջ։*

1893. — *Մահ Սարգիս Կիւլպէնկեանի, որ իր եղբօր Սեբովբէ Կիւլպէնկեանի հետ սատարած է Ազգ. Հիւանդանոցի վերաշինութեան, եւ հիմնած Զօմախլըի եկեղեցին, եւ Կեսարիոյ Թալաս գիւղի աղջկանց վարժարանը՝ որուն ծախքերը կը հոգան ցարդ իր զաւակները։ Ծնած էր* 1836. *Յունվ.* 28*ին։*

Յունուար 14

1897. — *Մահ Վիէննայի Մխիթարեան Միաբանութեան անդամ Հ. Ղեւոնդ Վ. Յովնանեանի, լեզուագէտ եւ մատենագիր՝ որ ուսումնասիրած է «Նախնեաց ռամկօրէն»ը։ Ծնած էր Կ. Պոլիս,* 1817 *Հոկտեմբեր* 28*ին։*

Յունուար 17

1824. — *Մահ Ագոնց Գիւվէր Արքեպիսկոպոսի, մատենագիր եւ Աբբահայր Վենետիկի Մխիթարեանց։ Ծնած էր* 1740 *ին։*

Յունուար 21

1872. — *Պետրոս Դուրեան, բանաստեղծ ու թատերագիր, կը մեռնի քսանըմէկ տարեկան եւ կը թաղուի Սկիւտար։*

Յունուար 22

1885. — Ծերենցի այրիկը, Տիկին Թագուհի Մելիք-Ազարեանց (Օրիորդ Մենիկ), նորահաս գրագիտուհի, կը վախճանի 25 տարեկան։

Յունուար 24

1826. — Մահ Յովակիմ Լազարեանցի, որ իր եղբօրը՝ Յովհաննէս Լազարեանցի կտակը գործադրելով, կառուցած է Մոսկուայի Լազարեան ճեմարանը 1815ին։ Ծնած էր Նոր Ջուղա, 1743 Սեպտ. 5ին։

Յունուար 25

1855. — Կ. Պոլսոյ Պատրիարքարանը պաշտօնական յայտարարութեամբ կ'արգիլէ Ռուսինեանի Ուղղախօսութեան եւ Տաւեցոյցին Ազգային վարժարաններու մէջ գործածութիւնը, դատապարտելով անոնց նորելուկ ոճը եւ պատուիրելով հայ գրողներուն՝ աշխարհաբարը մօտեցնել «նախնեաց բուն լեզուին»։

1885. — Էրզրումի նախկին առաջնորդ Տ. Յարութիւն Արքեպիսկոպոս Վեհապետեան (հիմա Պատրիարք Երուսաղէմի) Կ. Պոլսոյ Պատրիարք կ'ընտրուի։

Յունուար 28

1837. — Կ. Պոլսոյ Խասքէօյ գիւղի եկեղեցւոյն մէջ կը մկրտուի Պօղոս Վարժապետեան, որ յետոյ եղաւ Ներսէս Պատրիարք Կ. Պոլսոյ։

Յունուար 31

1856. — Միսաք ամիրա Միսաքեան, սեղանաւոր, որ միջոց մը միւրեքվէլլի եղած է Ազգ. Հիւանդանոցի եւ ազդեցիկ դեր ունեցած Պատրիարքարանի գործերուն մէջ, կը մեռնի եւ կը թաղուի Պօյաճը գիւղի իր կառուցած եկեղեցւոյն շրջափակին մէջ։ Ծնած էր 1790ին։

Փետրուար 2

1852. — Կարապետ Իւթիւճեան կը սկսի հրատարակել Կ. Պոլսոյ մէջ Մասիս լրագիրը իբր շաբաթաթերթ, աջակցութեամբ Նիկողոս Զօրայեանի։

Փետրուար 3

1840. — Մահ Տ. Յովհաննէս Միրզա Վանանդեցի քահանային որ, հմուտ հայկաբան եւ բանաստեղծ, գրած է գրաբար ընդարձակ քերթուածներ։ Ծնած էր Վան 1772 ին։

Փետրուար 6

1858. — Կոմս Յովհաննէս Լազարեանց, որդի Յովակիմ Լազարեանցի, կը վախճանի։ Պետական խորհրդական եւ աստիճանաւոր Ռուսիոյ, իր հօր եւ հօրեղբօր հիմնած Լազարեան ճեմարանին հոգաբարձու կարգուած է 1815 Մայիս 3 ին եւ այդ պաշտօնը վարած է մինչեւ իր մահը։ Ծնած էր 1786 Փետրուար 1 ին։

Փետրուար 7

1771. — Ղալաթիոյ Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցին, որ կառուցուած էր 1436 ին, եւ յետոյ 1733 ին, կ՚այրի։

Փետրուար 9

1841. — Սամաթիոյ Ս. Գէորգ եկեղեցւոյն Պատրիարքարանը կ՚այրի։ Հոս կը նստէին Կ. Պոլսոյ Պատրիարքները Գումգափու փոխադրուելէ առաջ, այսինքն մինչեւ 1640 ին ատենները։

1855. — Բացում Բարիզի Հայկազեան վարժարանին։

Փետրուար 10

1828. — Հիմնադրութիւն Կ. Պոլսոյ Մայր Եկեղեցւոյն,

որ այրած էր 1826 ին, եւ որ նորէն կառուցուեցաւ Պէզճեան Յարութիւն ամիրայի ջանքով եւ նպաստով։

1886. — Մահ Սերովբէ Կիւլպէնկեանի, հոգաբարձու Ազգ. Հիւանդանոցին, ատենապետ Սովելոց Յանձնաժողովին։ Իր եղբօր Սարգիս Կիւլպէնկեանի հետ սատարած է Ազգ. Հիւանդանոցի վերաշինութեան, եւ հիմնած է Թօլասի աղջկանց վարժարանը, որուն ծախքերը կը հոգան ցարդ իր զաւակները։ Ծնած էր 1833 ին։

Փետրուար 11

1841. — Կ. Պոլսոյ Պատրիարք Տ. Մաղաքիա Օրմանեան կը ծնի մայրաքաղաքիս մէջ, Բերա։

1874. — Կ. Պոլսոյ Պատրիարքական Տեղապահ Նիկողոս եպիսկոպոս կը վախճանի 48 տարեկան, եւ կը թաղուի Գուրուչէշմէի եկեղեցւոյն բակը։

Փետրուար 12

1721. — Գրիգոր Շղթայակիր որ 1715 ին Պատրիարք կարգուած էր Երուսաղէմի, վանքին մեծաքանակ պարտքը վճարելու համար վիզէն շղթայ անցուցած տարիներով նպաստ հաւաքելէ ետքը, կը հասնի Երուսաղէմ եւ կը բազմի պատրիարքական աթոռը։ Միաբանութեան պարտքը վճարած, նոր շինութիւններ ըրած եւ բարեկարգութիւններ մտցուցած է Ս. Յակոբայ վանքին մէջ։ Մեռած է 1749 ին։

Փետրուար 13

1741. — Կ. Պոլսոյ Պատրիարք Յովհաննէս Կոլոտ կը վախճանի եւ կը թաղուի Ղալաթիոյ Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցին։ Պատրիարք ընտրուած էր 1715 ին։

1857. — Մահ Ներսէս Ե. Աշտարակեցի Կաթողիկոսին, երջանկայիշատակ Հայրապետ Հայոց։

1873. — *Գիշերօթիկ վարժարան հաստատուելով Արմաշու վանքին մէջ, բացման հանդէսը տեղի կ'ունենայ։*

Փետրուար 14

1706. — *Աւետիք Պատրիարք կը հրաժարեցուցուի Պոլսոյ պատրիարքական աթոռէն։*

Փետրուար 15

1830. — *Կայսերական Իրատէով Հռոմէական Հայերը, Հայոցմէ անջատ հասարակութիւն մը կազմած, ժողով կը գումարեն Կ. Պոլիս, Ֆէնէր Թաղը, եւ Ազգապետ կ'ընտրեն Նուրիճան Անտոն վարդապետը։*

Փետրուար 17

1888. — *Մահ Ծերենցի (Տոքթ. Յովսէփ Շիշմանեան), Թիֆլիսի մէջ. ատենախօս եւ վիպագիր, ուշագրաւ տեղ մը գրաւած է հայ գրականութեան մէջ։*

Փետրուար 18

1887. — *Մահ Հէրման Գուտշմիդի, գերման գիտնական, որ զբաղած է հայ հնախօսութեամբ։*

Փետրուար 19

1854. — *Մահ Մխիթարեան հմուտ միաբան Հ. Մկրտիչ Աւգերեանի, որ Հայկազեան Բառգրքին երեք հեղինակներէն մէկն է եւ թողած է ուրիշ կարեւոր աշխատասիրութիւններ ալ։ Ծնած էր 1762ին։*

1889. — *Ստեփաննոս Պալասանեան, ռուսահայ նշանաւոր ուսուցիչ, բանասէր, պատմագէտ եւ քննադատ, կը մեռնի Էջմիածնայ մէջ։*

Փետրուար 21

1834. — *Ֆրիտրիխ Միւլլէր, գերման հայագէտ, կը ծնի Պոհեմիոյ մէջ։*

Փետրուար 22

1837. — Պոլոժէնիայի հաստատութենէն ետքը, հանդիսաւոր բացում Էջմիածնայ Սինոդին։

Փետրուար 23

1872. — Տատեան Յովհաննէս պէյի որդի Ներսէս պէյ, որ ունի հայերէն եւ ֆրանսերէն գրուածներ, կը վախճանի։

Փետրուար 24

1853. — Կարապետ ամիրա Ազնաւուրեան, սեղանաւոր, կը վախճանի 108 տարեկան։ Դարուս առաջին կէսին՝ ազդեցիկ դեր ունեցած է Պատրիարքարանի գործերուն մէջ, հայ հասարակութեան կարեւոր ծառայութիւններ մատուցանելով։

Փետրուար 25

1886. — Գրիգոր վարդապետ Էնֆիէճեան՝ Հակահասունեան կուսակցութեան վարիչներէն, հրապարակագիր եւ պերճախօս քարոզիչ, կը վախճանի Կ. Պոլսոյ մէջ։

Փետրուար 26

1799. — Մահ ֆրանսացի հայագէտ Սիմոն Լուռտէի։ Ծնած էր 1729ին։

1899. — Յարութիւն Մէրճէմ-Գույի, Պատրիարքարանի ժողովներուն գործօն եւ խօսուն անդամ, քանիցս ատենապետ, կը վախճանի Կ. Պոլսոյ մէջ։

Փետրուար 27

1726. — Ուլնեցի Կարապետ եպիսկոպոս՝ Էջմիածնայ Կաթողիկոս կ՚օծուի Կ. Պոլսոյ մէջ եւ քանի մը օր ետքը եպիսկոպոս կը ձեռնադրէ Յովհաննէս Կոլոտ վարդապետը, որ տասնըմէկ տարի է ի վեր Կ. Պոլսոյ Հայոց Պատրիարքն էր արդէն։

1858. — *Մահ Նիկողոս Պալեանի, արքունի ճարտարապետ։ Տաղանդաւոր արուեստագէտ, հմուտ էր հայ եւ օտար դպրութեանց։ Ծնած էր* 1826 *Նոյեմբեր* 19*ին*։

Փետրուար 28

1852. — *Սահակ էֆէնտի Աբրօ եւ Գրիգոր Մարկոսեան կը սկսին հրատարակել Կ. Պոլսոյ մէջ Նոյեան Աղաւնի հանդէսը*։

Մարտ 3

1833. — *Յովհաննէս Կարբեցի կաթողիկոս կ'օծուի Էջմիածնայ մէջ*։

Մարտ 4

1832. — *Արքունի վառօդապետ Սիմոն ամիրա Տատեան, հայր Տատեան Պօղոս պէյի եւ եղբայր Տատեան Յովհաննէս պէյի, կը վախճանի։ Շինած է Այ-Ստէֆանոյի Ս. Ստեփաննոս եկեղեցին*։

Մարտ 5

1862. — *Ե. Տէր-Յարութիւնեան Կալկաթայի մէջ կը սկսի հրատարակել* Եղբայրասէր *ամսօրեայ լրագիրը, վիմատիպ*։

1870. — *Մահ Ֆրիտրիխ Նայման նշանաւոր գերման հայագէտին, որ* 1790*ին ծնած էր*։

Մարտ 6

1857. — *Մահ Ռուբէն Անդրէաս Փափազեանի, հայկաբան եւ լեզուագէտ։ Դարուս սկիզբները Իտալիա կրթուած, Իզմիրի Ս. Մեսրոպեան վարժարանին արդիւնաւոր ուսուցիչը եղած է* 26 *տարի։ Ծնած էր* 1806 *Ապրիլ* 11 *ին*։

Մարտ 7

1882. — *Սկզբնաւորութիւն Թիֆլիսի Հայուհեաց Բարեգործական Ընկերութեան։*

1886. — *Թիֆլիսի հայ դպրոցները, որոնք փակուած էին պետական տնօրինութեամբ, կը սկսին վերաբացուիլ Մակար կաթողիկոսի ջանքով։*

Մարտ 8

1892. — *Սրապիոն Հէքիմեան, բանաստեղծ եւ լեզուագէտ, կը մեռնի Կ. Պոլսոյ մէջ։ Ծնած էր 1832ին։ Գրած է տաղեր եւ թատերգութիւններ։*

Մարտ 9

1889. — *Մահ ռուսահայ ուսուցիչ եւ կրօնական գիրքերու հեղինակ Պետրոս Շանշեանցի։ Ծնած էր 1819ին։*

Մարտ 10

1898. — *Տիգրան Չուխաճեան, հայ երաժշտապետ, որ հեղինակած է չորս օբէռէք եւ զանազան երաժշտական հատուածներ, կը մեռնի Իզմիրի մէջ։*

Մարտ 11

1799. — *Մահ Կ. Պոլսոյ Պատրիարք Կաղզուանցի Զաքարիա Արքեպիսկոպոսին, որ ծնած էր 1719ին։*

1836. — *Ռուս կառավարութիւնը կը հաստատէ Պօլօժէնիան, որ օրէնքն է Ռուսիոյ մէջ Հայ. Եկեղեցւոյ վարչական գործերուն։*

Մարտ 13

1839. — *Ստեփաննոս «Աղաւնի» Պատրիարք Կ. Պոլսոյ, որուն օրով շինուած են Եէտի Գուլէի Ազգ. Հիւանդանոցը եւ մայրաքաղաքիս եկեղեցիներէն ոմանք, կը քաշուի իր աթո-*

ջին պատրիարքութենէն եւ իրեն կը յաջորդէ Յակոբոս Պատրիարք ։

1891. — Պետրոս Մաղաքեան, ճարտար դերասանապետ, կը վախճանի Կ. Պոլսոյ մէջ ։

Մարտ 15

1891. — Խաչատուր Միսաքեան, նշանաւոր գրագէտ, կը վախճանի Սկիւտար, 80 տարեկան ։

Մարտ 16

1831. — Յովհաննէս Կարբեցի Կաթողիկոս կ՚ընտրուի Էջմիածնայ մէջ ։ Իր օրով հաստատուած է Պոլոժէնիան ։

1888. — Ստեփան Փափազեան, ծանօթ ուսուցիչ եւ հեղինակ, խմբագիր Ժամանակի, կը վախճանի Կ. Պոլիս ։ Գործօն դեր մը ունեցած է Պատրիարքարանի ժողովներուն մէջ ։

Մարտ 17

1863. — Պատրիարքարանի Օրէնքը, 1860 Մայիս 24ին պատրաստուած եւ յետոյ բարեփոխուած, կը վաւերանայ կայսերական կառավարութենէն ։

Մարտ 18

1849. — Մահ Միքայէլ ամիրա Փիշմիշեանի, սեղանաւոր, առաջին միւթեվէլլի Ազգ. Հիւանդանոցին ։ Նորոգած է Սկիւտարի Ս. Խաչ եկեղեցին ։ Ծնած էր Ակնայ Ապուչեխ գիւղը, 1788ին ։

Մարտ 19

1801. — Յովսէփ Երկայնաբազուկ Արղութեան, որ Կաթողիկոս ընտրուած էր, Էջմիածին գացած պահուն Թիֆլիսի մէջ կը վախճանի՝ դեռ չօծուած ։

Մարտ 20

1784. — Մահ Նիկոմիդիոյ առաջնորդ Ղափանցի Պետրոս եպիսկոպոսի, բանաստեղծ եւ ռամկական երգիչ ։

Մարտ 22

1878. — *Թորոս Նազարեան, հայագէտ, բազմարդիւն ուսուցիչ, կը վախճանի Կ. Պոլիս* 47 *տարեկան։*

Մարտ 23

1753. — *Մինաս Ա. Ակնեցի, Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց, կը վախճանի Էջմիածնայ մէջ։ Ընտրուած էր* 1751 *Սեպտ. ին։*

Մարտ 24

1777. — *Մահ Կիյեօմ Վիլֆռուա ֆրանսացի հայագէտին, որ կարեւոր ուսումնասիրութիւններ հրատարակած է հին հայ ձեռագիրներու վրայ։*

Մարտ 26

1842. — *Յովհաննէս Ը. Կարբեցի Կաթողիկոս կը վախճանի Էջմիածնայ մէջ։ Ընտրուած էր* 1831 *ին։*

Մարտ 28

1879. — *Նշանաւոր հրապարակագիր Վարդան փաշա (Յովսէփ Վարդանեան) կը վախճանի։ Ծնած էր* 1815*ին։*

Մարտ 31

1863. — *Առաջին պատարագը կը մատուցուի Մանչեսթրի նորահաստատ հայ մատուռին մէջ, Կարապետ վարդապետ Շահնազարեանի կողմէ։*

Ապրիլ 1

1768։ — *Շամախեցի Յակոբ Դ. որ 1759ին բազմած է Էջմիածնայ կաթողիկոսական աթոռը, կը վախճանի Էջմիածնայ մէջ։*

1861։ — *Մկրտիչ ամիրա Ճէզայիրլեան, ազգանուէր, հիմնադիր Խասգիւղի Ներսէսեան վարժարանին, կը վախճանի եւ կը թաղուի Խասգիւղ։ Ծնած էր* 1805*ին։*

Ապրիլ 2

1889։ — *Բրոֆէսէօր Քերովբէ Պատկանեան, ռուսահայ հմուտ բանասէր եւ հնագէտ, որ* 1858*էն ի վեր հայ լեզուի ուսուցիչ էր Բեդերսպուրկի Համալսարանին մէջ, կը վախճանի։ Գրած է հնախօսական ուշագրաւ երկեր։ Ծնած էր* 1833*ին, Ստավրօբօլի մէջ։*

Ապրիլ 3

1853։ — *Ստեփաննոս Արքեպիսկոպոս «Աղաւնի» որ երկիցս Պատրիարք եղած էր, եւ վերջին անգամ* 1841*ին հրաժարած էր, կը վախճանի Նիկոմիդիոյ մէջ, ուր կը նստէր իբր Առաջնորդ։ Թաղուած է Նիկոմիդիոյ Մայր Եկեղեցւոյն գաւիթին մէջ։*

Ապրիլ 4

1820։ — *Ն. Ս. Օծութիւն Տ. Տ. Մկրտիչ Ա. Կաթողիկոս կը ծնի Վանայ մէջ։*

Ապրիլ 5

1880։ — *Միքայէլ Միանսարեանց, ռուսահայ գրող՝ որ ունի ռուսերէն եւ հայերէն զանազան գրուածներ, կը վախճանի* 51 *տարեկան։*

Ապրիլ 6

1888։ — *Սկզբնաւորութիւն Ս. Էջմիածնայ Մայր Տաճարին նորոգութեան եւ նոր տպարանին հիմնարկութեան։*

Ապրիլ 7

1845. — *Հրամայուեցաւ Թուրքիոյ հայ եպիսկոպոսներուն եւ վարդապետներուն կրել մանիշակագոյն Թաւիշէ փակեղ եւ հայ քահանաներուն՝ սեւ չուխայէ։*

1864. — *Մահ Կարապետ Գալուստեանի, Վանեցի վաճառականի, որ կառուցած է Գահիրէի ազգային վարժարանը* 1848 *ին, եւ ընդարձակ հողեր կտակած է անոր իբր կալուած։*

Ապրիլ 8

1880. — *Գաբրիէլ Արքեպիսկոպոս Այվազովսքի, հմուտ պատմաբան եւ լեզուագէտ, կը վախճանի Թիֆլիսի մէջ։ Հեղինակած է բազմաթիւ կարեւոր երկեր։ Ծնած էր* 1812*ին Թէոդոսիա (Խրիմ)։*

Ապրիլ 9

1812. — *Տիգրան Յովհաննէս Չէլէպի, տեսուչ արքունի Փողերանոցին, կը վախճանի։ Նիւթապէս սատարած է հայ գրութեանց։ Ծնած էր* 1749 *Ապրիլ* 24*ին։*

1845. — *Տատեան Յովհաննէս պէյի մատուցած խնդրանքին վրայ՝ Երջանկայիշատակ Սուլթան Աբտ Իւլ Մէճիտ Կայսրը՝ Իզմիտի չուխայի նորահաստատ գործարանը գնուած միջոցին, կը բարեհաճի հրամայել որ օրական* 37 1/2 *օխա հացի պետական պարէն յատկանայ Ազգ. Հիւանդանոցին։*

Ապրիլ 10

1771. — *Ազգային բարերար Յարութիւն ամիրա Պէզճեան կը ծնի Կ. Պոլիս, Եէնի Գաբու թաղին մէջ։*

1812. — *Ս. Մալան, անգլիացի հայագէտ, կը ծնի։*

1818. — *Ծնունդ Սանասարեան վարժարանի հիմնադիր եւ բարերար Մկրտիչ աղա Սանասարեանի։*

Ապրիլ 11

1820. — *Հրատարակութիւն Հրաւէր Սիոնի, Ադրիանուպոլսեցի Պօղոս Պատրիարքի կարգադրութեամբ։*

1876. — *Մահ Գէորգ Արքեպիսկոպոս Հիւրմիւզեանի, Աբբահայր Վենետիկի Մխիթարեանց։ Թարգմանած է կարեւոր երկեր։ Ծնած էր* 1797 *ին։*

Ապրիլ 13

1878. — *Մահ Տիրացու Արիստակէս Յովհաննէսեանի, նշանաւոր երաժիշտ, որ* 40 *տարիի չափ դասախօսած է, բազմաթիւ երաժիշտ աշակերտներ հասցնելով։*

1884. — *Յովսէփ Իզմիրեանց կը կտակէ* 20,000 *ռուբլի, որուն կէսը յատկացած է իբր դրամագլուխ Իզմիրեանց գրական մրցանակին։*

Ապրիլ 14

1891. — *Վահան էֆէնտի (Յովհաննէս Վահանեան), օրէնսգէտ, երկար տարիներ դատական նախարարութեան խորհրդական Օսմ. Կառավարութեան, կը վախճանի Կ. Պոլսոյ մէջ։*

Ապրիլ 16

1749. — *Մահ Մխիթար աբբայ Սեբաստացիի, Մխիթարեան միաբանութեան հիմնադիր, որ թողած է աստուածաբանական եւ ուսումնական գրուածներ։ Ծնած էր* 1676 *Փետր. 7ին,*

1749. — *Մահ Ֆրանսացի հայագէտ Բիէռ տիւ Ֆուռի։*

1879. — *Ճանիկ Արամեան, հայ տպագրիչ՝ որ Բարիզի, Մարսիլիոյ եւ յետոյ Կ. Պոլսոյ մէջ ծաղկեցուցած է հայ տպագրութիւնը, կը վախճանի։ Շինած է նոր տառեր, որոնք իր անունը կը կրեն։ Ծնած էր* 1820 *ին Իզմիրի մէջ։*

1891. — *Մահ Տ. Մակար Կաթողիկոսի, Էջմիածնայ մէջ։*

Ապրիլ 17

1843. — *Ներսէս Ե. Աշտարակեցի կ'ընտրուի Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց։*

Ապրիլ 18

1737. — *Մահ Կրետացի Աբրահամ Բ. Կաթողիկոսին՝ որ օծուած էր* 1734 *Նոյեմբեր* 24 *ին։*

1869. — *Տատեան Յովհաննէս պէյ, արքունի փառօղա-պետ, բարերար Եէտի Գուլէի Ազգ. Հիւանդանոցին, կը վախճանի Կ. Պոլսոյ մէջ. Ծնած էր* 1789*ին.*

1899. — *Ռուսահայ ծանօթ վիպագիր Պէրճ Պռօշեանցի քառասնամեայ գրական գործունէութեան յոբելեանը կը տօնուի Թիֆլիսի մէջ.*

Ապրիլ 19

1880. — *Տ. Երեմիա Աւագ քահանայ, հանրածանօթ տոմարագէտ, Օրացոյցներու պատրաստող, կը վախճանի Խասգիւղ։*

1899. — *Մահ Տ. Ստեփան Ազարեան Պատրիարքի Հռոմէական Հայոց. Ծնած էր* 1826 *Դեկտեմբեր* 19*ին եւ ընտրուած էր* 1881 *Յունիս* 24*ին.*

Ապրիլ 20

1816. — *Մահ հնդկահայ Սամուէլ Մուրատի, որուն կտակած գումարով Մխիթարեանք հիմնած են Մուրատեան վարժարանը, հիմայ միացած Ռափայէլեան վարժարանին՝ Մուրատ-Ռափայէլեան անունով.*

Ապրիլ 21

1860. — *Կ. Պոլսոյ Պատրիարք Տ. Գէորգ արքեպիսկոպոս կը հրաժարի.*

1878. — *Օգսէն Խօճասարեան, ծանօթ հրապարակագիր, Օրագիրի եւ յետոյ Նոր Դարի խմբագիր, կը վախճանի Սամաթիոյ մէջ,* 45 *տարեկան.*

1878. — *Մահ ֆրանսացի հայագէտ Էօժէն Պօրէի, որ ծնած էր* 1809*ին.*

Ապրիլ 22

1868. — *Գրիգոր Աղաթօն, տաղանդաւոր տնտեսագէտ, լեզուագէտ, պաշտօնեայ Օսմ. պետութեան, կը վախճանի Բարիզի մէջ, Թուրքիոյ հանրային շինութեանց նախարար ընտ-*

րունլէ քիչ ետքը։ Ունի ֆրանսերէն գիտական գրուածներ։ Մասնակցած է Պատրիարքարանի ժողովներուն։ Ծնած էր 1823 Յուլիս 4ին։

1874. — Յարութիւն Սըվաճեան, երգիծաբան, խմբագիր Մեղու ծաղրաթերթին, կը վախճանի 43 տարեկան։

Ապրիլ 23

1858. — Ղարապաղի Շուշի քաղաքին մօտ գտնուող Ամարաս վանքին նորոգութեան պահուն, Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի թոռ Ս. Գրիգորիս Պարթեւ Հայրապետին գերեզմանը եւ նշխարները կը գտնուին։

Ապրիլ 24

1871. — Մահ Յարութիւն աղա Խալիպեանի, հիմնադիր Թէոդոսիոյ Խալիպեան ուսումնարանին։

Ապրիլ 25

1861. — Զափրաստճեան Գէորգ պատուելի, հայկաբան, բազմարդիւն ուսուցիչ, կը վախճանի Ազգ. Հիւանդանոցի մէջ։

1888. — Բեդերսպուրկի եւ Մոսկուայի հայ եկեղեցիներու հոգաբարձու Սիմէօն Աբամէլիք Լազարեանց կը վախճանի։

Ապրիլ 26

1798. — Տէր Յովհան Միրզա Վանանդեցի ուսուցիչ կը կարգուի Իզմիրի նորահաստատ հայ վարժարանին։

1801. — Դաւիթ եպիսկոպոս Ղօրղանեան բռնութեամբ կաթողիկոս կ'օծուի Էջմիածնայ մէջ։

1874. — Ներսէս եպիսկոպոս Վարժապետեան Կ. Պոլսոյ Պատրիարք կ'ընտրուի։

Ապրիլ 27

1879. — Բրոֆէսէօր Ստեփաննոս Նազարեանց, ռուսահայ մատենագիր, խմբագիր Հիւսիսափայլ հանդէսի, եւ արաբերէնի ու պարսկերէնի ուսուցիչ Լազարեան Ճեմարանին մէջ, կը վախճանի Մոսքուա։ Ծնած էր 1810ին։

Ապրիլ 29

1888. — Մահ Յովհաննէս Ստեփաննոս Յովնանեանցի, հիմնադիր Թիֆլիսի Յովնանեան աղջկանց վարժարանին։

Մայիս 1

1843. — Վենետիկի Մխիթարեան միաբանութիւնը կը սկսի հրատարակել Բազմավէպ հանդէսը։

1868. — Էջմիածնայ Արարատ կրօնաթերթը կը սկսի հըրատարակուիլ։

1872. — Ռուսահայ բանաստեղծ Պետրոս Մատաթեանց (Սէյեադ) կը վախճանի Կ. Պոլսոյ մէջ։ Ծնած էր 1810ին։

Մայիս 2

1860. — Ադրիանուպոլսեցի Սարգիս եպիսկոպոս Պատրիարք կ՚ընտրուի Կ. Պոլսոյ։

1869. — Մահ նշանաւոր հայագէտ Վիգթոռ Լանկլուայի։

Մայիս 3

1887. — Բերայի Արուեստանոցին բացման հանդէսը տեղի կ՚ունենայ։

Մայիս 4

1833. — Բրոֆէսէօր Քերովբէ Պատկանեան կը ծնի Նոր Նախիջեւանի մէջ։

1853. — Ադրիանուպոլսեցի Պօղոս Պատրիարք, որ 30 տարիէ ի վեր քաշուած էր Երուսաղէմ, կը վախճանի 90 տարեկան եւ կը թաղուի Ս. Փրկչի վանքին մէջ։ Ունի կրօնական երկասիրութիւններ։

Մայիս 5

1815. — Մոսկուայի Լազարեան ճեմարանին բացումը տեղի կ՚ունենայ։

1892. — Ն. Օծութիւն Տ. Մկրտիչ Ա. Կաթողիկոս կ'ընտրուի Էջմիածնայ մէջ։

Մայիս 7

1715. — Աստուածատուր Արքեպիսկոպոս Կաթողիկոս կ'ընտրուի Էջմիածնայ։

Մայիս 8

1829. — Վէրսայլի մէջ կը մեռնի Յովհաննէս Զօհրապ Մխիթարեան գիտնական վարդապետը՝ որ աշխատած է Աստուածաշունչին՝ հայկական հարազատ թարգմանութեան համաձայն՝ առաջին անգամ տպագրուելուն, եւ աշխատակցած է Հայկազեան բառգրքին, ինչպէս նաեւ հայերէնէ լատիներէնի թարգմանած է «Եւսեբիոսի Ժամանակագրութիւն»ը, այս կարեւոր գործը ճանչցնելով Եւրոպայի բանասիրական աշխարհին։

1829. — Վիգթօռ Լանկլուա, ֆրանսացի հայագէտ, կը ծնի Տիէբի մէջ։

Մայիս 9

1847. — Կայսերական հրովարտակով կը հաստատուին, Մաթէոս Պատրիարքի օրով, Կ. Պոլսոյ Ազգային Հոգեւոր եւ Գերագոյն ժողովները։

Մայիս 10

1812. — Գաբրիէլ Արքեպիսկոպոս Այվազովսքի կը ծնի Թէոդոսիոյ մէջ։

Մայիս 11

1878. — Նշանաւոր հնագէտ Հ. Կղեմէս Սիպիլեան՝ Միաբան Վիեննայի Մխիթարեանց՝ կը մեռնի Սեւերեկ, Տիարպէքիրի մօտ։

Մայիս 13

1869. — Մահ Տոքթ. Յովսէփ Թորոսեանի, հիմնադիր Լէմպէրկի Թորոսեան հիմնարկութեան, ուր կը կրթուին 50ի չափ հայազգի մանուկներ։

1898. — Մահ գերման հայագէտ Ֆրիդրիխ Միւլլէրի. ծնած էր 1834ին։

1899 : — *Զարմայր Մսերեանց, ռուսահայ խմբագիր, որդի Մսեր Մսերեանցի, կը վախճանի Մոսկուայի մէջ։*

Մայիս 14

1810 . — *Նշանաւոր բանասէր Կարապետ վարդապետ Շահնազարեան, համանուն վարժարանին հիմնադիրը, կը ծնի Պարսկաստանի Համատան քաղաքին մէջ։*

Մայիս 15

1813 . — *Կոստանդնուպոլսեցի Յովհաննէս Պատրիարք, որ 13 տարիէ ի վեր կը պաշտօնավարէր, ծերացած, կը հրաժարի Կ. Պոլսոյ պատրիարքական աթոռէն, եւ ինք իրեն յաջորդ կը կարգէ Աբրահամ Պատրիարքը, զոր ժողովուրդը կ՚ընդունի։*

Մայիս 16

1808 . — *Մսեր Մագիստրոս Մսերեանց, ռուսահայ մատենագիր, կը ծնի։*

Մայիս 18

1800 . — *Կոստանդնուպոլսեցի Յովհաննէս եպիսկոպոս կ՚ընտրուի Պատրիարք Կ. Պոլսոյ։*

1856 . — *Մխիթարեան միաբանութենէն Հ. Սարգիս Վ. Թէոդորեան, Հ. Գաբրիէլ Վ. Այվազովսքի եւ Հ. Ամբրոսիոս Վ. Գալֆայեան կը վերադառնան Հայ. Եկեղեցւոյ գիրկը։*

1858 . — *Տ. Մատթէոս Արքեպիսկոպոս, Նախկին Պատրիարք Կ. Պոլսոյ, Էջմիածնայ Կաթողիկոս կ՚ընտրուի։*

Մայիս 19

1890 . — *Մկրտիչ աղա Սանասարեանց, հիմնադիր Սանասարեան վարժարանին, կը վախճանի Բարիզի մէջ։*

Մայիս 20

1799 . — *Ծնունդ Յովհաննէս եպիսկոպոս Շահխաթունեանի, որ գրած է Էջմիածնայ եւ շրջակայ գաւառներուն տեղագրութիւնը։*

1851. — *Վաղամեռ բանաստեղծ Պետրոս Դուրեան կը ծնի Սկիւտարի մէջ.*

Մայիս 22

1891. — *Գրիգոր Բաղրուպանեան, հունգարահայ երեւելի բժիշկ. կը վախճանի. Ծնած էր* 1830*ին, Եղիսաբեթուպոլսի մէջ.*

Մայիս 24

1834. — *Յարութիւն վարդապետ Ալամդարեան, ռուսահայ բանաստեղծ, ուսուցիչ, տեսուչ Ներսէսեան վարժարանի, կը վախճանի Նոր Նախիջեւան. Ծնած էր* 1796*ին.*

1860. — *Պատրիարքարանի ժողովը կ'ընդունի Պատրիարքարանի Օրէնքը՝ որ յետոյ բարեփոխուելով,* 1863*ին կը վաւերանայ Կայս. կառավարութենէն.*

1870. — *Տեղի կ'ունենայ Բերայի մեծ հրդեհը՝ ուր կ'այրի Բերայի Հայոց Ս. Երրորդութիւն եկեղեցւոյ կալուածներուն մեծ մասը.*

Մայիս 25

1802. — *Դանիէլ կաթողիկոս կ'օծուի Իւչ Քիլիսէի մէջ, Աղթամարայ կարապետ կաթողիկոսէն.* 15 *եպիսկոպոսներ,* 28 *վարդապետներ եւ* 28 *քահանաներ կը մասնակցին օծման արարողութեան.*

Մայիս 26

1886. — *Առաքէլ Ալթուն Տիւրրի որ Խասգիւղի հայ թատրոնը հիմնած է* 1850*ին՝ քանի մը ընկերներով, ու յետոյ Բերայի Արեւելեան թատրոնը, կը վախճանի Կ. Պոլսոյ մէջ. Ծնած էր* 1840*ին՝ Եգիպտոս.*

Մայիս 27

1891. — *Յակոբ Պարոնեան, տաղանդաւոր երգիծաբան-գրագէտ, կը վախճանի Կ. Պոլիս՝ Օրթագիւղ. Ծնած էր* 1842*ին.*

Մայիս 28

1878. — *Իզմիրի Արշալոյսին խմբագիր Ղուկաս Պալտազարեան կը վախճանի.* 38 *տարի իր թերթը յարատեւ կերպով հրատարակած է։*

Մայիս 29

1859. — *Մագսուտ ամիրա Սարիմեան, սեղանաւոր, կը վախճանի Կ. Պոլիս, Գատըգիւղ։*

Յունիս 1

1816. — *Պէլժ հայագէտ Ֆէլիքս Նեւ կը ծնի Պէլճիգայի մէջ։*

1855. — *Արծիւ ամսաթերթը կը սկսի հրատարակուիլ Պոլիս եւ յետոյ կը փոխադրուի Վարագ։*

1857. — *Տէրոյէնց կը սկսի հրատարակել Երեւակ հանդէսը՝ Կ. Պոլսոյ մէջ։*

Յունիս 2

1891. — *Մահ նշանաւոր դերասան եւ բանաստեղծ Պետրոս Ադամեանի, որ* 1849*ին ծնած էր Էնկիւրիի մէջ։*

Յունիս 3

1837. — *Պերճ Պռօշեանց, ռուսահայ ծանօթ վիպագիր, կը ծնի Երեւանայ մօտ, Աշտարակ գիւղը։*

1845. — *Քիթապճի Մարգար, Պոլսոյ հայ գրավաճառներուն նահապետը, կը վախճանի։ Ծնած էր* 1799*ին։*

1854. — *Երկրագործութեան դասախօսութիւն կը հաստատուի Հիւանդանոցի ճեմարանին մէջ, ուսուցչութեամբ Կրինեօնի հողագործական վարժարանէն վկայեալ Յակոբ Ամասեանի։*

1877. — *Սարգիս Վ. Թէոդորեան, որ գրած է Մուրատեան վարժարանի պատմութիւնը, կը վախճանի Բարիզ եւ կը թաղուի Բէռ Լաշէզի գերեզմանատունը։ Ծնած էր* 1783*ին, Բաղէշի մէջ։*

Յունիս 4

1889. — *Երեւանի Թեմական հոգեւոր դպրոցին յիսնամեայ յոբելեանը տեղի կ'ունենայ։*

Յունիս 6

1820. — *Արմաշու վանքին վերաշինութիւնը կ'աւարտի Գարագոշեան Պօղոս արքեպիսկոպոսի ջանքով։*

Յունիս 7

1886. — *Նիկողոս Թիւլպէնտճեան, աշխատակից* Օրագիրի *եւ յետոյ խմբագիր* Լրագիրի, *կը մեռնի Կ. Պոլսոյ մէջ,* 45 *տարեկան։*

Յունիս 9

1847. — *Ներսէս Ե. Աշտարակեցի կաթողիկոսը կ'օծուի։*

1855. — *Կ. Պոլսոյ մէջ կը մեռնի Ֆիզիքա Պօղոս Պատուելի, բնագէտ եւ բնաղանցագէտ. իր ժամանակին փիլիսոփայի համբաւ ունեցած է։ Ծնած էր* 1788*ին, Գըրգաղաճի մէջ։*

Յունիս 10

1858. — *Մեսրոպ Թաղեադեան, հեղինակ եւ խմբագիր, կը մեռնի Պարսկաստանի Շիրազ քաղաքը։ Ծնած էր* 1803*ին։*

Յունիս 11

1733. — *Մահ Յովհաննէս եպիսկոպոս Երուսաղէմացիի (Հաննա վարդապետ), ժամանակագիր եւ նկարիչ։ Գրած է իր ժամանակին անցքերը եւ նկարած է կրօնական պատկերներ։*

1846. — *Մուրատեան վարժարանը Բատուայէն կը փոխադրուի Բարիզ։*

1856. — *Մահտեսի Ճանիկ ամիրա Փափազեան, սեղանաւորներու արհեստապետ*, 80 *տարեկան կը վախճանի եւ կը թաղուի Կ. Պոլիս Օրթագիւղի մէջ։*

Յունիս 13

1705. — *Մահ Նահապետ Եդեսացի կաթողիկոսին՝ որ* 1693*ին ընտրուած էր։*

Յունիս 14

1791. — *Ռափայէլեան վարժարանի հիմնադիրը, Եդուարդ Ռափայէլ Ղարամեան, կը վախճանի առագաստանաւի մը մէջ, Հնդկաստանէն Լոնտոն եկած ատեն։ Ծնած էր Նոր Ջուղա՝* 1734*ին։*

Յունիս 17

1847. — *Եւրոպա հանդէսին առաջին թիւը կը սկսի հրատարակուիլ Վիեննայի Մխիթարեանց ձեռքով։*

1869. — *Բացում Թիֆլիսի Ս. Գայիանեանց աղջկանց վարժարանին։*

Յունիս 18

1858. — *Մատթէոս Պատրիարք կաթողիկոս կ'ընտրուի։*

1881. — *Մալէզեան Յովսէփ Պատուելի, հայկաբան, ծանօթ ուսուցիչ, կը վախճանի* 80 *տարեկան։*

Յունիս 19

1847. — *Հէնրի Գէլզէր, գերման հայագէտ, կը ծնի Պէրլինի մէջ։*

1848. — *Հ. Հիւպշման, գերման հայագէտ, կը ծնի Բրուսիոյ մէջ։*

1858. — *Հովեան Նիկողոս աղա, երկար տարիներ Խասգիւղի Ներսէսեան վարժարանին հոգաբարձու, կը մեռնի* 62 *տարեկան եւ կը թաղուի Խասգիւղ։*

Յունիս 20

1833. — *Մահ Հ. Ղուկաս Ինճիճեան վարդապետի, աշխարհագիր, հնախօս եւ քերթող, միաբան Վենետիկի Մխի-*

թարեանց. Ունի բազմաթիւ երկասիրութիւններ. Ծնած էր 1758*ին.*

1840. — *Երկրաշարժ Մասիս լերան շրջականները, որու միջոցին Մասիսի կողերէն վիժած «բլրահասակ կարմրագոյն վէմ» մը գահավիժելով, կը կորզէ իր հիմունքէն Ս. Յակոբայ վանքը՝ որ կը թառալի Ակոռի գիւղին վրայ եւ հիմնայատակ կը կործանէ զայն.*

Յունիս 21

1817. — *Միրզայեան Մանուկ պէյ կը վախճանի.*

Յունիս 22

1888. — *Յովհաննէս Տէրոյէնց Պատուելին, կրօնագէտ, լեզուագէտ, բազմաթիւ երկասիրութեանց հեղինակ, խմբագիր, կը վախճանի Սկիւտար, ուր կը թաղուի. Ծնած էր* 1800*ին.*

Յունիս 23

1876. — *Պուքրէշի ազգային հաստատութեանց բարերար Կարապետ Անոյշեան կը վախճանի.*

Յունիս 24

1858. — *Սէրվէրեան Յովհաննէս ամիրա, արքունի ճարտարապետ, ուսումնասէր եւ բարեգործ, կը վախճանի Կ. Պոլսոյ մէջ,* 72 *տարեկան. Շինած է Գուզկունճուքի եկեղեցին ու դպրոցը, եւ հոգացած Սկիւտարի Ճեմարանին շինութեան ծախքին մեծ մասը.*

Յունիս 27

1865. — *Բարիզի նորահաստատ առժամեայ մատուռին մէջ առաջին պատարագը կը մատուցուի Տ. Յովհաննէս Հիւնքեարպէյէնտեանի կողմէ.*

Յունիս 30

1873. — *Յովհաննէս եպիսկոպոս Սեթեան, որ Ճեմարանի վէճերուն միջոցին էսնաֆներուն ջերմ կուսակիցը եղած*

է, 1858ին Կ. Պոլսոյ Պատրիարքական Տեղապահ, քանիցս անգամ Հոգեւոր եւ Կրօնական Ժողովներու, կը վախճանի ՝եւ կը թաղուի Գուզկունճուքի Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ։

Յուլիս 1

1844։ — Աստուածատուր Պատրիարք Կ. Պոլսոյ կը հրաժարի, եւ իրեն յաջորդ կ'ընտրուի Մատթէոս Պատրիարք։

1849։ — Ուսումնասէր լրագիրը կը սկսի հրատարակուիլ Սինկափուրի մէջ (Հնդկաստան)։

Յուլիս 4

1832։ — Մահ Սէն-Մարթէն ֆրանսացի հայագէտին, որ ծնած էր 1791ին։

1847։ — Յակոբ Չէլէպի Տիւզեան, արքունի ոսկերչապետ, ապա Փողերանոցի տեսուչ, կը վախճանի։ Իր յորդորանքով եւ ձեռնտուութեամբ հրատարակուած է Եւրոպա հանդէսը։ Ծնած էր 1793 Յունուար 3ին։

Յուլիս 5

1781։ — Ծնունդ Միւհէնտիս Գէորգի, չափագէտ ու տոմարագէտ, որ Ադրիանուպոլսեցի Պօղոս Պատրիարքի օրով, դարուս սկիզբները, Յունաց Պատրիարքարանին տոմարագէտներուն հետ յաջողած է համաձայնութիւն գոյացնել եւ վերջ տալ Ծռազատկի անպատեհութեանց։

1846։ — Տէրոյէնցի եւ Մկրտիչ Աղաթօնի խմբագրած շաբաթաթերթը կը սկսի հրատարակուիլ Կ. Պոլսոյ մէջ։

1889։ — Սրբուհի Մայրապետ Գալֆայեան, որ 1865ին հիմնած է Խասգիւղի Որբանոցը, կը վախճանի։ Ծնած էր 1822ին, Կ. Պոլիս, Գարթալ գիւղը։

Յուլիս 6

1820. — *Հ. Ղեւոնդ Ալիշան, Մխիթարեան բազմարդիւն միաբան, պատմագէտ, բանասէր, բանաստեղծ, մատենագիր, կը ծնի Կ. Պոլսոյ մէջ։*

1881. — *Կովկասի Հայոց Բարեգործական ընկերութիւնը կը հիմնուի Թիֆլիզ։*

Յուլիս 8

1756. — *Մահ գերման հայագէտ Յովհան Շրէօտէրի։ Ծնած էր 1680ին։*

Յուլիս 10

1711. — *Տաղերգու Աւետիք Պատրիարք կը վախճանի Բարիզի մէջ, եւ կը թաղուի Սէն-Սիւլբիս եկեղեցւոյ դամբարանին մէջ։ Ծնած էր Երզնկայ, 1657 ին։*

Յուլիս 15

1860. — *Մ. Գ. Տէյիրմէնճեան կը սկսի Պոլսոյ մէջ հրատարակել Արեւելեան Դար երկշաբաթաթերթը։*

Յուլիս 16

1835. — *Եփրեմ Կաթողիկոս, հրաժարեալ, կը վախճանի Էջմիածնայ մէջ։*

1887. — *Մահ եւրոպացի արեւելագէտ Յովհաննէս Հանուշի, որ հրատարակած է ուսումնասիրութիւն մը Լեհահայոց լեզուին վրայ։*

Յուլիս 17

1817. — *Ծնունդ նշանաւոր հայ նկարիչ Յովհաննէս Այվազովսքիի։*

1841. — *Մեծ հրդեհ Իզմիրի մէջ, ուր կ'այրին Ս. Ստեփաննոս եկեղեցին եւ ազգային վարժարանը։*

1884. — Մահ Տիկին Նազլը Վահանի, գործօն խնամակալուհի Օրթագիւղի Հռիփսիմեանց վարժարանին եւ մայր՝ հայ գրագիտուհի Տիկին Սրբուհի Տիւսաբի։

Յուլիս 18

1764։ — Յովհաննէս Արքեպիսկոպոս Նալեան, որ 20 տարի պատրիարքութիւն ըրած է Կ. Պոլսոյ մէջ, կը վախճանի եւ կը թաղուի Բանկալթիի գերեզմանատունը։ Ունի կրօնական երկասիրութիւններ։

Յուլիս 20

1856. — Խաչատուր Պարտիզպանեան, ծանօթ ուսուցիչ, լեզուագէտ, չափագէտ, կը վախճանի Կ. Պոլիս։ Ծնած էր 1809 Նոյեմբեր 24ին։

Յուլիս 21

1891. — Քրիստոսատուր Ղազարոսեան, հիմնադիր եւ երկար տարիներ անձնուէր ուսուցիչ Ղալաթիոյ կիրակնօրեայ վարժարանին, հոգաբարձու Ազգ. Հիւանդանոցի, անդամ Պատրիարքարանի Ժողովներու, կը վախճանի Կ. Պոլսոյ մէջ։

Յուլիս 24

1842. — Տառեան Յովհաննէս պէյի խնդիրքով, Երջանկայիշատակ Սուլթան Ապտ-իւլ-Մէճիտ Կայսրը կը բարեհաճի հրամայել որ օրական 15 օխա միս պետական պարէն յատկանայ Ազգ. Հիւանդանոցին։

Յուլիս 26

1780. — Երեւանցի Սիմէօն կաթողիկոս, նորոգիչ Տօնացոյցին եւ մատենագիր, կը վախճանի. ընտրուած էր 1763ին։

1817. — Կոստանդնուպոլսեցի Յովհաննէս Պատրիարք կը վախճանի Սկիւտար։

1882. — Հ. Արսէն Սիւքրեան, երիտասարդ վարդապե-

ար, միաբան Վենետիկի Մխիթարեանց, հմուտ հայկաբան, լեզուագէտ, պատմագէտ, կը վախճանի։

Յուլիս 29

1846. — *Պետրոս ամիրա Եուսուֆ, սեղանաւոր և Եգիպտոսի փոխարքային Թրիէստէի գործակալ, բարերար և մեկենաս, կը մեռնի Կօրֆձայի մէջ և կը թաղուի Իզմիր, ուր ծնած էր* 1780*ին։*

Յուլիս 30

1844. — *Ասորւոց Եղիա կաթողիկոսը կը պատարագէ Բերայի Հայոց եկեղեցիին մէջ՝ հայ եկեղեցական արարողութեամբ, և Մատթէոս Պատրիարք այդ եկեղեցւոյն կից մատուռը կը յատկացնէ Ասորւոց, որոնք այն ատեն եկեղեցի չունէին դեռ Կ. Պոլսոյ մէջ։*

Յուլիս 31

1801. — *Ծնունդ գերման հայագէտ Բէդէրմանի, որ մեռած է* 1876*ին։*

1850. — *Մահ Կ. Պոլսոյ հրաժարեալ Կարապետ Պատրիարքի, որ թաղուած է Սկիւտար։*

1869. — *Իգնատիոս եպիսկոպոս կ'ընտրուի Պատրիարք Կ. Պոլսոյ և քանի մը օր ետքը կը վախճանի։*

Օգոստոս 1

1812. — *Դիտակ Բիւզանդեան կը սկսի հրատարակուիլ ձեռամբ Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութեան։*

1864. — *Արմաշու Միաբանութիւնը կը սկսի հրատարակել Յոյս հանդէսը։*

Օգոստոս 2

1873. — *Մսեր Մագիստրոս Մսերեանց, հմուտ աստուածաբան՝ որ* 25 *տարի կրօնագիտութիւն դասախօսած է Լազարեան Ճեմարանի մէջ, հեղինակած է շատ մը կարեւոր երկեր, եւ խմբագրած Ճռաքաղ հանդէսը, կը մեռնի Մոսկուայի մէջ։ Ծնած էր* 1808*ին՝ Իզմիր։*

1887. — *Հրդեհ Սկիւտարի մէջ, ուր կ'այրին Ս. Կարապետ եկեղեցին եւ ճեմարանը։*

Օգոստոս 5

1760. — *Մուրատեան վարժարանի հիմնադիր Սամուէլ Մուրատ կը ծնի Եւդոկիոյ մէջ։*

1825. — *Արմաշու վանքին վանահայր եւ նորոգիչ Պօղոս արքեպիսկոպոս Գարագօչեան կը վախճանի։*

Օգոստոս 7

1890. — *Ղալաթիոյ Ազգ. Մատենադարանին հիմնադիր Յակոբ Արշակ կը վախճանի։*

1893. — *Տիգրան Կիւմիւշկէրտան, գործօն հոգաբարձու Ազգ. Հիւանդանոցին, կը վախճանի Բարիզի մէջ։*

Օգոստոս 10

1840. — *Ղուկաս Պալդազարեան կը սկսի հրատարակել Իզմիրի* Արշալոյս *լրագիրը։*

1860. — *Զարմայր Մսերեանց Մոսկուայի մէջ կը սկսի հրատարակել* Համբաւաբեր *անուն երկշաբաթաթերթը։*

Օգոստոս 13

1771. — *Ներսէս Ե. Աշտարակեցի կաթողիկոսը կը ծնի Երեւանայ մօտ, Աշտարակ գիւղին մէջ։ Մեռած է* 1857*ին։*

1819. — *Ծնունդ ռուսահայ կրօնագէտ Պետրոս Շանշեանցի, որ մեռած է* 1889*ին։*

Օգոստոս 14

1834. — *Մուրատեան վարժարանը կը հիմնուի Բատուայի մէջ, ուրկէ Բարիզ փոխադրուեցաւ* 1846*ին։*

1864. — *Եսայի վարդապետ Կարապետեան կ'ընտրուի Երուսաղէմի Պատրիարք։ Այդ աթոռը չորս տարիէ ի վեր թափուր մնացած էր «Ներսէն դուրսէն»ի վէճերուն հետեւանքով։*

1878. — *Սիմոն Միքայէլեան, քանակագէտ, ուսուցիչ եւ հեղինակ, կը վախճանի* 52 *տարեկան։*

1887. — *Գրիգոր Օտեան կը վախճանի Բարիզի մէջ։ Ծնած էր* 1834 *Հոկտեմբեր* 14*ին։*

1898. — *Գալուստ Կոստանդեան, Իզմիրցի հայ գիտունը, կը վախճանի Իզմիրի մէջ։*

Օգոստոս 15

1899. — *Գրիգորիս Արքեպիսկոպոս Ալէաթճեան, կը վախճանի Սկիւտար։ Ծնած էր* 1840*ին։*

Օգոստոս 18

1826. — *Մեծ հրդեհ Կ. Պոլսոյ մէջ, ուր այրեցաւ Գում Գափուի մայր եկեղեցին եւ Ազգ. Պատրիարքարանը։ Այս հրդեհէն այրեցան Պատրիարքարանի հին արձանագրութիւնները եւ ուրիշ հին ու թանկագին ձեռագիրներ։*

1888. — *Եէտի Գուլէի Ազգ. Հիւանդանոցի նոր շէնքին հիմնարկէքը տեղի կ'ունենայ հանդիսաւոր կերպով։*

Օգոստոս 19

1851. — *Միքայէլ Արքեպիսկոպոս Սալլանթեան, երբեմն միաբան Անտոնեան միաբանութեան, տեսուչ Մոսքուայի Լազարեան Ճեմարանին, աստուածաբանութեան ուսուցիչ եւ տաղանդաւոր հեղինակ, կը վախճանի։*

Օգոստոս 20

1898. — *Դրեանց, Հայոց առաջին կատակերգակ դերասանը, կը վախճանի Կովկասի մէջ։ Ծնած էր Կ. Պոլիս, 1840ին։*

Օգոստոս 21

1898. — *Ն. Կ. Վեհափառութիւն* ՍՈՒԼԹԱՆ ԱՊՏ-ԻՒԼ-ՀԱՄԻՏ ԽԱՆ Բ.*ի բարձրագոյն Իրատէով, Ազգ. Հիւանդանոցի միսի պարէնը օրական* 51 *օխայէ կը բարձրանայ* 150 *օխայի եւ հացի պարէնն ալ* 340 *օխայէն* 600 *օխայի։*

Օգոստոս 22

1865. — *Մահ Մատթէոս Բ. Կաթողիկոսի, աստուածաբան եւ մատենագիր, որ ծնած էր* 1802*ին Կ. Պոլսոյ մէջ։ Բարեկարգեց Էջմիածնայ մատենադարանը։*

1880. — *Մահ Փրանսացի նշանաւոր հայագէտ Պրոսէի, որ բազմաթիւ փրանսերէն գրուածներ ունի հայ լեզուի եւ հընախօսութեան վրայ։ Ծնած էր* 1802 *Յունուար* 24*ին։*

Օգոստոս 23

1830. — *Ֆրանսացի նշանաւոր հայագէտ Լը Վայեան տը Ֆլօրիվալ՝ հայ լեզուի ուսուցիչ կը կարգուի Բարիզի Արեւելեան Լեզուներու վարժարանին։*

Օգոստոս 24

1862. — *Մահ Յովսէփ Էֆէնտիեանցի, որ* 60,000 *րուպլի կտակած է Թիֆլիսի Ներսէսեան վարժարանին։*

Օգոստոս 25

1860. — *Առաջին կրօնական ժողովը եւ առաջին քաղաքական ժողովը կ՚ընտրուին Պատրիարքարանի մէջ։*

Օգոստոս 26

1836. — *Կ. Պոլսոյ ամիրաներէն ոմանք հաւաքուելով Պատրիարքարան, ժողով կը գումարեն Ստեփաննոս «Աղաւնի»*

Պատրիարքի նախագահութեամբ եւ կ՚որոշեն հիմնել Սկիւտարի ճեմարանը ։

Օգոստոս 27

1717. — Վենետիկի Ծերակոյտը Մխիթարեան Միաբանութեան կը նուիրէ Վենետիկի Ս. Ղազար կղզին ։

Օգոստոս 29

1865. — Կարապետ վարդապետ Շահնազարեան, պատմագէտ հեղինակ եւ հրատարակիչ, կը վախճանի Խասգիւղ (Կ. Պոլիս), եւ կը թաղուի գիւղին գերեզմանատունը ։

1865. — Մաղաքեան Տ. Ստեփաննոս Արքեպիսկոպոս, առաջնորդ Նիկոմիդիոյ եւ վանահայր Արմաշու վանքին՝ ուր տպարան հաստատած է, 1861էն 1863 Պատրիարքական Տեղապահ, կը վախճանի Պարտիզակի մէջ ։ Ծնած էր 1801ին ։

1885. — Մահ Երուսաղէմի Պատրիարք Եսայի Արքեպիսկոպոսի, որուն յաջորդած է Տ. Յարութիւն Պատրիարք Վեհապետեան ։

Օգոստոս 31

1812. — Մահտեսի Առաքէլ Տատեան բարեգործ ամիրան, առաջին վառօդապետ, կը վախճանի Կ. Պոլսոյ մէջ ։ Ծնած էր 1753 Դեկտեմբեր 20ին ։

Սեպտեմբեր 1

1861. — Գաբրիէլ Ց. Երանեան եւ Նիկողոս Ս. Թաշճեան ծանօթ երաժիշտները կը սկսին հրատարակել Կ. Պոլսոյ մէջ Քնար երաժշտական երկշաբաթաթերթը ։

1886. — Ղալաթիոյ Կեդրոնական Վարժարանին դասախօսութիւնները կը սկսին ։

Սեպտեմբեր 2

1837. — Բացում Երեւանայ Հայոց Հոգեւոր Թեմական դպրոցին ։

Սեպտեմբեր 4

1831. — *Կարապետ Պատրիարք Կ. Պոլսոյ կը հրաժարի եւ իրեն կը յաջորդէ Ստեփաննոս «Աղաւնի» Պատրիարք։*

1869. — *Մկրտիչ Արքեպիսկոպոս Խրիմեան, այժմ Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց, Կ. Պոլսոյ Պատրիարք կ'ընտրուի։*

Սեպտեմբեր 5

1855. — *Ռուսահայ պատմագէտ եւ բանասէր, պետական խորհրդական Կարապետ Եզեանց կը ծնի։*

Սեպտեմբեր 7

1857. — *Արմենակ Հայկունի կը սկսի հրատարակել թատերական շաբաթաթերթ մը Կ. Պոլսոյ մէջ։*

1891. — *Յակոբ փաշա, ելմտագէտ, Նախարար Կայս. Անձնական Գանձուն, կը վախճանի* 60 *տարեկան։*

Սեպտեմբեր 8

1860. — *Անտոն Ճէվահիրճեան կը սկսի հրատարակել, Կ. Պոլսոյ մէջ, Սէր երկշաբաթաթերթը։*

Սեպտեմբեր 9

1872. — *Կ. Պոլսոյ նախկին Պատրիարք Պօղոս Արքեպիսկոպոս Թաքթաքեան կը վախճանի Իզմիրի մէջ* 78 *տարեկան։*

1885. — *Նիկողոս Թաշճեան, երաժշտագէտ, կը վախճանի։*

Սեպտեմբեր 10

1898. — *Մահ Բրոֆէսօր Անդրէաս Արծրունիի, ռուսահայ գիտուն, որ հանքաբանութիւն դասախօսած է գերման համալսարաններու մէջ եւ ունի* 50*է աւելի գիտական աշխատասիրութիւններ, գլխաւորաբար գերմաներէն։ Ծնած էր* 1847 *Նոյեմբեր* 15*ին, Մոսկուայի մէջ։*

Սեպտեմբեր 11

1836. — *Բացում Վենետիկի Ռափայէլեան վարժարանին։*

1848. — Մահ Վենետիկի Մխիթարեան միաբան Հ. Եղիա Թովմաճանի, հայկաբան, հելլէնագէտ եւ թարգմանիչ։ Ծնած էր 1777ին։

Սեպտեմբեր 13

1838. — Հանդիսաւոր բացում Սկիւտարի ճեմարանին, որ հիմնուած է նախաձեռնութեամբ Կարապետ Պալեան եւ Սէրվէրեան Յովհաննէս ճարտարապետ ամիրաներուն։

Սեպտեմբեր 15

1840. — Կ. Պոլսոյ Յակոբոս Պատրիարքը կը հրաժարի եւ Ստեփաննոս «Աղաւնի» վերստին Պատրիարք կ'ընտրուի։

1855. — Յարութիւն Սըվաճեան կը սկսի հրատարակել Մեղուն, որ Հայոց առաջին պատկերազարդ ծաղրաթերթը եղած եւ մեծ յաջողութիւն գտած է։

Սեպտեմբեր 16

1715. — Յովհաննէս Կոլոտ Կ. Պոլսոյ Պատրիարք կ'ընտրուի։ Երուսաղէմի Պատրիարք Գրիգոր Շղթայակիրի հետ աշխատած է Երուսաղէմի վանքին պարտքը վճարելու. պաշտօնավարած է քառորդ դարէ աւելի, վախճանելով 1741ին։

1822. — Տոքթոր Յովսէփ Շիշմանեան (Ծերենց) կը ծնի Կ. Պոլսոյ մէջ։

Սեպտեմբեր 17

1858. — Տոքթոր Անդրէաս Փափավիչ, հմուտ բժիշկ, հեղինակ առողջապահութեան վրայ հրատարակուած խնամուած աշխատասիրութեան մը, կը վախճանի Խասգիւղ։ Ծնած էր Սուչովա, 1803ին։

1866. — Տ. Գէորգ Արքեպիսկոպոս, նախկին Պատրիարք Կ. Պոլսոյ, կ'ընտրուի Կաթողիկոս Էջմիածնայ մէջ։

Սեպտեմբեր 18

1889. — Բացում Արմաշու Դպրեվանքին։

Սեպտեմբեր 19

1841. — *Ստեփաննոս «Աղաւնի», որ երկրորդ անգամ Կ. Պոլսոյ Պատրիարք եղած էր, կը հրաժարի եւ իրեն կը յաջորդէ Աստուածատուր Պատրիարք։*

Սեպտեմբեր 20

1893. — *Էսաեան եղբայրներուն Բերայի մէջ կառուցած վարժարանին հիմնարկէքը կը կատարուի կրօնական հանդէսով։*

Սեպտեմբեր 26

1893. — *Ն. Օծութիւն Տ. Մկրտիչ Ա. Կաթողիկոս կ'օծուի Էջմիածնայ մէջ։*

Սեպտեմբեր 27

1888. — *Արմաշու վանքին վարժարանը, հիւրանոցը եւ ուրիշ շինութիւններ կ'այրին։*

Սեպտեմբեր 29

1888. — *Ամենապատիւ Տ. Խորէն Արքեպիսկոպոս Աշըգեան Կ. Պոլսոյ Պատրիարք կ'ընտրուի։*

Սեպտեմբեր 30

1889. — *Յովհաննէս քահանայ Մալեան Արմաշեցի, հայկաբան, արդիւնաւոր ուսուցիչ, կը վախճանի Արմաշի մէջ։ Թողած է քանի մը երկասիրութիւններ, մեծ մասը ձեռագիր։ Ծնած էր 1813ին։*

Հոկտեմբեր 1

1846. — *Վերաբացում Սկիւտարի Ճեմարանին, որ փակուած էր 1841ին։*

1848. — *Մատթէոս Պատրիարք կը հրաժարի Կ. Պոլսոյ Պատրիարքական աթոռէն։*

1881. — *Բացում Էրզրումի Սանասարեան վարժարանին։*

Հոկտեմբեր 2

1729. — *Ուլնեցի Կարապետ Կաթողիկոս կը վախճանի։*

1827. — *Էջմիածին կ'անցնի Պարսիկներէն Ռուսաց իշխանութեան տակ։*

1897. — *Մահ Տոքթ. Սէրվիչէնի, որ երկար ատեն ազդեցիկ ձայն ունեցած է Պատրիարքարանի ժողովներուն մէջ։ Ունի բժշկական աշխատասիրութիւններ։ Ծնած էր* 1815*ին, Կ. Պոլսոյ մէջ։*

Հոկտեմբեր 3

1841. — *Փակում Սկիւտարի Ճեմարանին։*

Հոկտեմբեր 5

1868. — *Մահ Տոքթ. Բարունակ պէյ Ֆէրուհխանի, բժիշկ, գրագէտ, անդամ եւ քանիցս ատենապետ Պատրիարքարանի ժողովներուն։ Իր ժամանակին զարգացած Հայերէն մէկը եղած է Կ. Պոլսոյ մէջ։*

Հոկտեմբեր 6

1838. — *Վիեննայի Մխիթարեանց վանքին հիմնարկութիւնը տեղի կ'ունենայ։*

Հոկտեմբեր 7

1848. — *Յակոբ Արքեպիսկոպոս, առաջնորդ Եւդոկիոյ, կը վերընտրուի Պատրիարք Կ. Պոլսոյ։*

1858. — *Յակոբ Պատրիարք, տասը տարուան պաշտօնավարութենէ ետքը, ծերութեան պատճառաւ կը հրաժարի, եւ Պրուսայի առաջնորդ Գէորգ Արքեպիսկոպոս Կ. Պոլսոյ Պատրիարք կ'ընտրուի։*

Հոկտեմբեր 8

1830. — *Եփրեմ Կաթողիկոս Ձորագեղցի, որ* 1809*ին ընտրուած էր եւ յաջորդած Դանիէլի, վերջնապէս կը հրաժարի։*

Նոյեմբեր 9

1808. — *Դանիէլ Կաթողիկոս կը վախճանի Էջմիածնայ մէջ։*

1873. — *Կ. Պոլսոյ Պատրիարք Մկրտիչ Արքեպիսկոպոս Խրիմեան, հիմայ Կաթողիկոս ամենայն Հայոց, վերջնապէս կը հրաժարի իր Պատրիարքական պաշտօնէն։*

Նոյեմբեր 10

1725. — *Աստուածատուր Կաթողիկոս կը վախճանի Օշական գիւղին մէջ, լուսնին խաւարումը դիտած պահուն տանիքէ մը վար իյնալով։ Ընտրուած էր* 1715*ին։*

Նոյեմբեր 12

1858. — *Բացում Խալիպեան ուսումնարանին՝ Թէոդոսիոյ մէջ (Խրիմ), հայազգի վաճառական Պ. Յարութիւն Խալիպեանի նպաստով։*

Նոյեմբեր 13

1862. — *Գաբրիէլ Երանեան, հմուտ երաժիշտ, որ Նիկողոս Թաշճեանի հետ հրատարակած է* Քնար *երաժշտական հանդէսը, կը վախճանի* 35 *տարեկան։*

Նոյեմբեր 14

1865. — *Մահ Յակոբ Կրճիկեանի որ ծնած էր* 1806*ին։* 1847*ին ընտրուած էր* Լօղօփէթ *(քարտուղար Գերագոյն Ժողովի). քաղաքագէտ, լեզուագէտ՝ իր ժամանակին կարեւոր դէմքերէն մէկը եղած է։*

Նոյեմբեր 15

1863. — *Կ. Պոլսոյ Պատրիարք կ'ընտրուի Իզմիրի առաջնորդ Թագթագեան Պօղոս Արքեպիսկոպոս։*

Նոյեմբեր 16

1794. — *Հայերէն առաջին թերթը,* Ազդարար*, կը սկսի*

հրատարակուիլ Մատրասի մէջ, խմբագրութեամբ Տ. Յարութիւն Շմաւոնեան Շիրազեցի Աւագ քահանային, որ 1789ին տպարան մը հաստատած էր հոն։

1874. — Էջմիածնայ նորաշէն ճեմարանը մէջէն կը բռնկի եւ շէնքը մասամբ կ'այրի։

Նոյեմբեր 17

1884. — Յովհաննէս Զամիչ, տնտեսագէտ եւ ելմտագէտ, որ Թուրքիոյ Հանրային Շինութեանց նախարար եղած է, կը վախճանի։

Նոյեմբեր 20

1886. — Ճանիկ Եազըճեան, երիտասարդ բանաստեղծ, որ գրած է ֆրանսերէն քերթուածներ, կը վախճանի Կ. Պոլսոյ մէջ 27 տարեկան։

Նոյեմբեր 21

1827. — Ծնունդ գերման հմուտ հայագէտ Բ. Տըլակարտի։

1882. — Մահ Տոքթ. Յ. Փեաթիպեանի, բարեգործ եւ հմուտ բժիշկ վկայեալ Բարիզէ։ Երկար տարիներ առաջնակարգ դիրք ունեցած է Պոլսոյ բժշկական դասուն մէջ։

Նոյեմբեր 22

1853. — Գերագոյն ժողովը կ'ընտրէ առաջին Ուսումնական Խորհուրդը, որուն անդամակցած են Օտեան, Ռուսինեան, Նիկողոս Պալեան, Խաչատուր Պարտիզպանեան, եւայլն։

Նոյեմբեր 24

1801. — Մահ Յովհաննէս Լազարեանցի, որ շինած է Բեդերսպուրկի մէջ երկու հայ եկեղեցիներ եւ կտակած է երկու հարիւր հազար րուպլի՝ Մոսկուայի մէջ ճեմարան մը հիմնելու համար։

1862. — Գրիգոր Օտեանի հայրը, Օտեան Պօղոս աղա, որ 75,000 դրուշ կտակած է Գարակէօմրիւկի եկեղեցւոյն, ուսումնասէր եւ բարեգործ մարդ, կը վախճանի 70 տարեկան։

Հոկտեմբեր 25

1866. — *Արմենակ Հայկունի, ծանօթ հեղինակ եւ խմբագիր, կը վախճանի Կ. Պոլսոյ մէջ։*

Հոկտեմբեր 26

1861. — *Տ. Սարգիս Արքեպիսկոպոս կը հրաժարի Կ. Պոլսոյ Պատրիարքութենէն։*

1884. — *Մահ Ներսէս Պատրիարք Վարժապետեանի, որ ծնած էր* 1837*ին։*

Հոկտեմբեր 27

1823. — *Ադրիանուպոլսեցի Պօղոս Պատրիարք Կ. Պոլսոյ կը հրաժարի։*

Հոկտեմբեր 30

1840. — *Խաչատուր Ոսկանեան կը սկսի հրատարակել Կ. Պոլսոյ մէջ Ազդարար Բիւզանդեանը։*

1875. — *Յակոբ Պալեան, ճարտարապետ, արուեստագէտ եւ մեկենաս հայ թատրոնին, կը վախճանի Բարիզի մէջ։*

Հոկտեմբեր 31

1880. — *Տոքթ. Ներսէս Մեզպուրեան, նախ ուսուցիչ՝ յետոյ բժիշկ, կը վախճանի* 40 *տարեկան։ Գրած է քերթուածներ։*

1892. — *Վենետիկի Միաբաններէն Հ. Աբրահամ Վ. Ճարեան, որ բազմաթիւ գործեր թարգմանած է գրաբարի, կը վախճանի Վենետիկ՝* 74 *տարեկան։*

Նոյեմբեր 1

1869. — *Եփրատ լրագիրը, որուն աշխատակցած է Յակոբ Պարոնեան, կը սկսի հրատարակուիլ Կ. Պոլսոյ մէջ։*

Նոյեմբեր 3

1847. — *Կայսերական Իրադէով Հայ-Բողոքականները կը ճանչցուին իբր անջատ հասարակութիւն։*

1862. — *Մինէճի Անդրանիկ աղա, Սամաթիոյ Սահակեան եւ Նունեան վարժարաններուն անխոնջ հոգաբարձուն, որուն ջանքով ի լոյս ելած է Բուրաստան Ս. Սահակեան հանդէսը, կը վախճանի 58 տարեկան։*

Նոյեմբեր 4

1704. — *Մահ Անդրէաս Ակոլութ նշանաւոր արեւելագէտին, որ հայ լեզուն ուսումնասիրող առաջին գերմանացին եղած է։*

1892. — *Տ. Խորէն Արքեպիսկոպոս Նար-Պէյ, լեզուագէտ, բանաստեղծ եւ մատենագիր, կը վախճանի։*

Նոյեմբեր 6

1862. — *Կ. Պոլսոյ նախկին Պատրիարք Յակոբ Արքեպիսկոպոս, որ ուխտի գացած էր Երուսաղէմ, հոն կը վախճանի 82 տարեկան։*

1896. — *Ամենապատիւ Տ. Մաղաքիա Արքեպիսկոպոս Օրմանեան Կ. Պոլսոյ Պատրիարք կ'ընտրուի։*

1897. — *Մահ Փորթուգալ Միքայէլ փաշայի, Կայս. Անձնական Գանձուն նախարար, հմուտ ելմտագէտ, տնտեսագէտ եւ բանասէր։*

Նոյեմբեր 8

1877. — *Մարիամեան-Յովնանեան աղջկանց վարժարանը կը բացուի Թիֆլիս, Յովհաննէս Յովնանեանի ծախքով։*

Նոյեմբեր 11

1734. — *Աբրահամ Բ. Կաթողիկոս Խօշաբեցի, որ նորոգած է Էջմիածնայ վանքը, կը վախճանի։*

1880. — *Տիկին Կատարինէ Լազարեանց որ* 70,000 *րուբլի նուիրած է Լազարեան ճեմարանին եւ Բեդերսպուրկի ու Մոսկուայի հայ եկեղեցիներուն, կը վախճանի Բեդերսպուրկի մէջ։ Ծնած էր* 1809*ին։*

Նոյեմբեր 12

1854. — *Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութենէն Հ. Յարութիւն Աւգերեան, լեզուագէտ, կը վախճանի։ Ծնած էր* 1774 *ին։*

Նոյեմբեր 13

1842. — *Քանըրեօթը եսնաֆներու ժողովը կը հրաժարի վերջնապէս եւ Ամիրաներու ձեռքը կ'անցնի նորէն Պատրիարքարանի վարչութիւնը։*

Նոյեմբեր 14

1779. — *Հիմնադրութիւն Նոր Նախիջեւանի՝ Ղրիմէն գաղթող Հայերու ձեռքով։*

1809. — *Խաչատուր Պարտիզպանեան, բազմարդիւն ուսուցիչ, կը ծնի Կ. Պոլիս, Սկիւտարի մէջ։*

Նոյեմբեր 15

1775. — *Զմիւռնիոյ Մեսրոպեան վարժարանը կը հաստատուի։*

1851. — *Մխիթարեան Միաբաններէն Հ. Մինաս Վ. Բժշկեան, որ ունի պատմական եւ լեզուագիտական աշխատութիւններ, կը վախճանի։ Ծնած էր* 1777*ին։*

1866. — *Արքունի ճարտարապետ Կարապետ ամիրա Պալեան, Հիւանդանոցի բարերար, որ նշանաւոր հանդիսացած է ազգին մատուցած իր ծառայութիւններով եւ իր բարեգործ կեանքով, կը վախճանի։*

1881 . — *Կովկասի Հայոց Բարեգործական ընկերութիւնը կը հիմնուի։*

1883 . — *Յովսէփ Իզմիրեանց, որ հաստատած է Սահակ-Մեսրոպեան մրցանակը, եւ նշանաւոր եղած է իր բարեգործ կեանքով, կը վախճանի։*

Նոյեմբեր 17

1850 . — *Մահ Աղեքսանդր Ռափայէլ Ղարամեանի, հնդկահայ վաճառական, որ զաւակն էր Ռափայէլեան վարժարանի հիմնադրին։*

1861 . — *Մահ ռուսահայ հրատարակիչ Գէորգ Ախվէրտեանցի։*

1892 . — *Գարեգին եպիսկոպոս Սրուանձտեանց, գործունեայ եկեղեցական եւ խկատիպ գրագէտ, կը վախճանի Ազգ. Հիւանդանոցին մէջ՝* 52 *տարեկան։*

Նոյեմբեր 18

1823 . — *Մահ Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութեան անդամ, հնախօս եւ լեզուագէտ Հ. Միքայէլ Վ. Չամչեանի, որ ծնած էր* 1738*ին։*

1891 . — *Մահ հայ փորագրիչ եւ տպագրիչ, ճարտար արուեստագէտ Յովհաննէս Միւհէնտիսեանի։ Ծնած էր* 1810 *Փետրուար* 21*ին։*

Նոյեմբեր 19

1847 . — *Կ. Պոլիս, Օրթաքէօյի մէջ կը հաստատուի Վերծանութեան Թանգարանը, որուն նպատակն էր ընթերցանութիւնը տարածել ժողովրդին մէջ։*

1863 . — *Տատեան Պօղոս պէյ, արքունի վառօդապետ, բարերար Ազգ. Հիւանդանոցի, կը մեռնի Բարիզի մէջ եւ Պոլիս բերուելով կը թաղուի Գում Գաբուի Մայր Եկեղեցւոյն գաւիթը։*

Նոյեմբեր 20

1821 . — *Թիֆլիսի մէջ կը հիմնուի Ներսէսեան վարժա-*

րանը, որ այսօր հնագոյնն է երկրորդական կրթութիւն տուող հայ վարժարաններուն մէջ։

Նոյեմբեր 22

1714. — Մահ Աղեքսանդր Ջուղայեցի Կաթողիկոսին, որ ընտրուած էր 1706ին։

1827. — Ծնունդ Մխիթարեան միաբան Հ. Գարեգին Վ. Զարպհանէլեանի, որ ուսումնասիրութիւններ հրատարակած է հին հայ գրականութեան վրայ։

Նոյեմբեր 23

1735. — Լազարեան ճեմարանի հիմնադիր Յովհաննէս Լազարեանց կը ծնի Ջուղայի մէջ։

1890. — Աղաթօն Մկրտիչ, լեզուագէտ, խմբագիր, Պատրիարքարանի գործօն ժողովական, կը վախճանի Միտիլլիի մէջ, 70 տարեկան։

Նոյեմբեր 24

1836. — Ծնունդ Տ. Մելքիսեդեկ Արքեպիսկոպոս Մուրատեանցի, կրօնագէտ եւ մատենագիր։

Նոյեմբեր 25

1842. — Միքայէլ Լորիս-Մէլիքօֆ, ռուսահայ դիւանագէտ, կը ծնի։

Նոյեմբեր 26

1876. — Եղուարդ Արքեպիսկոպոս Հիւրմիւզ, Վենետիկի Մխիթարեան միաբան, տաղանդաւոր գրագէտ եւ տաղաչափ, կը վախճանի։ Ծնած էր 1799ին։

Նոյեմբեր 27

1858. — Հ. Ռափայէլ Վ. Թրեանց, լեզուագէտ եւ գիտուն, Վենետիկի Մխիթարեան, կը վախճանի Բարիզի մէջ։

Նոյեմբեր 28

1773. — Կաղզուանցի Զաքարիա Արքեպիսկոպոս Փոքուզեան Պատրիարք կ'ընտրուի Կ. Պոլսոյ։

Նոյեմբեր 29

1868. — Մահ Մկրտիչ Պէշիկթաշլեանի, բանաստեղծ եւ թատերագիր։ Ծնած էր 1827ին։

1876. — Մահ Տոքթ. Նահապետ Ռուսինեանի, լեզուագէտ, գրագէտ եւ ինքնատիպ հեղինակ։ Գործօն անդամներէն եղած է Պատրիարքարանի ժողովներուն։

Նոյեմբեր 30

1859. — Նիկողոս Զօրայեան, մատենագիր, տնտեսագէտ, գրագէտ եւ ուսուցիչ, կը վախճանի։ Ծնած էր 1821ին։

1881. — Մահ Բաստամեան Վահան ռուսահայ վարդապետին, օրէնսգէտ, բանասէր, որ լուրջ ուսումնասիրութիւններ ըրած է հայ ամուսնական օրէնքներուն վրայ։

Դեկտեմբեր 3

1883. — Համբարձում Իփէքճեան, ռուսահայ ուսուցիչ, որ ունի մանկավարժական գրուածներ, կը վախճանի Կ. Պոլսոյ մէջ, 45 տարեկան։

1889. — Տոքթ. Վիչէն Օրմանեան, եղբայր Կ. Պոլսոյ Պատրիարք Օրմանեան Սրբազանի, հմուտ եւ խղճամիտ բժշկապետ Նէտի Գուլէի Հիւանդանոցին, որուն բժշկական ճիւղը բարեկարգած է, կը վախճանի 45 տարեկան։

1894. — Տոքթ. Տիգրան փաշա Փէշտիմալճեան, հմուտ բժիշկ, որ թողած է բժշկական գրուածներ, կը մեռնի 57 տարեկան։

Դեկտեմբեր 4

1870. — *Թէոդոսիոյ Խալիպեան վարժարանը կը փակուի։*
1892. — *Ֆրանսացի հայագէտ Գ. Շրումպֆ կը վախճանի։*

Դեկտեմբեր 5

1826. — *Հմուտ հայագէտ Շահան Ջրպետ, Ներսէս Աշտարակեցիի հրաւէրով, Թիֆլիս կու գայ իբր ուսուցիչ Ներսէսեան վարժարանին։*

Դեկտեմբեր 6

1882. — *Մահ Գէորգ Դ. Կաթողիկոսի՝ Էջմիածնայ մէջ։*

Դեկտեմբեր 7

1885. — *Ամենապատիւ Տ. Յարութիւն Արքեպիսկոպոս Վեհապետեան, Պատրիարք Կ. Պոլսոյ, Երուսաղէմի Պատրիարք կ'ընտրուի, երկու աթոռները չմիացնելու պայմանաւ։*

1888. — *Տիգրան Մանավեան, հայ ուսուցիչ եւ գրող, կը վախճանի Կ. Պոլսոյ մէջ,* 47 *տարեկան։*

1898. — *Յարութիւն Թիւլեան (Միւսիւ Բասգալ), ծանօթ քանակագէտ եւ բազմարդիւն ուսուցիչ, կը վախճանի Կ. Պոլսոյ մէջ։ Ծնած էր* 1832 *Ապրիլ* 22*ին։*

Դեկտեմբեր 9

1834. — *Ծնունդ Գրիգոր Օտեանի, Սկիւտարի մէջ։*

1838. — *Սկիւտարի ճեմարանը կը բացուի։*

1871. — *Խաչատուր Լազարեանց, Ռուսիոյ պետական խորհրդական բարեգործ հայազգին, որ մեծ գումարներ նուիրած է իր հօր եւ հօրեղբօր հիմնած Լազարեան ճեմարանին, կը վախճանի Պետերսպուրկի մէջ։ Ծնած էր* 1789 *Յունիս* 1*ին։*

1881. — *Մահ ֆրանսացի հայագէտ Էտուառ Տիւլօրիէի։ Ծնած էր* 1807*ին։*

Դեկտեմբեր 10

1860. — *Պետրոս Խօրասանճեան, որ քաջալերող եղած է հայ լրագրութեան, Պատրիարքարանի ժողովներու անդամ եւ հմուտ տաճկագէտ, կը վախճանի* 51 *տարեկան։*

Դեկտեմբեր 11

1798. — *Շահան Ջրպետ հայ լեզուի դասախօսութեան կը սկսի Բարիզի Արեւելեան լեզուներու վարժարանին մէջ։*

Դեկտեմբեր 12

1840. — *Գարեգին Եպիսկոպոս Սրուանձտեանց կը ծնի Վանայ մէջ։*

1841. — *Պաշտօնապէս կը հաստատուի* 27 *եսնաֆներու ժողովը՝ որ կոչուած էր վարել Պատրիարքարանի գործերը։*

1866. — *Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութեան անդամ Հ. Արսէն Վ. Բագրատունի, նշանաւոր հայկաբան, տաղաչափ, լեզուագէտ եւ մատենագիր, կը վախճանի։*

Դեկտեմբեր 13

1890. — *Մահ ռուսահայ բրօֆէսէօր Մկրտիչ Էմինի, պատմագէտ, բանասէր։ Ունի կարեւոր երկասիրութիւններ՝ հայերէն եւ ռուսերէն։*

Դեկտեմբեր 14

1826. — *Մահ Աբէլ Արքեպիսկոպոս Մխիթարեանի որ ունի կրօնական երկասիրութիւններ։*

Դեկտեմբեր 15

1815. — *Ադրիանուպոլսեցի Պօղոս Պատրիարքին կը յաջորդէ Աբրահամ Պատրիարք։*

Դեկտեմբեր 18

1879. — *Մահ արեւելագէտ Մորթմանի։*

Դեկտեմբեր 19

1772. — *Յակոբ Շահան Ջրպետ, ուսուցիչ եւ բանասէր, կը ծնի Ուրֆայի մէջ։*

1878. — *Մանուկ աղա Մնակեան, որ հայ վարժարանի մը հիմնարկութեան համար կարեւոր գումար մը կտակած է, կը*

վախճանի եւ կը թաղուի Սամաթիոյ Ս. Գէորգ եկեղեցին, որուն շինութեան համար ալ 500 ոսկի կտակած էր։

Դեկտեմբեր 20

1753. — Ծնունդ Առաքէլ ամիրա Տատեանի, արքունի վառօդապետ։

1892. — Հ. Սերովբէ Վ. Տէրվիշեան, Վիեննայի Մխիթարեան միաբանութեան անդամ, հմուտ բանասէր եւ լեզուաբան, կը մեռնի Կ. Պոլսոյ մէջ։ Ծնած էր 1846 Յունվ. 10ին։

Դեկտեմբեր 22

1835. — Հ. Մանուէլ Վ. Ջախջախեան, Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութեան անդամ, մատենագիր, բանաստեղծ եւ լեզուագէտ, կը վախճանի։

1887. — Իզմիրցի հայ բարերար Յովհաննէս Սպարթալեան, որ իր եղբօր՝ Յակոբ Սպարթալեանի հետ նորէն կառուցած է Իզմիրի Ազգ. Հիւանդանոցը, կը վախճանի։ Ծնած էր 1831 Յունուար 10ին։

Դեկտեմբեր 23

1860. — Ազգ. Հիւանդանոցի Տիկնանց առաջին Խնամակալութիւնը, որուն գլխաւոր գործիչն էր Տիկին Էպրու Երամեան, կը կազմուի։

Դեկտեմբեր 24

1837. — Մահ Փէշտիմալճեան Գրիգոր վարժապետի, հայկաբան, կրօնագէտ, բանաստեղծ եւ մատենագիր։ Ծնած էր 1773ին։

1860. — Մահ Երուսաղէմի Տ. Յովհաննէս Պատրիարքին, որուն յաջորդին ընտրութեան առթիւ ծագեցաւ «Ներսէն դուրսէն»ի վէճը։

Դեկտեմբեր 25

1868. — Յարութիւն Տէտէեան, Իզմիրցի տպարանապետ, խմբագիր, հեղինակ եւ թարգմանիչ, կը մեռնի 28 տարեկան։

Դեկտեմբեր 27

1799. — *Մահ Ղուկաս Կարնեցի Կաթողիկոսին, որ ընտրուած էր* 1780*ին։*

Դեկտեմբեր 28

1882. — *Հ. Յովսէփ Վ. Գաթրճեան, միաբան Վիեննայի Մխիթարեանց, հմուտ մատենագիր, կը վախճանի։*

Դեկտեմբեր 29

1843. — *Մահ Պօղոս պէյ Եուսուֆի, որ վարած է պետական կարեւոր պաշտօններ՝ Եգիպտոսի մէջ։ Ծնած էր* 1768 *ին։*

1894. — *Տ. Յովհաննէս Հիւնքեարպէյէնտեան, նախկին ուսուցիչ, լեզուագէտ՝ որ զբաղած է հայ բառերու ստուգաբանութեամբ, կը վախճանի։ Ծնած էր* 1818 *Նոյեմբեր* 25*ին։*

Դեկտեմբեր 31

1779. — *Եդուարդ Ռափայէլ Ղարամեան, հնդկահայ վաճառական, կարեւոր գումար մը կը կտակէ, որով կը հիմնուի Ռափայէլեան վարժարանը։*

1882. — *Իզմիրցի հայ բարերար Յակոբ Սպարթալեան, որ իր եղբօր՝ Յովհաննէս Սպարթալեանի հետ նորէն կառուցած է Իզմիրի Ազգ. Հիւանդանոցը (հիմնուած* 1801*ին), կը վախճանի։ Ծնած էր* 1825 *Հոկտեմբեր* 26*ին։*

ԺԱՄԱՆԱԿՆ ՈՒ ՏՈՄԱՐԸ

ԺԱՄԱՆԱԿԻՆ ՉԱՓԸ

ՕՐ ԵՒ ԻՐ ՍՏՈՐԱԲԱԺԱՆՈՒՄՆԵՐԸ. — *Բնական ամէնէն ուշագրաւ երեւոյթը լոյսի եւ խաւարի, ցորեկուան ու գիշերի պարբերական յաջորդութիւնն է։ Ցորեկն ու գիշերը միութեան մը կէսերը նկատուելով, միասին կազմեցին* Օրը, *որ կամայական կերպով բաժնուած է* 24 *հաւասար մասերու՝ որոնք կը կոչուին Ժամ։ Նոյնպէս ժամը բաժնուեցաւ* 60 *Վայրկեաններու, որովհետեւ* 60 *թիւը ամէնէն դիւրաւ բաժանական թիւերէն մէկն է. վայրկեանն ալ բաժնուեցաւ* 60 *երկվայրկեանի. իսկ երկվայրկեանը կը բաժնուի* 100 *մասերու։*

Ոմանք օրուան սկիզբ նկատած են արեւուն ծագումը, ոմանք կէս օրը, ոմանք արեւուն մարը մտնելը, եւ ոմանք ալ կէս գիշերը. ամէնէն ընդհանուրը եղած էր արեւուն մուտքը նկատել իբր օրուան սկզբնաւորութիւն։ Հիմա եւրոպական ազգերու մէջ բուն օրը կը սկսի կէս գիշերին։ Այս վերջին սովորութիւնը արեւելքի մէջ ալ ընդունուած է եւ այնպէս սկըսուած է նկատուիլ եկեղեցական արարողութեանց մէջ ալ, թէպէտ եկեղեցական օրը արեւուն մարը մտնելէն կը սկսէր։ Իսկ կիրակամուտքն ու նախատօնակը իբր կիրակիի կամ տօնի նախապատրաստութիւն նկատուած են։

ԱՄԻՍ ԵՒ ԻՐ ՍՏՈՐԱԲԱԺԱՆՈՒՄՆԵՐԸ. — *Ինչպէս արեւը կը ճշդէ օրուան չափը, նոյնպէս լուսինը կը ճշդէ ամսուան չափը։ Լուսինը՝ մօտաւորապէս* $29^{1}/_{2}$ *օրուան մէջ կանոնաւոր շրջան մը կ'ընէ երկրին շուրջը, ուստի սովորական նկատուեցաւ ամիսը երեսուն օր հաշուել։ Ամիսը բաժնուեցաւ չորս քառորդի, որոնք մօտաւորապէս հիմ կազմեցին* Եօթնեակի, *որ կը կոչուի նաեւ* Շաբաթ։ *Այդ անունը կապուած է Ս. Գրքին եւ*

Արարչագործութեան պատմութեան հետ, եւ եօթնեակին վերջին օրը կոչուած է Շաբաթ, որ կը նշանակէ եբրայեցերէն հանգիստ։ Շաբաթ օրը հիմ բռնելով, յաջորդ օրերը կոչուեցան Միաշաբաթ (որ Քրիստոնէութենէ ետքը կոչուեցաւ Կիրակի), Երկուշաբթի, Երեքշաբթի, Չորեքշաբթի, Հինգշաբթի. իսկ Շաբաթին նախընթաց օրը կոչուեցաւ Ուրբաթ։

ՏԱՐԻ. — *Ժամ, օր, եօթնեակ, ամիս՝ ժամանակի մանր չափեր են. հարկ էր աւելի մեծ չափ մը սահմանել։ Դիտուեցաւ որ բնութիւնը որոշ ժամանակամիջոցներու մէջ պարբերական փոփոխութիւններ կը կրէ. ծառերն ու տունկերը կը կանանչնան, կը ծաղկին, կը պտղաբերին, եւ կը չորնան. օդը կը տաքնայ եւ կը ցրտանայ։ Այս գիտողութիւնները եւ երկնքի զննութիւնը ցոյց տուին թէ որոշեալ ժամանակի մը մէջ նոյն երեւոյթներն են որ կը կրկնուին. այսպէս, կազմուեցաւ աստղաբաշխական Տարին որ հողագունդին արեւին չուրջ կատարած շրջանն է, զոր հիները արեւին հողագունդին չուրջը կատարած շրջանը կը կարծէին, ինչպէս Ամիսը՝ լուսնին հողագունդին չուրջը կատարած շրջանն է եւ Օրը՝ երկրին իր առանցքին վրայ կատարած շրջանը։ Աստղաբաշխները հաշուած են թէ երկիրը արեւին չուրջը շրջան մը կ'ընէ* 365 *օրուան,* 5 *ժամուան,* 48 *վայրկեանի,* 47 *երկվայրկեանի եւ* 33 *եռվայրկեանի մէջ։*

ԶԱՆԱԶԱՆ ՏՈՄԱՐՆԵՐ

Տարբեր ժամանակներու եւ տարբեր երկիրներու մէջ ընդունուած են այլ եւ այլ տոմարական դրութիւններ՝ որոնցմէ կարեւորները ամփոփ կերպով կը ներկայացնենք հոս։

ՅՈՒԼԵԱՆ ՏՈՄԱՐ. — *Հռոմուլոսի ժամանակ* (754 *Ն. Ք.*) *տարին* 10 *ամիսէ կը բաղկանար եւ* 304 *օրէ։ Առաջին ամիսն էր Mars՝ որուն կը յաջորդէին Ապրիլ, Մայիս, Յունիս, Կուինտիլիս, Սեքստիլիս, Սեպտեմբեր, Հոկտեմբեր, Նոյեմ-*

բեր, Դեկտեմբեր։ Նումա Պոմպիլիոս (716 Ն. Ք.) երկու ամիս աւելցուց տարւոյն վրայ՝ Յունուար եւ Փետրուար ամիսները, տարին վերածելով 355 օրուան։ Պակաս օրերը լրացնելու համար, յատուկ յաւելուածական ամիս մը կը կցուէր։

Յուլիոս Կեսար, ուրիշ գիտուններու խորհրդակցութեամբ ընդունեցաւ տարին 365¼ օր հաշուելու սկզբունքը։ Այս սկզբունքով, տարին պիտի ունենար 365 օր, եւ ամէն չորս տարին անգամ մը 366 օր, աւելցած չորս քառորդ օրերու բարդումով։ Այս տարիները կոչուեցան Նահանջ։

Յուլիոս չփոփոխեց Նումայի 12 ամիսներուն շարքն ու անունները. միայն կարգ մը ամիսներու վրայ յաւելումներ ըրաւ, որով Յունուար, Մարտ, Մայիս, Կուինտիլիս (զոր ինք Յուլիսի փոխեց իր անունով), Սէքստիլիս (զոր իր յաջորդը Օգոստոս կայսր, Օգոստոսի փոխեց), Հոկտեմբեր եւ Դեկտեմբեր ունեցան 31ական օր. Ապրիլ, Յունիս, Սեպտեմբեր, Նոյեմբեր 30ական օր. իսկ Փետրուար 28 օր սովորական տարիներու եւ 29 օր նահանջ տարիներու մէջ։ Յուլիական տոմարը որ գործածութեան դրուիլ սկսաւ Քրիստոսէ 45 տարի առաջ, շատ ընդհանրացաւ իր դիւրըմբռնելի եւ կանոնաւոր ընթացքին համար։ Այդ տոմարը մինչեւ հիմա կը գործածուի Հայոց, Յունաց, Ռուսաց եւ ուրիշ արեւելեան ժողովուրդներու մէջ։ Նոյնպէս Օսմանեան կառավարութիւնը նոյն դրութիւնը ընդունած է դարուս առաջին կէսին մէջ իր ելմտական տարւոյն համար։

ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ ՏՈՄԱՐ. — Յուլեան տոմարը, չորս տարին անգամ մը նահանջ տարի մը ընդունելով, աստղաբաշխական հաշիւներուն բոլորովին համաձայն չէր ընթանար, այնպէս որ ԺԶ դարուն վերջերը, աստղաբաշխական տարւոյն եւ Յուլեան տոմարի տարւոյն միջեւ տասը օրուան տարբերութիւն մը գոյացած էր։ Զանազան գիտնականներու առաջարկութեամբ Գրիգոր ԺԳ. Պապը որոշեց 1582 Հոկտեմբերին սկիզբը, Հոկտեմբեր 4ին վրայ 10 օր աւելցնել, եւ Հոկտեմբեր 5ը եղաւ Հոկտեմբեր 15։

Ըստ Գրիգորեան տոմարին, դարագլուխի տարիները չորս

տարին անգամ մը միայն նահանջ են եւ երեք տարի յաջորդաբար նահանջ չեն, մինչդեռ Յուլեան տոմարը առանց բացառութեան ամէն չորս տարին անգամ մը նահանջ կը նկատէ։ Գրիգորեան տոմարին համաձայն, 1600ը նահանջ էր, 1700ը, 1800ը, 1900ը նահանջ չեն եւ 2000ը դարձեալ նահանջ պիտի ըլլայ, եւ այսպէս յաջորդաբար նահանջ պիտի ըլլան դարագլուխի այն տարիները միայն որոնք 4ով բաժանական են։ Յուլեան տոմարին եւ Գրիգորեան տոմարին միջեւ եղած տարբերութիւնը 1582էն 1700 տասը օր մնաց, 1700էն 1800՝ տասնըմէկ օր եղաւ, 1800էն 1900 տասներկու օր, իսկ 1900էն 2100՝ տասներեք օր պիտի ըլլայ, որովհետեւ 2000 տարին նահանջ է, ինչպէս ըսինք, երկու տոմարներուն հաշուով ալ։

Յառաջիկայ 1900 Մարտ մէկին Գրիգորեան տոմարը ցոյց պիտի տայ Մարտ 14, որովհետեւ այս վերջին տոմարին համեմատ, յառաջիկայ տարին նահանջ չէ եւ Փետրուարը պիտի հաշուուի 28 օր, մինչդեռ ըստ Յուլիական տոմարի նահանջ է եւ Փետրուարը պիտի ունենայ 29 օր։

Գրիգորեան տոմարը ընդունեցան 1582ին Իտալիա, Ֆրանսա, Սպանիա եւ Պելճիգա, 1584ին Աւստրիոյ եւ Գերմանիոյ հռոմէադաւան գաւառները, 1700ին Բրուսիա եւ Հոլանտա․ իսկ Անգլիա 1752ին միայն։

ՀՐԷԱԿԱՆ ՏՈՄԱՐ. — Հրէական տոմարը լուսնին եւ արեւին շրջաններուն վրայ կարգադրուած է։ Տարին բաժնուած է լուսնային ամիսներու՝ 29 կամ 30 օրերով։ Սովորական կանոնաւոր տարին կը բաղկանայ 12 ամիսէ, այսինքն ունի 354 օր կամ օր մը աւելի կամ օր մը պակաս։ Նահանջ տարիները ունին մէկ աւելեաց ամիս եւ կը բաղկանան 13 ամիսէ, այսինքն 384 օրէ, կամ օր մը աւելի կամ օր մը պակաս։ Տարիները կը յաջորդեն իրարու անա՛նկ կարգով մը որ 19 տարուան շրջանէ մը ետքը հրէական տարին արեգակնային տարւոյն միեւնոյն կէտին վրայ կը գտնուի։

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ՏՈՄԱՐ. — Արաբական տոմարին հիմն է լուսնային տարին՝ որ բաղկացած է հետեւեալ 12 ամիսներէն.

Մուհարրէմ	30 օր	Րէճէպ	30 օր
Սէֆէր	29 »	Շապան	29 »
Րէպի իւլ էվվէլ	30 »	Րամազան	30 »
» » ախըր	29 »	Շէվվալ	29 »
Ճէմազի իւլ էվվէլ	30 »	Զիլգատէ	30 »
» » ախըր	29 »	Զիլհիճճէ	29 »

Արաբական տարին երբեմն 354 օր ունի եւ երբեմն 355 օրէ կը բաղկանայ. Արաբացիք ունեցած են նաեւ արեգակնային տարւոյ հաշիւ մը եւ տարին բաժնուած է երկու մասերու՝ որոնք Գասըմ եւ Խըտըրէլլէզ կը կոչուին. Գասըմը միշտ Հոկտեմբեր 26ին կը հանդիպի (Յուլեան տոմար) եւ կը տեւէ 179 օր, իսկ նահանջ տարիները 180 օր. Խըտըրէլլէզը Ապրիլ 23ին կը հանդիպի եւ կը տեւէ 186 օր.

50—60 տարի առաջ, Օսմանեան կայսրութեան մէջ ընդունուած է նաեւ, միայն ելմտական գործառնութեանց համար, արեգակնային տարին՝ Յուլեան Տոմարին համաձայն. Տարբերութիւնը սա է միայն, որ տարին՝ փոխանակ Յունուարէն սկսելու, Մարտէն կը սկսի.

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ԵՒ ՊԱՐՍԿԱԿԱՆ ՏՈՄԱՐ. — *Եգիպտական տոմարը կը հաշուուէր 365 օր. Պարսկական տոմարն ալ կ'ընդունէր Եգիպտականին պէս 365 օր, այսինքն 30 օրէ բաղկացած 12 ամիս եւ 5 «աւելեաց» օրեր. այս վերջինը Զրադաշտական կոչուած Թուականն էր, որ սկսած է Քրիստոսէ 400 տարի առաջ եւ շարունակուած է մինչեւ 651 (Յ. Ք.), որ է Արաբական տոմարին Պարսից մէջ հաստատուելու տարին. Զրադաշտի տոմարը կը գործածուի դեռ Հնդկարնակ Փարսիներու մէջ.*

ՀԱՅՈՑ ՏՈՄԱՐ. — *Հին հայ տոմարն ալ արեգակնային եղած է, 12 երեսնօրեայ ամիսներով, եւ հինգ աւելեաց օրերով՝ եգիպտականին եւ պարսկականին պէս. Ըստ այդ տոմարին, 1460 տարին մէկ շրջան կը հաշուուէր եւ շրջանին վերջը 1461րդ լրման տարի մը աւելցնելով, տարեկան քառորդ օրուան սխալը կ'ուղղուէր. Այդ 12 ամիսներն էին.*

Նաւասարդ	30 օր	Մեհեկան	30 օր
Հոռի	30 »	Արեգ	30 »
Սահմի	30 »	Ահեկան	30 »
Տրէ	30 »	Մարերի	30 »
Քաղոց	30 »	Մարգաց	30 »
Արաց	30 »	Հրոտից	30 »

Աւելեաց 5 օր

Քրիստոսի 552 թուին, Հայոց համար նոր տոմարական ուղղութեամբ թուական մը սկսաւ, զատկական Հինգհարիւրեակի հաստատութեամբ։ Նոյն թուականի կաթողիկոսն էր Ներսէս Բագրեւանդացին, բայց որովհետեւ Մովսէս Կաթողիկոս Եղիվարդեցին եղաւ այդ տոմարական հաշիւը գործադրողը՝ 574ին, անոր համար Մովսէսի անունով կոչուած է նորոգութիւնն ալ, թուականն ալ։

Հայոց այդ տոմարական թուականը 551 տարուան տարբերութիւն ունի Քրիստոսի թուականէն, այնպէս որ Քրիստոսի ո՛ եւ է մէկ թուականին համապատասխանող Հայոց տոմարական թուականը գտնելու համար պէտք է զեղչել անկէ 551 թիւը։

Մովսէս Կաթողիկոսի այս տոմարական նորոգութենէն Հինգհարիւրեակ մը, այսինքն 532 տարի ետքը՝ 1084ին՝ Յովհաննէս Վարդապետ Սարկաւագ երկրորդ նորոգութիւն մը կ'ընէ հայ տոմարին, եւ կ'ընդունի Նահանջի դրութիւնը, չորս տարին անգամ մը փոխանակ հինգի՝ վեց աւելեաց օրեր սահմանելով։ Այս դրութիւնը կոչուեցաւ Սարկաւագադիր տոմար։

Երրորդ նորոգութիւն մը եղած է 1616ին, Սարկաւագադիր տոմարէն 532 տարի ետքը՝ Ջուղայի մէջ, բայց ընդհանրացած չէ։ Այդ թուականը կոչուեցաւ Ազարիայի թուական։

Շրջանի գլուխ տարւոյ Նաւասարդի առաջին օրը կը զուգադիպի Յուլեան տոմարի Օգոստոս 11ին։

ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԹՈՒԱԿԱՆ։ — Քրիստոնեայ ազգերու ընդունած միջազգային թուականն է Քրիստոսի թուականը, որուն 1900րդ տարին կը թեւակոխենք։ Այդ թուականին առաջին տարին կը

համարուէր Քրիստոսի ծննդեան տարին· Դիոնիսիոս Սկիւթացին Զ. դարուն մէջ ճշդած է զայն՝ Քրիստոսի 1 թուականը Հռոմի հաստատութեան 754րդ տարին ենթադրելով· սակայն յետագայ ժամանակագիրները հաստատեցին թէ Քրիստոս ծնած պէտք է ըլլայ կամ Հռոմի 750 տարւոյ Յունվար 6ին, կամ, ըստ ուրիշներու, 749 տարւոյ Դեկտեմբեր 25ին. Այս կերպով, պէտք է ըսել թէ Քրիստոսի թուականը հաշուուած է Քրիստոսի ծնունդէն չորս տարի ետքը սկսելով.

ՏՈՄԱՐԱԿԱՆ ՀԱՇԻՒՆԵՐ

Տոմարական հաշիւներուն գլխաւոր տարրերը կը կազմեն Իննեւտասներեակը, Վերադիրը, Եօթներեակը, Տարեգիրը:

ԻՆՆԵՒՏԱՍՆԵՐԵԱԿ. — *Իննեւտասներեակը առաջին տարրն է որ կը ծառայէ տոմարական գործողութեանց. Լուսնային տարւոյն սկզբնաւորութիւնը* 19 *տարին անգամ մը արեգակնային տարւոյն սկզբնաւորութեան կը զուգադիպի. Այս* 19 *տարուան շրջանը՝ զոր, կ՚ըսեն թէ, Չինացիները* 3000 *տարիէ ի վեր գտած էին արդէն, գիտուեցաւ նաեւ Մեթոն աթենացի աստղաբաշխէն՝ Քրիստոսէ* 432 *տարի առաջ. Այս գիտունը հաստատեց թէ* 19 *տարի անցնելէ ետքը, նոր լուսինները արեգակնային տարւոյն միեւնոյն օրերը կը հանդիպին, եւ երբ լուսինը իր* 235րդ *շրջանը կ՚աւարտէ, արեւն ալ կ՚աւարտէ* 19 *շրջան. Մեթոնի գիւտը իր ժամանակին մեծ աղմուկ հանեց եւ Իննեւտասներեակին թիւերը Աթենասայ տաճարին վրայ դրոշմուեցան ոսկեղէն տառերով· ատկէ կը մնայ* Ոսկեթիւ *անունը՝ զոր ստացած է Իննեւտասներեակը.*

Մեր տոմարական շրջանը այնպէ՛ս կ՚ենթադրէ որ Քրիստոսի թուականին առաջին տարին Իննեւտասներեակի մը 19րդ *կամ վերջին տարին եղած է, եւ Քրիստոսի երկրորդ տարիէն կը սկսի Իննեւտասներեակի նոր շրջան մը. Ուստի, հարկ է*

Քրիստոսի ո՛ր եւ է թուականէն 1 հանել, յետոյ 19ի բաժնել, լրացեալ բոլոր տասնըինը տարուան շրջանները ջնջել, եւ մնացորդը կը ցուցնէ թէ նոր սկսած շրջանին քանի՛երորդ տարին է՝ կամ ուրիշ բառերով, թէ Իննեւտասներեակը ի՛նչ է.

Օրինակ. — 1900—1=1899:19=99 եւ կ՚աւելնայ 18՝ որ այս տարւոյ Իննեւտասներեակն է. Եթէ բաժանումին մնացորդը ըլլայ 0, Իննեւտասներեակը կ՚ըլլայ 19.

ՎԵՐԱԴԻՐ. — Վերադիր կը կոչուին տարւոյ մը վերջին լուսնին սկզբնաւորութեան եւ հետեւեալ տարւոյն Յունուար 1ին միջեւ գտնուած օրերը. այսպէս, 1900 տարւոյ Վերադիրն է 9, ինչ որ կը նշանակէ թէ 1900 տարւոյ Յունուար 1ը կը զուգադիպի լուսնային ամսուն իններորդ օրուան. Վերադիրներու տարբերութեան հիմն է 11 օրը, արեգակնային տարին 365 եւ լուսնային տարին 354 օր հաշուելով. Երբ երկու շըրջաններ ի միասին սկսին, արեգակնային տարւոյն վերջը 11 օրուան նոր լուսին մը կը մնայ անաւարտ.

Վերադիրները 19 հատ են եւ այդ տարիներու շրջանին վերջանալուն կը կրկնուին. Ըստ մեր տոմարին, Քրիստոսի 2 թուականը Վերադիրներու շրջանին գլուխը նկատուած է. Վերադիրներու ցուցակն է հետեւեալը.

1/ 2	2/ 13	3/ 24	4/ 5	5/ 16
6/ 27	7/ 8	8/ 19	9/ 30	10/ 11
11/ 22	12/ 3	13/ 14	14/ 25	15/ 6
16/ 17	17/ 28	18/ 9	19/ 21	—

Ո՛ր եւ է տարւոյ Վերադիրը գտնելու համար պէտք է նախ գտնել Իննեւտասներեակը եւ Վերադիրներու շրջանին մէջ նայիլ շրջանին թիւին պատասխանող Վերադիրը. այսպէս, 1900

տարւոյ Իննեւտասներեակն է 18. ցուցակին մէջ 18րդ Վերադիրն է 9. ուրեմն 1900 տարւոյ Վերադիրն է 9.

ԵՕԹՆԵՐԵԱԿ. — *Եօթներեակի նպատակն է եօթնեակի օրերը համրել, որոշել կամ գտնել. Արեգակնային շրջան կը կոչուի 28 տարուան շրջան մը, որմէ ետքը տարին կը սկսի շաբթուան ճիշդ այն օրը՝ ուր 28 տարի առաջ սկսած էր. Յուլեան դրութեան սովորական տարին 365 եւ նահանջը 366 օր հաշուելով, գիտելի է թէ սովորական տարիներու մէջ կը մնան 52 եօթնեակ, եւ մէկ օր կ՚աւելնայ. Նահանջ տարիներուն մէջ կը մնան 52 եօթնեակ եւ երկու օր կ՚աւելնայ. եւ այսպէս, սովորական տարիները կը վերջանան ա՛յն օրով որով կը սկսին եւ նահանջ տարիները կը վերջանան իրենց սկսած օրուան հետեւեալ օրով. Եթէ միշտ մէկ օր ըլլար տարբերութիւնը, եօթը տարիէն շրջանը պիտի նորոգուէր. բայց քանի որ չորս տարին անգամ մը օրուան մը յաւելում կայ, հետեւաբար եօթը անգամ չորս տարի, այսինքն 28 տարի անցնելու է որ շրջանը լրանայ.*

Բանըութը Եօթներեակներուն աղիւսակն է հետեւեալը.

1/ Ա	2/ Բ	3/ Գ	4/ ԴԵ
5/ Զ	6/ Է	7/ Ա	8/ ԲԳ
9/ Դ	10/ Ե	11/ Զ	12/ ԷԱ
13/ Բ	14/ Գ	15/ Դ	16/ ԵԶ
17/ Է	18/ Ա	19/ Բ	20/ ԳԴ
21/ Ե	22/ Զ	23/ Է	24/ ԱԲ
25/ Գ	26/ Դ	27/ Ե	28/ ԶԷ

Շրջանի գլուխ առնուած է Ա թուագիրը որ նոյն տարւոյ Եօթներեակն է, այսինքն կը ներկայացնէ նոյն տարւոյ բոլոր կիրակիները. երկրորդ տարիին Եօթներեակն է Բ որ կը ներկայացնէ այդ տարւոյն բոլոր կիրակիները. երրորդ տարիինն է Գ. չորրորդ տարին որ նահանջ կ'ըլլայ, ունի երկու Եօթներեակ՝ Դ եւ Ե, որովհետեւ նահանջ տարւոյն մէջ Յունուար եւ Փետրուար ամիսներուն կիրակին Դ Եօթներեակով, իսկ Մարտէն սկսեալ բոլոր կիրակիները Ե Եօթներեակով կը վարին. Հետեւեալ տարին Եօթներեակն է Զ, եւ յաջորդաբար չորս տարին անգամ մը կրկին Եօթներեակ գործածուելով կը հասնինք 28րդ (Զ Է) *Եօթներեակին՝ որմէ ետքը նորէն կը սկսի Եօթներեակներու նոր շրջան մը.*

Ո՛ եւ է տարւոյ Եօթներեակը գտնելու համար ա՛ռ Քրիստոսի թուականը, աւելցո՛ւր 4, բաժնէ 28ով. մնացորդը ի՛նչ թիւ ալ որ ըլլայ, վերոյիշեալ Եօթներեակներու Ցուցակին մէջ այդ թիւին քով նշանակուած թուագիրը նոյն տարւոյն Եօթներեակն է.

Օրինակներ. — 1870+4=1874 : 28=66, *եւ մնացորդն է* 26. *աղիւսակին* 26րդ *թուագիրն է Դ՝ որ է* 1870 *տարւոյ Եօթներեակը.*

1900+4=1904 : 28=67, *եւ մնացորդն է* 0 *կամ* 28. *աղիւսակին* 28րդ *թուագիրն է ԶԷ, որ է* 1900 *տարւոյ Եօթներեակը.*

Դիտելու է որ ըստ մեր տոմարին, Ա Եօթներեակ ունեցող տարիներուն առաջին օրը կ'ըլլայ միշտ Երկուշաբթի, Բ Եօթներեակ ունեցողներունը՝ Երեքշաբթի, Գ Եօթներեակ ունեցողներունը՝ Չորեքշաբթի, Դ Եօթներեակ ունեցողներունը՝ Հինգշաբթի, Ե Եօթներեակ ունեցողներունը՝ Ուրբաթ, Զ Եօթներեակ ունեցողներունը՝ Շաբաթ եւ Է Եօթներեակ ունեցողներունը՝ Կիրակի.

ԿՐԿՆԱԿ. — *Կրկնակը կը ծառայէ որ եւ իցէ տարւոյ որ եւ է ամսաթիւին օրը գտնելու. Ամէն ամիս կը պարունակէ չորս Եօթնեակ եւ քանի մը օր կ'աւելնայ. այդ աւելցած օրե-*

ըր միւս ամսուան Կրկնակը կը կազմեն։ Կրկնակները փոփոխական են ամսէ ամիս, ինչպէս կ'երեւայ հետեւեալ ցուցակէն.

Ամիս	Կրկնակ	Ամսաթիւ	Եօթնեակ	Եօթնեակնե-րու օրեր	Մնացորդ
Յունուար	0	31	4	28	3
Փետրուար	3	28	4	28	3
Մարտ	3	31	4	28	6
Ապրիլ	6	30	5	35	1
Մայիս	1	31	4	28	4
Յունիս	4	30	4	28	6
Յուլիս	6	31	5	35	2
Օգոստոս	2	31	4	28	5
Սեպտեմբեր	5	30	5	35	0
Հոկտեմբեր	0	31	4	28	3
Նոյեմբեր	3	30	4	28	5
Դեկտեմբեր	5	31	5	35	1

Ո եւ է տարւոյ մը մէկ ամսաթիւին եօթնեակին ո՛ր օրը պատահիլը գտնելու համար ա՛ռ նոյն տարւոյն Եօթնեակը*, ուզուած ամսին Կրկնակը, ուզուած Ամսաթիւը, եւ գումարէ՛. արդիւնքէն զեղչէ՛ 7երը. Մնացորդը եօթնեակին օրը կը ցուցնէ։ Այսպէս, եթէ ուզենք հասկնալ թէ* 1899*ի Յունիս* 3*ը շաբթուն ո՛ր օրուան հանդիպած է, կ'առնենք* 5 (Ե) *թիւը, որ* 1899*ի* Եօթնեակն *է, կ'աւելցնենք Յունիսի Կրկնակը՝ որ է* 4, *Ամսաթիւը՝ որ է* 3, *գումար* 12. *կը զեղչենք* 7, *կը մնայ* 5՝ *որ կը նշանակէ Հինգշաբթի։ Եթէ Մնացորդը ըլլար* 6՝ *պիտի նշանակէր Ուրբաթ*, 0՝ *Շաբաթ*, 1՝ *Կիրակի*, 2՝ *Երկուշաբթի*, 3՝ *Երեքշաբթի*, 4՝ *Չորեքշաբթի։ Այս կանոնը կը յար-*

մարի նաեւ Նահանջ տարիներուն, միայն թէ այդ տարիներուն մէջ Մարտ 1էն սկսեալ Եօթներեակի երկրորդ տառը պէտք է առնել։

Օրինակ. — 1884 *Յունիս 3ը ինչ օր ըլլալը գտնելու համար կ'առնենք* Ա, *որովհետեւ* 1884*ի* Եօթներեակն *է* ԷԱ, *կ'աւելցնենք Յունիսի* Կոկնակը՝ *որ է* 4, Ամսաթիւը՝ *որ է* 3, *եւ կ'ունենանք* 8. *կը զեղչենք* 7, *կը մնայ* 1, *այսինքն Կիրակի։*

ԶԱՏԿԱԿԱՆ ՀԱՇԻՒ. — *Զատկի օրը կը հանդիպի, ըստ Յուլեան Տոմարին, գարնան գիշերահաւասարին կամ գիշերահաւասարէն ետքի լուսնի լրման յաջորդող կիրակիին. ըստ այս հաշուոյն, Մարտ* 21*ին գիշերահաւասար կը նկատուի, ինչպէս էր Նիկիոյ ժողովին գումարման տարին։ Այսպէս, Զատիկը կրնայ պատահիլ Մարտ* 22*էն մինչեւ Ապրիլ* 25։

ՏԱՐԵԳԻՐ. — *Զատկի օրուան այս զանազան փոփոխութիւնները ամփոփ կերպով ցոյց տալու համար, հարկ եղած դիւրութիւնները կ'ընձեռէ* Տարեգիրը։ *Մարտ* 22*էն մինչեւ Ապրիլ* 25, 35 *տարբեր օրերու կրնայ հանդիպիլ Զատիկը, եւ Մարտ* 22*էն սկսեալ մինչեւ ապրիլ* 25, *այբուբենի առաջին* 35 *տառերը կարգով ցոյց կու տան Զատկի օրերը։ Այսպէս,* Ա *տարեգիրը ցոյց կու տայ Մարտ* 22*ի Զատիկը,* Բ *ը՝ Մարտ* 23*ի Զատիկը,* Գ *ը՝ Մարտ* 24*ի Զատիկը, այսպէս յաջորդաբար մինչեւ* Փ *որ այբուբենի* 35րդ *տառն է, եւ ցոյց կու տայ Ապրիլ* 25*ի Զատիկը։*

Տարեգիրը կը գործածուի Տօնացոյցի ցանկերուն մէջ Զատկի օրը ցոյց տալու համար։

ՀԻՆԳՀԱՐԻՒՐԵԱԿ. — 532 *տարին անգամ մը Զատկի օրերու, այսինքն Տարեգիրներու շրջանը կը նորոգուի. ուրիշ խօսքով,* 532 *տարին անգամ մը, Զատկի օրերը կը սկսին նոյն կարգով յաջորդել իրարու. ասոր պատճառն է Իննեւտասներեակի* 19 *եւ Եօթներեակի* 28 *շրջաններուն զանազան հանդիպումները.* 19 *բազմապատկելով* 28*ի հետ, կ'ունենանք արդարեւ* 532։ *Մեր Տօնացոյցին համեմատ,* 552 *թուականին սկսաւ ա-*

առաջին Հինգհարիւրեակը. երկրորդը սկսաւ 532 տարի ետքը, այսինքն 1084ին, առիթ տալով «Սարկաւագագիր» տոմարին. երրորդը 1616ին, առիթ տալով Ազարիայի կամ «Նոր Ջուղայի» տոմարին. չորրորդը պիտի սկսի 2148ին։

ՊԱՐԶԱՏՈՄԱՐ. — 1774ին, Սիմէոն Կաթողիկոս ձեռնարկեց հաստատուն Տօնացոյց մը կազմել, որուն տպագրութիւնը աւարտեցաւ 1775 Ապրիլ 7ին, եւ գործադրութեան դրուեցաւ 1777ին։ Սիմէոն Կաթողիկոս, հիմնուելով Տարեգիրներու գրութեան վրայ, աշխատեցաւ ըստ իւրաքանչիւր Տարեգրի բոլոր տարեկան տօները կարգադրել. պատրաստեց Հինգհարիւրեակի ամբողջական ցուցակն ալ, որով ունեցանք մշտնջենական Օրացոյց մը։ Իր Տօնացոյցը՝ որուն մէջ փոփոխած էր մինչեւ նոյն ատեն գործածուած Տօնացոյցին ինչ ինչ կէտերը, չընդունուեցաւ Կաղզուանցի Զաքարիա Կ. Պոլսոյ Պատրիարքին կողմէ, բայց Դանիէլ Պատրիարք 1799ին յաջորդելով Զաքարիա Պատրիարքին, հրամայեց անոր գործադրութիւնը։

ՁԱՅՆԴԻՒՏ. — Սիմէոն Կաթողիկոս իր Տօնացոյցին մէջ նկատողութեան առած է նաեւ Ձայնգիւտը։ Ձայնը Հայ. Եկեղեցւոյ յատուկ կարգադրութիւն մըն է, եւ եկեղեցական ասացուածքներու շարքը եւ երգեցողութեան եղանակը կը կանոնաւորէ։ Ձայն ըսուածները ութը հատ են եւ երկու կարգի կը բաժնուին. Ձայն եւ Կողմ։ Ասոնք են. ԱՁ (առաջին ձայն), ԱԿ (առաջին կողմ). ԲՁ (երկրորդ ձայն), ԲԿ (աւագ կողմ), ԳՁ (երրորդ ձայն), ԳԿ (վառ ձայն), ԴՁ (չորրորդ ձայն), ԴԿ (վերջ ձայն)։ Այս ութը ձայները իրարու կը յաջորդեն եօթնեակներու պէս, սա տարբերութեամբ որ տարուէ տարի շըղթայաշար չեն շարունակուիր, այլ իւրաքանչիւր տարի նորէն կը սկսին Բուն Բարեկենդանի օրը եւ կը յաջորդեն իրարու կանոնաւորապէս մինչեւ յաջորդ տարւոյն Բուն Բարեկենդանը։ Ձայները երկու դասերու (*) վրայ կը քալեն փոփոխակի, եւ հետե-

(*) Դաս կը նշանակէ հոս եկեղեցւոյ պաշտօնէութեան կէս առ կէս երկու խումբի բաժանումը, որոնք փոխն ի փոխ կը կատարեն ամէն երգեցողութիւնները եւ աղօթքները։

ւաքար, բոլոր ձայները՝ աձ, բձ, գձ, դձ մէկ դասին եւ բոլոր կողմերը՝ ակ, բկ, գկ, դկ միւս դասին կ'իյնան։ Այլ որպէս զի մշտատեւ նոյն չմնան, իւրաքանչիւր Բուն Բարեկենդանին՝ դասերն ալ կը փոփոխուին, այնպէս որ մէկ տարի ձայները ունեցող դասը, միւս տարի կողմերը ունենայ։ Երբ Քրիստոսի Թուականը զոյգ թիւ է ձայները աջակողմեան դասուն են, իսկ երբ Թուականը անզոյգ թիւ է ձայները ձախակողմեան դասուն են։ Աջակողմեան դասը եկեղեցւոյ հիւսիսակողմն է, իբր թէ աւագ սեղանը անձ մը ըլլար եւ ժողովրդեան դարձած կենար։ 1900 տարւոյ Բուն Բարեկենդանէն սկսելով ձայները աջակողմեան դասին պիտի անցնին, մինչ 1900ի կաղանդին ձախակողմեան դասին էին։

Իւրաքանչիւր տարւոյ օրերուն ձայները գտնելու համար ցուցակ մը կայ համանման Եօթներեակի ցուցակին, այն գըլխաւոր տարբերութեամբ, որ Ձայնգիւտը ոչ թէ Յունվար 1է այլ Բուն Բարեկենդանի օրէն կը սկսի գործածուիլ եւ կը տեւէ մինչեւ միւս Բուն Բարեկենդանը, 365 օրերէ նուազ կամ աւելի ժամանակով, ըստ որում Բուն Բարեկենդանը աւելի կանուխ կամ ուշ կու գայ նախընթաց տարւոյ համեմատութեամբ։

ՀԱՅ. ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՏՕՆԱՑՈՅՑԸ

Հայ. Եկեղեցւոյ մէջ արեգակնային ամսաթուով կատարուած տօները սակաւաթիւ ըլլալով, ընդ ամէնը տասնըչորս օր կը հանդիպին եւ հետեւեալներն են.

Յունվ. 5. — Ճրագալոյց Ծննդեան կամ Աստուածայայտնութեան.
» 6. — Ծնունդ կամ Աստուածայայտնութիւն.
» 7-13. — Աստուածայայտնութեան հետեւող եօթը օրերը.
Փետր. 14. — Տեառնընդառաջ.

Ապրիլ 7. — *Աւետում Ս. Աստուածածնի.*
Սեպտ. 8. — *Ծնունդ* » »
Նոյեմ. 21. — *Ընծայում* » »
Դեկտ. 9. — *Յղութիւն* » »

ԵՕԹՆԵԱԿԻ ԴՐՈՒԹԻՒՆ. — *Վերոյիշեալ օրերէն զատ տարւոյն մնացեալ բոլոր օրերը եօթնեակի հաշուով իրարու կը յաջորդեն. Եօթնեակի դրութեան հիմնական սկզբունքին համաձայն ամէն կիրակի օր Յարութեան պատւոյն համար տէրունական (*) է, եւ այդ օրերը սուրբերու յիշատակ չի տօնուիր. Ուրբաթ եւ չորեքշաբթի օրերը պահքի եւ ապաշխարութեան օր են, եւ թէեւ այդ օրերը ի հարկին տէրունական տօն մը կըրնայ կատարուիլ, սակայն սուրբերու յիշատակը չի տօնուիր. Իսկ երկուշաբթի, երեքշաբթի, հինգշաբթի եւ շաբաթ օրերը սուրբերու յիշատակը կը տօնուի, եթէ չզուգադիպի տէրունի տօնի մը եւ կամ ապաշխարութեան պահքի մը. Այդ սկզբունքին համաձայն բովանդակ տարւոյն մէջ* 122 *օր միայն սուրբերու յիշատակ կը կատարէ Հայ. Եկեղեցին. եւ այս է պատճառը որ շատ անգամ միեւնոյն օրը շատ մը սուրբերու յիշատակը միասին կը տօնուի.*

Հայ. Եկեղեցւոյ մէջ տօնուած սուրբերը ընդհանրապէս մինչեւ Ե. դար կը հանին. բացառութիւն կը կազմեն սակաւաթիւ ազգային վարդապետներ եւ վկաներ.

ԶԱՏԿԱԿԱՆ ՀԱՇԻՒ. — *Ինչպէս բացատրեցինք արդէն, Զատկին օրը փոփոխական է եւ կրնայ հանդիպիլ Մարտ* 22*էն մինչեւ Ապրիլ* 25.

ԶԱՏԿԻՆ ՀԵՏ ԿԱՊՈՒԱԾ ՄԱՍԵՐ. — *Զատկէն եօթը շաբաթ առաջ Բուն Բարեկենդան է. հայ տօմարը այդ եօթը եօթնեակներէն (Մեծ Պահքի միջոց) առաջ կը հաշուէ երեք կիրակի ալ, զոր կը կոչէ Առաջաւորաց Բարեկենդան. այսպէս,*

(*) *Տէրունական են բոլոր Տնօրինութեանց տօները, Խաչի եւ Եկեղեցւոյ եւ Աստուածածնի տօներ.*

Զատկէն դէպ ի ետեւ՝ Զատկին հետ կապուած կ'ըլլան տասը ամբողջ շաբաթներ ։

Իսկ Զատկէն ետքը, Զատկին հետ կապուած են եօթը շաբաթներ՝ (Յինանց միջոց) մինչեւ Հոգեգալուստ, եւ անկէ ալ եօթը շաբաթներ եւս՝ մինչեւ Վարդավառ, ընդամէնը տասնըչորս շաբաթ ։ Հետեւաբար, Առաջաւորաց Բարեկենդանէն մինչեւ Վարդավառ ամբողջ 24 եօթնեակներու միջոցը Զատկի փոփոխութեանց հետ ետ եւ առաջ կը քալէ . իսկ ինք իր մէջ անփոփոխ ձեւ մը ունի՝ հաստատուն կերպով իրարու կապուած 168 օրերու շարքով՝ որոնք իրարու կը յաջորդեն առանց ամսաթիւերէն կախում ունենալու ։ Այս 24 եօթնեակներուն մէջ կ'իյնան կարգ մը տօներ ու յիշատակներ ։

ԶԱՏԿԷՆ ԱՆԿԱԽ ՄԱՍԸ. — *Տարւոյն այն մասը, որ Զատկէն անկախ է, իր մէջ ստորաբաժանումներ ունի քանի մը հաստատուն կէտերու կապուած ։*

Առաջին կէտը Վերափոխման տօնն է որ կը կատարուի Օգոստոս 15ին կամ անոր մօտ կիրակիին, այնպէս որ Օգոստոս 12էն մինչեւ Օգոստոս 18ի օրերուն մէջ հանդիպող կիրակին Վերափոխման տօնն է ։

Երկրորդ կէտը Խաչվերացն է, որ Սեպտեմբեր 14ի մերձաւորագոյն կիրակիին կը տօնուի . այսինքն, Սեպտեմբեր 11էն մինչեւ Սեպտեմբեր 17 հանդիպող կիրակին ։

Երրորդ կէտը Յիսնակաց Բարեկենդանն է . այսինքն, Նոյեմբեր 18ին մերձաւոր կամ Նոյեմբեր 15էն մինչեւ 21 հանդիպող կիրակին ։

Չորրորդ կէտն է Ծնունդը կամ Աստուածայայտնութեան տօնը՝ որ հաստատուն է Յունուար 6ին եւ իր Ութօրէքովը կը համնի Յունուար 13ին ։

Վերափոխումէն մինչեւ Խաչվերաց չորս կամ հինգ եօթնեակ է . Խաչվերացէն Յիսնակ ինը կամ տասը եօթնեակ եւ Յիսնակէն Աստուածայայտնութիւն եօթը կամ ութը եօթնեակ ։ Այս մասն ալ իր մէջ հաստատուն տօներու կարգ մը ունի, որոնք պատահական մանր փոփոխութիւններ կրնան կրել ։

ԵՐԿՈՒ ՄԱՍԵՐՈՒ ՄԻՋԵՒ. — *Զատկին կապուած եւ Զատկէն անկախ մասերուն միջեւ գտնուած միջոցը յատկացուած է կարգ մը սուրբերու յիշատակին, սակայն որովհետեւ Առաջաւորաց Բարեկենդանը կրնայ մինչեւ Յունվար 11 ելլել կամ Վարդավառի տօնը մինչեւ Օգոստոս 11 իջնել, երկու մասերը փոխադարձաբար կ'աճին կամ կը նուազին, եւ կը պատահի որ այդ միջոցին յատկացուած սուրբերու յիշատակները կամ Վարդավառէն ետ կամ Առաջաւորացէն առաջ փոխադրուին. այս է պատճառը որ նոյն սուրբերու յիշատակները երբեմն ձմեռը եւ երբեմն ամառը կը կատարուին։*

ՏՈՄԱՐԱԿԱՆ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — *Այս բացատրութիւններէն կը հասկցուի թէ Հայ. Եկեղեցւոյ տոմարը պէտք ունի տարուէ տարի կազմուելու եւ կարգադրուելու։ Սիմոն Ա. Երեւանցի Կաթողիկոս, Տօնացոյցը բարեփոխելով 1774ին, բոլոր տարեգիրներուն համեմատ պէտք եղած փոփոխութիւնները նախապէս կարգադրեց եւ հրատարակեց, ինչ որ կը կազմէ Տօնացոյցին երկրորդ հատորը։ Եթէ տարուէ տարի չինուած համաձեւ օրացոյցներ ալ չըլլան, կարելի է Տօնացոյցին միջոցաւ տօներու փոփոխութիւնները ճշդել։*

ՕՐԵՐՈՒ ԲԱՇԽՈՒՄ. — *Տօնացոյցին մէջ նշանակուած տէրունի օրերն են հետեւեալները.*

	Օր
Ծննդեան կամ Աստուածայայտնութեան տօնն ու ծրագալոյցը	9
Ծնունդ կամ Աստուածայայտնութեան ետքի կիրակիները, միջին հաշուով	3
Առաջաւորաց կիրակինները	3
Մեծ Պահքի կիրակինները	6
Տեառնընդառաջի եւ Աւետման տօները	2
Աւագ շաբաթը՝ Ղազարու յարութենէն	8
Զատիկ, Յինունք եւ Հոգեգալուստ	56
Հոգեգալստեան կիրակիներ	6
Վարդավառի տօն եւ Նաւակատիք	4
» կիրակիներ, միջին հաշուով	3
Վերափոխման տօն եւ Նաւակատիք	10
» կիրակիներ, միջին հաշուով	3
Խաչի տօն եւ Նաւակատիք	8
» կիրակիներ, միջին հաշուով	10
Աստուածածնի ծննդեան, Ընծայման եւ Յղութեան տօներ	3
Յիսնակաց կիրակիներ, միջին հաշուով	6
	140

Տօնացոյցին մէջ նշանակուած տարեկան սուրբերու յիշատակներու օրերն են, միացումները եւ տեղափոխութիւնները նկատի չառնելով.

	Օր
Աստուածայայտնութենէն ետքը	12
Առաջաւորաց միջոցին	9
Մեծ Պահքի մէջ	5
Հոգեգալստեան միջոցին	20
Վարդավառի »	10
Վերափոխման »	9
Խաչի »	33
Յիսնակաց »	24
	122

Նոյնպէս Տօնացոյցին մէջ նշանակուած տարեկան ապաշխարութեան պահքի օրերն են․

	Օր
Աստուածայայտնութենէն առջը Դշ. եւ Ուր. միջին հաշուով	6
Առաջաւորաց շաբաթապահք	5
» միջոցին Դշ. եւ Ուր.	4
Մեծ Պահքի շաբաթապահքեր	30
Հոգեգալստեան միջոցին Դշ. եւ Ուր.	10
Վարդավառի շաբաթապահք	5
» միջոցին Դշ. եւ Ուր. միջին հաշուով	6
Վերափոխման շաբաթապահք	5
» միջոցին Դշ. եւ Ուր. միջին հաշուով	6
Խաչի շաբաթապահք	5
» միջոցին Դշ. եւ Ուր. միջին հաշուով . . .	16
Ցիսնակաց շաբաթապահք	5
» միջոցին Դշ. եւ Ուր. միջին հաշուով .	12
Աստուածայայտնութեան շաբաթապահք	5
	120

Թէեւ այս կերպով համագումարը 382 օր կ՚ըլլայ, սակայն առնցմէ հինգը հաստատուն տօներ են, որոնք միւս օրերուն կը խառնուին, եւ մնացեալ յաւելուածական 12 կամ 11 օրերը փոփոխական միջոցներու մէջ փոփոխակի կը զեղչուին։

ՊԱՀՔԻ ՕՐԷՆՔ. — Իւրաքանչիւր եօթնեակի պահքի օրերն են չորեքշաբթին՝ ի պատիւ Մարդեղութեան, եւ ուրբաթը՝ ի պատիւ Խաչելութեան։

Նախնական սովորութեամբ՝ Զատիկը մինչեւ 50 օր եւ Ծնունդը մինչեւ 8 օր տէրունի տօն ըլլալնուն, շարունակեալ ուտիք ալ էին. իսկ միւս տէրունի տօները կիրակիի կը փոխադրուէին, եւ այսպէս՝ տէրունի տօն պահքի օր չէր հանդիպեր, ի բաց առեալ Մեծ Պահքը։ Երբ տէրունի տօներ աւել-

ցան եւ Հոգեգալուստ, Վերափոխում եւ Խաչվերաց՝ Ութօրէք ունեցան, եւ Տեառնընդառաջի ու Աւետման տօները Ծնունդէն բաժնուեցան, եւ վերջին առեններու մէջ Ս. Աստուածածնի Ծննդեան, Ընծայման եւ Յղութեան տօներ հաստատուեցան, պահքի խափանման կանոնը այս տէրունիներուն վրայ չտարածուեցաւ, եւ սկսան պահքով տէրունի տօներ կատարուիլ։ Միւս կողմէ, Մեծ Պահքէ զատ շաբաթապահքեր հաստատուեցան եւ Ներսէս Բ. Բագրեւանդացի Կաթողիկոսին ժամանակ Դուինի ժողովը (555 Յ. Ք.) որոշեց իւրաքանչիւր ամիս մէյ մէկ շաբաթ պահք պահել. այդ 12 շաբաթներէն երկուքը Մեծ Պահքի հետ կը խառնուին, եւ Մարտ ու Ապրիլ ամիսներուն կը յարմարին։ Յունուար եւ Փետրուար ամիսներուն կը յարմարին Ծնունդի եւ Առաջաւորաց (Ս. Սարգսի) շաբաթապահքերը։ Իսկ Զատկէ ետքի ութը ամիսներուն շաբաթապահքերն են Եղիական, Ս. Լուսաւորչի, Վարդավառի, Վերափոխման, Խաչվերացի, Վարագայ Խաչի, Յիսնակաց եւ Ս. Յակոբի պահքերը։

Տարւոյն մէջ պահեցողութեամբ հանդերձ կատարուած տէրունիները հետեւեալներն են.

		Օր
Մեծ պահքի կիրակիներ	Պահք	5
Ծաղկազարդ եւ Աւագ Շաբաթ	»	7
Աւագ Շաբաթ օր	Նաւակատիք	1
Համբարձումէն ետքը	Պահք	3
Հոգեգալստեան շաբաթը	»	5
Տապանակի տօն	Նաւակատիք	1
Շողակաթի »	»	1
Վերափոխման իննօրէքին	Պահք	2
Խաչի Նաւակատիքի տօն	Նաւակատիք	1
» եօթնօրէքին	Պահք	2
Աստուածայայտնութեան պահքի մէջի կիրակին	»	1
Աստուածայայտնութեան ճրագալոյցը . .	Նաւակատիք	1
		30

Առնցմէ զատ, ըստ պատահման, Տեառնընդառաջին եւ Ս. Աստուածածնի Աւետման, Ծննդեան, Ընծայման եւ Յղութեան տօներն ալ եթէ Դշ. կամ Ուր. օր կամ թէ Մեծ Պահքի եւ կամ չաբաթապահքի մէջ հանդիպին, պահքը չեն խափաներ.

Իսկ սուրբերու յիշատակին զուգադիպող պահքի օրերն ալ հետեւեալներն են.

	Օր
Մեծ Պահքի չաբաթ օրեր	5
Ս. Լուսաւորչի չաբաթապահքին	3
Վարագայ Խաչի »	3
Ս. Յակոբայ »	3
Աստուածայայտնութեան պահքի Շբ. օրը	1
	15

Այս պահեցողութեան օրերն ալ նախապէս յիշուած 120 օրերուն հետ գումարելով, իւրաքանչիւր տարի 135 օր պահեցողութիւն կը հրամայէ Հայ. Եկեղեցին.

ՀՐԱՄԱՅՈՒԱԾ ՏՕՆԵՐ. — Հին ժամանակներու մէջ աւելի սակաւաթիւ էին տօները, որոնց մէկ մասը նորագոյն ժամանակներու մէջ հաստատուած է. Հիմայ, 52 կիրակիէն զատ հետեւեալ տէրունի օրերը կը տօնուին.

Ծնունդ կամ Աստուածայայտնութեան տօն. — Յունվար 6.
» » » Բ. օր. — Յնվր. 7.
» » » Ը. ». — » 13.
Տեառնընդառաջ. — Փետր. 14.
Աւետում Ս. Աստուածածնի. — Ապրիլ 7.
Աւագ Հինգշաբթի. — Մեծ Պահքի. Է. Եշ.
Զատկի Բ. օր. — Յինանց Ա. Բշ.
» Գ. » — » Ա. Գշ.
Համբարձում. — Յինանց Զ. Եշ.
Ս. Լուսաւորչի Գիւտ Նշխարաց. — Հոգեգալստեան Գ. Շբ.
Վարդավառի Բ. օր. — Վարդավառի Ա. Բշ.

Վերափոխման Բ. օր. — Վերափոխման Ա. Բշ.
Ծնունդ Ս. Աստուածածնի. — Սեպտ. 8։
Խաչվերացի Բ. օր. — Խաչի Ա. Բշ.
Ընծայում Ս. Աստուածածնի. — Նոյեմբ. 21.
Ցղութիւն » » . — Դեկտ. 9։

Ասոնցմէ զատ կան քանի մը սուրբերու յիշատակներ՝ որոնք Կովկասի կողմը իբր հրամայեալ տօն կը պահուին, իսկ Կ. Պոլսոյ կողմը կամաւոր են։ Այդ տօներն են.

Ս. Լուսաւորչի մուտն ի վիրապ. — Մեծ Պահքի Ե. Շբ.
» » ելն ի վիրապէ. — Հոգեգալստեան Ա. Շբ.
Ս. Թադէոս առաքեալ եւ Ս. Սանդուխտ. — Վրդվառ. Ա. Շբ.
Ս. Առաջին Լուսաւորիչք. — Ցինակաց Ա. Շբ.

Իբր բարեպաշտական տօներ՝ տեղ տեղ կը պահուին նետեւեալներն ալ.

Ս. Վարդանանք. — Առաջաւորաց Գ. Եշ.
Ս. Թարգմանիչք. — Հոգեգալստեան Դ. Եշ.
Ս. Հրեշտակապետք. — Խաչի Ը. Շբ.
Ամենայն Սրբոց. — Խաչի Է. կամ Ժ. Շբ.
Ջորս Աւագ տօներ. — Դեկտեմբերի վերջերը։

ՀԱՐՄՆԻՔԻ ՕՐԵՐ. — Եկեղեցական կանոնները կ՚արգիլեն հարմնիք ընել բոլոր տարուայն մէջ հանդիպող տէրունի օրերուն եւ պահքի օրերուն, որով հարսնիք կատարելու համար կը մնան բոլոր սուրբերու տօները, որոնք պահքի չեն զուգադիպիր։ Այսպէս, բոլոր Մեծ Պահքի միջոցին հարսնիք չ՚ըլլար պահքի պատճառաւ. Զատկէն մինչեւ Հոգեգալստեան ութօրէքը հարսնիք չ՚ըլլար տէրունի տօներուն պատճառաւ։ Օրացոյցին մէջ Կիրակիի մը առջեւ գրուած «հարսնիք» բառը կը նշանակէ թէ նոյն շաբթուն հանդիպող Երկուշաբթի, Երեքշաբթի, Հինգշաբթի եւ Շաբաթ օրերը հարսնիք տեղի կրնայ ունենալ, բայց ո՛չ Կիրակին, որ տէրունի է, ոչ ալ Ուրբաթ եւ Չորեքշաբթի, պահքի պատճառաւ։ Աստուածածնայ տօնին յինեբորդ օրը, թէեւ Երկուշաբթի, հարսնիք չ՚ըլլար. բայց յաջորդ Երեքշաբթին կրնայ ըլլալ։ Նոյնպէս, այս տարի Տեառնընդառաջը Երկուշաբթի հանդիպելուն, թէեւ նոյն օրը հարսնիք չ՚ըլլար, բայց յաջորդ Երեքշաբթին կրնայ ըլլալ։

ՏՈՄԱՐԷ ՏՈՄԱՐ

Շատ անգամ Արաբական Թուականի մը համապատասխանող Յուլիական Թուականը գտնելու, եւ կամ փոխադարձաբար Յուլիական Թուականի մը համապատասխանող Արաբական Թուական մը գտնելու համար մեծ դժուարութեանց կը բաղխին պէտք ունեցողները։ Այդպիսիներու օգտակար ըլլալ կը յուսանք ներկայացնելով հոս իրենց այդ Թուականները ճշդելու պարզ եղանակ մը որ քանի մը Թուաբանական դիւրին գործողութիւններ կատարելէ ուրիշ ոեւէ յոգնութիւն չպիտի պատճառէ իրենց։

ՅՈՒԼԻԱԿԱՆ ԹՈՒԱԿԱՆ ՄԸ ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԹՈՒԱԿԱՆԻ ՄԸ ՎԵՐԱԾԵԼ. — *Այս գործնական հաշուին գիտական բացատրութիւնը աւելորդ կը նկատենք տալ հոս, որովհետեւ հարկ պիտի ըլլայ երկար մեկնութեանց ձեռնարկել։ Ուստի կը բաւականանանք ըսելով միայն թէ այդ հաշուին հիմ բռնուած է սա պարագան թէ* 622 *տարւոյն Յուլիս* 16*ը կը համապատասխանէ Արաբական Թուականին առաջին տարւոյն Մուհարրէմ* 1*ին։*

Ահա այդ հաշիւը.

Զեղչեցէ՛ք տրուած Յուլիական Թուականէն 622 *թիւը եւ պիտի ունենանք թիւ մը զոր Ա. պիտի կոչենք։*

Ա.ը բազմապատկեցէ՛ք 365*ով եւ պիտի ունենանք թիւ մը զոր Բ. պիտի կոչենք։*

Ա.ին աւելցուցէ՛ք 1, *բաժնեցէ՛ք* 4*ով եւ քանորդը աւելցուցէ՛ք Բ.ին։ Բ.ին վրայ աւելցուցէք նաեւ առաջարկուած Յուլիական տարւոյն* տարեթիւը (*), *զեղչեցէ՛ք* 196 *եւ պիտի ունենանք թիւ մը՝ զոր պիտի կոչենք Գ.։*

Բաժնեցէ՛ք Գ.ը 10,631*ով, եւ պիտի ունենանք քանորդ մը՝ զոր պիտի կոչենք Դ., եւ մնացորդ մը՝ զոր պիտի կոչենք Ե.։*

(*) Տարեթիւ կը կոչենք այն թիւը՝ որ կը ներկայացնէ տրուած Թուականին ամսաթիւին՝ Յուլիական տարւոյն քանի՛երորդ օրը ըլլալը, ինչ որ անմիջապէս կարելի է ճշդել I աղիւսակին դիմելով։

Դ.ն բազմապատկեցէ՛ք 30ով եւ պիտի ունենաք թիւ մը զոր Զ. պիտի կոչենք ։

Յետոյ դիմեցէ՛ք III աղիւսակին, եւ եթէ Ե.ը 0 է կամ աւելի՝ մինչեւ 354, Զ.ին աւելցուցէք 1, եթէ 354 է կամ աւելի՝ մինչեւ 709, աւելցուցէք Զ.ին 2, եւ եթէ 709 է կամ աւելի՝ մինչեւ 1063, աւելցուցէք Զ.ին 3, եւ այսպէս յաջորդաբար ըստ III աղիւսակին ։ Այսպէս պիտի ունենաք այն Արաբական տարին՝ որուն մէջ կ'իյնայ փնտռուած Յուլիական թուականը ։

Իսկ ամսաթիւը գտնելու համար բաղդատեցէք Ե.ը III աղիւսակին 0, 354, 709, եւայլն թիւերուն, եւ անոնցմէ որուն որ հաւասար կամ որմէ որ աւելի ըլլայ, զեղչեցէ՛ք այդ թիւը Ե.էն եւ մնացեալը ցոյց պիտի տայ Արաբական տարեթիւը ։ Դիմեցէ՛ք այն ատեն II աղիւսակին, եւ պիտի գտնէք թէ այդ տարեթիւը ո՛ր ամսուան եւ ո՛ր ամսաթիւին կը համապատասխանէ ։ Դիտելի է սակայն որ երբ տարեթիւը 0 ըլլայ, կը համապատասխանէ նախորդ տարիին վերջին օրուան ։

Օրինակ · — Արեւմտեան պատմագիրները Քրիստոսի 1453 թուականին Մայիս 29ին կը դնեն Կ. Պոլսոյ առումը՝ Օսմանեան յաղթական բանակին կողմէ, եւ արեւելեան պատմագիրները կը նշանակեն Հիճրէթի 857 տարւոյն 10 Ճէմազի իւլ Էվվէլը · տեսնենք այս երկու թուականները կը համապատասխանե՞ն իրարու ։

Յուլիական 1453 թուականէն զեղչենք 622, եւ արդիւնքը՝ 831, պիտի կազմէ Ա. թիւը ։

Ա.ը բազմապատկենք 365ով, եւ արդիւնքը՝ 303,315, պիտի կազմէ Բ. թիւը ։

Ա.ին աւելցնենք 1 եւ կ'ունենանք 832, զոր կը բաժնենք 4ով եւ կ'ունենանք 208 քանորդ ։ Այդ քանորդը կ'աւելցնենք Բ.ին, որուն կ'աւելցնենք նաեւ Յուլիական տարւոյն տարեթիւը՝ որ է 149 (*), եւ այսպէս կ'ունենանք 303.672 թիւը,

(*) Արդարեւ, ըստ I աղիւսակին, Մայիս 29 կը համապատասխանէ 149 տարեթիւին ։

ուրկէ հանելով 196, արդիւնքը՝ 303,476, կ'ըլլայ Գ.ը։

Բաժնենք Գ.ը 10,631ով եւ իբր քանորդ պիտի ունենանք 28՝ որ պիտի կազմէ Դ.ն, եւ իբր մնացորդ 5808, որ Ե.ը պիտի ըլլայ։

Բազմապատկենք Դ.ն 30ով, ու պիտի ունենանք 840 թիւը՝ զոր պիտի կոչենք Զ.։

Դիմելով III աղիւսակին, կը տեսնենք թէ 5808 թիւը, այսինքն Ե.ը, 17ին համապատասխանող 5670 թիւէն կ'անցնի եւ պակաս է 18ին համապատասխանող 6024 թիւէն. հետեւաբար, կ'աւելցնենք 17ը 840ին, այսինքն Զ.ին եւ արդիւնքը՝ 857, կը ներկայացնէ Արաբական տարին՝ որուն մէջ կ'իյնայ առաջարկուած Յուլիական թուականը։

Իսկ Արաբական ամսաթիւը գտնելու համար կը զեղչենք Ե.էն՝ այսինքն 5808էն՝ 5670, եւ մնացորդը 138՝ տարեթիւն է, զոր III աղիւսակէն քննելով պիտի տեսնենք թէ կը համապատասխանէ Ճէմազի իւլ Էվվէլ 20ին։

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԹՈՒԱԿԱՆ ՄԸ ՅՈՒԼԻԱԿԱՆ ԹՈՒԱԿԱՆԻ ՄԸ ՎԵՐԱԾԵԼ. — *Բաժնեցէ՛ք առաջարկուած Արաբական թուականը 30ով եւ քանորդ մը պիտի ունենաք զոր Ա. պիտի կոչենք, ու մնացորդ մը՝ զոր պիտի կոչենք Բ.։ Դիտելի է սակայն որ երբ մնացորդը 0 ըլլայ, Ա.ը հաւասար է քանորդին՝ պակաս 1, եւ Բ.ը 30 է.*

Բազմապատկեցէ՛ք Ա.ը 10,631ով, աւելցուցէ՛ք Բ.ին համապատասխանող թիւը՝ ըստ III աղիւսակին, աւելցուցէ՛ք նաեւ 196 եւ առաջարկուած Արաբական թուականին տարեթիւը, ու պիտի ունենաք թիւ մը՝ զոր պիտի կոչենք Գ.։

Բաժնեցէ՛ք Գ.ը 1461ով եւ պիտի ունենաք քանորդ մը՝ զոր պիտի կոչենք Դ., եւ մնացորդ մը՝ զոր պիտի կոչենք Ե.։

Բազմապատկեցէ՛ք Դ.ն 4ով, աւելցուցէ՛ք 621, եւ պիտի ունենաք թիւ մը՝ զոր Զ. պիտի կոչենք. յետոյ դիմեցէք IV աղիւսակին եւ եթէ Ե.ը 0 է կամ աւելի՝ մինչեւ 365, Զ.ին աւելցուցէք 1, եթէ 365 է կամ աւելի՝ մինչեւ 730, Զ.ին աւելցուցէք 2, եւ այսպէս յաջորդաբար։

Այս կերպով պիտի ունենաք այն Յուլիական տարին՝ ա-

րուն մէջ կ'իյնայ առաջարկուած Արաբական թուականը ։

Իսկ ամսաթիւը գտնելու համար զեղչեցէ՛ք Ե.էն IV աղիւսակին 0, 365, 730 եւ 1096 չորս թիւերէն մէկը՝ որո՛ւն որ հաւասար կամ որմէ՛ որ աւելի ըլլայ Ե.ը, եւ պիտի ունենանք արդէն գտնուած Յուլիական տարւոյն մէջ այն տարեթիւը՝ որ կը համապատասխանէ առաջարկուած Արաբական թուականին ։ Դիտելի է սակայն թէ երբ տարեթիւը 0 ըլլայ, կը համապատասխանէ նախորդ տարիին վերջին օրուան ։

Դիմեցէ՛ք I աղիւսակին, եւ ձեռք բերուած տարեթիւին համապատասխանող ամսաթիւը պիտի ներկայացնէ առաջարկուած Արաբական թուականը ։

Օրինակ․ — Սեվաստապօլ գրաւուած է Արաբական 1271 տարւոյն Զիլհիճճէ 25ին․ ո՞ր է համապատասխանող Յուլիական թուականը ։

Բաժնենք 1271ը 30ով եւ պիտի ունենանք իբր քանորդ 42, այսինքն Ա.ը, եւ մնացորդ 11, այսինքն Բ.ը ։

Բազմապատկենք Ա.ը 10,631ով, աւելցնենք 3544 թիւը՝ որ ըստ III աղիւսակին կը համապատասխանէ 11ին․ աւելցընենք նաեւ 196, ինչպէս նաեւ 350՝ որ 25 Զիլհիճճէին համապատասխանող տարեթիւն է ըստ II աղիւսակին, եւ պիտի ունենանք 450,592, այսինքն Գ.ը ։

Բաժնենք Գ.ը 1461ով, եւ պիտի ունենանք Դ. քանորդը՝ որ է 308 եւ Ե. մնացորդը՝ որ է 604 ։

Բազմապատկենք Դ.ն 4ով եւ կ'ունենանք 1232, որուն կ'աւելցնենք 621 եւ կ'ունենանք 1853, այսինքն Զ.ն ։ Քանի որ Ե.ը՝ այսինքն 604ը IV աղիւսակին 365 թիւէն աւելի է, աւելցնենք Զ.ին 2 եւ գումարը՝ 1855, կը ներկայացնէ այն Յուլիական տարին՝ որուն մէջ կ'իյնայ առաջարկուած Արաբական թուականը ։

Իսկ Յուլիական ամսաթիւը գտնելու համար, զեղչենք Ե.էն 365 թիւը․ եւ մնացորդը՝ 239, տարեթիւն է Յուլիական տարւոյն, այսինքն Օգոստոս 27՝ զոր դիւրաւ պիտի գտնենք, դիմելով I աղիւսակին ։

Այս հաշիւները մէկ կամ երկու օրուան տարբերութիւն մը կը ցուցնեն երբեմն ։

ԱՂԻՒՍԱԿ I

ՅՈՒԼԵԱՆ ԵՒ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ ՏԱՐԵԹԻՒԵՐ

Ամսաթիւ	ՅՈՒՆՎ. Տարեթիւ		Ամսաթիւ	ՓԵՏՐ. Տարեթիւ		Ամսաթիւ	ՄԱՐՏ Տարեթիւ		Ամսաթիւ	ԱՊՐԻԼ Տարեթիւ		Ամսաթիւ	ՄԱՅԻՍ Տարեթիւ		Ամսաթիւ	ՅՈՒՆԻՍ Տարեթիւ	
	Սովրկն.	Նհնջ.		Սովրկն.	Նհնջ.		Սովրկն.	Նհնջ.		Սովրկն.	Նհնջ.		Սովրկն.	Նհնջ.		Սովրկն.	Նհնջ.
1	1	1	1	32	32	1	60	61	1	91	92	1	121	122	1	152	153
2	2	2	2	33	33	2	61	62	2	92	93	2	122	123	2	153	154
3	3	3	3	34	34	3	62	63	3	93	94	3	123	124	3	154	155
4	4	4	4	35	35	4	63	64	4	94	95	4	124	125	4	155	156
5	5	5	5	36	36	5	64	65	5	95	96	5	125	126	5	156	157
6	6	6	6	37	37	6	65	66	6	96	97	6	126	127	6	157	158
7	7	7	7	38	38	7	66	67	7	97	98	7	127	128	7	158	159
8	8	8	8	39	39	8	67	68	8	98	99	8	128	129	8	159	160
9	9	9	9	40	40	9	68	69	9	99	100	9	129	130	9	160	161
10	10	10	10	41	41	10	69	70	10	100	101	10	130	131	10	161	162
11	11	11	11	42	42	11	70	71	11	101	102	11	131	132	11	162	163
12	12	12	12	43	43	12	71	72	12	102	103	12	132	133	12	163	164
13	13	13	13	44	44	13	72	73	13	103	104	13	133	134	13	164	165
14	14	14	14	45	45	14	73	74	14	104	105	14	134	135	14	165	166
15	15	15	15	46	46	15	74	75	15	105	106	15	135	136	15	166	167
16	16	16	16	47	47	16	75	76	16	106	107	16	136	137	16	167	168
17	17	17	17	48	48	17	76	77	17	107	108	17	137	138	17	168	169
18	18	18	18	49	49	18	77	78	18	108	109	18	138	139	18	169	170
19	19	19	19	50	50	19	78	79	19	109	110	19	139	140	19	170	171
20	20	20	20	51	51	20	79	80	20	110	111	20	140	141	20	171	172
21	21	21	21	52	52	21	80	81	21	111	112	21	141	142	21	172	173
22	22	22	22	53	53	22	81	82	22	112	113	22	142	143	22	173	174
23	23	23	23	54	54	23	82	83	23	113	114	23	143	144	23	174	175
24	24	24	24	55	55	24	83	84	24	114	115	24	144	145	24	175	176
25	25	25	25	56	56	25	84	85	25	115	116	25	145	146	25	176	177
26	26	26	26	57	57	26	85	86	26	116	117	26	146	147	26	177	178
27	27	27	27	58	58	27	86	87	27	117	118	27	147	148	27	178	179
28	28	28	28	59	59	28	87	88	28	118	119	28	148	149	28	179	180
29	29	29	29	—	60	29	88	89	29	119	120	29	149	150	29	180	181
30	30	30				30	89	90	30	120	121	30	150	151	30	181	182
31	31	31				31	90	91				31	151	152			

ԱՂԻՒՍԱԿ

ՅՈՒԼԵԱՆ ԵՒ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ ՏԱՐԵԹԻՒԵՐ

Ամսաթիւ	ՅՈՒԼԻՍ Տարեթիւ		Ամսաթիւ	ՕԳՈՍՏՈՍ Տարեթիւ		Ամսաթիւ	ՍԵՊՏԵՄ. Տարեթիւ		Ամսաթիւ	ՀՈԿՏԵՄ. Տարեթիւ		Ամսաթիւ	ՆՈՅԵՄ. Տարեթիւ		Ամսաթիւ	ԴԵԿՏԵՄ. Տարեթիւ	
	Սովրկն.	Նհնջ.		Սովրկն.	Նհնջ.		Սովրկն.	Նհնջ.		Սովրկն.	Նհնջ.		Սովրկն.	Նհնջ.		Սովրկն.	Նհնջ.
1	182	183	1	213	214	1	244	245	1	274	275	1	305	306	1	335	336
2	183	184	2	214	215	2	245	246	2	275	276	2	306	307	2	336	337
3	184	185	3	215	216	3	246	247	3	276	277	3	307	308	3	337	338
4	185	186	4	216	217	4	247	248	4	277	278	4	308	309	4	338	339
5	186	187	5	217	218	5	248	249	5	278	279	5	309	310	5	339	340
6	187	188	6	218	219	6	249	250	6	279	280	6	310	311	6	340	341
7	188	189	7	219	220	7	250	251	7	280	281	7	311	312	7	341	342
8	189	190	8	220	221	8	251	252	8	281	282	8	312	313	8	342	343
9	190	191	9	221	222	9	252	253	9	282	283	9	313	314	9	343	344
10	191	192	10	222	223	10	253	254	10	283	284	10	314	315	10	344	345
11	192	193	11	223	224	11	254	255	11	284	285	11	315	316	11	345	346
12	193	194	12	224	225	12	255	256	12	285	286	12	316	317	12	346	347
13	194	195	13	225	226	13	256	257	13	286	287	13	317	318	13	347	348
14	195	196	14	226	227	14	257	258	14	287	288	14	318	319	14	348	349
15	196	197	15	227	228	15	258	259	15	288	289	15	319	320	15	349	350
16	197	198	16	228	229	16	259	260	16	289	290	16	320	321	16	350	351
17	198	199	17	229	230	17	260	261	17	290	291	17	321	322	17	351	352
18	199	200	18	230	231	18	261	262	18	291	292	18	322	323	18	352	353
19	200	201	19	231	232	19	262	263	19	292	293	19	323	324	19	353	354
20	201	202	20	232	233	20	263	264	20	293	294	20	324	325	20	354	355
21	202	203	21	233	234	21	264	265	21	294	295	21	325	326	21	355	356
22	203	204	22	234	335	22	265	266	22	295	296	22	326	327	22	356	357
23	204	205	23	235	236	23	266	267	23	296	297	23	327	328	23	357	358
24	205	206	24	236	237	24	267	268	24	297	298	24	328	329	24	358	359
25	206	207	25	237	238	25	268	269	25	298	299	25	329	330	25	359	360
26	207	208	26	238	239	26	269	270	26	299	300	26	330	331	26	360	361
27	208	209	27	239	240	27	270	271	27	300	301	27	331	332	27	361	362
28	209	210	28	240	241	28	271	272	28	301	302	28	332	333	28	362	363
29	210	211	29	241	242	29	272	273	29	302	303	29	333	334	29	363	364
30	211	212	30	242	243	30	273	274	30	303	304	30	334	335	30	364	365
31	212	213	31	243	244					304	305				31	365	366

ԱՂԻՒՍԱԿ II

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ՏԱՐԵԹԻՒԵՐ

ԱՄՍԱԹԻՒ	Մուհարրեմ	Սեֆեր	Ռեպի-ուլ-էվվել	Ռեպի-ուլ-ախըր	Ճեմազի-ուլ-էվվել	Ճեմազի ուլ ախըր	Ռեճեպ	Շապան	Ռամազան	Շեվվալ	Զիլգաատե	Զիլհիճճէ
1	1	31	60	90	119	149	178	208	237	267	296	326
2	2	32	61	91	120	150	179	209	238	268	297	327
3	3	33	62	92	121	151	180	210	239	269	298	328
4	4	34	63	93	122	152	181	211	240	270	299	329
5	5	35	64	94	123	153	182	212	241	271	300	330
6	6	36	65	95	124	154	183	213	242	272	301	331
7	7	37	66	96	125	155	184	214	243	273	302	332
8	8	38	67	97	126	156	185	215	244	274	303	333
9	9	39	68	98	127	157	186	216	245	275	304	334
10	10	40	69	99	128	158	187	217	246	276	305	335
11	11	41	70	100	129	159	188	218	247	277	306	336
12	12	42	71	101	130	160	189	219	248	278	307	337
13	13	43	72	102	131	161	190	220	249	279	308	338
14	14	44	73	103	132	162	191	221	250	280	309	339
15	15	45	74	104	133	163	192	222	251	281	310	340
16	16	46	75	105	134	164	193	223	252	282	311	341
17	17	47	76	106	135	165	194	224	253	283	312	342
18	18	48	77	107	136	166	195	225	554	284	313	343
19	19	49	78	108	137	167	196	226	255	285	314	344
20	20	50	79	109	138	168	197	227	256	286	315	345
21	21	51	80	110	139	169	198	228	257	287	316	346
22	22	52	81	111	140	170	199	229	258	288	317	347
23	23	53	82	112	141	171	200	230	259	289	318	348
24	24	54	83	113	142	172	201	231	260	290	319	349
25	25	55	84	114	143	173	202	232	261	291	320	350
26	26	56	85	115	144	174	203	233	262	292	321	351
27	27	57	86	116	145	175	204	234	263	293	322	352
28	28	58	87	117	146	176	205	235	264	294	323	353
29	29	59	88	118	147	177	206	236	265	295	324	354
30	30		89		148		207		266		325	355

ԱՂԻՒՍԱԿ III.

1	0	16	5345
2	354	17	5670
3	709	18	6024
4	1063	19	6379
5	1417	20	6733
6	1772	21	7087
7	2126	22	7442
8	2481	23	7796
9	2835	24	8150
10	3189	25	8505
11	3544	26	8859
12	3898	27	9214
13	4252	28	9568
14	4607	29	9922
15	4961	30	10277

ԱՂԻՒՍԱԿ IV.

1	0
2	365
3	730
4	1096

ԵԷՏԻ ԳՈՒԼԷԻ
ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻՆ
ԱՆՑԵԱԼԸ ԵՒ ԱՐԴԻ ՎԻՃԱԿԸ

ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

Եէտի Գուլէի Ազգ. Հիւանդանոցէն առաջ ունեցած ենք, Բերայի Ս. Յարութիւն եկեղեցւոյն եւ Նարլը Գափուի Ս. Յովհաննէս եկեղեցւոյն քով, հիւանդներու եւ յիմարներու յատուկ շէնքեր։ Պէզճեան Յարութիւն ամիրա այդ շէնքերուն անյարմարութիւնը տեսնելով, 1832ին ձեռնարկեց կառուցանել նոր Հիւանդանոց մը Եէտի Գուլէէ դուրս, Գազլը Չէշմէ արուարձանին մէջ։ Շինութեան ծախքին մեծ մասը հայթայթուեցաւ Պէզճեանի կողմէ, թէեւ ուրիշ նուիրատուներ ալ գտնուեցան։ Հիւանդանոցի գլխաւոր մասերուն, եւ Ս. Փրկիչ եկեղեցւոյն շինութիւնը աւարտած էր 1833ին։ Հիւանդանոցի ճարտարապետները եղած են Կարապետ ամիրա Պալեան եւ իր քեռայրը Յովհաննէս ամիրա Սէրվէրեան։ Միքայէլ ամիրա Փիշմիշեան ստանձնած էր շինութեան ընդհանուր վերակացութիւնը եւ շինութեան առօրեայ գործողութեանց կը հսկէր Եազըճը Պօղոս աղա, Գրիգոր Օտեանի հայրը։ Տ. Ստեփաննոս «Աղաւնի» Պատրիարք, որ 1831ին յաջորդած էր Տ. Կարապետ Պատրիարքին, Հիւանդանոցին պաշտօնական բացումը կատարած է 1834ին, հիմնադրին՝ Պէզճեան Յարութիւն ամիրայի մահէն ետքը՝ որ տեղի ունեցած է 3 Յունուար 1834ին։ Այս միջոցներուն շինուեցաւ Ս. Յակոբ վանքը Զէյթին Պուրնու՝ յատկապէս ժանտախտէ բռնուողներուն համար։

ՄԻՒԹԷՎԷԼԼԻՆԵՐՈՒ ՇՐՋԱՆ

Միքայէլ ամիրա Փիշմիշեան Միւթէվէլլի (վերատեսուչ) կարգուելով Հիւանդանոցին, 1834էն սկսեալ վեց եօթը տարի կը վարէ այդ պաշտօնը։ Այդ միջոցին Հիւանդանոցը բաւական բարեկարգ վիճակ ունեցած է։

Ճեմարանին առթիւ ծագած վէճերուն առեն (1839—1844), Միքայէլ ամիրա Փիշմիշեան, նեղանալով իր մատակարարութիւնը քննադատող Ճանիկ ամիրայի վարմունքէն, կը հրաժարի։ Իրեն կը յաջորդէ նախ Ղազար աղա, յետոյ Միսաք ամիրա, որոնց մատակարարութիւնը գոհացուցիչ եղած չէ։ Վառօդապետ Պօղոս պէյ Տատեան վերջին Միւթէվէլլին կ'ըլլայ Հիւանդանոցին։

Պօղոս պէյ, Միւթէվէլլի ընտրուելէն քիչ ետքը, իր կողմէ կը կարգէ հինգ նազըր (հոգաբարձու), որոնք 1844—45ին պաշտօնի կոչուելով կը մնան մինչեւ 1848։ Այդ միջոցին Հիւանդանոցի մէջ կը գտնուէին 300—350 պատսպարեալ։ Հոգաբարձութեան մէջ ամէնէն գործօն դերը ունէր Սարգիս աղա Գափամաճեան, որ Պօղոս պէյի աներորդին էր եւ Միւթէվէլլիի փոխանորդ։

Պօղոս պէյ եւ իր հօրեղբայրը, Յովհաննէս պէյ, գլխաւոր բարերարները եղած են Հիւանդանոցին, Յարութիւն Պէզճեան եւ Կարապետ Պալեան ամիրաներուն հետ։ Պօղոս պէյ 1844ին Հիւանդանոցին նուիրած է իր ընտանիքին յատկացուած օրական տասը օխա միսի պարէնը, որուն փոխարէնը ցարդ կը ստացուի կայս. Կառավարութենէն եւ հիմա կը ներկայացնէ ամսական $1854\,{}^{1}/_{4}$ ղրուշի գումար մը։ Իսկ Յովհաննէս պէյ պատճառ եղած է որ 1843 Յուլիս 24ին օրական 15 օխա միսի եւ 1845 Ապրիլ 9ին $37\,{}^{1}/_{2}$ օխա հացի պետական պարէն յատկանայ Հիւանդանոցին,

Պօղոս պէյի Միւթէվէլլիութեան ժամանակ Հիւանդանոցը բարեկարգ վիճակ ունեցած է։ Այդ միջոցին Տատեանները շատ նուիրատուութիւններ ըրած են Հիւանդանոցին, եւ կ'ըսուի թէ իրենց նպաստները կը հասնէին տարեկան 50—60,000 ղրուշի։

1846—47ին ալ Հիւանդանոցին կը կապուին Նշանտուքի հասոյթները, որոնք մինչեւ այն ատեն Պատրիարքին կը յատկանային. նոյնպէս անցագրատան հասոյթները։ 1848ին, Պօղոս պէյի հրաժարմամբ, վերջ կը գտնէ նաեւ Միւթէվէլլիութեան շրջանը։

ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԺՈՂՈՎԷՆ ԸՆՏՐՈՒԱԾ
ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԵԱՆՑ ՇՐՋԱՆ

1847 Մայիս 9ին, Մատթէոս Պատրիարքի օրով ընտրուած էին Ազգային Հոգեւոր եւ Գերագոյն ժողովները։ Այս վերջինը ունէր 20 անդամ, որոնց մէջ կը գտնուէին ժամանակին նշանաւոր ամիրաները եւ էսնաֆներու պետերը. 1848էն մինչեւ 1856ի վերջերը՝ Գերագոյն ժողովը կառավարեց Ազգ. Հիւանդանոցը՝ հոգաբարձութեանց ձեռքով։

Պօղոս պէյի հրաժարումէն ետքը, 1848ին կազմուած առաջին Հոգաբարձութիւնը կը բաղկանար 14 անդամէ, որոնց մէջ ամէնէն աւելի գործօն դեր ունեցան Պետրոս Թիրեաքեան եւ Քրիստոսատուր Ղազարոսեան։ Այս Հոգաբարձութիւնը պաշտօնավարեց մինչեւ 1852։

Այս Հոգաբարձութեան առաջին գործը կ'ըլլայ Որբանոցի դպրոցը վերակազմել Հիւանդանոցին մէջ։ Նոյն միջոցին Սկիւտարի Ճեմարանը որ 1846 Հոկտեմբեր 1ին վերաբացուած էր, դժուարութեամբ կը մատակարարուէր, որովհետեւ Երուսաղէմի վանքէն յատկացուած տարեկան նպաստը զեղչուած էր։ Գերագոյն ժողովը որոշեց միացնել Ճեմարանը եւ Հիւանդանոցի վարժարանը, որով Ճեմարանի մատենադարանն ու գոյքերը Ազգ. Հիւանդանոց փոխադրուեցան 1850ին։ Որբանոցի կրթարանը՝ Ճեմարան անունով, Պոլսոյ Հայոց ամէնէն կարեւոր կրթական հաստատութիւնը դարձաւ այդ թուականներուն։ Այս հաստատութեան յատկացաւ Երուսաղէմատան 50,000 ղրուշի տարեկան նպաստը, որ վճարուած է մինչեւ 1862, թէեւ ոչ կանոնաւորապէս։

1851ին, 60,000 ղրուշ ծախքով, յիմարներու յատուկ 5–6 նոր սենեակներ կը շինուին։ Նոյն տարին Հոգաբարձութիւնը կը ձեռնարկէ սորվեցնել Որբանոցի սաներուն կօշկակարութեան եւ դերձակութեան արհեստները, որոնք յաջող արդիւնք չեն ունենար։ 1851ին կը բացուի Հիւանդանոցին մէջ Վարժապետանոց մըն ալ ուր 15—16 անձեր կրօնային դաստիարակութիւն մը կը ստանան. տարի մը ետքը այս հաստատութիւնը կը փակուի, որովհետեւ Հիւանդանոցին պիւտճէն խանգարուած եւ 1000 ոսկւոյ պարտք մը գոյացած էր։

Գերագոյն ժողովէն կարգեալ այս առաջին Հոգաբարձութիւնը 1852ին պաշտօնէ դադրեցաւ եւ նոյն տարւոյ Ապրիլին ընտրուեցաւ նոր Հոգաբարձութիւն մը, որուն ատենապետն էր Նշան աղա Փիշմիշեան։ Այս Հոգաբարձութիւնը՝ որ պաշտօնավարեց երկու տարի, ծախքերը զեղչեց եւ ջանաց հաւասարակշռել ելեւմուտքը։

1854ի Յունուարին կազմուեցաւ նոր Հոգաբարձութիւն մը որուն ամէնէն ազդեցիկ անդամն էր Թադէոս աղա Նշանեան, անբաժան Փիշմիշեան Նշան աղայի։ Այս Հոգաբարձութեան օրով երկրագործական ուսման դասախօսութիւն հաստատուած է Հիւանդանոցի Ճեմարանին բարձրագոյն դասին մէջ, որ կը բաղկանար 40 ուսանողէ։ Այս դասը յանձնուած էր հանգուցեալ Յակոբ էֆէնտի Ամասեանի, որ միեւնոյն ատեն ընդհանուր տնօրէն էր վարժարանին։ Դասախօսութիւնը տեսական եւ գործնական էր միանգամայն։ Կարապետ ամիրա Պալեան 1000 ոսկիի չափ նպաստեց այս միջոցին Ազգ. Հիւանդանոցի վարժարանին, ազգին մէջ երկրագործութեան ուսումը ծաւալելու ջերմ փափագող ըլլալով։ Երկու տարի միայն կարելի եղաւ այս դասախօսութիւնները շարունակել տալ, եւ նիւթական միջոցներու չգոյութիւնը վերջ տուաւ այս ձեռնարկին։

1855ին Հիւանդանոցին վիճակը շատ խեղճ էր. ասոր պատճառն էր Ղրիմի պատերազմին հետեւանքով ուտեստներուն սուղնալը։ Հոգաբարձուներուն մեծ մասը հրաժարած էր։ Անոնցմէ մէկը՝ Հայրապետ Սապոնճեան, Վանցի վաճառական մը, միջոց մը մինակ մատակարարեց Հիւանդանոցը։

1856ին կը կազմուի նոր Հոգաբարձութիւն մը, որ բաղա-

կան բարեկարգ մատակարարութիւն մը կ՚ունենայ։ Տատեան Յովհաննէս եւ Պօղոս պէյերը, ինչպէս նաեւ Կարապետ ամիրա Պալեան, նիւթական կարեւոր նուիրատուութիւններ կ՚ընեն այս Հոգաբարձութեան օրով։

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐՈՒ ՇՐՋԱՆ

1856ի վերջերը Հիւանդանոցի մատակարարութիւնը կը յանձնուի նոյն տարին կազմուած Տնտեսական Խորհուրդին, որ Հիւանդանոցի սնտուկին վրայ ծանրացած 400 ոսկւոյ չափ պարտքը կը վճարէ հանգանակութեամբ, եւ 1859ին պաշտօնի կը կոչուի նոր Տնտեսական Խորհուրդ մը, որ կը պաշտօնավարէ մինչեւ Մարտ 1860։ Այդ երեք տարուան միջոցին (1856—1859) մասնաւոր խնամք կը տարուէր ճեմարանին։

1858-59ին Հիւանդանոցին յարակից Ս. Յակոբայ վանքին մէջ կը բացուէր նաեւ ժառանգաւորաց վարժարան մը, որուն նպատակն էր վարդապետներ հասցնել, եւ որ 1860ին փակուեցաւ։ Այս առթիւ Ս. Յակոբայ եկեղեցին նորոգուեցաւ, գիշերօթիկ վարժարանի յատուկ մասեր շինուեցան, եւ Հիւանդանոցին մէջ նորոգութիւններ տեղի ունեցան 180,000 ղրուշի չափ ծախքով, զոր նուիրեցին Կարապետ ամիրա Պալեան եւ Պօղոս պէյ Տատեան։

Թէեւ դպրոցական պէտքերուն հոգ կը տարուէր քիչ շատ, սակայն Հիւանդանոցին ներքին վիճակը գոհացուցիչ չէր։ Մանաւանդ 1859ին վերջերը եւ 1860ի սկիզբները թէ՛ Գերագոյն Ժողովին մէջ եւ թէ՛ լրագիրներու միջոցաւ գանգատ կը յայտնուէր Հիւանդանոցի մատակարարութեան դէմ։ Պատսպարեալներու թիւը հասած էր 700ի. արտասովոր ծախքեր տեղի կ՚ունենային եւ Հիւանդանոցը պարտքի տակ կը մնար։

Գերագոյն Ժողովը, 1860ի Մարտին պարսաւելով Տնտեսական Խորհուրդը, լիազօր մարմին մը կը կարգէր Հիւանդանոցին վիճակը քննելու եւ բարեկարգութիւններ ի գործ դնելու պաշտօնով. կը կարգէր առժամանակեայ յանձնաժողով մըն ալ՝ Հիւանդանոցի մատակարարութեան համար։

Երկու ամիս ետքը, Մայիս 24ին, կ'ընտրուէր առժամեայ Քաղաքական Ժողով մը, որուն ատենապետն էր Մկրտիչ էֆ. Աղաթօն. այդ առժամեայ Քաղաքական Ժողովին՝ նոյն տարուան Օգոստոս 26ին յաջորդեց օրինական առաջին Քաղաքական Ժողովը, ատենապետութեամբ Գրիգոր էֆ. Մարկոսեանի։ Այս երկու Ժողովներն ալ Հիւանդանոցին համար ընտրեցին Հոգաբարձութիւններ, բայց ոչ ոք ուզեց պաշտօն ընդունիլ։

Առժամեայ յանձնաժողովին մատակարարութիւնը տեւեց ինը ամիս (Մարտէն Նոյեմբեր 1860)։ Այդ միջոցին Հիւանդանոցին վիճակը խղճալի էր։ Յունուար ամսէն ի վեր պաշտօնեաներուն ամսական չէր վճարուած. հազիւ օրական հացի ապահովութիւն կար. պարէնի, վառելիքի, հագուստի պէտքերը բախտին ձգուած էին։ Այդ տարւոյն վերջը, Հիւանդանոցը ունէր 501,882 ղրուշի պարտք՝ թղթադրամ, ոսկին 150—160 ղրուշէն։

ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԵԱՆՑ ՇՐՋԱՆ

Այս վիճակին մէջ էր Հիւանդանոցը, երբ 1860 Նոյեմբերին կազմուեցաւ Հոգաբարձութիւն մը, որուն ատենապետն էր Աստուածատուր Ջունդ, գլխաւոր գործակից ունենալով Շեխեան Ղուկաս աղան։ Այս Հոգաբարձութիւնը թէեւ եօթը ամիս միայն պաշտօնավարեց, բայց արդիւնաւոր եղաւ։ Ճեմարանի աշակերտներուն թիւը զեղչեց, պարզ նախակրթարանի վերածեց զայն, եւ արհեստներ մտցուց հոն, մեծ խնայողութիւններ ընելով։ Հիւանդանոցի պատսպարեալներուն եւ պաշտօնեաներուն թիւը պակսեցուց եւ Հիւանդանոցին ելեւմուտքը կարգի դրաւ։ Ուտեստի, հագուստի եւ մաքրութեան խնամք տարաւ եւ բարեկարգեց Հիւանդարանը՝ որ ողորմելի վիճակի մէջ էր։

Այս Հոգաբարձութեան նախաձեռնութեամբ էր որ կազմուեցաւ Տիկնանց Խնամակալութիւն մը, որուն կը մասնակցէին ժամանակին գլխաւոր կիները։ Այս տիկինները շաբաթը

անգամ մը կ՚այցելէին Հիւանդանոցը եւ կը հսկէին անոր մաքրութեան։ Անոնց ջանքով բոլոր պատսպարեալները ունեցան նոր ճերմակեղէններ եւ զգեստներ։ Այս Խնամակալութիւնը շատ օգտակար եղաւ։ Անդամուհիները իրենց մէջ կը հաւաքէին ամէն տարի 30—40,000 դրուշի գումար մը եւ կը յատկացնէին ճերմակեղէններու, անկողիններու եւ զգեստներու նորոգութեան։ Իրենց մէջ ամէնէն գործօն դեր ունէր Տիկին Էպրու Երամեան, որուն Բարիզ հաստատուելովը Խնամակալութիւնը կազմալուծուեցաւ 1865—66ին։

Ա. Ջունդի Հոգաբարձութեան օրօքն էր որ նշանտուքի հասոյթին կէսը Պատրիարքարանի յատկացուեցաւ եւ Երուսաղէմի վանքը դադրեցուց իր տարեկան 50,000 դրուշի նպաստը, «Ներսէն դուրսէն»ի վէճին հետեւանքով։

Այս գործունեայ Հոգաբարձութիւնը հրաժարեցաւ 1861 Մայիսին եւ երկար ժամանակ կարելի չեղաւ յաջորդ մը գտնել իրեն։ Տնտեսական Խորհրդին անդամ Պասուելի Գալուստ Տ. Պօղոսեան ստանձնեց առժամեայ մատակարարութիւնը, Մամճեան Մկրտիչ աղայի հետ՝ որ Հիւանդանոցի ելեւմտից դրագիրն ու գանձապետն էր։ Պասուելի Գալուստ եւ ուրիշներ Օգնական Ընկերութիւնը կազմեցին Հիւանդանոցին համար։ Այս ընկերութիւնը գործի սկսաւ 1862 Յունվարին, եւ խղճամիտ կերպով աշխատեցաւ Հիւանդանոցի օգտին։ 1862 Ապրիլ 15ին Ընկերութիւնը հրաժարեցաւ, եւ որովհետեւ կարելի չեղաւ յաջորդ մը գտնել որ ստանձնէր իր հոգը, Ընկերութիւնը իր մէջէն 27 անդամներէ բաղկացեալ Հոգաբարձութիւն մը դրաւ, որ մինչեւ 1863 Յունուարի վերջը շարունակեց Հիւանդանոցի մատակարարութիւնը։ Օգնական Ընկերութիւնը խոստացած էր պարտք չթողուլ իր մատակարարութենէն եւ այս խոստումը բռնեց։ Իր կարգած Յանձնաժողովն ալ առանց ո՛ եւ է պարտք թողլու մեկնեցաւ։

1863 Փետրուարէն մինչեւ Նոյեմբեր, Հիւանդանոցը կառավարուեցաւ Պատրիարքարանի պաշտօնեաներուն ձեռքով, եւ այդ թուականին ընտրուեցաւ երկրորդ օրինական Հոգաբարձութիւնը որ երեք ամիս ետքը վերակազմուեցաւ, Ա. Ջունդի ատենապետութեան տակ։

1863—64ի Հոգաբարձութեան օրով, հակառակ զանազան նուիրատուութեանց, կարելի չեղաւ հաւասարակշռել Հիւանդանոցի պիւտճէն եւ 1864ի Սեպտեմբերին Հոգաբարձութիւնը հրաժարեցաւ, չկրնալով ստանալ Պատրիարքարանէն՝ 20,000 ղրուշի որոշեալ նպաստը ։

1864ի Նոյեմբերին կ'ընտրուի Հոգաբարձութիւն մը որուն ատենապետն էր Միրիճան ամիրա Փափազեան ։ Այս Հոգաբարձութիւնը կը պաշտօնավարէ մինչեւ Մայիս 1865 ։

1865 Յունիսին կը կարգուի Նոր Հոգաբարձութիւն մը, Տոքթոր Գ. Մոզեանի ատենապետութեամբ ։ Այս միջոցին Հիւանդանոցը շատ խեղճ վիճակ ունի. պաշտօնեաններու ամսականները ամիսներով անվճար կը մնան. փայտ, ածուխ եւ նոյն իսկ օրական անհրաժեշտ պիտոյքէ զուրկ է Ազգին Տունը ։

1865 տարւոյն մէջ է որ Հիւանդանոցի ընդհանուր Նորոգութիւնը շատ զգալի կը դառնայ եւ Տնտեսական Խորհրդի ատենապետը, Նշան աղա Նորիկեան, յանձն կ'առնէ կատարել այդ Նորոգութիւնը՝ առանց պարտք թողլու եւ կը յաջողի ալ, հաւաքելով 223,591 ղրուշի գումար մը, որուն մեծ մասը կը նուիրեն բարեսէր ազգայիններ ։

1866ի սկիզբը կ'ընտրուի Նոր Հոգաբարձութիւն մը, որուն ատենապետը եղած է Միհրան աղա Պանչէգափուլեան ։ Այս Հոգաբարձութեան մասնակցած է նաեւ Տոքթ. Պ. Մաթէոսեան որ ջանացած է բարւոքումներ մտցնել տալ Հիւանդարանին մէջ, թէեւ վեց ամիսէն հրաժարած է, տեսնելով որ հիւանդներուն ամէնէն տարրական պէտքերն անգամ գոհացնել կարելի չէր ըլլար ։

1866ին Բ. Դռնէն կարգուած Խառն Ժողովին ատենապետ Գրիգոր էֆ. Մարկոսեան պատրաստեց Հիւանդանոցի Կանոնագիր մը եւ Հոգաբարձութեան ուղղեալ վարչական Հրահանգ մը, որոնց մէջ օգտակար տնօրինութիւններ կային, թէեւ անգործադրելի մնացին ։ Հիւանդանոցի վիճակը հետզհետէ վատթարացաւ եւ 1867ի Զատկին միջոցները պատսպարեալները սովորական մէկ տեսակ կերակուրն ալ չէին գտներ 24 ժամուան մէջ ։ Պատմուեցաւ նոյն իսկ թէ գիշեր մը բոլոր պատըսպարեալները անօթի մնացած էին ։ Այս լուրը ընդհանուր

յուզում պատճառեց եւ Հոգաբարձութիւնը ստիպուեցաւ հրաժարիլ։

Տասնըչորս բարեսիրտ անձեր 1867ի Մայիս 15ին ինքնաբերաբար ստանձնեցին Հիւանդանոցի մատակարարութիւնը, սակայն հազիւ 50 օր կրցան դիմանալ։ Իրենց մէջ կը գտնուէր Մանզումէի Էֆքեարի խմբագրապետ Կարապետ էֆ. Փանոսեան եւ Ամերիկայէն նոր վերադարձած բժիշկ մը, Տոքթ. Կարապետ Գալուստեան, որոնք կ'ուզէին իրենց վրայ առնել Հիւանդանոցին բոլոր հոգը, առանձին գործելու պայմանաւ։ Նախ Վարչութիւնը կը մերժէր, բայց երբ յետոյ Փանոսեան իր թերթին միջոցաւ կը յայտարարէր թէ պատրաստ է իր պատասխանատուութեան տակ բարեկարգել Հիւանդանոցը, վճարել բոլոր պարտքերը, հոգալ Պատրիարքարանի ծախքերը, Վարչութիւնը՝ ազգային սնտուկին անձուկ վիճակէն չուարած, տեղի կուտար, եւ Պօղոս Պատրիարք 1867 Յուլիսին պաշտօնական յայտարարութեամբ մը կը ծանուցանէր վիճակային առաջնորդներուն եւ Պոլսոյ Թաղական Խորհուրդներուն թէ Հիւանդանոցի նիւթական եւ բարոյական մատակարարութիւնը եւ Պատրիարքարանի ելեւմուտքին տեսչութիւնը յանձնուած է Մանզումէի խմբագրին բացարձակ անօրէնութեան։

Փանոսեան եօթը ամիս վարեց այս պաշտօնը եւ 1868 Փետրուարի սկիզբը ստիպուեցաւ իր հրաժարականը մատուցանել, չկարենալով հաւասարակշռութիւն հաստատել ծախքին եւ հասոյթին միջեւ։ Իր պաշտօնավարութեան սկիզբները, Փանոսեան՝ շնորհիւ իր յօդուածներուն՝ կրցաւ ժողովուրդին ուշադրութիւնը դարձնել դէպ ի Հիւանդանոց եւ յաջողեցաւ բաւական նուիրատուութիւն ձեռք բերել։ Փանոսեան մտցուց Հիւանդանոցին մէջ կարգ մը բարուոքումներ, ինչպէս Միսքինեանի եւ փաղախայի բարձումը, յիմարներուն համար բաւիգօղի վերջնական հաստատութիւնը, խոհանոցին բարեկարգումը, Հիւանդանոցին ներքին վիճակին վրայ ամսական տեղեկագիրներու հրատարակումը, եւայլն, եւայլն. ձեռնարկեց շէնք մը կառուցանել իբր յաւելուած Որբանոցին, յիմարներու համար նոր սենեակներ շինել տուաւ, եւ իր ջանքով էր որ Կայս. Կառավարութիւնը բարեհաճեցաւ այդ միջոցին մեծ

պետական պարէնը 15 օխայէն 30ի եւ հացն ալ 37 ½ օխա-
յէն 75 օխայի բարձրացնել։ Սակայն իր մեծագոյն սխալը ե-
ղաւ 1867ի Հոկտեմբերին Եւրոպա մեկնիլը, եւրոպական հայ
գաղթականութիւններէ նուէր հաւաքելու համար, թէեւ կար-
ծողներ եղան թէ Փանոսեան օգուտ կը քաղէր այս առթէն՝ Եւ-
րոպան տեսնելու եւ Բարիզի Արուեստահանդէսը այցելելու հա-
մար։ Այս բացակայութեան միջոցին Հիւանդանոցի հոգը մնաց
Տոքթ. Գալուստեանի վրայ, որ անկարող էր այդ ծանր բեռը
տանելու։ Նուիրատուութիւնները դադրեցան եւ երբ 1868ի
Յունուարին Մանզումէի խմբագիրը դարձաւ Պոլիս, արդէն
իր ստանձնած գործին վիճակը յուսահատական էր։ Փետրուար
2ին Փանոսեան կը մատուցանէր իր հրաժարականը որ կ'ըն-
դունուէր Խառն Ժողովէն՝ որուն ատենապետը, Տոքթոր Սեր-
վիչէն էֆէնտի, չափազանց դժգոհ էր Փանոսեանի վարմուն-
քէն։

Փանոսեան Բարեկենդանի օրերուն՝ Հիւանդանոցէն կը
քաշուէր, թողլով զայն 1000 ոսկիէ աւելի պարտքով, ամե-
նախեղճ վիճակի մէջ։ Սենեքերիմ Մանուկեան, Մկրտիչ Ագա-
թօն եւ Խաչիկ Ալեանագեան էֆէնտիները, այդ դժուար կա-
ցութեան մէջ կ'ընդունէին Հոգաբարձութեան պաշտօնը։

Այդ միջոցին Սէրվիչէն էֆ. մեծ եռանդ ցոյց կու տար Հի-
ւանդանոցի բարեկարգութեան գործին համար։ Իր ատենապե-
տած վարչութիւնը կ'որոշէր զատել Անառականոցը եւ Դպրոցը
հիւանդանոցէն։ Սկզբամբ ընդունած էր նաեւ թէ Հիւանդա-
նոցը պէտք է պարունակէ միայն հիւանդներ, յիմարներ, ա-
պուշներ, անոք ծերեր եւ անկարներ, զատ բաժանումներով.
իսկ Որբանոցը պէտք է ըլլար որբերու առժամեայ պատսպա-
րան, որդեգրութեան տրուելու կամ ժառանգաւորաց վարժա-
րան ունեցող վանքերը ղրկուելու պայմանաւ։

Շնորհիւ Սերվիչէն էֆէնտիի աջակցութեան, Սենեքերիմ
էֆ. Մանուկեանի ատենապետած առաջին Հոգաբարձութեան
օրով, որ պաշտօնավարեց չորս ու կէս տարի (1868 Փետրուա-
րէն 1872 Սեպտ.), Հիւանդանոցին հացի պետական պարէնը կը
բարձրանայ օրական 75 օխայէն 200 օխայի, միսը 30 օխա
մնալով միշտ։ Քանի մը բացառիկ հասոյթներու շնորհիւ Հո-

գաբարձութիւնը կը յաջողի 11 խանութներով հասութաբեր պասաժ մը կառուցանել տալ Ղալաթիա, Վանցի Ալիքսան աղա Կարապետեանի նուիրած հողին վրայ։

Հիւանդանոցի վիճակը կը սկսի բարւոքիլ այս միջոցին։ Որբանոցի քարուկիր յաւելուածին շինութիւնը կ'աւարտի, Հիւանդանոցին մէջ նորոգութիւններ կ'ըլլան, ելեւմուտքը կը կանոնաւորուի եւ հասոյթի առաւելութիւն մըն ալ կը գոյանայ ամէն տարի։ Այս Հոգաբարձութեան հոգին եղած է Սենեքերիմ էֆ. Մանուկեան։

1872 Սեպտեմբերէն մինչեւ 1874 պաշտօնավարեց Հոգաբարձութիւն մը, որուն ատենապետը եղաւ նախ Գէորգ Զարգարեան եւ վերջերն ալ Տոգթոր Գ. Մոզեան, իրենց հետ ունենալով «Սամաթիացի խումբ»ը։

1874 Օգոստոսին, 72ի Հոգաբարձութիւնը հրաժարեցաւ, եւ Ազգ. Վարչութիւնը կազմեց նոր Հոգաբարձութիւն մը, որուն ատենապետը եւ գլխաւոր գործիչն էր դարձեալ Սեներիմ էֆ. Մանուկեան։ Այս Հոգաբարձութեան օրով աւելի խընամք տարուեցաւ Հիւանդարանին ու Յիմարանոցին, քան Որբանոցի դպրոցին, եւ Սենեքերիմ էֆ. յաջողեցաւ արտասովոր հասոյթի աղբիւրներ գտնել, ինչպէս պարահանդէս, հանգանակութիւն, եւայլն։

Այս Հոգաբարձութեան յաջորդեց 1878 Նոյեմբեր 16ին Միքայէլ էֆ. Յակոբեանի ատենապետած Հոգաբարձութիւնը, որ Հիւանդանոցի տարեկան բացը գոցելու համար հանգանակութեան ձեռնարկեց, մէկ կողմ թողլով պարահանդէս տալու սովորութիւնը։

1880ի վերջերը ելմտական նախարարութիւնը դադրեցուց հացի եւ միսի պարէնը, ինչպէս նաեւ Տատեան Պօղոս պէյէն թողուած միսին փոխարէն վճարուող ամսաթոշակը, սակայն շնորհիւ մեր Օգոստափառ Կայսեր, ՍՈՒԼԹԱՆ ԱՊՏԻՒԼ ՀԱՄԻՏ ԽԱՆ Բ.ի բարձրագոյն Իրատէին, դադրած պարէնը շարունակուիլ սկսաւ 1882 Մարտէն։

1882էն սկսեալ Օրացոյցի հրատարակութեան ձեռնարկուեցաւ Հոգաբարձութեան կողմէ, ինչ որ հասոյթի նոր աղբիւր մը եղաւ։

1878ի բազմարդիւն Հոգաբարձութեան օրով Հիւանդանոցի, Որբանոցի եւ Խոհանոցի վիճակը բարւոքուեցաւ, Որբանոցի համար զպրոցական նոր շէնք մը կառուցուեցաւ, եւ փորձուեցաւ հաստատել նորէն արհեստարան մը, մոմաչինութեան վրայ աւելցուելով կօշկակարութիւն եւ ատաղձագործութիւն։ Նոյնպէս Ս. Յակոբայ վանքին մատուռը նորոգուեցաւ Վսեմ. Պալեան Սարգիս պէյի ծախքով։

Այս Հոգաբարձութիւնը 1882ին վերջը իր քառամեայ տեղեկագիրը ներկայացուց Ազգ. Վարչութեան. այն ատեն հետեւեալ անդամները մնացած էին պաշտօնի վրայ.

Միքայէլ	էֆէնտի	Յակոբեան, Ատենապետ
Յովակիմ	»	Ֆէնէրճեան, Ատենադպիր
Տիգրան	»	Կիւմիւշկէրտան, Գանձապետ
Յովհաննէս	»	Էսաեան
Մհր. Սերովբէ	»	Կիւլպէնկեան

Ազգ. Վարչութիւնը քառամեայ նոր շրջանի մը համար վերահաստատեց այս անդամներէն բաղկացեալ Հոգաբարձութիւնը, որ նոր բարւոքումներ մտցուց հիւանդարանի բաժնին մէջ, — որուն 1880 է ի վեր բժշկապետն էր հանգուցեալ Տոքթ. Վիչէն էֆ. Օրմանեան, — մասնաւոր խնամք տարաւ Որբանոցին ու Աղքատանոցին, եւ աւելցուց Հիւանդանոցի հասոյթները։

1886 Փետրուար 10ին Հոգաբարձութեան գործունեայ անդամներէն Մհր. Սերովբէ էֆ. Կիւլպէնկեան կը վախճանէր եւ կը թաղուէր Հիւանդանոցին մէջ, եւ իր որդին՝ Պատրիկ էֆ. Կիւլպէնկեան կ'անդամակցէր Հոգաբարձութեան՝ 1886 Մայիսին։

1887 Յունուար 1ին Հոգաբարձութիւնը իր երկրորդ տեղեկագրով մանրամասն տեղեկութիւններ կու տար Հիւանդանոցի ընդհանուր վիճակին վրայ։ Ասկէ զատ Հոգաբարձութիւնը պատրաստել տուած էր «Պատմութիւն Ս. Փրկչի Հիւանդանոցին Հայոց ի Կ. Պոլիս» գործը, որ այս հաստատութեան 60 տարուան պատմութիւնը կը ներկայացնէ վաւերագիրներու վրայ հիմնուած եւ ուրկէ քաղած ենք հոս մինչեւ 1886 տրուած տեղեկութիւնները։ Ուշագրաւ էր նաեւ Հիւանդարանի մասին ներկայացուած այն ընդարձակ տեղեկագիրը զոր պատրաստած

է Հիւանդանոցի բժշկապետ Տոքթ. Վ. Օրմանեան։ Հոգաբարձութիւնը, յայտնելէ յետոյ թէ իր ութամեայ պաշտօնավարութեան միջոցին 1500 ոսկիէ աւելի ծախք ըրած էր Հիւանդանոցի շէնքին մասնակի նորոգութեանց համար, կը յայտարարէր թէ հարկ է վերաշինել զայն։ Այս վերաշինութեան համար 25-30,000 ոսկիի ծախքով կառուցանելիք քարուկիր շէնքի մը ծրագիրը պատրաստուած եւ ընդունուած էր արդէն Հոգաբարձութեան կողմէ։

Հոգաբարձութիւնը, որ 1887ի սկիզբն ալ վերահաստատուած էր իր պաշտօնին մէջ՝ երրորդ անգամ ըլլալով, 1888 Օգոստոսին սկսած է Հիւանդանոցի վերաշինութիւնը որ արտօնուած էր Կայս. Իրատէով։

Յովհաննէս էֆ. Եսաեան 1887ին եւ Յովակիմ էֆ. Ֆէնէրճեան 1888ին հրաժարած ըլլալով, Հոգաբարձութիւնը 1891 Դեկտեմբեր 2ին վերակազմուեցաւ հետեւեալ կերպով.

	Միքայէլ	էֆէնտի	Յակոբեան, Ատենապետ
	Ալիքսան	»	Խորասանճեան, Ատենադպիր
	Տիգրան	»	Կիւմիւշկէրտան, Գանձապետ
Վսեմ.	Աբիկ	»	Ունճեան
	Բարսեղ	»	Սթամպօլլեան
Տոքթ.	Յակոբ	»	Պէկեան
»	Յովհաննէս	»	Թապիպեան
	Պատրիկ	»	Կիւլպէնկեան
	Սարգիս	»	Թաշճեան

Վսեմ. Աբիկ էֆ. Ունճեան հրաժարած ըլլալով, իրեն յաջորդած է Յարութիւն էֆ. Մոստիչեան։

Այս Հոգաբարձութեան պաշտօնավարութեան միջոցին է որ, 1892 Օգոստոս 31ին, մեր Օգոստափառ Սուլթանին բարձրագոյն Իրատէով Հիւանդանոցի պետական պարէնի նպաստը բարձրացած է օրական 200 օխա հացէն 400 օխա հացի եւ 30 օխա միսէն 60 օխա միսի։

Այս Հոգաբարձութեան անդամները հետզհետէ հրաժարելով կամ վախճանելով, 1894 Փետրուար 1ին մնացած են միայն Սարգիս էֆ. Թաշճեան, Յարութիւն էֆ. Մոստիչեան եւ Բար-

սեղ Էֆ. Խաթամպօլլեան ։ Հոգաբարձութիւնը թէեւ վերակազմուած, սակայն նորընտիր անդամները իրենց յանձնուած պաշտօնը չեն ստանձնած կամ շուտով հրաժարած են, եւ Սարգիս Էֆ. Թաշճեան 1894 Մայիսէն մինչեւ 1895 Յունուարի վերջը առանձին պաշտօնավարած է։

Այս միջոցին հասոյթի երկու նոր աղբիւրներ մտածուած են եւ բաւական գոհացուցիչ արդիւնք ունեցած։ Առաջինն է Հիւանդանոցի օգտին վաճառուած սիկառի թուղթը, որ 1894 էն մինչեւ 1898ի վերջը արտադրած է 250,600¾ ղրուշ, եւ երկրորդը՝ յուղարկաւորութեանց ատեն «փոխան ծաղկեպսակի» եղած նուիրատուութիւնները, որոնք, 1894էն մինչեւ 1898ի վերջը արտադրած են 87,227 ղրուշ։

1894ին կազմուեցաւ Տիկնանց նոր Խնամակալութիւն մը, հետեւեալ կերպով.

Տիկին Երանուհի Յակոբեան, Ատենապետ
» Մաննիկ Տավուտեան, Ատենադպիր
» Ազաւնի Գազազեան
» Արեգնազ Գարամանեան
» Բրաբիոն Աղասեան
» Երանուհի Կիւմիւշկէրտան
» Լիւսի Շապուրոֆ
» Մաքրուհի Պէշիքթաշլեան
» Յուստիանէ Տիլպէր

Այս Խնամակալութիւնը, հետեւելով 1860ին կազմուած Տիկնանց Խնամակալութեան օրինակին, փութաց իսկոյն նոր ճերմակեղէններ պատրաստել Հիւանդանոցի պատսպարեալներուն համար։ Խնամակալուհիները փոխն ի փոխ այցելեցին Հիւանդանոցը, մխիթարելով պատսպարեալները, մօտէն քննելով անոնց պէտքերը եւ հարկ եղած միջոցները առաջարկելով կերակուրներու մաքրութեան եւ Հիւանդանոցի ընդհանուր բարեկարգութեան մասին։

1895 Փետրուարին ընտրուեցաւ նոր Հոգաբարձութիւն մը, որ երկու տարի պաշտօնավարեց հետեւեալ կազմութեամբ.

Մանուկ էֆէնտի Արզըեան, Ատենապետ
Յակոբ » Պալըգեան, Ատենադպիր
Գալուստ » Համբարձումեան, Գանձապետ
Գրիգոր » Ալեքսանդրեան
Գրիգոր » Էվրէնեան
Տօքթ. Նիկողոս » Էսմէրեան
Պօղոս » Աստարճեան
Տիգրան » Մանուկեան
Տօքթ. Տիգրան » Պապազեան

Այս Հոգաբարձութեան օրով, 1895 տարւոյն մէջ Կիւլպէնկեան եղբայրները, իրենց վաղամեռիկ եղբօր՝ Յովհաննէս Կիւլպէնկեանի յիշատակին՝ 500 Օսմ. ոսկի նուիրեցին, եւ Ս. Յակոբայ վանքը նորոգուելով՝ Որբանոցի տղաքը հոն փոխադրուեցան, որովհետեւ Հիւանդանոցի շէնքը շատ անձուկ կուգար անոնց։

Ուրիշ նորութիւն մը մտածուեցաւ եւ գործադրուեցաւ այս միջոցին. Հիւանդանոցի մէջ սկսան անձնուիրաբար ծառայել չորս մայրապետներ, որոնք մեծապէս օգտակար եղան, փոյթեռանդ խնամք տանելով պատսպարեալներուն։

1897ի սկիզբները որոշուեցաւ մէյ մէկ գանձանակ պահել բարեկեցիկ տուներու մէջ, յօգուտ Ազգ. Հիւանդանոցի. այս մասին կանոնագիր մըն ալ պատրաստուելով վաւերացուեցաւ Ազգ. Վարչութենէն։

1897ի Յունուարին Հիւանդանոցի Հոգաբարձութեան անդամներէն ոմանք վախճանած եւ ոմանք հրաժարած ըլլալով, Հոգաբարձութիւնը վերակազմուեցաւ հետեւեալ կերպով.

Տիգրան էֆէնտի Մանուկեան, Ատենապետ
Գրիգոր » Ալեքսանդրեան, Ատենադպիր
Գալուստ » Համբարձումեան, Գանձապետ
Գրիգոր » Էվրէնեան
Խաչիկ » Խօրասանճեան
Յովհաննէս » Պապազեան
Տօքթ. Յակոբ » Սիմոնօֆ
Նշան » Ղուկասեան
Տօքթ. Տիգրան » Պապազեան

Այս Հոգաբարձութեան պաշտօնավարութեան միջոցին, 1897 Մարտ 1ին, Կայս. Կառավարութիւնը ընդհանուր կերպով ձեռք առնուած որոշման մը հետեւանքով Հիւանդանոցին տրուած հացի եւ մսի պետական պարէնը զեղչեց 15%, որով 400 օխա հացը 340ի, եւ 60 օխա միսը 51ի իջաւ։

1897ի Հոգաբարձութիւնը նոյն տարւոյ Հոկտեմբեր 21ին հրաժարած ըլլալով, Ազգ. Վարչութիւնը քանիցս կազմեց Հոգաբարձութիւններ, որոնց անդամները հրաժարեցան առանց պաշտօն ընդունելու։ Վերջապէս Վարչական Յանձնաժողով մը ստանձնեց Հիւանդանոցի հոգը՝ առժամեայ կերպով։ Այս Յանձնաժողովին անդամներն էին.

Էլիաս էֆէնտի Զայեան, Ատենապետ

Կարապետ » Քիւրքճիխանեան, Ատենադպիր

Սեպուհ » Տէմիրճիպաշեան, Գանձապետ

Տոքթ. Կոմիտաս » Օրմանեան

» Միքայէլ » Խորասանճեան

Մկրտիչ » Ասատեան

Այս Յանձնաժողովը գործադրութեան դրաւ 1897ի Հոգաբարձութեան «Առտնին գանձանակ»ներու մասին պատրաստած կանոնագիրը, եւ այդ գանձանակները 1 Յուլիսէ մինչեւ 1 Դեկտեմբեր 1898, վեցամսեայ ժամանակամիջոցի մէջ արտադրեցին 23,814$\frac{1}{2}$ ղրուշի հասոյթ մը։

Այս Վարչական Յանձնաժողովին օրով է որ Պատրիարքարանը դիմումներ ըրաւ Կայս. Կառավարութեան՝ Հիւանդանոցին հացի եւ մսի պետական պարէնին յաւելման համար։

ԱՐԴԻ ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆԸ

Ազգ. Հիւանդանոցին արդի Հոգաբարձութիւնը, որ ընտրուած է 1898 Օգոստոս 4ին, հետեւեալ կերպով կազմուած է.

Պարիկ էֆէնտի Կիւլպէնկեան, Ատենապետ
Գրիգոր » Ալեմանաքեան, Ատենադպիր
Գառնիկ » Համբարձումեան, Գանձապետ
Տոքթ. Աբրահամ » Նազարեան
Գրիգոր » Էվրէնեան
Գրիգոր » Կիւմիւշկէրտան
Տոքթ. Միքայէլ » Խորասանճեան
Յակոբ » Սթամպուլեան
Տիգրան » Մանուկեան

Այս Հոգաբարձութեան պաշտօնավարութեան առաջին օրերուն, Օգոստոս 21ին, Օգոստափառ ՍՈՒԼԹԱՆ ԱՊՏԻՒԼ ՀԱՄԻՏ ԽԱՆ Բ. բարեհաճեցաւ հրամայել որ Հիւանդանոցին տրուած պետական պարէնը բարձրանայ 340 օխա հացէն 600 օխա հացի եւ 51 օխա միսէն 150 օխա միսի։

Այս յաւելումը Հիւանդանոցին ելմտական վիճակին բարւոքման համար էական դեր մը ունեցաւ, շնորհիւ Վեհ. Սուլթանին։

Հոգաբարձութիւնը վերակազմեց իսկոյն Տիկնանց Խնամակալութիւնը հետեւեալ կերպով.

Տիկին Ազաւնի Գազազեան
» Աննիկ Համամճեան
» Բրաբիոն Ազատեան
» Երանուհի Կիւմիւշկերտան
» Էլիզա Տէր-Յարութիւնեան
» Իսկուհի Փափազեան
» Յուստինէ Տիլպէր

Տիկնանց Խնամակալութիւնը՝ աջակցութեամբ Հոմ վարժարանի շրջանաւարտ հայ աշակերտուհիներուն, նուագահանդէս մը կազմակերպեց, որմէ գոյացաւ 625 ոսկի եւ 52 ղրուշ ոսկեդրամ։ Խնամակալուհիները մտադիր են տարին անգամ մը նմանօրինակ նուագահանդէս մը կազմակերպել, որով հասոյթի նոր աղբիւր մը ապահովուած է Հիւանդանոցին։

Հոգաբարձութիւնը փութաց Որբանոցի մէջ կարգ մը չի-

նութիւններ կատարել, ինչպէս ննջարանի յաւելում, ճեմիշներու տեղափոխութիւն, եւն. Որբանոցի պարտէզին մէջ կառուցուեցան քանի մը խանութներ՝ կօշկի արհեստարանի յատուկ. նոյնպէս Ս. Յակոբայ վանքի եկեղեցին՝ որ վնասուած էր երկրաշարժէն՝ նորոգուեցաւ. Բոլոր այս շինութեանց համար՝ որոնց ճարտարապետութիւնը անձնուիրաբար կատարեց Գրիգոր էֆ. Մելիտոսեան, 28,854 ղրուշի ծախք գնաց որուն մէկ մասը հոգացուեցաւ Աստուածատուր Ջունդի կտակած 2500 ֆրանքի գումարով։

Հոգաբարձութիւնը՝ նկատելով որ յիմարներու թիւը հետըզհետէ կ'աճի եւ յիմարանոցը չի բաւեր զանոնք պատսպարելու, որոշեց ապուշարանի շէնքին վրայ յաւելում մը ընել։ Այս յաւելուածական շէնքին մէջ պիտի պատսպարուին միայն ա՛ն յիմարները՝ որոնց բժշկուիլը անհնար նկատուած է բժիշկներուն կողմէ, յիմարանոցը յատկացնելով միայն դարմանի կարօտ յիմարներու։ 300 — 350 ոսկի ծախքով գլուխ ելլելիք այս յաւելուածական շէնքին ճարտարապետութիւնը ստանձնած է անձնուիրաբար Ստեփան էֆ. Համամճեան։

Հոգաբարձութիւնը ի գլուխ հանած է նաեւ ուրիշ կարեւոր շինութիւն մը, որուն պէտքը երկար ատենէ ի վեր զգալի եղած էր Հիւանդանոցին մէջ։ 1860ին ատենները Այվազեան Յովհաննէս աղա մէկ մասուրա եւ Փափազեան Մկրիճան ամիրա կէս մասուրա անոյշ ջուր յատկացուցած էին Հիւանդանոցին։ Այդ ջուրէն ցարդ չէր օգտուեր Հիւանդանոցը, որովհետեւ ճամբաներու շինութիւնը՝ թէեւ քանիցս նախկին Հոգաբարձութեանց հոգածութեան առարկայ դարձած, սակայն կարելի չէր եղած յաջողցնել։ Արդի Հոգաբարձութիւնը վերջնապէս ի գլուխ հանեց այս շինութիւնը, 1300 մէթր երկարութեամբ երկաթ խողովակներ շինել եւ զետեղել տալով, այնպէս որ այսօր Հիւանդանոցի պատսպարեալները անոյշ ջուրի առաւելութիւնները կը վայելեն։ Ասկէ զատ, Հոգաբարձութիւնը՝ Հիւանդանոցի բոլոր յարկերուն մէջ թէ՛ տաք եւ թէ՛ պաղ ջուր վազցնելու համար ճամբաներ եւ ծորակներ, ինչպէս նաեւ այրերու եւ կիներու յատուկ տուշի սենեակներ շինել տուաւ, եւ բոլոր յարկերը թէլէֆօնով միացուց Տնօրէնութեան սենեակին

հետ։ Այս բոլոր շինութեանց ծախքը եղաւ մօտաւորապէս 1300 ոսկւոյ գումար մը, զոր հանգանակելու համար Ս. Պատրիարք Հայրը ժապաւինեալ տոմար մը տուած է Հոգաբարձութեան։

Հիւանդանոցը ունի հիմայ ատաղձագործի, թիթեղագործի, ոստայնանկի, երկաթագործի արհեստարաններ, որոնց իւրաքանչիւրին մէջ 2—3 աշակերտներ արհեստով կը պարապին։

ՈՐԲԱՆՈՑԸ. — Հոգաբարձութիւնը յատուկ Խնամակալութեան մը միջոցաւ՝ որ կը բաղկանայ Լեւոն Բանիկեան, Պօղոս Քէրէստէճեան եւ Պետրոս Կարապետեան էֆէնտիներէն, եւ որուն կ՚ատենապետէ Հոգաբարձութեան Ատենադպիր Գրիգոր էֆ. Ալեանաքեան, կը վարէ Որբանոցի ուսումնական եւ արհեստական վարչութիւնը։

Որբանոցը՝ որ հաստատուած է Ս. Յակոբայ վանքին մէջ, ունի Տղայական Նախակրթարան մը, Տղայական Դասընթացքի Ա. եւ Բ., Միջին Դասընթացքի Ա. եւ Բ. ու Բարձրագոյն Դասընթացքի Ա. կարգերով։ Նախակրթարանին մէջ կը կիրարկուի դասարանական դրութիւնը, վեց միայն ուսուցիչներով եւ մէկ տեսուչով, ինչպէս նաեւ Կրօնագիտութեան, Թուրքերէնի եւ Գեղագրութեան այցելու դասատուներով։ Ասոնցմէ զատ կան նաեւ վեց այր եւ երկու կին երկրորդական պաշտօնեաներ։

Որբանոցը ունի նաեւ արհեստանոց մը, ուր այժմ կ՚աւանդուի կօշկակարութեան ճիւղը, ամէն օր՝ որոշեալ ժամերու մէջ. 12 որբեր կը պարապին այս արհեստին. մօտերս պիտի հաստատուի նաեւ դերձակութեան ճիւղը։

Մանչերու Որբանոցը ունի 185 աշակերտներ (Յուլիս 1899)։

Ս. Յակոբայ վանքին մէջ հաստատուած այս Որբանոցէն զատ, Հիւանդանոցի Կանանոցի բաժնին մէջ կայ նաեւ 100ի մօտ երկսեռ մանուկներու Որբանոց մը, որուն ուսումնական վարչութիւնը յանձնուած է ընդհանուր դաստիարակուհիի մը՝ Որբանոցի տեսչին վերին հսկողութեան տակ։ Այս Որբանոցը ունի յատուկ ծրագիր մը, ուր մեծագոյն բաժինը կը գրաւեն ձեռագործի եւ ձեւի ճիւղերը։

ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ ՆՈՐ ՇԷՆՔԸ. — Ըսինք արդէն թէ Միքայէլ էֆ. Ցակոբեանի ատենապետած Հոգաբարձութիւնը 1886ին պատրաստած էր շինութեան ծրագիր մը՝ եւ 25—30,000 ոսկի կը հաշուէր շինութեան ընդհանուր ծախքը. Ըստ պատրաստուած յատակագծին, 5257 քառակուսի մէթրի վրայ պիտի կառուցուէին Հիւանդանոցին եւ իր յարակից մասերուն նոր շէնքերը. 1888ի Օգոստոսին ձեռնարկուած է այս շինութեան՝ որուն հոգը ստանձնած է Միքայէլ էֆ. Ցակոբեանի ատենապետած Շինութեան Յանձնաժողովը. Միքայէլ էֆ. Ցակոբեանէ զատ, որ միանգամայն գանձապետն է Յանձնաժողովին, Վսեմ. Արիկ էֆ. Ունճեան եւ հանգուցեալ Մկրտիչ Ֆրէնկեան զբաղեցան գլխաւորապէս շինութեան գործով.

Մինչեւ ցարդ կառուցուած են 3690 քառակուսի մէթր տարածութեան վրայ, հետեւեալ շինութիւնները.

1. Ցիմարանոցը, որուն վերին յարկը առժամապէս Հիւանդարանի վերածուած է եւ ստորին յարկն ալ Մոմարանի յատկացուած.

2. Ծերանոցը եւ Կանանոցը, ուր կը գտնուին նաեւ կանանց Հիւանդարանը եւ Ցիմարանոցը, ինչպէս նաեւ երկսեռ մանուկներու Որբանոցը.

3. Լուացարանը եւ Բաղնիքը, որոնց վրայի յարկը հաստատուած է Հանդերձարանը.

4. Խոհանոցը.

5. 6. — Դարմանարանը որ պիտի պարունակէ Տնօրէնութեան Սենեակը, Դիւանատունը, Դեղարանը, Բժիշկներու սենեակներ եւ Դահլիճը. Իսկ Հիւրանոցը, Հիւանդանոցի դուռն ու երկու քովերը պաշտօնեաներու յատկացուած սենեակները շինուելու վրայ են.

Ըստ շինութեան ծրագրին, կը մնայ դեռ կառուցուելիք 1587 քառակուսի մէթր տարածութեան վրայ Հիւանդարանը եւ Ս. Փրկիչ եկեղեցին.

Ցիմարանոցին, Ծերանոցին, Կանանոցին, Լուացարանին, Բաղնիքին ու Խոհանոցին կառուցումէն ետքը, դրամական անձ-

կութեան պատճառաւ շինութիւնները պահ մը դադրեցան։ Յետոյ Միքայէլ էֆ. Յակոբեանի ջանքով պարբերաբար տեղի ունեցան երկրաշարժի հետեւանքով կարեւոր նկատուած նորոգութիւնները, եւ կառուցուեցաւ Ապուշարանը։ Տարիէ մը ի վեր ձեռնարկուած է Պաշտօնարանի յատուկ եւ յարակից սենեակներու շինութեան, որուն հսկողութիւնը կը կատարէ Միքայէլ էֆ. Յակոբեան։ Հիմայ Հիւանդանոցի հին շէնքէն կանգուն կը մնան միայն Ս. Փրկչի եկեղեցին եւ Դեղարանը։

ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ ՊԱՇՏՕՆԵԱՆԵՐԸ

Գրասենեակի պաշտօնեաներ

Գամիկ Հիւնքեարպէյէնտի. — Գործակատար.
Մագսուտ Ա. Խիւտավերտի. — Համարակալ։

Հիւանդանոցի պաշտօնեաներ

Վարդան Վարդապետ Բրօխորեան. — Հոգեւոր պաշտօնեայ.
Մելքոն Հալաճեան. — Տնօրէն Հիւանդանոցի.
Տոքթ. Միհրան Զարդարեան. — Վիրաբոյժ-բժիշկ.
» Նազարէթ Տաղաւարեան. — Այցելու բժիշկ ներքին հիւանդութեանց.
» Մօնճէրի. — Ցիմարաբոյժ բժիշկ.
» Մկրտիչ Բարաղամեան. — Ներքին բժիշկ.
» Գրիգոր Խորխոռունի. — » ».
» Արշակ Գաղաղեան. — » ».
Յարութիւն Ֆերհատեան. — Դեղագործ։

Որբանոցի պաշտօնեաներ

Տոքթ. Գաբրիէլ Նահապետեան. — Այցելու բժիշկ.
Յակոբ Նիկողոսեան. — Տեսուչ.
Օր. Բուբուլ Զայեան. — Ընդհ. դաստիարակուհի Աղջկանց Որբանոցի։

ՀԱՍՈՅԹԻ ԱՂԲԻՒՐՆԵՐ

Աւելորդ չենք նկատեր հոս գաղափար մը տալ քանի մը հասոյթի աղբիւրներու վրայ, Հիւանդանոցի պաշտօնական հրատարակութեան թուականէն ետքի տարիներուն հաշիւներէն քաղելով։ Անոնք որ նախորդ տարիներուն վրայ կ'ուզեն գաղափար ստանալ, կրնան դիմել այդ գրքին, եւ 1886ի Հոգաբարձութեան Տեղեկագրին, ուր մանրամասն կերպով ներկայացուած են, մինչեւ 1886, Հիւանդանոցի բոլոր հաշիւները։

ԱՐՀԵՍՏԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԽՆԱՄԱԿԱԼՈՒԹԵՆԷՆ։ — *Այս Խնամակալութիւնը՝ որ Ազգ. Վարչութեան որոշմամբ ստանձնած է նախկին Սովելոց Յանձնաժողովէն մնացած ազգային սեփականութեանց մատակարարութիւնը, գաւառներէն եկած որբերուն արհեստական կրթութեան համար յատկացուցած է Հիւանդանոցին ամսական 50 ոսկւոյ գումար մը, որ 1897 Յունիս ամիսէն ի վեր կանոնաւորապէս կը վճարուի Հիւանդանոցի Հոգաբարձութեան։*

ՄՈՄԱՐԱՆԻ ԶՈՒՏ ՇԱՀ։ — 1889*էն մինչեւ* 1898*ի վերջը, Մոմարանէն գոյացած զուտ շահը կ'երեւայ հետեւեալ ցուցակէն։*

1889	Յունուար	1էն	մինչեւ	Դեկտ. ի	վերջը,	12	ամսուան	հասոյթ	30741.25
1890	»	»	»	»	»,	12	»	»	42335.25
1891	»	»	»	Նոյ.	15,	$10\frac{1}{2}$	»	»	28836.75
1891	Նոյ.	16էն	» 92	Դեկտ. ի	վերջը,	$13\frac{1}{2}$	»	»	$40697.37\frac{1}{2}$
1893	Յունուար	1էն	»	»	»,	12	»	»	34969.25
1894	»	»	»	»	»,	12	»	»	38083.50
1895	»	»	»	»	»,	12	»	»	31498.75
1896	»	»	» 97	Ապրիլ	»,	16	»	»	27352.25
1897	Մայիս	»	» 98	»	»,	12	»	»	10499.—
1898	»	»	»	Դեկտ. ի	»,	8	»	»	16048.—
									$304061.37\frac{1}{2}$

ՍԻԿԱՌԻ ԹՈՒՂԹ. — 1894էն *մինչեւ* 1898ի *վերջը սիկառի թուղթէն գոյացած է.*

1894 ին	43971·50
1895 »	53779·75
1896 »	57239·50
1897 »	54353·—
1898 »	44257·—
	250600·75

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՓՍԱԿԻ. — *Այս հասոյթը* 1894էն *մինչեւ* 1898ի *վերջը հետեւեալ արդիւնքը ունեցած է.*

1894 ին	13603
1895 »	20913
1896 »	14269
1897 »	16970·50
1898 »	21471·50
	87227·—

ՕՐԱՑՈՅՑ. — *Ահաւասիկ Օրացոյցի վաճառման տասներեք տարուան հաշուեցոյցը.*

ԲԱՂԴԱՏԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱԿՆԵՐ

Հետեւեալ Բաղդատական Ցուցակները որոշ գաղափար մը կու տան Հիւանդանոցի նիւթական մատակարարութեան, եկամուտին, ինչպէս նաեւ ընդունուած, արձակուած կամ մեռած հիւանդներու թիւին վրայ:

ԵՐԿՈՏԱՍՆԱՄԵԱՅ ԲԱՂԴԱՏԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱԿ

ՆԻՒԹԱԿԱՆ ՄԱՏԱԿԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ Ս. ՓՐԿՉԻ ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻՆ

		1887	1888	1889	1890	1891	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898
Հաց	քաշ	99265	103713	109471	115699	108265	137119	122869	125829	143361	154455	152236	166967
Միս	»	15504	15636	12836	12708	13301	19081	17542	24969	25350	23183	25796	30170
Պանիր	»	1529	1392	1612	1318	1521	1505	1702	1434	1495	1538	1255	1420
Բրինձ	»	4193	4610	5052	5365	5401	6462	7338	6492	6119	6460	7099	7440
Իւղ	»	858	827	1090	1024	1098	1263	1384	1658	2115	1764	2368	2264
Ձէթ	»	1794	1937	2008	2047	1823	1684	1253	1585	1560	1350	1944	2462
Լուբիա չոր	»	4618	3752	2641	3393	2827	4999	4260	3843	3903	4899	6903	7964
Շաքար	»	1547	1486	1357	2051	1660	2069	2299	3403	5124	3887	4220	5703
Սուրճ	»	475	476	526	454	477	646	636	616	589	620	639	607
Ձիթապտուղ	»	1442	1558	2255	1241	1200	1918	1842	1335	1309	1087	1459	1632
Սոխ	»	5725	4935	7580	8896	5399	6135	6721	6475	9559	5936	9342	4632
Պատատէս	»	1977	1930	1991	2252	2202	6925	8403	9920	6152	8814	10237	10951
Մաքարոնիա	»	477	568	493	335	368	212	735	835	1669	1412	1867	1680
Աղ	»	1399	1481	1430	1515	1234	1588	1544	1530	1652	1780	2053	2201
Կաթ	»	6930	8357	7524	11283	14498	16821	16507	15350	19747	22926	22694	24380
Ծխախոտ	»	497	499	441	457	456	633	534	469	458	472	467	482
Անառ	»	1955	1885	1655	2052	2021	2659	2207	2552	2839	2409	2931	2508
Ածուխ	»	21450	24640	18380	22463	15750	26477	24119	32180	23800	36969	28200	24873
Հանքածուխ	»	39642	37734	29849	37424	40946	46271	30745	24399	21680	27248	24675	36468
Քարիւղ	»	1925	1947	1742	2036	3064	5707	4959	4571	5576	5181	5463	5740
Բանջարեղէն	»	14790	12423	14044	14847	14506	16272	11184	15797	25497	29678	29791	23792
Ընդեղէն	»	1660	2414	2170	2647	3433	4540	2721	4027	4438	3614	4498	5512
Փայտ	չէքի	674	880	522	812	1059	1175	1071	1644	1301	1574	2121	1766
Սպառմաչէք	հատ	1200	1359	2175	2335	2000	2709	2492	2582	1301	1138	1751	1997
Հաւկիթ	»	8211	7697	9163	9195	11045	13127	12061	18079	14293	17649	20931	20531
Բարլինան	»	12400	15551	14195	13870	20035	15349	8200	10618	11985	14236	36613	22816

ՕՐԱՑՈՅՑԻ ՀԱՍՈՅԹ

	ՏՊՈՒԱԾ ՕՐԱՑՈՅՑ		ԾԱԽՈՒԱԾ ՕՐԱՑՈՅՑ		ԳՈՅԱՑԱԾ ՀԱՍՈՅԹ
	ՊԱՐԶ	ԸՆԴԱՐՁԱԿ	ՊԱՐԶ	ԸՆԴԱՐՁԱԿ	
1887	30.000		27,443		27803. 50
1888	32.000		30.706		26233. 25
1889	31.403		30.048		25411. —
1890	31.831		28.740		25813. 25
1891	31.405		24 451		25044. 50
1892	32.650		31.660		25377. 50
1893	33.447	8000	24.200	4275	20669. 75
1894	32.000	6000	30.024	4606	17552. 25
1895	31.000	6000	17.432	3675	11243. —
1896		9545		4200	6950. —
1897	20.130		18.785		17032. —
1898	28.560	6220	25.392	3640	27778. 75
1899	15.230	5033	43.837	3385	16773. 50
					273652. 25

ՅԻՍՆԱՄԵԱՅ ԲԱՂԴԱՏԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԱՑՈՅՑ ԱԶԳ· ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ

Տարի	Միջոց ամիս	Հասոյթ		Ծախք		Տարբերութիւն		Հիւանդ	Յիմար	Ծեր	Աշակերտ	Պանսիօնեայ	Համագումար
1849	12 ամիս	314430		314730		— 300		25—35			100		330—380
1850	»	314460		315160		— 700		30—40			100		350—400
1851	»	484228		494178		— 9950		40—50			100—200		400—500
1852	»	396778		503817		— 107039		40—50			250—150		550—450
1853	»	357677		421595		— 63918		25—35			150—100		450—350
1854	»	392433		429476		— 37043		25—35			100		400—350
1855	»	433208		426965		+ 6243		25—35			80		350
1856	»	612583		519489		+ 93094		25—35			100—130		350—400
1857	»	654499		692391		— 37892		25—35			130—150		380—400
1858	»	863634		867497		— 3863		30—40			200-250		450—550
1859	»	766808		973828		— 207020		30—40			250—300		550—650
1860	»	592178		812875		— 220697		40—50			300—200		650—550
1861	»	535918		761647		— 225729		30—40			150—200		500
1862	»	736444		742170		— 5726		30—35			100		400
1863	»	440198		481092		— 40894		20—30			100		350
1864 Յունվ. ց1865 Մյս.	16 ամիս	530341		586678		— 56337		50—60			120—150		400—450
1865 Մյս. ց1866 »	12 »	390097		427832		— 37735		40—50			120—150		400—450
1866 Մյս. ց1867 »	12 »	494591		494591		=		120-60			100		450—350
1867 Յլս. ց1868 Փետր.	7 »	481749		377381		+ 104368		60—70			100		400—430
1868 Փետր. ց1869 Յունվ.	11 ամիս	490308		456719		+ 33589		48—78			80—90		330
1869	12 ամիս	642842		640763		+ 2079		53			90		350
1870	»	571181		528926		+ 42255		70			100		380
1871	»	555923		532298		+ 23625		80—63			100—120		380—450
1872 Յունվ. ց1872 Սեպտ.	8 ամիս	394276		382352		+ 11924		60			130		410
1872 Սեպտ. ց1874 Օգոս.	23 »	1232596		1183016		+ 49579		60—77			100—65		410—450
1874 Օգոս. ց1876 Մյս.	21 »	1314873		1094862		+ 220011		97-114			70—170		430—475
1876 Մյս. ց1878 Մյս.	24 »	1818732		1666685		+ 152047		105-94			170—200		450—500
1878 Նոյ. ց1881 Յունվ	25½ »	1640189		1376695		+ 264494		115-70			150—190		480—535
1881	12 ամիս	600488		596083		+ 4404		68			180		520
1882	»	634889		624280		+ 10608		75			180		540
1883	»	726773		651543		+ 75240		102			220		590
1884	»	845412		619273		+ 226129		103			270		610
1885	»	868786		643198		+ 225588		109			250		670
1886	»	796679		668536		+ 128143		85			230		600
1887	»	816597	50	678509		+ 138088	50	104	127	115	206	33	585
1888	»	741823	75	673583	50	+ 68240	25	124	143	105	174	42	588
1889	»	736304	75	667276	75	+ 69028		115	156	111	175	43	600
1890	»	774920	25	792606	62½	— 17686	37½	128	184	108	184	47	651
1891 Յն·Նյ 15	10½ »	640677	37½	1122427	87½	— 481750	50	145	186	104	192	52	679
1891 Նոյ·15	13½ »	972849	87½	862860	37½	+ 109989	50	153	207	117	220	70	767
ց1892 Դեկտ.		998094		926832	25	+ 71261	75	155	218	124	214	65	776
1893	12 ամիս	976062		908821		+ 67241		187	239	144	144	74	788
1894	»	937045	37½	940511	35	— 3465	97½	152	239	112	217	73	793
1895	»												
1896 Յունվ. ց1897 Մյս.	16 ամիս	1349664		1284376	25	+ 65287	75	188	249	153	243	70	903
1897 Մյս. ց1898 Ապր.	12 »	1050836		1045033	50	+ 5802	50	141	267	176	250	66	900
1898 Մյ·ցԴկ.	8 »	822583		736016	75	+ 86566	25	138	271	176	318	81	984

ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱՅ ՑՈՒՑԱԿ

Ս. ՓՐԿՉԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԸ ԸՆԴՈՒՆՈՒԱԾ ՀԻՒԱՆԴՆԵՐՈՒ

Տարի	1 Յունվ. եղեալ հիւանդներ	Ընդունուած		Գումար	Արձակ-ուած	Մեռած	Մեռեալնե-րու համե-մատութիւն առ 100
		դուրսէն	ներսէն				
1859	31	190		221	108	72	40. 00
1860	41	135		176	109	40	26. 84
1861	27	195		222	124	73	37. 05
1862	25	198		223	150	60	28. 57
1863	13	205		218	126	70	35. 71
1864	22	343		365	218	104	32. 30
1865	43	431		474	141	213	60. 17
1866	120	222		342	193	97	33. 45
1867	52	242	33	327	267	38	12. 46
1868	22	323		345	206	86	29. 45
1869	53	421		474	293	111	27. 47
1870	70	527		597	379	155	29. 02
1871	63	644		707	367	280	43. 27
1872	60	593		653	433	155	26. 36
1873	65	564	146	775	510	189	27. 04
1874	76	565		641	402	142	26. 10
1875	97	730	176	1003	690	199	22. 39
1876	114	762	307	1183	874	204	19. 00
1877	105	828	346	1279	954	231	19. 49
1878	94	1205	285	1584	1135	334	22. 73
1879	115	943		1058	785	203	20. 54
1880	70	887		957	759	130	14. 62
1881	68	689	353	1110	878	157	15. 16
1882	75	809	450	1334	1053	188	15. 14
1883	93	1046	428	1567	1280	187	12. 74
1884	100	1083	359	1542	1242	202	13. 98
1885	98	1064	341	1503	1195	223	15. 72
1886	85	1034	348	1467	1135	228	16. 72
1887	104	1119	263	1486	1094	268	19. 67
1888	124	1563	297	1984	1527	342	18. 29
1889	115	1935	324	2374	1927	319	14. 20
1890	128	1677	417	2222	1739	338	16. 27
1891	145	2280	323	2748	2220	375	14. 45
1892	153	2298	379	2830	2328	347	12. 97
1893	155	2834	546	3535	2902	446	13. 39
1894	187	2362	545	3094	2533	409	13. 90
1895	152	2687	433	3272	2704	380	12. 32
1896	188	2173	429	2790	2247	402	15. 19
1897	141	1277	555	1973	1532	303	16. 51
1898	138	1103	379	1620	1178	283	19. 37

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱՄԻՐԱ ՊԷԶՃԵԱՆ

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱՄԻՐԱ ՊԷՋՃԵԱՆ

Ազգ. Հիւանդանոցի հիմնադիրը ծնած է 1771 ապրիլ 10ին, Եէնի Գաբու. Հայրն էր Կարսեցի վաճառական Մահտեսի Պօղոս աղա Պէզճի, որ 1768ին ատենները Պոլիս եկած էր եւ կը զբաղէր կտաւի վաճառականութեամբ։

Պէզճեան՝ իր մանկութեան տարիները՝ հետեւեցաւ Մայր Վարժարանի դասերուն, ուր հազիւ նախնական կրթութիւն մը ստացած, 1783ին շուկայ ելաւ՝ մետաքսի առեւտուրով զբաղելու. Քիչ ատենէն, շնորհիւ իր ուշիմ ու խոհական գործունէութեան, յաջողութիւն գտաւ, եւ իբր մետաքսի վաճառական անուն մը շինեց։ 1802ին Տիւզեան Յովհաննէս Չէլէպի Տէրութենէն ստանձնած ըլլալով մետաքսի մաքսին վարձակալութիւնը, այդ գործին վերակացու կարգեց Պէզճեանը, որ հաւատարմօրէն ծառայեց Տիւզեան գերդաստանին. Յովհաննէս Չէլէպի այնչա՛փ վստահութիւն ունէր անոր վրայ որ Տիւզեան տան ընդհանուր վերակացու կարգած էր զայն.

1819 Սեպտեմբեր 5ին Պէզճեանին յանձնուեցաւ Արքունի Փողերանոցի վերատեսչութեան պաշտօնը, զոր տասը տարիէ աւելի ժամանակամիջոց մը վարեց. Յարութիւն ամիրա, իր պաշտօնավարութեան միջոցին հաւատարմօրէն ծառայեց Կայս. Կառավարութեան եւ արժանացաւ մեր Օգոստափառ Սուլթանին մեծ Հօր՝ Երջանկայիշատակ Սուլթան Մահմուտի բարձր շնորհներուն.

Պէզճեանի բարեգործութեանց գալով, երկար է անոնց շարքը. Կարելի է ըսել թէ վերջին դարերուն մէջ ո՛չ մէկ հայ իրեն չափ խնամք տարած է եկեղեցական, կրթական եւ բարեգործական հայ հաստատութեանց բարգաւաճման. Ո՛չ միայն Եէտի Գուլէի Ազգ. Հիւանդանոցին հիմնադիրն ու բարերարը եղած է, այլ իր ջանքով ու նիւթական օգնութեամբ կառուցած է Մայր Եկեղեցին, Պատրիարքարանը եւ Պէզճեան Ուսումնարանը, Գում Գաբուի դրսի Ս. Յարութիւն Եկեղեցին՝ որուն շինութիւնը իր մահէն շատ ետքը՝ 1855ին աւարտեցաւ իր կտակած գումարով, Գում Գաբուի դուրսը մանչերու եւ աղջիկներու յատուկ երկու դպրոց՝ զորս իր ծախքով կանգնած

է ի յիշատակ իր հօր՝ Պէզճի Պօղոսի եւ իր մօր՝ Վառվառեայի ։ Պէզճեան այդ վերջին երկու վարժարաններուն ծախքը մշտնջենապէս ապահովելու համար 250,000 դրուշ տուած է Մայր Եկեղեցւոյ, ի հաշիւ անոր շինութեան պարտքին որպէս զի տարուէ տարի քանիը երկու դրուշէն ամսական 1000 դրուշ վճարուի այդ վարժարաններուն ։ 1824ին Օրթագիւղ հաստատելով իր բնակութիւնը, տեղւոյն Ս. Աստուածածին Եկեղեցւոյն հարիւր հազար դրուշի պարտքը իր քսակէն վճարած է ։ Ինք աւարտած նոյնպէս Արքունի Նաւարանին մէջ կառուցուած Ս. Յարութիւն եկեղեցւոյն շինութիւնը, որուն եկեղեցական զարդերն ու անօթները հոգացած է, ինչպէս ուրիշ շատ մը եկեղեցիներունը ։ Ինք է որ հիմնած է Բերայի մէջ աղջկանց ասեղնագործութեան վարժարան մը, որուն տարիներ ետքը պիտի յաջորդէր արդի Արուեստանոցը ։ Նորոգած է Մայր եկեղեցւոյ Ս. Լուսաւորիչ վարժարանը, Գարթալի դպրոցն ու եկեղեցին՝ որուն շրջափակին մէջ աղբիւր մը կառուցանել տուած է ։ Չանաք Գալէի եւ Կէլիպօլուի եկեղեցիներուն ըրած օգնութիւններէն զատ, իր շնորհիւ վճարուած են Էտիրնէի եւ Մալկարայի հայ եկեղեցիներուն պարտքերը ։

1829ին Պոլսոյ ազքատներուն նուիրած է 100,000 դրուշ, եւ իր նախաձեռնութեամբ է որ հաստատուած է՝ 1832ին, Տնանկաց Մատակարարութիւնը, 36 անդամներով, որոնք վեց կարգի բաժնուած էին ։ Արդի Աղքատախնամներուն գաղափարն էր որ կը յղանար Պէզճեան, եւ այդ հաստատութիւնը մեծ մխիթարութիւն մը կու տար ժամանակին բոլոր հայ կարօտեալներուն ։

Կրօնասէր, ազգասէր, դպրոցասէր, ամիրան մեծ սէր ունէր նաեւ հայ գրականութեան վրայ ։ Իր ժամանակակից ամիրաներուն մէջ չի կար մէկը որ այնքան մտերիմ ըլլար իրեն, որքան Գրիգոր Պատուելի Փէշտիմալճեան, իր ատենին Պոլսեցի հայ գրագէտներուն ամէնէն հմուտն ու նշանաւորը ։ Անոր խորհրդովն էր որ տպագրել տուաւ Գէորգ Պատուելիի Պառականայ Բառգիրքը ։ Պէզճեան սատարած է նաեւ Հայկազեան Բառգրքին տպագրութեան, որ այնքան օգտակար եղած է հայ լեզուի մշակման եւ զարգացման տեսակէտով ։

ՅՈՎՀԱ՛ՆՆԷՍ ՊԷՅ ՏԱՏԵԱ՛Ն

Արքունի Վառօդապետ

Պէշճեան՝ Պատրիարքարանի գործերուն մէջ իր ժամանակին ամէնէն ազդեցիկ անձնաւորութիւնը եղած է։ Իր ջանքով է որ 1830ին ձեռք բերուած է Կայս. Հրովարտակ մը՝ որ կ'ապահովէ Երուսաղէմի Ս. Փրկիչ վանքին Հայոց սեփականութիւն ըլլալը։ 1820ի Հրաւէր Սիրոյի միաբանական ձեռնարկին մէջ ի՛նք եղած է գլխաւոր գերակատարներէն մէկը, թէեւ այդ բանը շատ սուղի նստած է իրեն։

Պէշճեան՝ իբր պետական պաշտօնեայ եւ իբր հայ, գիտցած է կատարել իր պարտքը։ Ժրաջան, աշալուրջ, հանճարեղ, յաջողած է գրեթէ իր բոլոր ձեռնարկներուն մէջ, իր ազգակիցներուն պատկառանք ու սէր ազդելով եւ իր օրինակովը հրաւիրելով զանոնք բարեգործութեան։ Այնպէս որ իր մահը, որ պատահեցաւ 1834 Յունուար 3ին, ճշմարիտ սուգ մը եղաւ ազգին համար, եւ ցաւ պատճառեց կառավարական շրջանակներու մէջ ալ, ուր այնքան մաքուր համբաւ մը շինած եւ այնքա՛ն սիրուած էր։

Կայսերական արտօնագրով Պէշճեան Յարութիւն ամիրա թաղուած է Մայր Եկեղեցին, որուն մէջ իր կենդանութեանը ինք իսկ շինել տուած էր իր գերեզմանը։

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՊԷՅ ՏԱՏԵԱՆ

Դարուս ամէնէն նշանաւոր Հայերէն մէկը եղած է Յովհաննէս պէյ Տատեան։ Իր խելքով եւ յարատեւութեամբ յաջողած է Օսմանեան կառավարութեան օգտակար ծառայութիւններ մատուցանել, գործնապէս աշխատելով մանաւանդ մեքենագիտական ճիւղին։ Հմուտ, համեստ, անվհատ աշխատող, գիտցած է իր ժամանակին պետական անձնաւորութեանց մէջ կարեւոր դիրք մը գրաւել, արժանանալ բարձրագոյն գնահատման, եւ ատով Հիւանդանոցին ու ազգին մատուցած է մեծ ծառայութիւններ։

Յովհաննէս պէյ Տատեան ծնած է Կ. Պոլիս, Ազատլը գիւ-

ղը ։ 1798 Փետրուար 14ին ։ Չորս օր ետքը , Փետրուար 18ին , մկրտուած է Փիլիպոս գիւղը՝ Ս. Նշան եկեղեցին , ձեռամբ Տ. Պօղոս Քահանայի որ Կաղզուանցի Զաքարիա Պատրիարքին եղբօրորդին ու կենսագիրն է ։

Յովհաննէս պէյի հայրն էր Տատ Առաքել ամիրա, որ 1753ին ծնած էր Ակնայ Կամարակապ գիւղը՝ հին գերդաստանէ մը , եւ Պոլիս գալով , շնորհիւ իր ճարտարութեան ։ 1795ին վառօդապետ կարգուած էր ։ Ուսումնասէր , ընթերցասէր եւ բարեպաշտ , բաւական խնամք տարած է իր զաւակներուն կրթութեան ։ Յովհաննէս իր մանկութեան առաջին տարիները Այնորկի գիւղը (Ազատլը) յոյն քահանայէ մը կ'ուսնէր յունարէն ։ Նոյն միջոցին հայերէնի սկսած էր Նշատաճեան Գրիգոր անուն ուսեալ անձէ մը , որ Վենետիկի մէջ Մխիթարեաններէն սորված էր գրաբարն ու իտալերէնը եւ գիտէր նաեւ քիչ շատ ֆրանսերէն ու լատիներէն ։ Նշատաճեան Գրիգոր Առաքել ամիրայի ծառայութեան մտած էր հայերէնի թարգմանելու համար եւրոպական Հանրագիտարանէ մը Ամիրային մասնագիտութեան վերաբերեալ կարգ մը գլուխներ ։ Նշատաճեան առանց մեծ բան մը սորվեցնելու իր աշակերտին , կը մեռնի 1809ին եւ անոր կը յաջորդէ Սամաթիացի Տիրացու Յակոբ վարժապետ , քաջ հայագէտ, որմէ Յովհաննէս Տատեան կ'ուսնի հայ լեզուն՝ զոր բաւական աղէկ կը գրէր , ինչպէս նաեւ թուաբանութիւն , որուն մէջ շատ յաջող եղած է ետքը ։ 1811ին , Մխիթարեանց աշակերտներէն Զամչեան Պ. Սահակէն ալ սկսած է սորվիլ ֆրանսերէն ։

Տատ Առաքել ամիրա 1812ին վախճանելով , 1813ին Յովհաննէս Տատեան կը մտնէ վառօդարանի ծառայութեան , իր եղբօրը՝ Սիմոն Տատեանի քով , որ հօրը մահէն ետքը վառօդապետ ընտրուած էր ։

Յովհաննէս Պէյ կ'աշխատի մեքենաներուն խելք հասցնելու , վառօդարանի վարպետ Սիվրի Խաչատուր Քէհիայէն եւ ճարտար մեքենագործ Բալուցի Ուստա Ղուկասէն օգտուելով ։ Այդ միջոցին կ'աշխատի նաեւ գծագրութեան , աշխարհագրութեան եւ կը թարգմանէ ֆրանսերէնէ իր ճիւղին վերաբերեալ կարգ մը գլուխներ ։ 1820ին վերատեսուչ կը կարգուի Պէյ-

գօղի թղթաշինութեան գործարանին, զոր կը թողու երկու տարի ետքը։ 1826ին վերջը էյուպի մանածի գործարանին տեսուչ կ'ըլլայ․ այս գործարանը հաստատած էր Առաքէլ անուն Հայ մը, որ Վիեննայի մէջ ուսած էր մանածի մեքենաներուն շինութիւնը եւ գործածութիւնը։ Այս գործը կը թողու 1829 Դեկտեմբերին։ Նոյն միջոցին կը շինէ հրացանին երկաթները ծակելու մեքենայ մը։

Իր եղբօր՝ Սիմոն ամիրա Տատեանի մահէն երեք օր ետքը, 1832 Մարտ 7ին, Կայս. Իրատէով Յովհաննէս պէյ Տատեան Ազատլըի վառօդարանին, եւ Սիմոն ամիրայի զաւակը, Պօղոս Պէյ Տատեան, Պոլսոյ Վառօդարանին վառօդապետ կ'ընտրուին։

Յովհաննէս Պէյ այս կարեւոր պաշտօնին կոչուելէ ետքը, աշխատեցաւ իր ճիւղին մէջ կատարելագործութիւններ մտցնելու, հետզհետէ նորագոյն ուսումնասիրութիւններ ընելով։ 1835ին առաջին անգամ ցամաքի ճամբով Եւրոպա գնաց եւ այցելեց Ֆրանսա եւ Անգլիա։ Ֆրանսայի մէջ աշխատեցաւ, տեսականապէս քիմիաբանութեան եւ ուսումնասիրեց իր ճիւղին վերաբերեալ հաստատութիւնները թէ՛ Ֆրանսայի եւ թէ՛ մանաւանդ Անգլիոյ մէջ․ եւ երբ 1836ին վերադարձաւ Պոլիս, հետը կը բերէր վկայականներ, որոնք կը հաստատէին թէ իր ժամանակը պարապ անցուցած չէր Եւրոպայի մէջ։ Այդ միջոցին աշխատեցաւ տեղեկութիւններ առնել երկաթի ձուլարաններու եւ չուխայի գործարաններու գործիքներուն ու գործողութեան եղանակին վրայ։

Դարձին՝ նոր մեքենաներ հաստատեց եւ բոլորովին նոր դրութեամբ կազմակերպեց իրեն յանձնուած գործը։ Ասկէ զատ, իր վերակացութեամբ կառուցուեցան նախ Պէյքօզի խաղախորգի գործարանը, Նիկոմիդիոյ չուխայի գործարանը, Հէրէքէի մետաքսեայ կերպասներու գործարանը, Զէյթուն Պուրնուի երկաթ ձուլելու գործարանը, եւայլն, որոնց ուսումնասիրութեան եւ այս մասին հարկ եղած մեքենաները բերելու համար, Յովհաննէս Պէյ նորէն երկու անգամ Եւրոպա ճամբորդեց՝ 1842ին եւ 1847ին։

Այս համառօտ կենսագրութեան սահմանէն դուրս է մի առ

մի պատմել հօս Տատեան Յովհաննէս Պէյի գործունէութիւնը՝ այս ժամանակամիջոցին մէջ։ Պէտք է բաւականանանք ըսելով թէ արժանացած է քանիցս Սուլթան Մահմուտի եւ Սուլթան Մէճիտի մեծ շնորհներուն, 1838ին՝ Իֆթիխարի պատուանշանին, եւ 1856ին՝ Ուլայի աստիճանին եւ Պէյութեան տիտղոսին։

Յովհաննէս Պէյ գնահատուեցաւ եւրոպական շրջանակներուն մէջ ալ եւ պատուոյ անդամ ընտրեցին զինքը Բարիզի Քաջալերութեան Ընկերութիւնը (Société d'Encouragement), Լոնտոնի եւ Էտիմպուրկի Ճարտարութեանց Բարգաւաճման Ընկերութիւնները, եւ Բարիզի Արեւելեան Ընկերութիւնը։

1856ին Յովհաննէս Պէյ անդամ ընտրուեցաւ Տէրութեան Բարձրագոյն Ատեանին (Անճիւմը Ալիք) եւ 1857ին ալ Հասարակաց Կրթութեան Ժողովին (Մէճլիսը Մէարիֆ)։

Գալով ազգային շրջանակի մէջ իր ունեցած դերին, պէտք է ըսենք թէ ինչ որ ըրած է Հիւանդանոցին համար այդ Հաստատութեան մեծագոյն բարերարներուն կարգը կը դասէ զինքը, եւ կ'արժէ որ այդ մասին տանք հօս նոր եւ մանրամասն տեղեկութիւններ, զորս քաղած ենք անտիպ վաւերագիրներէ։

1841ին Սէլվի Պրունի մէջ խաղախորդի գործարան մը շինելու ձեռնարկուած էր։ Յովհաննէս Պէյին յանձնուեցաւ շոգեշարժ մեքենայ մը հաստատել այդ գործարանին մէջ եւ շինել կարգ մը գործիքներ, կաշի ծեծելու եւ ողորկելու մեքենաներ, եւայլն։ Յովհաննէս Պէյ 1841ին այդ գործիքները եւ մեքենաները վառօդարանին մէջ շինելու ձեռնարկեց եւ տարի մը ետքը աւարտեց։ Անմիջապէս գործարանը բանեցուցին եւ գոհացուցիչ արդիւնք ունեցաւ։ Սուլթան Մէճիտ Կայսրը Յուլիս 24ին եկաւ անձամբ քննել նորաշէն գործարանը եւ շատ գոհ մնաց արդիւնքէն։ Նոյն օրը Յովհաննէս Պէյ տեսնելով որ Սուլթանը շատ գոհ մնացած է իր աշխատութենէն, Ալի Նէճիպ փաշայի միջնորդութեամբ Մեծ Եպարքոս Րիզա փաշայի դիմեց, խնդրելով որ Հիւանդանոցին օրական 15 օխա մսի պետական պարէն մը կապուի։ Րիզա փաշա այս խնդիրքը ներկայացուց Սուլթան Մէճիտի, որ հաւանեցաւ, եւ հրամայեց որ նոյն օրէն այդ պարէնը յատկանայ Ազգ. Հիւանդանոցին։

Կայսերական այս շնորհը մեծ ուրախութիւն պատճառեց ազգին։ Քիչ ետքը, օրական 15 օխա միս ալ կը յատկանար Պետական Գանձէն՝ Ցունաց Հիւանդանոցին։

Այս շնորհէն գրեթէ երեք տարի ետքն է որ հացի պարէնն ալ շնորհուած է, եւ տեսա՛ ինչ պարագաներու մէջ։ Ցովհաննէս Պէյ՝ Եւրոպա ըրած երկրորդ ճամբորդութենէն ետքը, որու միջոցին պատիւ ունեցած էր ներկայանալու Ֆրանսայի Թագաւոր Լուի-Ֆիլիբի, 1844ին սկիզբները Կ. Պոլիս հասած էր։ Այդ միջոցին Իզմիտի մէջ չուխայի գործարան մը կը հաստատուէր, եւ այդ մասին հարկ եղած մեքենաները Ցովհաննէս Պէյի ձեռքով բերուած էին Եւրոպայէն։ Շէնքը՝ որուն ճարտարապետն էր Կարապետ ամիրա Պալեան, աւարտելով, Ցովհաննէս Պէյ իսկոյն փութացած էր մեքենաները զետեղել տալ հոն, եւ չուխայի արտադրութեան սկսուած էր։

Սուլթան Մէճիտ, 1845 Ապրիլ 8ին այցելելով Իզմիտի գործարանը, շատ գոհ մնացած էր տեսած արդիւնքէն եւ իր բարձր գոհունակութիւնը բարեհաճած էր անձամբ յայտնել Ցովհաննէս Պէյին։ Նոյն իրիկունը, Իզմիտի մէջ, Ցովհաննէս Պէյ ինչպէս նաեւ Կարապետ ամիրա Պալեան եւ Պօղոս պէյ Տատեան, Մեծ Եպարքոս Րիզա փաշային միջոցաւ դիմում կ'ընեն Ն. Վեհափառութեան՝ պետական հացի պարէն մըն ալ յատկացնել Ազգ. Հիւանդանոցին, եւ հետեւեալ օրը՝ Ապրիլ 9ին, Սուլթան Մէճիտ կը բարեհաճի հրամայել որ օրական 37 $^1/_2$ օխա հացի պետական պարէն յատկանայ Ազգ. Հիւանդանոցին։ Այս նոր շնորհին առթիւ, ի դիմաց ազգին՝ Աստուածատուր Պատրիարք շնորհակալութիւն մատոյց Երջանկայիշատակ Ինքնակալին։ Այսպէս ահա Ցովհաննէս Պէյի ջանքով Ազգ. Հիւանդանոցը կ'արժանանար պետական մսի եւ հացի այն կարեւոր նպաստին՝ որ բազմապատկուած է այսօր, շնորհիւ մեր բարեխնամ Ինքնակալ Օգոստափառ ՍՈՒԼԹԱՆ ԱՊՏ ԻՒԼ ՀԱՄԻՏ ԽԱՆԻ առատաձեռն նորանոր շնորհներուն։

Բարեպաշտ, ազգասէր, տոհմասէր, Ցովհաննէս Պէյ հետամուտ եղած է միշտ ազգին մէջ վառ պահելու կրօնքի, գրականութեան եւ կրթութեան սէրը։ Հիմնած է Ազատլըի Ս. Աստուածածնին եկեղեցին, Մաքրի գիւղի եկեղեցին, Նոյն-

պէս Նարլը Գարուի վարժարանը։ Դպրոցներ հաստատած է Իզմիրի գաւառին մէջ։ Անդամ եղած է 1847ի եւ 1853ի Գերագոյն Ժողովներուն։ Նարլը Գարուի վէճերուն առեն, իր եղբօրորդիին՝ Պօղոս Պէյի եւ Կարապետ Պալեան ամիրայի հետ խնամիներուն կողմը բռնած է։ Մխիթարեանց մեծ գումարներ նուիրած է հրատարակելու համար մատենագրական երկեր· նոյնպէս տպել տուած է աշխարհագրական քարտէսներ եւ երկրագունտ մը, որոնք ազգային վարժարաններու մէջ աշխարհագրութեան ուսումը ծաւալելու մեծապէս նպաստեցին։

Իբր գիտուն եւ արհեստագէտ, Յովհաննէս Պէյ ունի գրաւոր անտիպ ուսումնասիրութիւն մը· իբր պատմագէտ, իր ժամանակին մէջ ամէնէն հմուտներէն եղած է, եւ ընդհանուր պատմութեան մասին իր թողած ժամանակագրական աշխատութիւնը, որ կը մնայ ձեռագիր, ապացոյց է թէ այդ ճիւղին աշխատած է մեծ եռանդով։ Ունի կարգ մը ուրիշ գրուածներ ալ, ձեռագիր, որոնք հայլիներն են իր խոհական մտքին, կրօնասէր հոգիին եւ ազնիւ զգացումներուն։

Իր արժանիքներէն մէկը եղած է նաեւ, Կարապետ ամիրա Պալեանի պէս, խնամեալ կրթութիւն մը տալ իր զաւակներուն։ Անոնցմէ անդրանիկը Սիսակ-Առաքել պէյ Տատեան, ճարտարագէտ, եւ կրտսերը՝ Գրիգոր պէյ Տատեան, վառօդարանի մէջ կարեւոր դեր մը ունեցած են, եւ առաջինը վառօդապետ եղած է իր հօրը մահէն ետքը· երկրորդը՝ Ներսէս պէյ Տատեան, Եւրոպա կրթուած, երկրաչափութեան եւ մեքենագիտութեան աշխատած, լաւ ֆրանսերէն ուսած եւ թողած է գրուածներ՝ ֆրանսերէն ու հայերէն. իսկ երրորդ որդին՝ Բարձր. Արթին փաշա Տատեան, Պետութեան եւ Ազգին մէջ իր այս օրուան ունեցած դիրքով արժանի զաւակը եղած է իր բարեպաշտ, արամիտ եւ քաղաքագէտ հօրը։

Յովհաննէս պէյ Տատեան, վերջին տարիները, գործէ քաշուելով, ապրած է Պէշիքթաշ, եւ իր հիւանդութիւնը դարմանելու համար 1868ին Վիէննա ըրած ուղեւորութենէն դառնալէն քիչ ետքը, 1869 Ապրիլ 18ին, Աւագ Ուրբաթ օրը կնքած է իր մահկանացուն։

ՊՕՂՈՍ ՊԷՅ ՏԱՏԵԱՆ

Արքունի Վառօդապետ

ՊՕՂՈՍ ՊԷՅ ՏԱՏԵԱՆ

Տատեան Սիմոն ամիրայի երկրորդ զաւակն է Պօղոս Պէյ, որ ծնած է 1800ին։ Ինք թէեւ ունեցած չէ իր հօրեղբօրը Տատեան Յովհաննէս Պէյի տաղանդը, սակայն կրնայ նկատուիլ իր ժամանակին զարգացեալ Հայերէն մէկը։

1826ին Պոլսոյ վառօդարանն ալ յանձնուելով Սիմոն ամիրային, իր կողմէ փոխանորդ կարգուեցաւ որդին՝ Պօղոս Պէյը, որ հօրը մահէն ետքը այդ գործարանին վառօդապետ եղաւ 1832ին եւ այդ պաշտօնը վարեց երկար տարիներ, յետոյ ստանձնելով նաեւ Ազատլըի ալ վառօդապետութեան պաշտօնը։ Պօղոս Պէյ ալ հօրեղբօրը՝ Յովհաննէս Պէյի պէս իր ժամանակին պետական մարդոց բարեկամութիւնը վայելած եւ քանիցս արժանացած է բարձրագոյն գնահատման, 1856 Նոյեմբեր 29ին արժանանալով Ուլայի աստիճանին եւ Պէյութեան տիտղոսին։ Երեք անգամ ալ Եւրոպա գացած է կառավարական գործերով եւ իրեն յանձնուած պաշտօնը հաւատարմօրէն կատարած ու վերադարձած է։ Այդ ճամբորդութեանց մէկուն ատեն, 1855ին, պատիւ ունեցած է Բարիզի մէջ ներկայանալու Նաբոլէոն Գ. Կայսեր։

Ազգային շրջանակի մէջ իր ունեցած գործունէութիւնը մասնաւորապէս երեւան եկած է յօգուտ Հիւանդանոցին, որուն Միւթէվէլլին եղած է 1844էն 1848։ Այդ միջոցին անձամբ կ՚երթայ եղեր յաճախ այցելել Ազգ. Հիւանդանոցը եւ հսկել անոր բարեկարգութեան։ 1844ին՝ Հիւանդանոցին նուիրած է իր ընտանիքին յատկացուած 10 օխա միսի պետական պարէնը որուն փոխարէնը մինչեւ այսօր կը գանձուի։ Ասկէ զատ, 1844էն 48, տարեկան 500 ոսկիի չափ գումար մը ծախսած է իր կողմէ, կ՚ըսուի, այդ հաստատութեան պէտքերը հոգալու համար։ Իր Միւթէվէլլիութեան ժամանակամիջոցը Հիւանդանոցի առաջին տարիներուն ամէնէն բարեկարգ ատենը եղած է։

Պօղոս պէյ՝ Հիւանդանոցի հիմնադրութեան ատենէն օգնած է այդ հաստատութեան։ Այսպէս, ինք նուիրած է,

1833ին, Ս. Ցակոբայ վանքին գետինը՝ 10,000 կանգունի չափ, որուն վրայ կառուցուած է «Ժանտախտանոցը, ինչպէս կ'ըսուէր այն ժամանակ։ Նոյնպէս կ'ըսուի թէ ինք նուիրած է Հիւանդանոցին դէմը գտնուած այգին՝ 1500 ոսկի ծախսելով։

1848ին հրաժարած է թէեւ Հիւանդանոցի մատակարարութեան մէջ գործօն դեր ունենալէ, սակայն դեռ ժամանակ մըն ալ Միւրքէվէլլի միացած է այդ հաստատութեան։ 1848—52ի Հոգաբարձութեան միջոցին ընդարձակած է Ս. Ցակոբայ մատուռը։ 1858—59ին, Ս. Ցակոբայ վանքին մէջ գիշերօթիկ վարժարան մը հաստատելու նպատակով, Պօղոս Պէյ՝ Կարապետ Ամիրա Պալեանի հետ նուիրած է 180,000 ղրուշի գումար մը որով վանքն ու մատուռը նորոգուած են։

Տատեան Պօղոս Պէյ Հիւանդանոցի պաշտպանեալներուն համար հայրական խնամք մը ունեցած է միշտ։ Ստեփան Փափազեան, որ Հիւանդանոցին մէջ առած էր իր նախնական կրթութիւնը, հետեւեալը կը գրէ Ժամանակ հանդէսին մէջ՝ Պօղոս Պէյի վրայ խօսելով. «Ազգային Հիւանդանոցի վրայ ունեցած երախտիքը անհնար է նկարագրել. հոն մենք ալ ժամանակին անձամբ վայելած ենք բարեյիշատակ Պէյին խնամքը եւ շնորհքները. եւ Տէրը գիտէ ինչ մխիթարութեամբ եւ բերկրութեամբ կը լցուէր բոլոր աղքատաց սիրտը, երբ Պէյին ոտքը Փրկչի վանուց սեմէն ներս մտնէր։ Բարեյիշատակ հանգուցեալը շատ անգամ երեկոյ ատեն հոն ի Փրկիչ կու գար, եւ գիշերն ի լոյս Ս. Եկեղեցւոյն մէջ անընդհատ աղօթիւք եւ սաղմոսերգութեամբ կ'անցընէր, եւ հետեւեալ առաւօտուն Ս. Հաղորդութիւն կ'առնոյր. եւ նոյն օրն ալ մեծ հացկերոյթ կ'ընէր, եւ մինչեւ երեկոյ ալ անձամբ բոլոր աղքատաց քով կ'երթար, անոնց ամէն մէկուն վիճակը կը տեղեկանար, կը մխիթարէր, կը յուսադրէր զանոնք, եւ անոնց աղօթքը կը խնդրէր։ Աստուած ալ կը լսէր այն աղքատաց ձայնին, եւ օր ըստ օրէ աւելի կը ճոխացնէր զայն՝ իր Աջը անոր գերդաստանին վրայ հովանի ընելով։»

Պօղոս Պէյ՝ Ազգ. Հիւանդանոցին ըրած բարերարութիւններէն զատ, երկար միջոց մը 600 ղրուշ ամսական յատկացուցած է Սամաթիոյ վարժարանին, հիմէն նորոգած է, 1845ին,

ԿԱՐԱՊԵՏ ԱՄԻՐԱ ՊԱԼԵԱՆ

Այ Սթէֆանոսի եկեղեցին զոր իր հայրը՝ Սիմոն ամիրա Տատեան կառուցած էր, օգնած է Ղալաթիոյ Ազգ. վարժարանին, եւայլն, եւայլն։

Պօղոս Պէյ մասնակցած է նաեւ Պատրիարքարանի գործերուն, եւ քանիցս Գերագոյն Ժողովին անդամակցած է։

Իր մահը տեղի ունեցած է 1863 Նոյեմբեր 19ին, Բարիզի մէջ, ուր գացած էր առողջութիւնը խնամելու։ Մարմինը Պոլիս փոխադրուելով, ամփոփուած է Մայր Եկեղեցին։

ԿԱՐԱՊԵՏ ԱՄԻՐԱ ՊԱԼԵԱՆ

Արքունի ճարտարապետ Կարապետ ամիրա Պալեան ծնած է դարուս սկիզբները։ Իր հայրն է Գրիգոր ամիրա Պալեան, իր ժամանակին ազդեցիկ Հայերէն, արքունի ճարտարապետ ալ։ Գրիգոր աղա վախճանած ըլլալով 1832ին, Կարապետ ամիրա, թէեւ երիտասարդ, բայց վարժ արդէն ճարտարապետական արուեստին մէջ, անոր տեղ կ'ընտրուի ճարտարապետ կայսերական պալատին, իր քեռայրին՝ Սէրվէրեան Յովհաննէս ամիրային հետ։

Իր արուեստին մէջ ցոյց տուած ճարտարութեան շնորհիւ, Կարապետ խալֆան արժանացաւ բարձրագոյն գնահատման, եւ ասով ստացաւ ազգին մէջ ալ առաջնակարգ դիրք։ Բարեսիրտ ու գթած, հետամուտ եղաւ բարենպաստ հաստատութեանց հաստատման եւ բարգաւաճման։ Ուսումնասէր, ազգին մէջ դաստիարակութիւն տարածելու համար ջանք չխնայեց։ Կրօնասէր, խստապահանջ եղաւ հաւատալիքներու մասին եւ աններող անոնց դէմ՝ որոնցմէ կը կասկածէր թէ չեն յարգեր Հայ. Եկեղեցւոյ աւանդութիւնները։

1832ին, երբ Պէզճեան ձեռնարկեց հիմնել Եէտի Գուլէի Ազգ. Հիւանդանոցը, իր գլխաւոր աջակիցն էր Կարապետ ամիրա որ Սէրվէրեան Յովհաննէս ամիրայի հետ ճարտարապետը եղաւ Հիւանդանոցի շէնքին։ Քիչ ետքը, 1836ին, մինչ իր

քեռայրին՝ Յովհաննէս ամիրայի հետ գաղափարը ունեցաւ Սկիւտարի մէջ բարձրագոյն ուսումնարան մը հաստատելու։ Իրենց նախաձեռնութեամբ ժամանակին ամիրաները գումարուեցան Պատրիարքարան, Ստեփաննոս «Աղաւնի» Պատրիարքին նախագահութեան տակ, 1836 Օգոստոս 26ին։ Այդ ժողովին մէջ որոշուեցաւ Սկիւտարի Երուսաղէմատան խարխուլ վանքը վերաշինելով բանալ ճեմարանը։ Ամիրաները յանձն առին ճեմարանին տարեկան ծախքը հոգալ, եւ շինութեան ծախքին համար Երուսաղէմի վանքը վճարեց 200,000 ղրուշ։ Շէնքին հիմնարկութիւնը կատարուեցաւ Սեպտեմբեր 18ին եւ երկու տարի ետքը, Դեկտեմբեր 9 ին ճեմարանը կը բացուէր։

Յայտնի է թէ ճեմարանը ազգին առաջին բարձրագոյն վարժարանը եղաւ, մանկավարժական նոր սկզբունքներու համաձայն կառավարուած, եւ հասցուց զարգացած աշակերտներ։ Ծանօթ են նաեւ այն վէճերը որոնց տեղի տուաւ այդ կրթական հաստատութիւնը եւ որոնց միջոցին Պալեան ամիրան Եսնաֆներուն կողմը կը բռնէր միշտ։

1847ին Կարապետ ամիրա, աջակցելով վառօդապետ ամիրաներուն, Ճէզայիրլի Մկրտիչ ամիրային եւ Կրճիկեան Յակոբ Պէյին, գլխաւոր ջանադիրներէն մէկը եղաւ որ հաստատուի Հոգեւոր ժողովը, ինչպէս նաեւ Գերագոյն ժողովը՝ որուն կը մասնակցէին Եսնաֆներն ալ։ 1847ի առաջին Գերագոյն ժողովին գործօն անդամներէն մէկը եղաւ, քանիցս նորէն կոչուելով այդ պաշտօնին։

1854ին, Ճարտարապետ ամիրան նախաձեռնութիւնը ունեցաւ երկրագործական դասեր հաստատել տալու Հիւանդանոցին մէջ, ուր փոխադրուած էր Սկիւտարի ճեմարանը։ Այս նպատակին իրագործման 1000 ոսկիի մօտ գումար մը յատկացուց, թէեւ այդ երկրագործական դասերը երկու տարի վերջը դադրած էին արդէն, առանց որ եւ է գործնական արդիւնք մը ունենալու։

1858ին, ժառանգաւորաց գիշերօթիկ վարժարան մը բացուեցաւ Հիւանդանոցին մօտ՝ Ս. Յակոբայ վանքին մէջ։ Պալեան Կարապետ ամիրան եւ Պօղոս պէյ Տատեան այս առթիւ իրենց ծախքով նորոգեցին Ս. Յակոբայ եկեղեցին, գիշերօթիկ

վարժարանի յատուկ սրահ, սենեակներ, սեղանատուն շինուեցան եւ Հիւանդանոցին մէջ ալ նորոգութիւններ եղան։ 1500 ոսկիի չափ ծախսուեցաւ այս շինութեանց։ Պալեան ամիրան գլխաւոր պաշտպանն էր Ժառանգաւորաց վարժարանին, որուն ծախքերը գլխաւորաբար ինք կը հոգար։ Այս Ժառանգաւորաց վարժարանն ալ քիչ ատենէն կը փակուէր առանց արդիւնք մը ունենալու։

Ամիրան, 1859 Ապրիլ 12ին կտակ մը կը գրէր յաջողցնելու համար զարգացած երիտասարդներ հասցնելու իր այն ծրագիրը, զոր իբր քառորդ դար մը ետքը Արմաշու Դպրեվանքը պիտի իրագործէր։ Եալովայի մօտ իր ունեցած հասութաբեր կալուածները կը կտակէր ազգին, գործածուելու համար Ժառանգաւորաց վարժարանի մը պէտքերուն։ Այս կտակը, 1861ին, իր կենդանութեան իսկ կը գործադրէր՝ ազգին թողլով այդ կալուածները, յատուկ յայտարարագրով, եւ անոր մատակարարութիւնը կը յանձնուէր Արմաշու Վանքին Միաբանութեան։ Բայց 1866ի սկիզբները Ամիրան վերջնապէս այդ կալուածներուն մատակարարութիւնը կը թողուր Երուսաղէմի վանքին, որ ցարդ կ՚օգտուի անկէ։

Այս բարերարութիւններէն զատ, ճարտարապետ ամիրան իր բնակած թաղին՝ Պէշիքթաշի Ազգ. դպրոցին եւ աղքատներուն մեծ օգնութիւններ ըրած է, ինչպէս նաեւ Պէշիկթաշի եկեղեցւոյն՝ զոր կառուցանել տուած էր 1838ին։

Կրօնական խնդիրներու համար չափազանց նախանձախնդիր, Կարապետ ամիրա իր շուրջը հաւաքած է միշտ կրօնագէտ անձեր։ Այդ է պատճառը որ 1850ին Մատթէոս Պատրիարքի եւ Տէրոյէնցի հետ հակառակեցաւ գիտնական Շահնազարեան վարդապետին քարոզներուն, զորս հին աւանդութեանց հակառակ նկատեց, թէեւ յանիրաւի։

Իր մեծագոյն արժանիքներէն մէկը պիտի մնայ այն խնամեալ կրթութիւնը զոր տուաւ իր զաւակներուն։ Անոնցմէ Նիկողոս Պալեան՝ յիսունական թուականներուն զարգացած նշանաւոր անձնաւորութիւններէն մէկն էր Պոլսոյ հայ ընկերութեան, ինչպէս իր եղբայրները՝ Սարգիս եւ Յակոբ Պէյերը, որոնց երկրորդը մեկենաս մը եղաւ հայ թատրոնին։ Նիկողոս

ու Յակոբ Պալեան, երկուքն ալ վախճանած այսօր, իրենց հօր հետ թողած են ո՛չ միայն արուեստագէտի համբաւ, այլ եւ սիրելի անուն մը այն հասարակութեան համար՝ որուն կը պատկանէին, եւ որուն մտաւոր ու բարոյական զարգացման ջանք չխնայեցին բնաւ։

Կարապետ ամիրա Պալեան վախճանեցաւ 1866 *Նոյեմբեր* 15*ին եւ թաղուեցաւ Պէշիքթաշի գերեզմանատունը։*

ՏԷՐ ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԱՒԱԳ ՔԱՀԱՆԱՅ ՏԷՐ ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆ † 1899

Սատարող Ազգային Հիւանդանոցի

Կ. ՊՈԼՍՈՅ

ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐԸ

ԳՈՒՄ ԳԱԲՈՒ

1. Մայր Եկեղեցի

Մայր Եկեղեցւոյ առաջին շինութեան թուականը ծանօթ չէ, բայց Երեմիա Չէլէպի իր ժամանակագրութեան մէջ կը յիշատակէ թէ 1645ի հրդեհին այրած է այս եկեղեցին եւ անմիջապէս նորէն շինուած՝ Դաւիթ Պատրիարքի օրով եւ Տիվրիկցի Պօղոս վարդապետի ջանքով։ 1718ի հրդեհին երկրորդ անգամ այրած է Մայր Եկեղեցին՝ Յովհաննէս Կոլոտ Պատրիարքի օրով եւ վերաշինուած է 1719ին։ Այս շինութեան՝ Յովհաննէս Կոլոտ Պատրիարք եւ Գրիգոր Շղթայակիր Երուսաղէմի Պատրիարքը անձամբ աշխատած են գործաւորներուն հետ։ 1819ին վերջերը, Ադրիանուպոլսեցի Պօղոս Պատրիարքի օրով, Մայր Եկեղեցին կը նորոգուի եւ 1820 Փետրուար 26ին երեք տաճարներուն օծումը տեղի կ՚ունենայ մեծաշուք հանդէսով, որ կը տեւէ 15 ժամ։ 1826 Օգոստոս 18ին Մայր Եկեղեցին նորէն կ՚այրի, ինչպէս Պատրիարքարանն ալ։ Յարութիւն ամիրա Պէզճեանի ջանքով, 1828 Փետրուար 10ին նոր հիմնարկութիւնը կ՚ըլլայ. եւ կը տեւէ մինչեւ Սեպտեմբերի վերջը. կը շինուին երեք մեծ եկեղեցիներ ու երեք ալ մատուռներ, նոյնպէս եկեղեցւոյն դիմացը՝ Ազգ. Պատրիարքարանը եւ մօտն ալ Ուսումնարան մը։ Այս շինութեանց 3,000,000 ղրուշի չափ ծախք կ՚ երթայ, կ՚ըսեն, որուն կէս միլիոնը Պէզճեան իր քսակէն հոգացած է։ 1828 Հոկտեմբեր 14ին Մայր Եկեղեցւոյ օծումը տեղի ունեցած է հանդիսաւոր կերպով, մէջտեղի աւագ եկեղեցին յանուն Ս. Աստուածածնի Վերափոխման, հիւսիսային կողմինը

յանուն Ս. Խաչի, եւ հարաւային կողմնը յանուն Որդւոցն Որոտման։ Ահաւասիկ եկեղեցւոյն արդի արձանագրութիւնը․

«Ողորմութեամբն Աստուծոյ կառուցան Սուրբ տաճարքս արդեամբ ազգիս Հայոց ի Պատրիարքութեան Տեառն Կարապետի Արքեպիսկոպոսի․ Յամի Տեառն 1828 Հոկտեմբեր 1՝ Տէր վարձատրեսցէ սոսա եւ ի Յարութիւն կենաց զյատուկ պատճառ շինութեան սոցին հանդերձ կենդանեօք եւ ննջեցելովք, եւ զամենայն հոգաբարձու Յարգելիսն, եւս եւ զհամայն Նուիրամատոյց եւ ձրի աշխատաւոր բարեպաշտ ժողովուրդս։»

ԳՈՒՄ ԳԱԲՈՒԻ ԴՈՒՐՍ

2․ Ս․ Յարութիւն

Այս եկեղեցին կառուցուած է 1855ին, եւ կը կրէ հետեւեալ արձանագրութիւնը․

«Հիմնեցաւ Սուրբ Յարութեան տաճարս արդար կտակաւ Յարութիւն Ամիրայի Պէզճեան եւ աւարտեցաւ արդեամբք ազգիս Հայոց ի Հայրապետութեան Տ. Տ. Ներսէսի Սրբազան Կաթուղիկոսի ամենայն Հայոց եւ ի Պատրիարքութեան Կ. Պոլսոյ Տ. Յակոբայ ազգասէր Արքեպիսկոպոսի, յամի Տեառն 1855 Դեկտեմբեր 14։»

ԿԷՏԻՔ ՓԱՇԱ

3․ Ս․ Յովհաննէս Աւետարանիչ

Այս եկեղեցին առաջին անգամ կառուցուած է 1849ին եւ Կէտիք Փաշայի հրդեհին այրելով, նորէն շինուած է 1876ին։ Արձանագրութիւնն է հետեւեալը․

«Ողորմութեամբն Աստուծոյ կառուցաւ Սուրբ եկեղեցիս յանուն Սրբոյն Յոհաննու Աւետարանչի ի Պատրիարքութեան Տեառն Յակոբայ Արքեպիսկոպոսի յամի Տեառն 1849 ի Դեկտեմբերի 18։ Իսկ եւ յետ հրկիզութեան նորոգ շինեցաւ ի Պատրիարքութեան Տեառն Ներսէսի Արքեպիսկոսի Վարժապետ-

եան ի 1876 Յունիսի 27։ Կառուցման եւ նորոգ շինութեան Սուրբ Եկեղեցւոյս, ի փառս միայն Աստուծոյ անձնուէր պատճառ նուիրամատոյց եւ ձրի աշխատաւոր բարեպաշտ Ազգայինք վարձատրութեան ի Տեառնէ մնալով յուսալից։»

ԷՅՆԻ ԳԱԲՈՒ

4· Ս· Թադէոս եւ Ս· Բարթողիմէոս առաքեալք

Մատթէոս Պատրիարք 1846 Ապրիլ 6ին կատարած է այս տաճարին հիմնարկութիւնը՝ Էյնի Գաբուի մէջ, ուր չկար Հայոց եկեղեցի։ Յունիս 9ին շինութիւնը աւարտելով, Յունիս 18ին Մատթէոս Պատրիարք կատարած է օծումը։ Ահա եկեղեցւոյն վրայ գտնուած արձանագրութիւնը.

«Ողորմութեամբն Աստուծոյ կառուցաւ տաճարս այս Սուրբ՝ յանուն Սրբազան Առաքելոցն եւ առաջին Լուսաւորչաց մերոց Թադէոսի եւ Բարթողիմէոսի ի Պատրիարքութեան Տ. Տ. Մատթէոսի Սրբազան Արքեպիսկոպոսի եւ ազգասէր Պատրիարքի Կ. Պոլսոյ, արդեամբք Աստուածասէր ժողովրդեան։ Յամի Փրկչին մերոյ 1846 Յունիս 9։»

ՍԱՄԱԹԻԱ

5· Ս· Գէորգ

Պոլսոյ հնագոյն եւ նշանաւորագոյն եկեղեցիներէն մէկն է աս։ Յայտնի է թէ Կ. Պոլսոյ մէջ Հայոց բնակած առաջին թաղերէն եղած են Ղալաթիա եւ Սամաթիա։ Ս. Գէորգ եկեղեցին վաղեմի յունական եկեղեցի մըն է, որ ԺԶ. դարուն սկիզբները յանձնուեցաւ Հայոց. Ազգ. Պատրիարքարանը հոս կը գտնուէր մինչեւ 1640ի տարիները։ 1722ին Յովհաննէս Կոլոտ Պատրիարք եւ Գրիգոր Շղթայակիր՝ Երուսաղէմի Պատրիարքը նորոգեցին այս եկեղեցին, ճարտարապետութեամբ Սրապ Օղլու Մելոնին, որ արքունի ճարտարապետ էր այն տարիները։ Յովհաննէս Կոլոտ Ս. Գէորգի կից տաճար մըն ալ կառոյց յա-

նուն Ս. Երրորդութեան։ Կար նաեւ ասոնց կից ուրիշ տաճար մը՝ օծուած յանուն Ս. Աստուածածնի։ Այս երեք եկեղեցիներն ալ այրեցան 1782 ի մեծ հրդեհին, սակայն 22 տարի ետքը, 1804ին, Կ. Պոլսեցի Յովհաննէս Պատրիարքի օրով Ս. Գէորգ նորէն շինուեցաւ։ Հիմնարկութիւնը կատարուեցաւ նոյն տարուան Մարտ 5ին եւ օծումը Յուլիս 7ին։ 1832ին նորոգուելէ ետքը, 1866ին Սամաթիոյ մեծ հրդեհին կրկին այրեցաւ այս եկեղեցին եւ հիմէն կառուցուեցաւ 1886—87ին, շնորհիւ Յակոբեան Միքայէլ եւ Յովհաննէս էֆէնտիներու նուիրատուութեան, Մնակեան կտակին եւ ժողովրդական հանգանակութեան։ Օծումը տեղի ունեցաւ 1887 Փետրուար 8ին, ձեռամբ Տ. Յարութիւն Վեհապետեան Պատրիարքին։ Եկեղեցւոյն արձանագրութիւնն է հետեւեալը.

«Տաճարս Սրբոյն Գէորգայ, հրկիզեալ յամին 1866, ողորմութեամբն Աստուծոյ անդրէն կանգնեցաւ ի հիմանց ի Պատրիարքութեան Տ. Տ. Յարութիւն Սրբազան Արքեպիսկոպոսի Վեհապետեան, սկզբնաւորեալ ջանիւք հոգելոյս Պատրիարքին Տ. Տ. Ներսիսի Սրբազան Արքեպիսկոպոսի Վարժապետեան եւ լիաձեռն մասնակցութեամբ երկուց հարազատացն ազգասիրաց Միքայէլի եւ Յովհաննու Յակոբեան, որք պատճառ եղեն շինութեանն, յօժարամիտ նուիրելով զերրորդ մասն ծախուց։ Յիշատակ սոցա եւ համայն բարեպաշտ օժանդակողաց եւ աշխատաւորաց եղիցի յաւէրժ օրհնութեամբ։ Յամի Տեառն 1887 Փետրուար 8։ Ճարտարապետութեամբ Նեմցէ Պետրոսի ՌՅԼԶ։»

ՍԱՄԱԹԻԱ ԵԷՆԻ ՄԱՀԱԼԷ (ԱԼԹԸ ՄԷՐՄԷՐ)

6. Գլխադիր Ս. Յակոբ

Այս եկեղեցին շինուած է առաջին անգամ 1858ին, եւ օծումը տեղի ունեցած է նոյն տարին, Յուլիս 13ին, Յակոբ Պատրիարքի օրով։ 1892ին այս եկեղեցին կրկին կառուցուած է մեծ մասամբ Բարսեղ էֆ. Յ. Սամպօլլեանի ծախքով։ Ահաւասիկ կրկին արձանագրութիւնները.

«Ողորմութեամբն Աստուծոյ կառուցաւ Սուրբ Տաճարս այս, յանուն Գլխադիր Սրբազան առաքելոյն Յակոբայ, արդեամբ եւ աշխատութեամբ առաքինասէր ժողովրդոցս հայկազնեան, ի Հայրապետութեան Տ. Տ. Մատթէոսի Աստուածընտիր Կաթողիկոսի ամենայն Հայոց, եւ ի Պատրիարքութեան Կոստանդնուպոլսոյ Տ. Յակոբայ ազգասէր Սրբազան արքեպիսկոպոսի։ 1858 Յուլիս 13։»

«Ի վերջոյ ի հիմանէ կառուցաւ Սուրբ Տաճարս այս, նախագահութեամբ Բարսեղ էֆ. Յ. Սամպօղլեանի եւ Ազնուաշուք Անդամոց Մասնախմբոյ, յերկս մասունս արդեամբ նորին վսեմութեան Բարսեղ էֆ.ի եւ մնացեալ մի մասն բարեսէր Անձանց նուիրատուութեամբ, ի Հայրապետութեան Տ. Տ. Մակարայ Վեհափառ Կաթողիկոսի ամենայն Հայոց, եւ ի Պատրիարքութեան Կոստանդնուպոլսոյ Տ. Խորենայ Աշըգեան Սրբազան Արքեպիսկոպոսի։ 1892 Դեկտեմբեր 28։»

ՆԱՐԼԸ ԳԱԲՈՒ

Է. Ս. Յովհաննէս Աւետարանիչ

1807ին կառուցուած է այս եկեղեցին, ուր կը գտնուէր արդէն Նարլը Գաբուի Հիւանդանոցը՝ անցեալ դարուն մէջ հիմնուած։ Ահա եկեղեցւոյն վրայ գտնուած արձանագրութիւնը, որմէ կը տեղեկանանք թէ որոնք եղած են այս եկեղեցւոյն կառուցման աշխատողները.

«Աստուծոյ անհուն ողորմութեամբն, ի Տեառն Դանիէլի Սրբազան Կաթողիկոսի Հայրապետութեան, եւ ի Տեառն Յովհաննէսի Արքեպիսկոպոսի Պատրիարքութեան, հրաշափայլս Տաճար՝ որ յԱնուն Սրբոյն Յովհաննու Աստուածաբան Աւետարանչի, ի ձեռն ջանից Ազնաւուրեան Կարապետ Ամիրայի եւ Պաշպագիրկեան միւթէվէլլի Մահտեսի Յովհաննէս Աղայի, եւ Խարամաճի Տաքեսեան Նազր Յովհաննէս Աղայի՝ եւ Տիւլպէնտճի Պարոն Մկրտչի, եւ Տէր Ղուկաս վարժապետի։ Նաեւ Բիւրքճի Մահտեսի Յարութիւնի, Ոսկերիչ Պարոն Պօղոս, Խալբախ-

ճի Պարոն Գաբրիէլ եւ Պարոն Պօղոս, Պարոն Մերկերիոս եւ Քէրէսթէճի Պարոն Պետրոս՝ հոգետանս հոգաբարձուաց աշխատութեամբ կառուցաւ ի յիշատակ իւրեանց, եւ համայն Ազգին, ի ՌՄԾՁին։»

ԹՕՓ ԳԱԲՈՒ

8. Ս. Նիկողայոս

Այս եկեղեցին հիմնուած է 1832*ին, ինչպէս կ'երեւայ հետեւեալ արձանագրութենէն.*

«Ողորմութեամբն Աստուծոյ կառուցաւ Սուրբ Տաճարս արդեամբք Ազգիս Հայոց ի Հայրապետութեան Տ. Տ. Եփրեմայ Սրբազան կաթողիկոսի եւ ի Պատրիարքութեան Կ. Պօլսոյ Տ. Ստեփաննոսի Արքեպիսկոպոսի յամի Տեառն 1832 *Յունիսի* 4 *ի փառս Աստուծոյ անձնուէր պատճառ շինութեան Նուիրամատոյց եւ ձրիաշխատ Ազգայինքս միալով յուսալից վարձատրութեան ի Տեառնէ։»*

ԳԱՐԱԿԷՕՄՐԻՒԿ

9. Ս. Յովհան Ոսկեբերան

Այս եկեղեցին, նշանաւոր ուխտատեղի, շինուած է առաջին անգամ 1828—29*ին, Կարապետ Պատրիարքի օրով եւ Գալաթի Տ. Պաղտասար քահանային ջանքով. օծումը կատարուած է* 1829 *Մայիս* 7*ին յանուն Ս. Յովհան Ոսկեբերանի։ Եկեղեցին փոքր ըլլալուն, քանի տարիի չափ վերջը նորէն կառուցուեցաւ Մատթէոս Պատրիարքի օրով, եւ շինութիւնը* 1847 *Հոկտեմբերի վերջը աւարտելով, եկեղեցին օծուեցաւ Նոյեմբեր* 16*ին։ Ահա՛ արձանագրութիւնը.*

«Նորոգ կառուցաւ հրաշագործ Սուրբ եկեղեցիս յանուն Սրբոյն Յովհաննու Ոսկեբերանի ի Խարակէօմրիւկ, ի Պատրիարքութեան Ամենապատիւ Տ. Մատթէոսի Սրբազան Արքե-

պիսկոպոսի, եւ ազգախնամ Ցարգելեաց եւ ժրաջան աշխատասիրութեամբ միւթէվէլլի Արզումանն աղայի, եւ հոգաբարձուաց եւ համայն ժողովրդոց։ Ցամի Տեառն 1847 Հոկտեմբեր 30։»

ՊԱԼԱԹ

10. Ս. Հրեշտակապետ

Այս եկեղեցին ալ, որ Պոլսոյ նշանաւոր հայ եկեղեցիներէն է, յունական տաճար մըն էր եւ Հայոց յանձնուեցաւ 1631ին՝ ըստ Երուսաղէմի Գրիգոր «Պարոն Տէր» Պատրիարքի յիշատակարանին եւ 1636ին՝ ըստ Երեմիա Չէլէպիի ժամանակագրութեան։ Եկեղեցին Հայոց յանձնուելուն պէս, նորոգուեցաւ շնորհիւ Երուսաղէմի Գրիգոր Պատրիարքին, Արիստակէս վարդապետի եւ Պօլպօլճի Տիւլբիկցի Աստուածատուրին։ 1729ին Ս. Հրեշտակապետ եկեղեցին այրելով, Յովհաննէս Կոլոտ Պատրիարք վերաշինեց զայն անմիջապէս, Սեղբոս ամիրայի ձեռնտուութեամբ (*)։ 1835ին, Ստեփաննոս «Աղաւնի» Պատրիարքին օրով, վերջին անգամ նորոգուեցաւ այս եկեղեցին, ինչպէս կ'երեւայ հետեւեալ արձանագրութենէն.

«Ողորմութեամբն Աստուծոյ կառուցաւ Սուրբ Տաճարս արդեամբ ազգիս Հայոց ի Պատրիարքութեան Տեառն Ստեփաննոսի Արքեպիսկոպոսի։ Ցամի Տեառն 1835 Սեպտեմբերի 7։»

ԷՅՈՒՊ

11. Ս. Եղիա

Այս եկեղեցին կը յիշուի ԺԸ. դարէն։ Ժողովրդային հանգանակութեամբ նորոգուած է 1800ին եւ Դանիէլ Պատրիարքի

(*) 1660էն առաջ Կ.Պոլսոյ մէջ կը յիշատակուէին վեց եկեղեցիներ, որոնցմէ մէկն էր Ս. Հրեշտակապետ։ Սամաթիոյ Ս. Գէորգէն, Ղալաթիոյ Ս. Լուսաւորիչէն եւ Գում Գաբուի Մայր եկեղեցիէն զատ կային նաեւ Ջինիլի Համամի Ս. Սարգիս եկեղեցին եւ Հիսար Տիպի Ս. Նիկողայոս եկեղեցին, որոնք այրեցան 1660ի հրդեհին։

օրով օծումը կատարուած Մարտ 26ին։ 1832ին հիմէն նորոգուած է Պէզճեան Յարութիւն ամիրայի քրոջ Մէրկէաեան Գէորգ աղայի կողակից տիկին Համասփիւռի ծախքով, ինչպէս կ'երեւայ հետեւեալ արձանագրութենէն.

«Ողորմութեամբն Աստուծոյ վայելչագեղ կառուցաւ Եկեղեցիս Սրբոյն Եղիայի Մարգարէի ի Պատրիարքութեան Տեառն Ստեփաննոսի Արքեպիսկոպոսի, յարդեանց միայն հարազատ քեռ Քրիստոսազօր Յարութիւն Ամիրայի Պէզճեան բարեպաշտուհի Համասփիւռ Տիկնոջ՝ եւ պայծառածին զաւակաց նորա Նշան, Պօղոս, Սարգիս եւ Յովհաննէս Չէլէպեանց եւ Մարիամ Օրիորդին· ի յիշատակ ինքեանց եւ Ազգատոհմի իւրեանց, զորս Տէր վարձատրեսցէ յաշխարհի աստ եւ յարքայութեան իւրում ամէն։ Յամի Տեառն 1832 Յուլիս 30։»

ԷՅՈՒՊ

12. Ս. Աստուածածին

Այս եկեղեցին ալ կը յիշուի ԺԸ. դարէն։ 1855ին հիմէն նորոգուած է հանգանակութեամբ։ Արձանագրութիւն չունի։

ԽԱՍԳԻՒՂ

13. Ս. Ստեփաննոս

Խասգիւղի Հայերը նախ կը վերաբերէին Պալաթու թեմին։ 1804ին Ս. Ստեփաննոս եկեղեցին կառուցուած էր արդէն։ 1831ին նորէն շինուած է, ինչպէս ցոյց կուտայ սա արձանագրութիւնը·

«Ողորմութեամբն Աստուծոյ հրաշագեղ կառուցաւ եկեղեցիս Սրբոյն Ստեփաննոսի Նախավկայի՝ արդեամբք ազգիս Հայոց, ի Պատրիարքութեան Տեառն Կարապետի Արքեպիսկոպոսի. Տէր վարձատրեսցէ աստ եւ ի հանդերձելումն զյատուկ պատճառս շինութեան սորին հանդերձ կենդանեօք եւ ննջեցե-

լովք, եւս եւ զյարգելի հոգաբարձուս եւ զհամայն նուիրամատոյցս եւ զծրի աշխատաւոր եւ զբարեպաշտ ժողովուրդս. Յամի Տեառն 1831 Յուլիսի 4.»

ԳԱՍԸՄ ՓԱՇԱ

14. Ս. Յակոբ Մծբնայ

Գասըմ փաշայի մէջ մատուռ մը կառուցուած է 1811ին եւ օծուած նոյն տարուան Սեպտեմբեր 29ին. Արդի եկեղեցւոյն հողը գնած եւ նուիրած է Տօնիկ ամիրա. 1854ին Միսաք ամիրա ձեռնարկած է հանգանակութեամբ կառուցանել զայն եւ հազիւ հիմերը շինելով կիսաւարտ թողած է. Էքմէքճի պաշի Նորատունկեան Յակոբ էֆ. ժողովուրդէն դրամ հանգանակելով եւ ինքն ալ նպաստելով շարունակած եւ ամբողջացուցած է եկեղեցւոյն շինութիւնը 1857ին.

ՂԱԼԱԹԻԱ

15. Ս. Լուսաւորիչ

Կ. Պոլսոյ արդի հայ եկեղեցիներուն հնագոյնն է ասիկա. Հ. Ինճիճեան կը գրէ թէ Կոմս անուն հայ վաճառական մը Խրիմի Քէֆէ քաղաքէն Պոլիս գալով, Ճենովացիներէն 1391ին գնեց հողը եւ 45 տարի ետքը, 1436ին, կառուցուեցաւ եկեղեցին՝ որ կոչուեցաւ Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի անուամբ. Աւետ անունով դարբին մըն ալ կառոյց Ս. Սեղանը. Այս եկեղեցւոյն շինութեան բուն թուականը հին ձեռագրի մը մէջ ալ գրուած է սապէս. «Ի թուին Փրկչի 1391, ի Հայրապետութեան Տեառն Թէոդորոսի, ոմն վաճառական Կոզմո անուն Կաֆայէ եկեալ ի Կ. Պօլիս, որ էր ընդ իշխանութեամբ Ջենուաց, հրաման առեալ շինելոյ զեկեղեցի մի ի Ղալաթիա, կոչելով զանունն Սբ. Լուսաւորիչ. եւ զմատուռ Սբ. Խաչին Աւետ ոմն դարբին շինեաց.» 1731 ի Ղալաթիոյ մեծ հրդեհին այս եկեղեցին այրե-

ցաւ։ Յովհաննէս Կոլոտ Պատրիարք փութաց խկոյն վերաշինութեան արտօնագիրը ձեռք բերել, եւ 1732 Դեկտեմբեր 13ին հիմնադրութիւնը տեղի ունեցաւ։ Եկեղեցին հիմէն շինուեցաւ Սարգիս Խալֆայի ձեռքով, կամարակապ եւ փառաւոր։ Եկեղեցւոյն ներքին որմերը զարդարուեցան պատկերներով, զորս նկարեց Կեսարացի նկարիչ մը՝ Նայեայ Ծաղկարար. ասիկա եղբայրն էր ԺԸ. դարու մէջ նշանաւոր հայ նկարչի մը՝ որ կը կոչուէր Բարսեղ։ Միջին տաճարին երկու քովերը շինուեցան նաեւ երկու փայտակերտ եկեղեցիներ։ Այս եկեղեցին՝ որուն բակը թաղուեցաւ Յովհաննէս Կոլոտ Պատրիարք 1741ին, 1771 Փետրուար 7ի մեծ հրդեհին այրեցաւ ու միայն միջին քարաշէն տաճարը մնաց։ 1799ի վերջերը եկեղեցին նորոգուեցաւ նորէն, Դանիէլ Պատրիարքի օրով։ Իսկ Ստեփաննոս Պատրիարքի օրով, 1834ին, նորոգուած եւ օծուած հինգ եկեղեցիներէն մէկն էր նաեւ Ղալաթիոյ Ս. Լուսաւորիչը՝ որուն վերջին նորոգութիւնը տեղի ունեցած է 1888ին։ Ահաւասիկ ինչ որ գրուած է եկեղեցւոյն դրան վրայ.

«Տաճար Աստուծոյ

«Ի սկզբան կառուցաւ Սուրբ տաճարս յանուն Սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչի մերոյ ի հայրապետութեան Հայոց Տեառն Թէոդորոսի Սրբազան կաթողիկոսի եւ ի Պատրիարքութեան Սրբոյ Երուսաղէմի Տեառն Եսայեայ Արքեպիսկոպոսի առաջնորդնեալ տեղիս Սրբոյ Տաճարիս ի ձէնովացւոց կամս անուն բարեպաշտ վաճառականի ուրումն Քէֆէ քաղաքին Ղըրումու, յամի Տեառն 1436։

«Յետ հրկիզմանն դարձեալ նորոգեցաւ ի հիմանց ի հայրապետութեան Տեառն Աստուածատրոյ Սրբազան Կաթուղիկոսի, եւ ի Պատրիարքութեան Սրբոյ Երուսաղէմի Տ. Գրիգորի Շղթայակրի, եւ ի Պատրիարքութեան Պոլսոյ Տեառն Յօհաննու Բաղիշեցւոյ Կոլօտի, Աշխատասիրութեամբ Սարգիս Խալֆայի. 1733 ի Ղալաթիայ։

«Նորակերտ յօրինեցաւ ճակատ Ս. Եկեղեցւոյս եւ կամարաձեւ բացմամբ ներքին միջնորմոյ երեքին տաճարք խառնեցան ի մի ի Հայրապետութեան ամենայն Հայոց Տ. Տ. Մակա-

բայ Ս. Կաթողիկոսի եւ ի Պատրիարքութեան Կ. Պոլսոյ Տ. Յարութիւն Վեհապետեան Ս. Արքեպիսկոպոսի, ընտրելոյն ի Պատրիարքութիւն Ս. Երուսաղէմի. 1888. ՌՅԼԷ.»

ԲԵՐԱ

16. Ս. Երրորդութիւն

Անցեալ դարուն սկիզբներէն կը յիշուի Բերայի մէջ Ս. Աստուածածին անուն եկեղեցի մը, որ հաւանօրէն Ս. Երրորդութիւն եկեղեցւոյն տեղը կը բարձրանար. 1814ին, երբ կը նորոգուի Գալըթիւղի Ս. Թագաւոր եկեղեցին, Բերայի Հայերը կը դիմեն Աբրահամ Պատրիարքին այս նորոգութեան ձեռնարկելու համար, որովհետեւ չատ ատենէ ի վեր եկեղեցին այրելով, աւեր եւ անշէն մնացած էր. Վերջապէս 1838ին եկեղեցին կը կառուցուի ժամանակին ամիրաներուն ջանքով եւ Ստեփաննոս Պատրիարք կ'օծէ զայն նոյն տարւոյ Յունիս 18ին. Եկեղեցւոյն վրայ գտնուած արձանագրութիւնը տաղէ մը կը բաղկանայ, որ հետեւեալն է.

«Ի Պատրիարքութեան Տեառն Ստեփաննոս Արքեպիսկոպոսի Հայոց ՌՄՁԷ.»

ԲԵՐԱ

17. Ս. Յարութիւն

Այս եկեղեցւոյն կից էր անցեալ դարուն վերջերը Բերայի Ազգ. Հիւանդանոցը. Ս. Յարութեան տաճարը փայտաշէն էր նախ. Քանի մը տարի առաջ Խաչեան Յովհաննէս եւ Մկրտիչ էֆէնտիները քարաշէն եկեղեցի մը եւ դպրոց մը կառուցին նոյն հողին վրայ, բոլորովին իրենց ծախքով, ինչ որ կ'երեւայ հետեւեալ արձանագրութենէն.

«Եկեղեցիս տեառնագրեալ յանուն եւ ի փառս Սրբոյ Յա-

բութեան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի ողորմութեամբն Աստուծոյ յայս նուագ ի հիմանց շինեցաւ բովանդակ արդեամբք եւ ծախիւք Յովհաննէս եւ Մկրտիչ Գ. Էսաեան երկուց հարազատաց ի հայրապետութեան Հայոց Տ. Տ. Մկրտիչ Խրիմեան Ս. Կաթողիկոսի եւ ի Պատրիարքութեան Կ. Պոլսոյ. Տ. Մատթէոս Իզմիրլեան Ս. Արքեպիսկոպոսի յամի Տեառն 1895 եւ տոմարական թուականին ազգիս ՌՅԽԳ—ՌՅԽԴ ։»

«Ես եմ յարութիւն եւ կեանք ։»

ԲԵՐԱ

18. Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ

Բանկալթիի գերեզմանատան մէջ 1865ին շինուած այս փայտաշէն եկեղեցին արձանագրութիւն չունի ։

ՖԷՐԻ ԳԻՒՂ

19. Ս. Վարդան

Այս եկեղեցին ալ արձանագրութիւն չունի ։ Հողը 1858ին Ֆէյթուլլահ անուն Աարիֆ մը նուիրելով, եկեղեցին շինուած է 1860—61ին ։ Օծումը կատարուած է 1861 Ապրիլ 30ին ։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԱՆԿԵԼԱՆՈՑ

20. Ս. Աստուածածին

Խասգիւղի եւ Բերայի բարձունքին վրայ Կայսերական հրամանով կառուցուած Համազգային Անկելանոցին մէջ Հայոց եւ Յունաց յատուկ երկու եկեղեցիներ ալ շինուած են ։ Հայոց եկեղեցին օծուած է յանուն Ս. Աստուածածնի՝ 1898 Մայիս 17ին ։ Այդ եկեղեցւոյն մէջ միայն կերպով կը պաշտօնավարէ հայ եկեղեցական մը ։

ՊԷՇԻՔԹԱՇ

21․ Ս․ Աստուածածին

Պէշիքթաշի եկեղեցին կը յիշուի ԺԸ. դարէն։ Դարուս սկիզբները փայտաշէն շինուած է եւ 1838ին քարուկիր կառուցուած՝ Պալեան Կարապետ ամիրայի «ձեռամբ եւ արդեամբք»։ Ահաւասիկ արձանագրութիւնը․

«Սուրբ եկեղեցիս Աստուածամօր Կուսին շինեցաւ ի 1838 ձեռամբ եւ արդեամբք Պերճահամբաւ Կարապետ ամիրայի Պալեան Արքունի ճարտարապետի, զորոյ տարաժամ մահ ի 1866 ողբասցէ միշտ ազգն Հայոց որ վայելեաց զանչափ նորա երախտիս եւ Եկեղեցին մաղթեսցէ զանսպառելի կեանս երկնից»։

ՕՐԹԱԳԻՒՂ

22․ Խնդրակատար Ս․ Աստուածածին

Այս եկեղեցին նախ կառուցուած էր յանուն Ս․ Կիրակոսի, սակայն Յովհաննէս Կոլոտ 1726—27ին նորոգ կառուցած է զայն եւ օծումը տեղի ունեցած է Կարապետ Կաթողիկոսի ներկայութեան, ինչպէս կը պատմէ Ինճիճեան։ Կարապետ Պատրիարքի օրով այս եկեղեցին կը նորոգուի եւ օծումը փառաւոր հանդէսով տեղի կ՚ունենայ 1824 Դեկտեմբեր 15ին։ Եկեղեցւոյն դրան վրայ հետեւեալ տողը միայն գրուած է․

«Ես եմ դուռն կենաց․ 1825»։

ԳՈՒՐՈՒ ՉԷՇՄԷ

23․ Ս․ Խաչ

Կաղզուանցի Զաքարիա Պատրիարք 1797ին ձեռնարկած է նորոգել, մեծ մասամբ իր ծախքով, Գուրու Չէշմէի Ս․ Նշան

եկեղեցին ։ Շինութիւնը աւարտելով, 1798ի սկիզբները, եկեղեցւոյն օծումը տեղի ունեցած է Փետրուար 28ին յանուն Ս. Խաչի ։ Այս եկեղեցին նորոգուած է 1834ին եւ օծումը կատարուած է նոյն տարւոյ Նոյեմբեր 16ին։ Արձանագրութիւն չկայ ։

ՐՈՒՄԷԼԻ ՀԻՍԱՐ

24. Ս. Սանդուխտ

Անցեալ դարուն վերջերը շինուած էր արդէն Րումէլի Հիսարի եկեղեցին, յանուն Սրբուհի Սանդուխտի ։ 1856ին, Յակոբոս Պատրիարքի օրով նորէն կառուցուած է Ճանիկ ամիրային կտակին համաձայն՝ Մուպահեաճեան Յակոբ աղայի ձեռքով ։ Օծումը տեղի ունեցած է նոյն տարուան Յուլիս 29ին ։ Արձանագրութիւն չունի ։

ՊՕՅԱՃԸ ԳԻՒՂ

25. Ս. Երից Մանկանց

Այս եկեղեցին կառուցած է Միսաք ամիրա, 60 տարիի չափ առաջ, փայտաշէն ։ Հիմէն շինուած է քարուկիր 15 տարիի չափ առաջ եւ օծուած է 1885 Սեպտեմբեր 8ին ։ Արձանագրութիւն չկայ եկեղեցւոյն վրայ ։

ՍԹԷՆԻԱ

26. Ս. Յովհաննէս Կարապետ

Այս փոքրիկ եկեղեցին ալ կառուցած է Միսաք Ամիրան 1857 ին ։ Արձանագրութիւն չունի ։

ԵԷՆԻ ԳԻՒՂ

27․ Ս․ Աստուածածին

Հ․ Ինճիճեան 1796ին կը գրէ թէ Եէնի գիւղի մէջ Հայերը ունին Ս․ Աստուածածին անունով եկեղեցի մը․ 1834ին այս եկեղեցին կը նորոգուի եւ Յովհաննէս Պատրիարք կ՚օծէ զայն Յունիս 24ին․ Արձանագրութիւն չկայ․

ՊԷՕՅԻՒՔՏԷՐԷ

28․ Ս․ Հռիփսիմէ

Այս եկեղեցւոյն հիմնադիրներն են Գէորգ պէյ եւ Կարապետ պէյ Գարաքէհեա, թէեւ շինութեան առենը, եկեղեցւոյն մօտ գտնուած աղօրիքին հայ գործաւորներն ալ մասնակցած են շինութեան ծախքերուն․ Ահաւասիկ եկեղեցւոյն դրան վրայ գտնուած արձանագրութիւնը․․

«Եկեղեցիս Ս․ Հռիփսիմեայ շինեցաւ յամի Տեառն 1848
Արդեամբք երկուց ազնուազարմ ու ազգասէր եղբարց
Վսեմ. Գէորգ պէյի Կարապետ պէյի Գարաքեահեա ․»

ՊԷՅՔՕԶ

29․ Ս․ Նիկողայոս

Պէյքօզի Ս․ Նիկողայոս եկեղեցին կը յիշէ Ինճիճեան որ 1796էն առաջ այցելած է Պէյքօզ․ 1834ին Ստեփաննոս «Աղաւնի» Պատրիարքի օրով նորոգուած, եւ օծուած է նոյն տարուան Սեպտեմբեր 16ին․ Եկեղեցւոյն դրան վրայ արձանագրութիւն չկայ․

ԳԱՆՏԻԼԼԻ

30. Ս. Երկոտասան Առաքելք

Այս եկեղեցին կառուցուած է 1846ին, եւ Ստեփաննոս Պատրիարք օծած է զայն նոյն տարին, Սեպտեմբեր 22ին։ Զօպաճի Բարսեղ աղա Ղազարոսեանի ջանքով վերջերս հիմէն նորոգուած է։ Արձանագրութիւն չկայ։

ԳՈՒԶԿՈՒՆՃՈՒՔ

31. Ս. Լուսաւորիչ

Այս եկեղեցին հիմնած է 1835ին Յովհաննէս ամիրա Սէրվէրեան, Սկիւտարի Ճեմարանին բարերարը։ Ստեփաննոս «Աղաւնի» Պատրիարք նոյն տարին օծած է զայն Մայիս 11ին։ Յետոյ նորոգուած է 1861ին, ինչպէս կ'երեւայ հետեւեալ արձանագրութենէն.

«Տաճար Աստուծոյ յանուն Սրբոյ Լուսաւորչի հաստատեալ յամի Տեառն 1835, յարքունի ճարտարապետ Յովհաննէս ամիրայէ Սէրվէրեան եւ ի հիմանց նորոգեալ ջանիւք ժառանգաց հիմնադրին, արդեամբք Ազգիս եւ մասնաւոր նպաստիւք Շալճեան Պետրոս Աղայի յամի Փրկչին 1861։»

ՍԿԻՒՏԱՐ (ՍԷԼԱՄԻԷ)

32. Ս. Խաչ

Ս. Խաչ եկեղեցին 1697ին հիմնած է Տ. Աբրահամ քահանայ, որուն գերեզմանը կը գտնուի եկեղեցւոյ աջակողմեան բակի պարտէզին մէջ։ Յովհաննէս Կոլոտ Պատրիարքը 1727ին նորոգած է այս եկեղեցին, որ նորէն կառուցուած է 1830ին, ժողովրդային հանգանակութեամբ, Կարապետ Պատրիարքի օրով։ Ահա արդի արձանագրութիւնը.

«Ողորմութեամբն Աստուծոյ չքնաղ կառուցաւ եկեղեցիս Սուրբ Խաչի ի Պատրիարգութեան Տեառն Կարապետի Արքեպիսկոպոսի. յարդեանց ազգիս Հայոց եւ ջանացողութեամբ

աստուածասէր իշխանապետաց, որոց ամենեցուն ընդ մանաւոր հոգաբարձուի շինութեանս տացէ Տէր զուարճանալ յերկնաւոր եկեղեցին ընդ անմահից հրեշտակաց։ Յամի Տեառն 1830 Սեպտեմբեր 27։»

ՍԿԻՒՏԱՐ (ԵԷՆԻ ՄԱՀԱԼԼԷ)

33. Ս. Կարապետ

Վանեցի Զաքարիա վարդապետ շինած է այս նշանաւոր եկեղեցին ԺԷ. դարուն եւ Յովհաննէս Կոլոտ Պատրիարք նորոգած է զայն 1727ին։ (Ս. Կարապետի դիմացը կառուցուած է նոյն ատենները Ս. Երուսաղէմի Պոլիս գտնուող միաբաններուն համար վանք մը։ Երուսաղէմի Պատրիարք Գրիգոր Շղթայակիր երբ Պոլիս եկաւ 1736ին, այս վանքին մէջ նոր սենեակներ շինել տուաւ։ Այս վանքին տեղին վրայ շինուեցաւ յետոյ Ճեմարանը)։ 1844ին նորոգուած, 1887ին այրած եւ 1888ին վերստին նորոգուած է Ս. Կարապետ եկեղեցին, Ունճեան եղբայրներուն ծախքով, ինչպէս կ'երեւայ սա արձանագրութենէն.

« Տաճար Աստուծոյ յանուն Սրբոյ Կարապետին
Նորոգեալ ի Պատրիարքութեան Տեառն Աստուածատրոյ
Սրբազան Արքեպիսկոպոսի, 1844 Օգոստ. 6։»

« Եկայք կերայք ի հացէ իմմէ եւ արբէք զգինի իմ
«Զոր խառնեցի ձեզ։
« Որ գայ առ իս ո՛չ քաղցիցէ եւ որ հաւատայ յիս
«Մի՛ երբէք ծարաւեսցի։ »

« Տաճարս Աստուածային յանուն Սրբոյն Կարապետի՝ հրկիզաւ յամին 1887 յՕգոստոսի 2 եւ վերանորոգեալ պայծառացաւ յամին 1888 ի Յունիսի 12 ի Հայրապետութեան ամենայն Հայոց Տ. Տ. Մակարայ Ս. Կաթուղիկոսի եւ ի Պատրիարքութեան Կ. Պոլսոյ Տ. Յարութիւն Ս. Արքեպիսկոպոսի,

արդեամբ եւ ծախիւք Աստուածասէր Ունճեան Մաթուս եւ Աբիկ հարազատաց ի յիշատակ հոգելոյս ծնողաց իւրեանց Կարապետի եւ Թագուհւոյ Ունճեանց. ՌՅԼԶ.»

Գ Ա Տ Ը Գ Ի Ւ Ղ

34. Ս. Թագաւոր

Առաջին անգամ 1814ին կը գտնենք այս եկեղեցւոյն յիշատակութիւնը։ Այդ տարին «Նորոգ կը շինուի» այս եկեղեցին եւ փառաւոր հանդէսով կ՚օծուի Յուլիս 4ին, Աբրահամ Պատրիարքի օրով։ Յետոյ 1858ին հիմէն կը կառուցուի նորէն, ինչպէս կ՚երեւայ հետեւեալ արձանագրութենէն.

«Ողորմութեամբն Աստուծոյ ի հիմանէ կառուցաւ Սուրբ Թագաւորի Տաճարս արդեամբք Մեծապատիւ մահտեսի Կարապետ աղայի Մուրատեան Կարնեցւոյ ի յաւերժական յիշատակ Ազնուական իւրոյ Ազգատոհմին։ Ի Հայրապետութեան Տ. Տ. Մատթէոսի Սրբազնագոյն Կաթողիկոսի ամենայն Հայոց եւ ի Պատրիարքութեան կոստանդնուպոլսոյ Տեառն Յակոբայ Սրբազան Արքեպիսկոպոսի, յամի Տեառն 1858 Սեպտ. 30։»

Գ Ա Ր Թ Ա Լ

35. Ս. Նշան

Գարթալի Ս. Նշան եկեղեցին դարուս սկիզբները խարխուլ վիճակի մէջ ըլլալով Պէզճեան ամիրա կառուցած է զայն իր ծախքով։ 1857ին նորէն կը կառուցուի այս տաճարը, որուն դրան վրայ հետեւեալը գրուած է.

«Ողորմութեամբն Աստուծոյ կառուցաւ տաճարս Ս. Նշանի արդեամբք ազգիս Հայոց եւ առատանուէր օժանդակութեամբ Քրիստոսասէր հարազատաց Նորատունկեան Սիմոնի, Յակոբայ եւ Մահտեսի Գրիգորի, ի Պատրիարքութեան Տ. Յակոբայ Ս. Արքեպիսկոպոսի յամի Տեառն 1857 Սեպտ. 1։»

ԱԼԷՄ ՏԱՂԻ

36. Ս. Նշան

Ահաւասիկ այս եկեղեցւոյն արձանագրութիւնը.

«Նորոգեցաւ ի հիմանց հրաշագործ եկեղեցիս Սուրբ Նշանի արդեամբք ազգիս Հայոց ի Պատրիարքութեան Տեառն Ստեփաննոսի Սրբազան Արքեպիսկոպոսի. 1835 *Յունիս* 15։»

ԳԸՆԱԼԸ ԿՂՋԻ

37. Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ

1855 *Յուլիս* 8*ին տեղի ունեցաւ այս եկեղեցւոյն հիմերուն օծման հանդէսը եւ* 1857 *Սեպտեմբեր* 22*ին ալ եկեղեցւոյն օծումը, զոր կատարեց Յակոբ Պատրիարք։ Ահա՛ արձանագրութիւնը.*

«Կառուցաւ Սուրբ Եկեղեցիս յանուն Սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին, ի Պատրիարքութեան Կ. Պոլսոյ Տեառն Յակոբայ Արքեպիսկոպոսի, յամի Տեառն 1857 *Սեպտ.* 22։»

ԱՅ ՍԹԷՖԱՆՕ

39. Ս. Ստեփաննոս

Այս եկեղեցին կառուցած է Վառօդապետ Սիմօն ամիրա Տատեան 1826*ին. յետոյ իր որդին Տատեան Պօղոս պէյ նորէն շինած է զայն* 1845*ին։ Օծումը տեղի ունեցած է* 1844 *Յունիս* 13*ին, Աստուածատուր Պատրիարքի օրով։ Ահաւասիկ ինչ որ գրուած է եկեղեցւոյն դրան վրայ.*

«Ողորմութեամբ Տեառն Աստուծոյ կառուցաւ տաճարս յանուն Սրբոյն Ստեփաննոսի Նախավկայի, յատուկ ջանիւք եւ արդեամբք հանգուցեալ Սիմօնի Աղաքէլի Տատեան, յամի Տեառն 1826*, զոր վերստին նորոգ շինութեամբ ի հիմանէ պայծառացոյց նորին բարեժառանգ եւ մեծահաւատ ազգասէր որդի արքունի Վառօդապետ Պօղոս Սիմօն Տատեան ի յիշատակ իւր եւ նախնեաց իւրոց յամի Տեառն* 1843։»

ՄԱՔՐԻ ԳԻՒՂ

38. Ս. Աստուածածին

Ահաւասիկ արձանագրութիւնը .

«Կառուցաւ յանուն Ծնունդ Ս. Աստուածածնայ եկեղեցիս արդեամբ Տառեան Ազնուազարմ Յովհաննէս պէյի, յամի Տեառն 1844 *Ապրիլ* 7 .»

ԱԶԱՏԼԸ

40. Ս. Աստուածածին

Այս եկեղեցւոյն հիմնարկութիւնը տեղի ունեցած է 1835 *Յուլիս* 28 *ին, Ստեփաննոս «Աղաւնի» Պատրիարքին օրով. Յովհաննէս ամիրա Տառեան ի յիշատակ իր հօրը՝ Տառ Առաքէլ ամիրային, տուաւ շինութեան բոլոր ծախքերը. Օծումը կատարուած է* 1837 *Ապրիլ* 25 *ին.*

ԳԱԶԼԸ ՉԷՇՄԷ, ԵԷՏԻ ԳՈՒԼԷԷ ԴՈՒՐՍ (ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ)

41. Ս. Փրկիչ

Ազգ. Հիւանդանոցին հետ շինուեցաւ այս փայտաշէն եկեղեցին ալ, 1832—33 *ին. Արձանագրութիւն չունի.*

ՉԷՅԹԻՆ ՊՈՒՐՆՈՒ

42. Ս. Յակոբ

Այս մատուռը շինուած է Ս. Յակոբայ վանքին մէջ, 1832*ին, Ազգ. Հիւանդանոցէն հինգ վայրկեան հեռու. Հիւանդանոցի* 1848—52 *ի Հոգաբարձութեան միջոցին այս մատուռը ընդարձակեց Տառեան Պօղոս պէյ, իր աներձագին՝ Գափամաճեան Անտոն աղայի ձեռքով. Պալեան Կարապետ ամիրա նորոգեց եւ զարդարեց զայն* 1859 *ին. Արձանագրութիւն չունի.*

ԱՐՄԱՇՈՒ

Դ Պ Ր Ե Վ Ա Ն Ք Ը

Արմաշու Չարխափան Ս. Աստուածածին վանքին առաջին հիմնարկութիւնը թէպէտ հաստատուն արձանագրութեամբ վկայուած չէ, այլ աւանդութեանց և հնացեալ յիշատակաց ուսումնասիրութեամբ կը ցուցուի թէ եղած է 1611 *թուին, Սուլթան Ահմէտ Ա. Ինքնակալին կայսրութեան ատեն, եւ Դաւիթ Վաղարշապատցի կաթողիկոսին եւ Գրիգոր Կեսարացի Պատրիարքին ժամանակ։*

1. ԹԱԴԷՈՍ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ, *Նուիրակն Ս. Էջմիածնի եղած է Արմաշու վանքին հիմնադիրը եւ Արմաշու վիճակին առաջին առաջնորդը, իրեն ներքեւ ունենալով Նիկոմիդիա, Ատաբազար, Կեյվէ, Բազար, Սէօլէօզ, Կիւրլէ, Պանտրմա, Պալըքէսէր, Քիրմասթի եւ Պիղա իրենց թեմերով։ Արմաշու վանքը եղած է միանգամայն ուխտատեղի բոլոր հայ հաւատացելոց Կոստանդնուպոլսոյ, Ադրիանուպոլսոյ, Փիլիպպուպոլսոյ, Պրուսայի, Զմիւռնիոյ, Պլէճիկի, Կուտինայի, Գաղատիոյ, եւ Իկոնիոյ նահանգներուն։*

2. *Հիմնադրէն ետքը իբր* 60—70 *տարի առաջնորդի անուն չեմք գտներ, այլ* 1661 *Մայիս* 23*ին Քէօմիւրճեան Երեմիա չէլէպիի ձեռօք գրուած յիշատակարան մը կը վկայէ թէ Արմաշու Չարխափանի վանքը արդէն նշանաւոր ուխտատեղի մը եղած էր եւ սեփական միաբանութիւն ունէր։*

3. ՄԱՐԿՈՍ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՊԱՐՈՆՏԷՐ, *եօթնեւտասներորդ դարուն վերջերը երկարատեւ պաշտօնավարութիւն ունեցաւ։*

4. ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԱՍՏՈՒԱԾԱՐԱՆ, *ութեւտասնե-րորդ դարուն սկիզբը* 25 *տարւոյ չափ պաշտօնավարեց եւ* 1720*ին Զարխափանին տաճարը նորոգեց։*

5. ԱՆՏՈՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԱՐՄԱՇԵՑԻ *եւ Արմաշու միաբան մի-ջոց մը պաշտօն վարեց, այլ* 1741*ին անկարութեան պատճա-ռով պաշտօնէ հանուեցաւ։*

6. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԿՐԵՏԱՑԻ, 1741*էն սկսելով* 10 *տարւոյ չափ պաշտօնավարեց, վանքին մէջ իբր փոխա-նորդ պահելով Արմաշեցի Անտոն վարդապետը։*

7. ԱԹԱՆԱՍ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼՍԵՑԻ, 1752*ին պաշ-տօնի անցաւ եւ մնաց մինչեւ իւր մահը ի* 1766*։ Նշանաւոր նորոգութիւններ կատարեց Վանքին մէջ եւ շինեց մեծ աղբիւրը որ ցարդ կը մնայ։*

8. ԱՒԵՏԻՔ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ, 1766*էն* 1780 *պաշտօն վարեց, եւ իւր օրով* 1771 *Փետրուար* 6*ին վախճանեցաւ Արմաշեցի Անտոն վարդապետը։*

9. ՊԵՏՐՈՍ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՂԱՓԱՆՑԻ, *ծանօթ երգաբանը, պաշ-տօնի կոչուեցաւ իւր խոր ծերութեան մէջ ի* 1780, *եւ թէպէտ Պատրիարքարանն ուզեց յետոյ փոխադրել զնա ի Պանտըրմա, որ Արմաշէ նոր զատուած էր, այլ չուզեց երթալ եւ իւր ձեռ-նասուն Յովակիմ եպիսկոպոսի ձեռօք կառավարուեցան վանքն ու վիճակը մինչեւ իւր մահը* 1784 *Մարտ* 20*ին։ Այս միջոցին շինուեցան Նիկոմիդիոյ Առաջնորդարանը եւ Նուիրակատունը որ այսօր օրիորդաց վարժարան եղած է։*

---

10. ԲԱՐԹՈՂԻՄԷՈՍ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆ, *Կոստան-դնուպոլսեցի, Կաղզուանցի Զաքարիա Պատրիարքի ձեռնա-սուն, անմիջապէս Արմաշու եւ Նիկոմիդիոյ առաջնորդ ընտ-րուեցաւ, այլ միայն* 1786*ին Յովակիմ եպիսկոպոսը հեռացնել տալով պաշտօնի կրցաւ ձեռնարկել։ Աստի կը սկսի Արմաշու*

համար նոր շրջան մը կանոնաւոր միաբանութեան եւ ուսումնարանի հաստատութեամբ։ Տաճարն ի հիմանէ նորոգուեցաւ եւ վանքը նորէն շինուեցաւ ընդարձակ եւ հոյակապ, ինչպէս նաեւ վանական նոր աշակերտութիւն մը սկսաւ Զաքարիա Պատրիարքի հովանաւորութեամբ եւ Բարթողիմէոս առաջնորդի աշխատութեամբ։ Շինութիւնք եւ հաստատութիւնք հազիւ 1797 ին վերջացան, այլ եօթը տարի ետքը 1804 ին վանքն ու եկեղեցին, ուսումնարանն ու մատենադարանն պէտք ունեցան նորոգութեան, եւ Բարթողիմէոս արքեպիսկոպոս հինգ տարի եւս վշտալից եւ տառապագին կեանքէ ետքը վախճանեցաւ ի Նիկոմիդիա 1809 Մարտ 25 աւագ հինգշաբթի օր, 60 տարեկան, եւ թաղուեցաւ եկեղեցւոյ բակը։

11. ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԽԻԴՈԿԻԱՑԻ, 1809 Մայիս 16 ին անուանուեցաւ, այլ առանց իրիք արդիւնաւորութեան միւս տարին հրաժարեցաւ եւ Պրուսայու առաջնորդութեան անցաւ։

12. ՊՕՂՈՍ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՂԱՐԱԽՕՋԵԱՆ, Տէրէվէնքցի, Զաքարիա Պատրիարքի ձեռնասուն, եւ Արմաշու երկրորդ շրջանին իրապէս հիմնադիր ճանչցուած, Բարթողիմէոսի աշխատութեանց բոլորովին անհետանալէն ետքը։ 1787 էն Պրուսայու առաջնորդութիւնը կը վարէր, եւ 1810 Յուլիսին փոխանակեց զայն Կարապետ եպիսկոպոսի հետ, եւ Արմաշու եւ Նիկոմիդիոյ առաջնորդութիւնը առանձնեց, բայց 1811 տարւոյ վերջերը Կարապետ Պրուսայէ ալ մեկնեցաւ, եւ բացառիկ կարգադրութեամբ Ղարախօջեանն Պրուսայի ալ առաջնորդ եղաւ Արմաշն ու Նիկոմիդիան պահելով։ Պաշտօնի անցնելէն 10 տարի յետոյ ստացաւ վերաշինութեան հրովարտակը 1820 Մարտին, եւ չորս ամսուան մէջ վերաշինեց եկեղեցին, եւ միւս տարին վանքը նորոգեց եւ ուսումնարանն ալ բացաւ, եւ շարունակ վանուց զարգացումը աճեցուց։ Վախճանեցաւ յԱրմաշ 74 տարեկան ի 6 Օգոստոսի 1825 եւ թաղուեցաւ Զարխափանի պատկերին առջեւ։

13. ՍՏԵՓԱՆՈՍ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՋԱՔԱՐԵԱՆ, ԱՂԱՒՆԻ մականուամբ աւելի ծանօթ, Պրուսացի, եւ Ղարախօջեանի երից-

գոյն եւ սիրելագոյն ձեռնասունը, որուն շարունակ գործակիցն էր եղած, եւ միայն երկու տարի առաջ Պանդարմայի եւ Զմիւռնիոյ առաջնորդութեանց էր գացած, յաջորդեց անմիջապէս 1825 Սեպտեմբերին Արմաշու եւ Նիկոմիդիոյ առաջնորդութեան մէջ. մինչ Պրուսայի առաջնորդութիւնն տրուեցաւ միւս ձեռնասուն Ծերոնեան Պետրոս եպիսկոպոսին։ Աղաւնին ուսումնարանի զարգացման ջանքերը կրկնապատկեց, ի նորոյ շինեց վանքին փառաւոր Առաջնորդարանը եւ Միաբանութեան թաղը եւ հիւսիսային հիւրանոցը՝ որք ցարդ կը մնան, նախկին ուսումնարանը եւ մնացեալ հիւրանոցները որք 1888ի հրդեհին այրեցան, ջրաղացն նոր թումբով եւ առուով, եկեղեցւոյ խաչկալներն ու վարդերը, վճարելով նաեւ Ղարախօշեանի շինութիւններէ մնացած պարտքերը։ Առանց իւր հաստատուն պաշտօնը թողլու երկու անգամ Կոստանդնուպոլսոյ Պատրիարք եղաւ, առաջ ութը տարի 1831 է 1839 եւ յետոյ տարի մը եւս 1840 է 1841. Վանքին մէջ իւր փոխանորդները եղան Թաքթաքեան Պօղոս վարդապետ յետոյ եպիսկոպոս, Սինանեան Յակոբ վարդապետ եւ Մաղաքեան Ստեփան վարդապետ։ Պատրիարքութենէ ելնելէն յետոյ նոր զարկ տուաւ վանական վարժարանին, այլ մահուանէ հինգ տարի առաջ տկարութեան պատճառաւ գրեթէ գործէ քաշուեցաւ։ Վախճանեցաւ ի 6 Ապրիլ 1853, 76 տարեկան, եւ թաղուեցաւ Նիկոմիդիոյ եկեղեցւոյ բակը։

14. ՄԱՏԹԷՈՍ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՉՈՒԽԱՃԵԱՆ, Կոստանդնուպոլսեցի. որ 1844 է 1848 պատրիարքութիւն էր վարած, Նիկոմիդիոյ եւ Արմաշու առաջնորդ ընտրուեցաւ 1853 Մայիս 11ին Արմաշու միաբանութենէ չլինելով։ Բայց իւր առաջնորդութիւնը կարճ եղաւ եւ արդիւնք ալ չունեցաւ, զի ոչ միայն պարագայք դժուարին էին, այլ եւ վանքէն հեռու մնաց, եւ 1854 Նոյեմբեր 9ին Կ. Պոլիս դարձաւ եւ հրաժարական տուաւ, որ Դեկտեմբեր 14ին ընդունուեցաւ։ Քանի մը տարի ետքը 1858ին Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս ընտրուեցաւ եւ 1865 Օգոստոս 22ին վախճանեցաւ ի Ս. Էջմիածին։

15. ՊՕՂՈՍ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԹԱՔԹԱՔԵԱՆ, *Պրուսացի, Ղարախօչեանի ձեռնասուն, Զմիւռնիոյ առաջնորդ եղած ատեն Արմաշու եւ Նիկոմիդիոյ առաջնորդ ընտրուեցաւ նախորդին հրաժարականին ընդունուելուն օրը, եւ հրովարտակ առնուեցաւ, բայց ինքը միջոց մը վարանելէն ետքը պաշտօնը չընդունեցաւ, եւ ընտրութիւնը ապարդիւն մնաց։ Սակայն Թաքթաքեան կանուխէն յոյժ արդիւնաւոր եղած էր վանքին համար,* 1823 *է* 1831 *իբրեւ փոխանորդ Ղարախօչեանի եւ Աղաւնիի եւ* 1841 *է* 1844 *դարձեալ իբրեւ փոխանորդ Աղաւնիի. եւ յետոյ ալ միշտ, մանաւանդ* 1863 *է* 1869 *իւր պատրիարքութեան ժամանակ, պաշտպան լինելով վանքին շահերուն։ Վախճանեցաւ ի Զմիւռնիա* 1874 *ին,* 75 *տարեկան։*

16. ՍՏԵՓԱՆՈՍ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՄԱՂԱՔԵԱՆ, *Ատաբազարցի, Աղաւնիի ձեռնասունը,* 1855 *Յունուար* 27 *ին տեղապահ անուանուեցաւ տակաւին վարդապետ եղած ատեն,* 1856 *Սեպտեմբեր* 6 *ին բուն առաջնորդ եղաւ, եւ* 1860 *Յունիս* 2 *ին եպիսկոպոս ձեռնադրուեցաւ։ Վերջին տարիներու մէջ խանգարուած վանքը վերստին ծաղկեցաւ Մաղաքեանի ջանիւք, կարեւոր նորոգութիւններ եղան, եւ մանաւանդ ուսումնարանի զարգացման մտադրութիւն եւ աշխատանք չպակսեցան։ Ազգային խնդիրներու համար կազմուած յանձնաժողովոյն նախագահ անուանուելով* 1861 *Հոկտեմբեր* 18 *ին Կ. Պոլիս հասաւ, բայց երեք օր ետքը Պատրիարքութեան տեղապահ ընտրուեցաւ, եւ այդ պաշտօնը վարեց երկու տարի մինչեւ* 1863 *Հոկտեմբեր* 15, *եւ ազգային կանոնադրութեան պետական հաստատութիւնը ընդունեցաւ եւ նախագահեց նոր Պատրիարքի ընտրութեան, որ եղաւ վերոյիշեալ Թաքթաքեան Պօղոս Արքեպիսկոպոս։ Տեղապահութենէն ետքը երկու տարի եւս պաշտօնավարեց եւ Արմաշու վանքին զարգացման նոր ձեռնարկներու գլուխ եղաւ, ինչպէս են ուսումնարանի նոր ծրագիր, տպարանի բացում, Յոյս անունով գրական հանդէսի հրատարակութիւն, եւ հողային ստացութեանց եւ հասութից աճումն։ Զարխափանի տաճարը* 1820 *ին*

հապճեպ շինուած լինելուն վտանգուած էր, Մաղաքեան զայն քակեց նոր եւ փառաւոր շինելու համար, այլ այդ ձեռնարկը անկատար մնաց, զի համաճարակ քօլէրա ախտէն վարակուելով վախճանեցաւ ի Պարտիզակ 1865 Օգոստոս 29ին, 62 տարեկան եւ թաղեցաւ անդէն։

---

17. ԵՓՐԵՄ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ՀԱՎԼՈՒՃԵԱՆ, Պրուսացի, Ղարախօչեանէ սարկաւագ ձեռնադրուած, եւ Մաղաքեանի փոխանորդ, յաջորդեց միւս տարին 1866 Մայիսին Միաբանութեան ընտրութեամբ լոկ վանահայրական պաշտօնին մէջ. որովհետեւ Միաբանութեան առաջարկութեամբ եւ Թաքթաքեան Պատրիարքի հաւանութեամբ Արմաշու վանքը՝ Նիկոմիդիոյ վիճակէն զատուեցաւ, իբր թեմ պահելով միայն Արմաշ եւ Խասկալ գիւղերը։ Աստի կը սկսի Արմաշու վանքին երրորդ եւ նոր շրջանը, վիճակային խնդիրներէն ազատելով լոկ ուսումնական եւ կրթական զարգացման ծառայելու համար։ Այդ նպատակին գործիչներն էին Ալեքսանեան Գէորգ եւ Աշըքեան Խորէն վարդապետները, որոց քաջալերիչ եւ հովանաւոր էր Եփրեմ վանահայրը։ Այլ սա արդէն տկարացեալ լինելով, դեռ եպիսկոպոսական ձեռնադրութիւն չստացած վախճանեցաւ յԱրմաշ 1868 Յուլիսին, 66 տարեկան։

18. ԳԷՈՐԳ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԱԼԵՔՍԱՆԵԱՆ, Զէնկիլէրցի, Մաղաքեանի ձեռնասուն, վանահայր ընտրուեցաւ Միաբանութեան քուէով 1868 Օգոստոսին, տակաւին վարդապետ եղած ատեն, եւ 1869 Սեպտեմբերին եպիսկոպոս ձեռնադրուեցաւ։ Իւր օրով Արմաշու վանքը ծաղկեալ վիճակ մը ստացաւ, բարեկարգեցաւ ժառանգաւորաց վարժարանը, խորհուեցաւ գիշերօթիկ վարժարանի մը բացումը, եւ նոր Տաճարին շինութիւնը ամենայն փութով յառաջ տարուեցաւ։ Դժբաղդաբար Ալեքսանեան վանահայրը հիւծական ախտէ բռնուելով հազիւ իւր վերջին օրերուն մէջ տաճարն օծեց եւ կանխեց իւր ձեռնասունները ձեռնադրել եւ վախճանեցաւ 1872 Նոյեմբեր 28ին, 38 տարեկան եւ թաղուեցաւ տաճարին մօտ։

19. ԽՈՐԷՆ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԱՇԸԳԵԱՆ, *Քէրէմէթցի, Մաղաքեանի ձեռնասուն, վանահայր ընտրուեցաւ Միաբանութեան քուէով* 1872 *Օգոստոսին դեռ վարդապետ եղած ատեն, եւ* 1873 *Ապրիլին եպիսկոպոս ձեռնադրուեցաւ։ Ինքն աշխատեցաւ պահպանել եւ լրացնել եւ կատարելագործել այն ամէն բարեկարգութիւններն ու ծրագիրները, որք իր նախորդին օրով սկսան, եւ որոց ինքն գործակից էր եղած։* 1873*ին Ս. Ղեւոնդեանց տօնին Ս. Ղեւոնդեանց գիշերօթիկ վարժարանը բացուեցաւ, եւ քանի մը տարի ամենայն ինչ փայլուն կերպով յառաջացաւ։ Այլ* 1878*ի ելեւմտական տագնապներ, ինչպէս եւ նախընթաց ձեռնարկներէ մնացած պարտքեր, վանական գործոց ընթացքը խանգարեցին, Հանդէսի հրատարակութիւնը դադրեցաւ, գիշերօթիկ վարժարանը փակուեցաւ, ժառանգաւորաց վարժարանը ամփոփուեցաւ եւ միաբանութիւնն ալ մասամբ ցրուեցաւ։ Ի լրումն աղէտից* 1888 *Սեպտեմբեր* 27*ին հրդեհ մըն ալ Արմաշու գիւղին մէկ մասին հետ վանքին գրեթէ կէսը այրեց եւ ոչնչացուց, բայց երկու օր ետքը Սեպտեմբեր* 29*ին Աշըգեան վանահայր Կ. Պոլսոյ Պատրիարք ընտրուեցաւ, եւ Հոկտեմբեր* 17*ին Կ. Պոլիս հասնելով պաշտօնի գլուխը անցաւ, եւ առանձինն կերպով իր հոգածութեանց առարկայ ըրաւ Արմաշու վանքը։*

---

20. ՄԱՂԱՔԻԱ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՕՐՄԱՆԵԱՆ, *Կոստանդնուպոլսեցի, տարի մը ետքը առանձնեց Արմաշու վանահայրական պաշտօնը։ Խորէն արքեպիսկոպոսի պատրիարքութեան առաջին տարին որոշուեցաւ եկեղեցական վարժարան մը բանալ, եւ առ այս պատրաստական Յանձնաժողով մը կազմուեցաւ, որ յետոյ հաստատուն Խնամակալութեան փոխուեցաւ. եւ յետ քննութեանց եւ նախապատրաստութեանց յաջողեցաւ բանալ եկեղեցական վարժարանը Արմաշու վանքին մէջ, որ այս առթիւ* ԴՊՐԵՎԱՆՔ *անունն ալ առաւ, եւ աստի սկսաւ Արմաշու համար չորրորդ եւ նոր շրջան մը։ Օրմանեան եպիսկոպոս*

1888 Դեկտեմբերին Յանձնաժողովին Նախագահ անուանուեցաւ, 1889 Յունիսին Դպրեվանքին վերատեսուչ ընտրուեցաւ, եւ Սեպտեմբերին վանահայրական եւ վերատեսչական պաշտօնները ստանձնեց, եւ Սեպտեմբեր 18 ին Դպրեվանուց բացումը կատարուեցաւ։ Արմաշու Դպրեվանքը սկսաւ հետզհետէ պայծառանալ, վանքին նշանաւոր նորոգութիւններէն զատ, տաճարն ալ ներսէն եւ դուրսէն վայելչապէս նորոգուեցաւ եւ զանգակատուն աւելցաւ, ընդարձակ քարուկիր ուսումնարան մը կառուցուեցաւ. երեքյարկանի հիւրանոց մը, հիւրանոցի եւ շերամատան յարմար ընդարձակ շէնք մը, փուռ մը եւ կատարելագործեալ ջրաղաց մը նորէն շինուեցան, ջրուղին երկաթեայ խողովակներով նորուեցաւ, նոր թթաստաններ անկուեցան եւ շերամասերմի պատրաստութեան ընդարձակ գործ բացուեցաւ։ Վանական բարեկարգութեան եւ ուսումնական զարգացման մեծ զարկ տրուեցաւ, եւ եկեղեցական բարձրագոյն ուսմանց ծրագրով եւ եօթնամեայ շրջանով 1889 է 1896 երկու դասարաններ աւարտեցին։ 1896 Նոյեմբերին Օրմանեան Սրբազան Կ. Պոլսոյ Պատրիարք ընտրուեցաւ, եւ Դպրեվանուց շարունակութիւնը եւ զարգացումը ապահովելու աշխատեցաւ։

21. ԵՂԻՇԷ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԴՈՒՐԵԱՆ, Կոստանդնուպոլսեցի, որ 1890 է սկսելով Նախորդին գործակիցն էր եղած, անմիջապէս նորա յաջորդն եղաւ, դեռ վարդապետ ըլլալով, եւ 1898 Հոկտեմբերին եպիսկոպոս ձեռնադրուեցաւ։ Դպրեվանքին վանական եւ ուսումնական բարեկարգ ընթացքը կատարելապէս կը շարունակէ մինչեւ ցայսօր, եւ Խնամակալութիւն եւ վերատեսուչ Դուրեան Սրբազան կաշխատին եւս քան զեւս արդիւնաշատ ընել զայն։ Իբրեւ յատուկ ձեռնարկ կրնամք յաւելուլ որբոց եւ քահանայացուաց կրթութեան համար Դպրեվանքի կողմէ տրուած մասնաւոր խնամքը։

ԱՐՄԱՇՈՒ ԴՊՐԵՎԱՆՔԸ Կոստանդնուպոլսոյ Պատրիարքութեան անունը կը կրէ, եւ անոր հետ ներքին կերպով կապուած է։ Պատրիարքն իբր Միաբանութեան «գլուխ նկատուելուն, տեղական վանահայրը Փոխ-Վանահայր կը կոչուի։ Պատրիարքին նախագահութեամբ եւ վերատեսչին եւ երկու եկեղեցականաց եւ հինգ աշխարհականաց անդամակցութեամբ կազմուած Խնամակալութիւն մը Դպրեվանքի վարչութեան եւ մատակարարութեան կը հսկէ։

Դպրեվանքին նպատակն է եկեղեցականութեան փափաք ունեցող երիտասարդները սոյն կոչման համար կրթել եւ պատրաստել։ Ընդունուելու համար գոնէ 18 տարեկան ըլլալու է։ Աշակերտք առաջին տարւոյ վերջը դպիր, երրորդ տարւոյ վերջը սարկաւագ, իսկ վեցերորդ տարւոյ վերջը աբեղայ կը ձեռնադրուին։ Ուսմանց ընթացքը վեց տարի է, եւ եօթներորդ տարին փորձութեանց համար սահմանուած է, յորմէ հետէ կըրնան պաշտօնի կոչուիլ։

Անոնք որ կուսակրօն եկեղեցականութեան յօժարութիւն չեն ունենար, ազատ են մեկնիլ. եւ վերատեսչութիւնն ալ կարձակէ անոնք որ բարոյական կամ ուսումնական տեսակէտէն կատարեալ ընդունակութիւն չեն ցուցներ։ Երրորդ տարին լրացնելով մեկնողներէ քահանայութեան եւ նախակրթարանաց վարժապետութեան բաւական ըլլալու չափ ուսում ստացած կը լինին։

Ուսումնարանին տեսչական եւ ուսուցչական պաշտօնները կը վարեն վերատեսուչն եւ ուրիշ վարդապետներ, աշխարհական ուսուցիչներ ալ կը գործածուին, որոց մէջ միշտ կը գըտնուին կարող տաճկարան մը եւ գաղղիացի մը։

Ծրագիրը կը պարունակէ առաջին երեք տարիներու մէջ երկրորդական ուսմանց ամբողջ դասերը, լեզուաց եւ պատմութեանց, բնական գիտութեանց եւ ուսողութեանց ճիւղերով, եւ յատուկ մտադրութեամբ եկեղեցական եւ կրօնական եւ աստուածաշնչական հմտութեանց։ Վերջին երեք տարիներու ծրագիրը կը պարունակէ լեզուաց մէջ կատարելագործութիւն, կրօնից պատմութիւն, մատենագրական ընթացք ըն-

դարձակօրէն, տրամաբանութիւն եւ փիլիսոփայութիւն, եւ աստուածաբանական գիտութիւններ՝ ներածական եւ պատմական, ծիսական եւ դաւանական, քննադատական եւ քարոզչական ճիւղերով.

Դպրեվանուց շրջանաւարտները իրենց ընթացքը կը փակեն քննական երկասիրութեամբ մը, եւ ազգային եւ եկեղեցական դպրութեանց եւ գիտութեանց վկայեալ մասնագէտի իրաւունք կը ստանան.

Դպրեվանուց եկամուտները կը կազմեն հողային արտադրութիւնք, չերամասերմի հասոյթ, ուխտաւորութեանց արդիւնք, եւ յատուկ բարերարութիւնք՝ որք եղած են մանաւանդ շինութեանց համար. Խնամակալութիւնն, եւ ի գլխոց Խնամակալութեան բազմերախտ Ոսնճեան Աբիկ էֆէնտին, փութացած է միշտ Դպրեվանուց հասոյթներուն պակասը լրացնելով, անոր կանոնաւոր ընթացքը երաշխաւորել. Առաջին տարիներուն մէջ Գարակէօմրիւկի եկեղեցիէն ալ մաս մը արդիւնք կը հայթայթուէր, որ քանի տարիներէ ի վեր բոլորովին դադրած է.

ԴՊՐԵՎԱՆՈՒՑ ՍԱՆԵՐԷՆ կուսակրօն եկեղեցականութեան մտնողներն եղած են ցարդ.

1. Տ. Բաբգէն Ծ. Վ. Կիւլէսէրեան, Այնթապցի. Տեղապահ Մշոյ.
2. Տ. Խոսրով Ծ. Վ. Պէհրիկեան, Զարացի. Տեղապահ Տրապիզոնի.
3. Տ. Զաւէն Ծ. Վ. Տէր Եղիայեան, Պաղտատցի. Տեղապահ Կարնոյ.
4. Տ. Մուշեղ Ծ. Վ. Սերոբեան, Ադանպէկցի. Առաջնորդ Արաբկիրի.
5. Տ. Սմբատ Ծ. Վ. Սաատէթեան, Ատաբազարցի. Տեղապահ Շապին Գարահիսարի.

6. Տ. Աղան Ծ. Վ. Համամեան, Ապուչեխցի։ Տեսուչ ուսումնարանի Դպրեվանուց։
7. Տ. Մաշթոց Վ. Փափազեան, Վանեցի։ Թեմական հովիւ Պոսթընի։
8. Տ. Թաթուլ Վ. Դուրեան, Կոստանդնուպոլսեցի։ Տեղապահ Պանտրմա-Պալըքէսէրի։
9. Տ. Փառէն Վ. Մելքոնեան, Կլայեցի։ Տեղապահ Սղերդի։
10. Տ. Վահրիճ Վ. Շահլամեան, Կիւմիւշխանացի։ Օգնական առաջնորդութեան Վանայ։
11. Տ. Թորգոմ Վ. Պիլիճեան, Պարտիզակցի։ Փոխտեսուչ ուսումնարանի Դպրեվանուց։
12. Տ. Գնէլ Վ. Գալէմքեարեան, Կ. Պոլսեցի։ Տեղապահ Ճանիկու։
13. Տ. Տիրայր Վ. Մարգարեան, Կ. Պոլսեցի։ Փոխտեսուչ որբոց դասարանի Դպրեվանուց։
14. Տիր. Խաչատուր Սրկ. Նարոյեան, Մշեցի։
15. Տիր. Քերովբէ Սրկ. Օտապաշեան, Սեբաստացի։
16. Տիր. Տիգրան Սրկ. Գոնտոլեան։ Մարսուանցի։
17. Տիր. Յովհան Սրկ. Փէրտահճեան, Ամասիացի։
18. Տիր. Եփրեմ Սրկ. Գալէնտէրեան, Եէնիճեցի։
19. Տիր. Բարունակ Սրկ. Եսայեան, Ասլանպէկցի։
20. Տիր. Գառնիկ Սրկ. Դուրեան, Կ. Պոլսեցի։
21. Տիր. Խաչիկ Սրկ. Խաչատուրեան, Տրապիզոնցի։

Դպրեվանուց աշակերտութեան մտնողներուն թիւը մինչեւ 1897 տարւոյ վերջը 80 է աւելի եղած է։ Ասոնցմէ մի մասը զանազան տկարութեանց եւ անյարմարութեանց համար ուսումնարանէ արձակուած է, մեծ մասն ալ երրորդ կամ չորրորդ տարին լրացնելէ ետքը կամովին մեկնած է, եւ այժմ թէ մայրաքաղաքիս եւ թէ գաւառաց մէջ ուսուցչութեան պաշտօն կը վարէ եւ հաւանաբար քահանայութիւն ալ կըն-

գունի, ինչպէս մէկ մը արդէն ձեռնադրուեցաւ։ Անցեալ Օգոստոսին տասն աշակերտներ չորրորդ տարւոյ ընթացքը վերջացնելով իրենց տեղերը մեկնեցան եւ ուսուցչութեան սկսան։

Այս տարւոյ աշակերտներուն թիւը 50 է. 32 ընծայացուներ սարկաւագներով մէկտեղ երկու դասարանի բաժնուած, եւ 18 պատրաստական դասարանի որբեր։

ՔԱՀԱՆԱՅԱՑՈՒՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ ալ յատուկ օգուտ մը կընծայէ Դպրեվանքը։ Ասոնք ձեռնադրութիւննին որոշուելէ յետոյ վեց ամիսէ մէկ տարի միջոցի չափ Դպրեվանքին մէջ կը մնան եւ հայերէն լեզուի եւ կրօնից եւ ծիսից մէջ կը զարգանան յատուկ դասերով եւ գործնական վարժերով։ Մինչեւ ցարդ քանի չափ քահանայացուներ այսպէս կրթուած են, եւ այս փորձը մեծապէս օգտակար եղած է։ Դպրեվանուց վարչութիւնը այդ գործը դիւրացնելու համար, ուտեստի եւ պահեստի եւ ուսման բոլոր ծախուց համար միայն հարիւր դահեկան ամսական վճարում սահմանած է, եւ փափաքելի էր որ բոլոր քահանայացուներ օգտուէին այդ կարգադրութենէն։

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ՀԱՅՈՑ

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԻՆ ՇՈՒՐՋԸ

ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԻ ԱՌՋԵՒ

ՆԱԽԱԴԱՏ ԱՏԵԱՆ. — *Պատրիարքարանի ձեռնհասութեան վերաբերեալ դատերը, որոնք գլխաւորաբար ամուսնական են, կամ ամուսնական կապէն յառաջ եկած նաֆագայի դատեր, Կ. Պոլսոյ մէջ ինչպէս գաւառները, կը քննուին Դատաստանական Խորհուրդներու կողմէ, որոնք կը վճռեն իբր Նախադատ ատեան.*

ԽՆԴՐԱԳԻՐ. — *Դատ բացողը պէտք է դիմէ յատուկ խընդրագրով. Այս խնդրագիրը կրնայ կառավարութեան կողմէ յանձնարարեալ արզուհալ մը ըլլալ, ինչպէս կրնայ Կ. Պոլսոյ մէջ Պատրիարքական փոխանորդին, կամ գաւառներու մէջ Առաջնորդին ուղղուիլ եւ անկէ մակագրուիլ.*

Խնդրագիրը պէտք է պարունակէ երկու կողմին անունը, մականունը, բնակութիւնը եւ հպատակութեանց ինչպէս նաեւ խնդրուած բանին ինչ ըլլալը եւ ի՛նչ արժէք ունենալը.

ՁԵՌՆՀԱՍՈՒԹԻՒՆ. — *Կինը կարող է իր ամուսնին դէմ դատ բանալ կա՛մ ընտանեկան բնակավայրին կա՛մ ամուսնին գըտնուած տեղւոյն Դատաստանական Խորհուրդին առջեւ. իսկ այրը պարտաւոր է դատ բանալ ընտանեկան բնակավայրին Դատաստանական Խորհուրդին առջեւ.*

ՓՈԽԱՆՈՐԴ. — *Երկու դատավարող կողմերը կրնան իրենց դատին պաշտպանութեան համար փոխանորդ կարգել. իսկ դատարանը, ուզած ժամանակ, կրնայ անձամբ հարցաքննել երկու կողմերը.*

ԿՈՉՆԱԳԻՐ. — Կոչնագիրները երկու օրինակ կը գրուին եւ Պատրիարքարանի կամ Առաջնորդարանի բարապանը անոնց մէկ օրինակը կը հաղորդէ դատի կոչուող անձին, Թաղական Խորհուրդներու եւ կամ՝ ի հարկին՝ մուխթարին ձեռամբ։

Տեղը յայտնի չեղող անձին ուղղուած կոչնագիրը լրագիրներու միջոցաւ կը հրատարակուի։

ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ. — Դատավարութիւնները դռնփակ կ'ըլլան. երկու կողմերու տաներէց քահանային ներկայութիւնը պարտաւորիչ է դատավարութեան ժամանակ։

Վկայութիւններ բերելու կամ պաշտօնական արձանագրութիւններէ ապացոյց ներկայացնելու համար պատկանեալ կողմին հարկ եղած պայմանաժամը կը տրուի. իսկ եթէ այդ արձանագրութիւնները՝ պէտք ըլլալով հանդերձ՝ երկու կողմէն մէկը չկարենայ ձեռք ձգել, Ատեանը ուղղակի հարկ եղած տեղէն պաշտօնագրով բերել կու տայ զանոնք։

Եթէ փորձ-քննիչներու քննութեամբ հասկցուելու կէտեր պատահին, անոնց կարծիքը կը հարցուի։

Երկու կողմը միանգամայն, կամ երկու կողմերէն մէկը կրնան գրաւորապէս պահանջել որ ժողովին այս ինչ անդամը իրենց դատաստանէն ձեռնպահ մնայ, զոր օրինակ եթէ երկու կողմերէն մէկուն հետ ազգականութիւն կամ մօտ խնամութիւն ունենայ, եւ կամ ուղղակի կամ անուղղակի նիւթական շահ ունենայ գործին մէջ, եւայլն, եւայլն։

Եթէ երկու կողմէն մէկուն կամ վկայի մը երդում ընել տալու հարկ տեսնուի, ո՛ր կէտերուն վրայ եւ ի՛նչ կերպով ըլլալիքը պէտք է կանխաւ որոշուի եւ բացայայտ կերպով գրի առնուելէ ետքը գործադրուի։

ՈՐՈՇՈՒՄ ԵՒ ՎՃՌԱԳԻՐ. — Որոշումները պէտք է պատճառաբանեալ եւ եկեղեցական օրէնքներու վրայ հիմնուած ըլլան։ Վճռագիրները առ առաւելն պէտք է 15 օրէն պատրաստուին։

Դատաստանական Խորհուրդներու կողմէ տրուած վճիռները՝ Կ. Պոլիս Ս. Պատրիարքին եւ գաւառներու մէջ Առաջնորդներու կամ փոխանորդներու կ'ուղղուին տեղեկագրի ձեւով։

Վճռագրին վաւերացեալ օրինակը Կ. Պոլիս Պատրիարքա-

կամ փոխանորդին եւ գաւառներու մէջ առաջնորդին կամ փոխանորդին կողմէ կը հաղորդուի դատապարտեալ կողմին։

Ի ԲԱՑԱԿԱՅՈՒԹԵԱՆ ՏՐՈՒԱԾ ՎՃԻՌ· — Կոչնագրով հրաւիրուած կողմերուն երկուքն ալ եթէ որոշեալ օրը չներկայանան, մինչեւ որ մէկը գայ եւ հակառակ կողմին նորէն կանչուիլը խնդրէ, խնդիրը կը յետաձգուի։

Եթէ կոչնագիրը ստորագրող կողմը որոշեալ օրը չներկայանայ եւ ներկայ եղող կողմը ի բացակայութեան որոշում ուզէ, կրնայ ըստ այնմ որոշում տրուիլ։

Եթէ բացական խնդրարկուն է, այն ատեն խնդիրքը պարզապէս կը մերժուի առանց քննութեան· իսկ եթէ բացական դատելին է, այն ատեն խնդրարկուին պահանջքին օրինաւոր ու արդար ըլլալը քննութեամբ ստուգուելէ ետքը որոշում կը տրուի։

Դատաստանական Խորհրդի ատենապետին կողմէ ուղղուած երեք հարցումներու չպատասխանող կողմը իբր բացակայ կը նկատուի եւ անոր դէմ ըստ այնմ որոշում կը տրուի։

ԴԻՏՈՂԱԳԻՐ· — Ի բացակայութեան տրուած վճռին դէմ՝ պաշտօնապէս հաղորդուած թուականէն սկսեալ 31 օր պայմանաժամի մէջ դիտողութիւն կ'ընդունուի։ Հաղորդուած օրուան թուականը, ինչպէս նաեւ դիտողագրին ներկայացուած օրուան թուականը այս պայմանաժամին մէջ չեն։

Երբ Դատաստանական Խորհրդին կողմէ ո՛ եւ է խնդիր մը կրկին անգամ ի բացակայութեան քննուի, երկրորդ վճիռը կը նկատուի իբր ի ներկայութեան տրուած, եւ այլ եւս կարելի չէ անոր դէմ դիտողագիր ներկայացնել Դատաստանական Խորհրդին։

ՎԵՐԱՔՆՆՈՒԹԻՒՆ· — Դատաստանական Խորհրդի մը երկու կողմերու ներկայութեան տուած վճիռները եւ այն խնդիրները որոնք կրկին անգամ ի բացակայութեան վճռուած են, կը վերաքննուին տեղւոյն Ազգ. Վարչութեան Խառն Ժողովին մէջ։

Այս վճիռներուն վերաքննութիւնը տեղի կ'ունենայ կա՛մ երկու կողմերէն մէկուն գրաւոր խնդրագրին վրայ, եւ կա՛մ ուղղակի Ս. Պատրիարքին, կամ գաւառներու մէջ՝ Առաջնորդին հրամանով։

Վերաքննութիւն պահանջելու պայմանաժամը վճռագրին հաղորդուած թուականէն սկսեալ 6 օր է։

Վերաքննութիւն պահանջող կողմը իր այդ խնդիրքը կը մատուցանէ Ս. Պատրիարքին, եթէ Պոլիս է, եւ կամ Առաջնորդին՝ եթէ գաւառի մէջ կը գտնուի։

Խառն ժողովը կա՛մ վճիռը կը հաստատէ, կա՛մ կը ջնջէ զայն, եւ նոր վճիռ մը կու տայ։ Եթէ ինչ ինչ կէտերու մասին վերստին քննութեան հարկ տեսնէ, խնդիրը նորէն Դատաստանական Խորհրդին կը դարձնէ։

Վերաքննիչ ատեանին կողմէ ի բացակայութեան տրուած որոշման դէմ գիտողագիր կրնայ մատուցուիլ վճռագրին հաղորդուելէն մինչեւ 31 օր վերջը։

Դատաստանական Խորհրդին մէջ կիրարկուած դատավարական կանոնները վերաքննիչ ատեանին մէջ կը գործադրուին։

Թէ՛ գիտողութեան եւ թէ վերաքննութեան խնդրագիրները որոշեալ ժամանակէն առաջ չեն ընդունուիր. եւ սակայն, եթէ պայմանաժամին մէջ մէկ կողմէն խնդիր ներկայացուած է, միւս կողմն ալ կարող է նոյնը ընել մինչեւ իսկ պայմանաժամը անցնելէն ետքը, եթէ տակաւին խնդիրը քննութեան մէջ է։

Այս դատավարական կանոնները, զորս կը քաղենք Պատրիարքարանի կողմէ հրատարակուած յատուկ Հրահանգէն, գործադրութեան դրուած են 1893 Մայիս 10էն ի վեր։

ԿՏԱԿԻ, ՆՈՒԷՐԻ ԵՒ ՎԱԳՖԻ

ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ

ՕՐԻՆԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏՐԱՄԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հետեւեալը Կտակաց Հոգաբարձութեան ձեռամբ պատրաստուած եւ 1893ին յատուկ տետրակով հրատարակուած է Պատրիարքարանի կողմէ։ Օգտակար կը նկատուի ամբողջապէս արտատպել հոս կտակի, նուէրի եւ վագֆի օրինական պայմաններուն ձեւակերպութեանց վերաբերեալ այս տրամադրութիւնները։

1. — *Ամէն մարդ՝ երբ մտքով առողջ է, կրնայ իր ստացուածքէն կտակ ընել թէ՛ բարեգործական նպատակի մը՝ եւ թէ որո՛նց որ ուզէ։*

2. — ԿՏԱԿը՝ *թէ՛ դատաւորին եւ թէ՛ Պատրիարքարանին կամ Առաջնորդարաններու միջոցաւ կրնայ կատարուիլ։*

Առաջին պարագային մէջ՝ կտակարարը դատաւորին ներկայանալով բերանացի կը յայտնէ իր կտակը եւ ըստ այնմ հէօ-ճէթը շէրիյէ կը ստանայ. իսկ երկրորդ պարագային մէջ՝ վկաներու առջեւ կտակագիր մը պատրաստելով, կը ստորագրէ զայն, կը կնքէ եւ վաւերացնել կու տայ կա՛մ Պատրիարքին՝ եթէ Պոլիս կը գտնուի, եւ կա՛մ Առաջնորդին եթէ գաւառի մը մէջ է։ Այս կերպով պատրաստուած կտակագիրը ընդունելի ու վաւերական է, եւ կտակարարին մահէն ետքը գործադրութեան կը դրուի։

3. — *Կտակուած գոյքը՝ ըստ օրէնի՝ պէտք է որ կտակարարին շարժական ստացուածքին եւ սըրֆ միւլք անշարժ կալուածներուն մէկ երրորդ մասէն աւելի չըլլայ. եթէ աւելի ըլլայ, այդ աւելորդ մասին վերաբերող կտակը ընդունելի ըլլալու համար, կտակարարին մահուանէն ետքը ժառանգորդներուն հաւանութիւնը պէտք է. եթէ երբեք ժառանգորդները չհաւա-*

նին, մէկ երրորդէն աւելի մասին համար եղած կտակը չի կրնար վաւերական համարուիլ ։

4. — Այն կալուածները՝ որոնք էմլաքը մէվգուֆէ եւ արազիի էմիրիյէ կոչուած տեսակէն են, չեն կրնար կտակուիլ ։

5. — Կտակարարը պարտաւոր է կտակակատար մը կարգել, որուն պաշտօնն է գործադրել կտակին տրամադրութիւնները ։

6. — Կտակարարը կրնայ իր ուզած անձը կտակակատար կարգել, սակայն կտակին անթերի, լիովին գործադրութիւնն ու յարատեւութիւնը ապահովելու համար, լաւագոյն է կտակակատարի պաշտօնը վերապահել Պատրիարքին, եթէ կտակակատարը Պոլիս կը գտնուի կամ Առաջնորդներուն, եթէ գաւառները կը գտնուի, եւ անոնց յաջորդներուն ։

7. — Եթէ կտակագրին կամ հէօճէթը շէրիյէին մէջ ըսուած ըլլայ թէ «Այսքան գումար կտակեցի կամ վագֆ ըրի այս ինչ եկեղեցւոյն կամ դպրոցին, կամ վանքին եւ կամ հիւանդանոցին», կտակը ընդունելի չըլլար. այլ պէտք է ըսել. «Այսքան գումար կտակեցի կամ վագֆ ըրի այս ինչ եկեղեցւոյն, կամ դպրոցին կամ վանքին եւ կամ հիւանդանոցին աղքատներուն կամ աղքատ ուսանողներուն կամ հիւանդներուն պէտքերն ու կարօտութիւնները հոգացուելու համար» ։

8. — Եթէ մէկը ուզէ իր ստացուածքին մէկ երրորդէն աւելին կամ կէսը եւ կամ ամբողջը յատկացնել բարեգործական հաստատութեան մը, այն պարագային մէջ հարկ կ՚ըլլայ կամ նուէրի կամ վագֆի եղանակով ընել, հետեւեալ յօդուածներուն համաձայն ։

9. — Եթէ ՆՈՒԷՐի եղանակով ընել ուզուի, պէտք է որ նուիրատուն ինք իր ձեռքով յանձնէ նուիրուած իրը կամ գումարը՝ նուիրառու հաստատութեան վերատեսչին, ըստ որում նուիրատուութիւնը լրացած կ՚ըլլայ՝ նուիրատուին յանձնելովը եւ նուիրառուին ստանալովը ։

10. — Անոնք որ կը փափաքին իրենց ստացուածքին մէկ մասը կամ ամբողջը յատկացնել բարեգործական հաստատու-

թեան մը՝ բայց չէին ուզեր իրենց կենդանութեան ձեռքէ հանել ստացուածքնին, կրնան դիմել ՎԱԳՖի դրութեան՝ որ յարմարագոյնն ու ապահովագոյնն է։

11. — Ամէն մարդ կրնայ իր թէ՛ միւլք ստացուածքը, թէ՛ դրամը եւ թէ՛ գործածութեամբ չսպառող շարժական գոյքը՝ ինչպէս գիրքերը, վագֆ ընել՝ հետեւեալ կերպով·

Ա. — Կրնայ իր վագֆին միւթէվէլլիութիւնը իր անձին վերապահել՝ որչափ ատեն որ կ՚ապրի, եւ մահուանէ ետքն ալ թողուլ իր նշանակած անձերուն։

Բ. — Կրնայ իր վագֆին հասոյթը նոյն իսկ իր անձնական պէտքին յատկացնել՝ ցորչափ ապրի եւ մահուանէն ետքը թողուլ բարեգործական հաստատութեան մը։

Գ. — Կրնայ իր վագֆին հասոյթէն բաժին սահմանել իր զաւակներուն, թոռներուն, ազգականներուն եւ օտարներու։

Դ. — Կրնայ իր վագֆին դրամագլուխը աճեցնելու համար պայման դնել որ հասոյթին որոշուած մէկ մասը դրամագլուխին վրայ բարդուի։

Ե. — Կրնայ վագֆը հաստատած պահուն պայման դնելով իրեն վերապահել վագֆին պայմանները փոփոխելու, այս կամ այն հաստատութեան սահմանուած բաժինները աւելցնելու կամ պակսեցնելու իրաւունքը· օրինակի համար, եթէ վագֆի մը հասոյթին կէսը եկեղեցիի մը եւ միւս կէսն ալ դպրոցի մը յատկացուած եւ ըստ այնմ հիւճէթը շէրիյէ ալ առնուած ըլլայ, վագֆին միւթէվէլլին կրնայ եկեղեցիին ինկած բաժինը աւելցնել, զեղչելով դպրոցին բաժինը. Նոյնպէս, եթէ վագֆին ամբողջ հասոյթը մէ՛կ նպատակի միայն սահմանուած ըլլայ կրնայ ուրիշ մէկ կամ զանազան հաստատութեանց սահմանել. հետեւաբար, եթէ հիւանդանոցի մը համար վագֆ մը հաստատուած ըլլայ, եւ պարագաներու բերմամբ այդ հաստատութիւնը կարօտութիւն չունենայ, այն ատեն կրնայ վագֆի հասոյթը՝ աւելի կարօտ եւ յարմար ուրիշ բարեգործական հաստատութեան մը սահմանել։

Զ. — Վագֆ ընողը կրնայ վագֆին պայմանները փոփո-

խելու իրաւունքը իրեն յաջորդող միւթէվէլլիներուն ալ վերապահել կամ ոչ։

12. — Վագֆը մշտնջենաւորութեան սահմանուած ըլլալուն պատճառաւ, անոր յատկացուած բուն ինչքը ո՛ր եւ է կերպով չի կրնար զեղչուիլ, ծախուիլ եւ չքացուիլ, այլ պայմանները միայն կրնան փոփոխուիլ՝ երբ պարագաներու բերմամբ կամ բարեգործական հաստատութեանց պահանջմամբ կամ փոփոխմամբ այդպիսի հարկ մը առաջ գայ։

13. — Ինչպէս կը հասկցուի այս բացատրութիւններէն, մէկը իր ստացուածքէն որոշուած գումար մը բարեգործական հաստատութեան մը վագֆ ըրած ատեն, եթէ նոյն վագֆին միւթէվէլլիութիւնը՝ ինչպէս նաեւ պայմանները փոխելու իրաւունքը՝ իր կենդանութեան իր անձին վերապահէ եւ հասոյթն ալ իր անձնական պիտոյքին սահմանէ, վագֆ եղած գումարը՝ իր կենդանութեան ձեռքէն չի կրնար առնուիլ, այլ կը մնայ իր մատակարարութեան տակ եւ մահուանէն ետքը միայն կը գանձուի իր թողած գոյքերէն եւ կը յանձնուի յաջորդ միւթէվէլլիին՝ որ նոյնպէս պարտաւոր է վագֆին պայմանները նոյնութեամբ գործադրել։

14. — Դրամ վագֆ ընելու պարագային մէջ հետեւեալ եղանակը պէտք է տեղի ունենայ.

Վագֆ մը վաւերական եւ օրինաւոր ըլլալու համար՝ վագֆ ընողը նախ իր ուզած անձը առժամանակեայ միւթէվէլլի-գայմագամ կը կարգէ, եւ անոր հետ դատաւորին ներկայանալով, կը յայտարարէ ըրած վագֆը, գումարին քանակութիւնը, միւթէվէլլիութիւնը որո՛ւ վերապահած ըլլալը, եւ վագֆ եղած գումարը նոյն միւթէվէլլի-գայմագամին արդէն յանձնած ըլլալը. միւս կողմէ միւթէվէլլի-գայմագամն ալ կը հաստատէ թէ վագֆ եղած գումարը ինք ստացած է։ Այս գործողութիւնէն ետքը, վագֆ ընողը՝ դարձեալ դատաւորին առջեւ նահանջելով իր ըրած վագֆէն կ՚ուզէ ջնջել զայն եւ ետ կը պահանջէ իր դրամը, իսկ միւթէվէլլի-գայմագամը չի հաւանիր՝ դրամին վագֆ եղած ըլլալը պնդելով։ Այն ատեն երկուստեք դատաւորին վճռին կը դիմեն։ Դատաւորը՝ հետեւելով Շէրիաթի տրամադրութեանց,

կը վճռէ վագֆին օրինաւորութիւնն ու վաւերականութիւնը. դատաւորին այս վճիռը կ'արձանագրուի դատարանին մէջ եւ կը տրուի հեօճէթը շէրիյէ՝ որ վագֆիյէ ալ կ'ըսուի, եւ այս կերպով վագֆը հաստատուն եւ անջնջելի կ'ըլլայ։

Վագֆը՝ այս կերպով հաստատութիւն ստանալէ ետքը, եթէ վագֆ ընող անձը վագֆին մութէվէլլիութիւնը իրեն վերապահած է, մութէվէլլի-գայմագամին ձեռքէն կը ստանայ վագֆ եղած գումարը, եւ այսպէս կ'արձանագրուի դատարանին մէջ եւ անմիջապէս կը դադրի մութէվէլլի-գայմագամին պաշտօնը։

Այս կերպով ձեռք բերուած եւ Ֆէթվախանէէն ալ վաւերացած հէօճէթին տրամադրութիւնը օրինաւոր ըլլալով, ո՛ր եւ է պատճառաւ չի կրնար ջնջուիլ եւ եթէ երբեք վագֆ ընողին ժառանգորդներուն կողմէ վագֆին նկատմամբ ո՛ եւ է դիտողութիւն տեղի ունենայ եւ դատ բացուի, անլսելի կը մնայ ամէն դատարանի առջեւ։

15. — Էմլագը մէվգուֆէ եւ արազիի էմիրիյէ կոչուած կալուածները՝ ինչպէս չեն կրնար կտակուիլ, նոյնպէս ալ չեն կրնար վագֆ ըլլալ. մի միայն սըրֆ միւլք կոչուած կալուածներն են որ կրնան թէ՛ կտակուիլ եւ թէ՛ վագֆ ըլլալ։

16. — Եթէ մէկը ուզէ սըրֆ միւլք կալուած մը վագֆ ընել, նոյնպէս դատաւորին ներկայանալով կը յայտնէ իր կամքն ու պայմանները եւ հեօճէթը շէրիյէ կը ստանայ։

17. — Սըրֆ միւլք վագֆ ընող անձը եթէ ուզէ իր կենդանութեան իրեն վերապահել նոյն կալուածին հասոյթը, պէտք է որ դատաւորին ներկայանալով ըսէ. «Այս ինչ սըրֆ միւլք կալուածս այսինչ բարեգործական հաստատութեան մութէվէլլիին ծախեցի»։ Նոյն հաստատութեան մութէվէլլին ալ՝ կամ ի հարկին փոխանորդը՝ պէտք է ըսէ. «Այս ինչ սըրֆ միւլք կալուածը այս ինչ բարեգործական հաստատութեան վագֆի դրամովը գնեցի՝ ի հաշիւ նոյն հաստատութեան վագֆին, եւ փոխարէնը վճարելու պարտաւոր եմ։» Այն ատեն, նոյն վագֆին մութէվէլլին կամ փոխանորդը նոյն կալուածը — որ այլ եւս սըրֆ միւլք չէ՝ այլ վագֆ, — կը ծախէ վագֆ ընողին՝

իճարէթէյնի եղանակով, եւ այս կերպով ունեցած պահանջքը պարտքին հետ կը հաշուակցի եւ թէմէսիւգ կու տայ գնողին, որ առաջ ծախողն էր. ահա այս կերպով վագֆ ընողը վարձակալ կ'ըլլայ իր կալուածին, ուզած կերպովը կը գործածէ զայն, եւ երբ անզաւակ վախճանի՝ այն ատեն մահլիւլ կը մնայ իր վագֆին, ինչպէս որ ազգային ուրիշ հաստատութեանց (եկեղեցի, դպրոց, հիւանդանոց) եւ Երուսաղէմի միւսթէսնա վագըֆներու մասին այս օրինակ գործողութիւն տեղի կ'ունենայ։

18. — Վագֆ ընողը թէեւ կրնայ ուզած անձը մութէվէլլի կարգել իր վագֆին, սակայն վագֆը վտանգէ զերծ պահելու եւ անոր անխափան շարունակութիւնը ապահովելու համար լաւագոյն է որ վագֆ ընողը իր մահուանէն ետքի ժամանակին համար, ատենին Պատրիարքը մութէվէլլի կարգէ՝ եթէ ինք Կ. Պոլիս է, եւ կամ Առաջնորդը՝ եթէ գաւառի մէջ կը գտնուի, ինչպէս նաեւ անոնց յաջորդները. որովհետեւ Պատրիարքն ու Առաջնորդները իրենց գործակից ունին Ազգային Ժողովներ, Տնտեսական Խորհուրդ եւ Կտակաց Հոգաբարձութիւն. Պատրիարքը մանաւանդ, այդ պաշտօնական մարմիններուն հետ միասին հսկող ու պաշտպանն է ազգային այնքան հաստատութեանց վագֆներուն եւ կտակներուն, ու Պատրիարքարանը ունի այս մասին կանոնաւոր արձանագրութիւն, օրինաւոր տոմարներ եւ կանոններ. հետեւաբար, այսպիսի վերատեսչութեան մը տակ տեղի ունեցած մատակարարութիւն մը չի կրնար բաղդատուիլ մէկ կամ երկու մասնաւոր անձերու միջոցով կատարուած մատակարարութեան հետ։

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԻ ԿԱՐԳ ՄԸ ՀԱՍՈՅԹՆԵՐԸ

ԿՈՆԴԱԿՆԵՐ

Պատրիարքարանը կը գանձէ գաւառային վիճակներու Մուգաթային 20 %ը, երբ Կոնդակ կը տրուի Առաջնորդի մը, եւ 10 %ը երբ Կոնդակ կը տրուի Առաջնորդական Տեղապահի մը կամ Պատրիարքական փոխանորդի մը. իսկ Առաջնորդական Պէրաթի ստացման համար 500 ղրուշ եւ Առաջնորդական Տեղապահի էմրը Ալիի ստացման համար 250 ղրուշ. Նոյնպէս Գաւառական Վարչութեանց վաւերացման Կոնդակին համար՝ վիճակին Մուգաթային 10 %ը. իսկ Թաղական Խորհուրդներու վաւերացման Կոնդակէն Թաղին Թանչէլէրի տուրքին 10 %ը, որ կ'իջնէ 5 %ի երբ վաւերացած Թաղական Խորհուրդը առ-կ ժամեայ է.

ՎԿԱՅԱԳԻՐՆԵՐ ԵՒ ԱՐՏՕՆԱԳԻՐՆԵՐ

Պատրիարքարանը կը գանձէ ժառանգական վկայագրի համար, եթէ ժառանգութեան քանակութիւնը որոշ ըլլայ, այդ քանակութեան վրայ 2 %. եթէ վկայագրի ստացման համար դատավարութիւն տեղի ունեցած ըլլայ Պատրիարքարանի մէջ 2,5 %. իսկ եթէ ժառանգութեան քանակութիւնը որոշ չէ, ժառանգութեան եւ անձին կարեւորութեանը համեմատութեամբ, իւրաքանչիւր ժառանգորդէ 25, 50, 100, 200 ղրուշ.

Ծնունդներու, մկրտութեանց, վախճանմանց, փոխանորդութեանց եւ այս կարգի վկայագիրներէ, ինչպէս նաեւ պաշտօնական կնիքներու վաւերացումներէ 50 ղրուշ. իսկ անձնական արժանիքի ու վարքի վկայագիրներէ 20 ղրուշ.

Պոլսէն դուրս գտնուող ազգայիններու ամուրիութեան վկայագիրներէն եւ Պոլսէն դուրս գտնուող Պոլսեցիներու ամուսնութեան հրամանագիրներէն, իրենց կարողութեան համեմատութեամբ, 50, 100, 150 ղրուշ.

Ամուսնական վկայագրի համար, նշանախօսութեան աս-տիճանին համեմատութեամբ, 25 կամ 50 ղրուշ։

Գանձանակի արտօնագրէ (տարին անգամ մը), 50 ղրուշ։

Պատրիարքարանէ վաւերացուած դասագիրքէրու արտօ-նագիրներէ, 50 ղրուշ։

Ազգային հաստատութեանց հաշիւներուն վաւերացման առ-թիւ՝ այդ հաստատութեան հասոյթներու համեմատութեամբ 25 կամ 50 ղրուշ։

Հանգանակութեան ժապաւինեալ տոմարի համար, քանա-կութեան 2%ը։ (Հանգանակութեան ժապաւինեալ տոմարին գինն է 20 ղրուշ)։

ԱՌՈՒԾԱԽ ԵՒ ԻՆԹԻԳԱԼ

Պատրիարքարանը կը գանձէ կալուածական առուծախի իլմուխապէրներէ մինչեւ 5000 ղրուշ արժէք ունեցող կալ-ուածին համար՝ պաշտօնական գնահատումը հիմ բռնելով, խա-դէմիյէ 10 ղրուշ եւ 1000ին 5. իսկ 5000 ղրուշէն վեր ե-ղողներուն համար խադէմիյէ 20 ղրուշ եւ 1000ին 5։

Ինթիգալի եւ իսթիղլալի համար մինչեւ 5000 ղրուշ ար-ժէք ունեցող կալուածէն խադէմիյէ 10 եւ 1000ին $2^1/_2$, իսկ 5000 ղրուշէ վեր եղող կալուածէն, խադէմիյէ 20 ղրուշ, եւ 1000ին $2^1/_2$։

Կալուածական վկայագրի մը թուականը եթէ վեց ամիս անցնի եւ նորոգուելու պէտք տեսնուի, կալուածին կարեւո-րութեան համեմատ 5, 10 եւ 20 ղրուշ։

Ազգային վագֆներու ֆէրաղէն, ինթիգալէն, թէվսիի ին-թիգալէն եւ մահլուլէն՝ գայտիէ, գոյացած հասոյթին վրայ 10%։

ՆՇԱՆՏՈՒՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՀՐԱՄԱՆԻ

Նշանտուութեան համար փեսայուն կողմէ կը վճարուի Պատրիարքարանին հացագին, իւղագին եւ կոնդակագին, իսկ հարսնցուին կողմէ հացագին եւ կոնդակագին։ Երկու կողմերը կը վճարեն հաւասար գումարներ նշանտուութեան ինչպէս հրա-մանի համար։ Ահա այս վճարմանց զանազան աստիճաններու ցուցակը.

ԱԶԳ. ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՍՆՏՈՒԿԻՆ ՎՃԱՐԵԼԻ

	Փեսացուին կողմէ		Հարսնցուին կողմէ Հացագին	Երկու կողմէ Կոնդակագին	Փեսացուին կողմէ Հրամանագին	Հարսնցուին կողմէ Հրամանագին
	Խաչագին	Հացագին				
Ա. *Աստիճան*	Ըստ հաճոյից	Ըստ հաճոյից	Ըստ հաճոյից	Ըստ հաճոյից	Ըստ հաճոյից	Ըստ հաճոյից
Բ. »	1000	500	1500	20	500	500
Գ. »	600	300	900	20	300	300
Դ. »	400	200	600	10	200	200
Ե. »	300	150	450	10	150	150
Զ. »	200	100	300	10	100	100
Է. »	150	75	225	10	75	75
Ը. »	100	50	150	5	50	50
Թ. »	80	40	120	5	40	40
Ժ. »	50	25	75	5	25	25
ԺԱ. »	*Ձրի*	*Ձրի*	*Ձրի*	*Ձրի*	*Ձրի*	*Ձրի*

Երբ պատահի որ նշանտուութենէ ետքը մէկ կամ միւս կողմէն ո եւ է պատճառաւ մը նշանը ետ ընել հարկ ըլլայ, ըստ որոշման Ազգային Վարչութեան, Նշանտուութեան օրը երկուստեք վճարուած գումարին չափ պիտի վճարուի իբր տուգանք Ազգ. Կեդրոնական սնտուկին։

Ձրի կը կատարուի միայն այն աղջկանց նշանտուութիւնները, որոնց չքաւորութիւնը վկայուած եւ հաստատուած է Թաղին Եկեղեցւոյն Թաղ. Խորհուրդէն։

ՆԱԽՆԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹԻՒՆԸ ՄԵՐ ՄԷՋ

Բոլոր ազգային վարժարաններուն մէջ գործադրելի է այսօր Ազգային նախնական կրթութեան կազմական կանոնագիրը, որ Խառն Ժողովէն վաւերացած եւ գործադրութեան դրուած է 1893 Մարտէն սկսեալ։

Ինչպէս բացատրուած է այդ կանոնագրին մէջ, նախնական կրթութիւնը երկու աստիճան ունի· Տարրական նախնական կրթութիւն եւ Բարձրագոյն նախնական կրթութիւն։ Առաջինը կ'աւանդուի Մանկապարտէզներու, Ծաղկոցներու եւ Տարրական նախակրթարաններու մէջ· երկրորդը կ'աւանդուի Լրացուցիչ դասընթացներու եւ Բարձրագոյն նախակրթարաններու մէջ։

ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶ ԵՒ ԾԱՂԿՈՑ· — *Մանկապարտէզ կ'ընդունուին 3էն մինչեւ 7 տարու տղաք։ Մանկապարտէզը կ'ունենայ երկու բաժանում. վերին բաժանումին մէջ միայն տղաք կը սկսին կարդալու եւ գրելու վարժութիւններ ընել։ Ուր որ մանկապարտէզ կազմուած չէ, Նախակրթարանը կ'ունենայ ծաղկոց մը, ուր կ'ընդունուին 5էն 6 տարեկան տղաք եւ որ կը համապատասխանէ մանկապարտէզի վերին բաժանման։*

ՏԱՐՐԱԿԱՆ ՆԱԽԱԿՐԹԱՐԱՆ· — *Ամէն թաղ պարտաւոր է գոնէ տարրական նախակրթարան մը ունենալ, բայց մերձաւոր թաղեր կրնան մէկտեղ պահել մէկ Նախակրթարան։*

Տարրական նախակրթարանները պարտաւոր են ունենալ հետեւեալ երեք դասընթացքները.

Ա· — *Տարրական դասընթացք*, 7*էն* 9 *տարեկան տղոց համար*, 2 *տարի*։

Բ· — *Միջին դասընթացք*, 9*էն* 11 *տարեկան տղոց համար*, 2 *տարի*։

Գ· — *Բարձրագոյն դասընթացք*, 11*էն* 13 *տարեկան տղոց համար*, 2 *տարի*։

Տարրական նախակրթարանին մէջ կ'աւանդուին.

1. Կրօնք. — 2. Բարոյական կրթութիւն (աղջկանց համար առանձին տնտեսութեան դասերով)։ — 3. Հայերէն ընթերցանութիւն եւ գիր։ — 4. Աշխարհիկ հայ լեզու եւ սկզբունք գրաբար հայերէնի։ — 5. Տարերք Օսմաներէն լեզուի (միջին եւ բարձրագոյն դասընթացքի մէջ)։ — 6. Պատմութիւն։ — 7. Աշխարհագրութիւն եւրոպական եւ ասիական Տաճկաստանի (ինչ ինչ օրէնսգիտական եւ տնտեսագիտական գործնական ծանօթութիւններով)։ — 8. Տարրական թուաբանութիւն եւ տարրական գործնական երկրաչափութիւն։ — 9. Տարերք բնական գիտութեանց եւ անոնց կիրառումը առողջապահութեան, երկրագործութեան եւ ճարտարութեան մէջ։ — 10. Ձեռական աշխատութիւնք (մանչերու եւ աղջկանց)։ — 11. Տարերք գծագրութեան եւ երաժշտութեան։ — 12. Մարմնամարզ։

Եթէ թաղը ուզէ, կրնայ տարրական նախակրթարանի ծրագրին վրայ աւելցնել ֆրանսերէն լեզուն։

Երբ տարրական նախակրթարանի մը աշակերտներուն թիւը 50 էն վար է, երեք դասընթացքներու աշակերտներն ալ մէկ սրահի մէջ կը նստին ու միայն մէկ դաստիարակ-ուսուցիչ կամ դաստիարակ-վարժուհի կ'ունենան։ Սակայն երբ աշակերտներու թիւը աւելի բազմաթիւ ըլլայ, կամ երբ թաղը ուզէ, կարելի է դասընթացքները եւ դասընթացքներու առաջին ու երկրորդ կարգերը բաժնել առանձին սրահներու, յատուկ դաստիարակ-ուսուցիչով։ Այսպէս տարրական նախակրթարան մը կրնայ ունենալ մինչեւ 6 դասարան։

ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՆԱԽԱԿՐԹԱՐԱՆ ԵՒ ԼՐԱՑՈՒՑԻՉ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ. — *Բարձրագոյն նախակրթարանները երեք տարուայ ընթացք ունին եւ կ'աւանդեն.*

1. Քրիստոնէական վարդապետութիւն եւ պատմութիւն Հայ. Եկեղեցւոյ։ — 2. Բարոյագիտութիւն։ — 3. Հին եւ նոր հայերէն, սկզբունք գրագիտութեան եւ պատմութիւն հայերէն մատենագրութեան։ — 4. Օսմաներէն լեզու եւ շարադրութիւն։ — 5. Գործնական թուաբանութիւն, տարերք գրահաշուոյ եւ երկրաչափութեան, տոմարակալութեան կանոններ։ — 6. Տարերք բնագիտութեան, բնալուծութեան եւ բնական պատմութեան։ — 7 Առողջաբանութիւն։ — 8. Համառօտ տնտեսագիտութիւն եւ իրագիտական պիտանի ծանօթութիւնք։ — 9. Ընդհանուր պատմութեան գլխաւոր ժամանակները եւ նոր ժամանակներ։ — 10. Աշխարհագրութիւն բնական, քաղաքական եւ տնտեսական։ — 11. Ֆրանսերէն

ամ ուրիշ եւրոպական լեզու մը. — 12. Գծագրութիւն. — 13. Երաժշտութիւն. — 14. Արհեստական կրթութիւն փայտի եւ երկաթի վրայ (մանչերու). — 15. Ասեղնագործութիւն (աղջկանց). — 16. Մարմնամարզ.

Բարձրագոյն Նախակրթարան մտնելու համար հարկ է ստացած ըլլալ տարրական Նախակրթութեան վկայական.

Երբ թաղ մը չունի բարձրագոյն Նախակրթարան, կրնայ իր տարրական Նախակրթարանին վրայ բարձրագոյն Նախնական կրթութեան լրացուցիչ դասընթացք մը աւելցնել մէկ կամ երկու տարուան ընթացքով։ Այսօր մեր վարժարանները ամէնքն ալ տարրական Նախակրթարաններ են, եւ չունինք բարձրագոյն Նախակրթարան.

ԿՐԹԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐ. — Ուսումնական Խորհուրդը պատրաստած է արդէն Մանկապարտէզի եւ Տարրական Նախակրթարաններու Կրթական Ծրագիրը, որ Ազգ. Կեդր. Վարչութենէն վաւերացուած եւ տպագրուած է 1897ին, եւ ուր պարզուած ու բացատրուած են աւանդելի առարկաներուն մանրամասնութիւնները.

ԴԱՍԱԳԻՐՔԵՐ. — Ամէն դասագիրք որ յատկացուած է ազգ. վարժարաններուն, պէտք է անցնի Ուսումն. Խորհուրդի քննութենէն եւ վաւերանայ Ս. Պատրիարքին կողմէ. Պատրիարքարանէ չվաւերացուած դասագիրքերը չեն կրնար գործածուիլ Ազգ. վարժարաններու մէջ.

ՈՒՍՈՒՑՉԱԿԱՆ ՄԱՐՄԻՆ. — Ոչ ոք կրնայ ուսուցչական պաշտօն վարել առանց ուսուցչական վկայականի, Կեդրոնական Ուսումն. Խորհուրդէն տրուած եւ Ս. Պատրիարքէն վաւերացուած.

Ամէն տարի, Կեդր. Ուսումն. Խորհուրդը կը կազմէ Քննիչ Յանձնաժողով մը, առաջնակարգ ուսուցիչներէ բաղկացեալ, որ Յունիս եւ Յուլիս ամիսներուն մէջ գումարուելով կը ստուգէ ուսուցչական վկայական ստանալու համար ներկայացող անձերու արժանաւորութիւնը եւ իր քննութեանց արդիւնքը տեղեկագրով մը կը մատուցանէ Ուսումն. Խորհուրդին.

18 տարեկան չեղող այրը եւ 16 տարեկան չեղող կինը

չեն կրնար ներկայանալ ուսուցչական վկայական ստանալու քննութեան։

Ուսուցչութեան թեկնածուն պէտք է Քննիչ Յանձնաժողովին դիմէ գրաւորապէս եւ ներկայացնէ. 1. Իր մկրտութեան վկայականը, 2. Իր դպրոցական վկայագիրը, 3. Իր բնակած թաղին Աւագերէցին եւ Թաղական Խորհուրդին վկայութիւնը՝ վարքի եւ բարքի մաքրութեան մասին։ Եթէ կ'ուզէ դաստիարակ ուսուցչի վկայական ստանալ, որուն համար հարկ է երկու տարի վարած ըլլայ օգնական-դաստիարակի՝ պաշտօն, պէտք է ներկայացնէ. 1. Իր օգնական ուսուցչութեան վկայականը, 2. Բարւոք ծառայութեան վկայական մը իր պաշտօնավարած դպրոցներու վարիչներէն։ Ամէն պարագայի մէջ ընտրելին պէտք է ներկայացնէ նաեւ համառօտ տեղեկագրութիւն մը իր անցեալ զբաղմանց եւ պաշտօնավարութեանց վրայ։ Իսկ եթէ գաւառացի է, Աւագերէցներու եւ Թաղ. Խորհուրդներու վկայութիւնները պէտք է հաստատուած ըլլան իրենց վիճակին Ազգ. Վարչութենէն կամ Առաջնորդէն։ Առանց այս վկայութիւններուն կարելի չէ ընդունուիլ քննութեանց։

Քննիչ Յանձնաժողովը, Ուսուցչութեան Ընտրելեաց 1894ի Հրահանգին համաձայն, գրաւոր, բերանացի եւ գործնական քննութիւնները կատարելէ ետքը իր քննութեանց արդիւնքը կը հաղորդէ տեղեկագրով մը Ուսում. Խորհուրդին, որ կ'որոշէ վերջնապէս արժանաւորները եւ կու տայ անոնց վկայականները։

Վկայականները չորս կարգ են.

Ա. — Օգնական-ուսուցչի կամ օգնական-վարժուհիի։

Բ. — Դաստիարակ-ուսուցչի կամ դաստիարակ-վարժուհիի։

Գ. — Օգնական մասնագէտ-դասատուի կամ օգնական մասնագէտ-ուսուցչուհիի։

Գ. — Մասնագէտ-դասատուի կամ մասնագէտ-ուսուցչուհիի։

Մասնագիտական ուսուցչութեան վկայականներ կրնան տրուիլ Կրօնագիտական ուսման, Դպրութեանց, Ուսողական եւ Բնական գիտութեանց, Բարոյական գիտութեանց, Օսմաներէնի, Եւրոպական լեզուներու, Գծագրութեան, Հայ-Եկե-

ղեցական եւ եւրոպական Երաժշտութեան, Ձեռարուեստի եւ Մարմնամարզի։

Կրօնագիտական ուսմանց մանկագիտական վկայականի քննութիւնները կը կատարուին Կրօնական Ժողովին կողմէ։

1893*ի Կազմական Կանոնագրին եւ* 1894*ի Հրահանգին համաձայն*, 1894 *Ապրիլ* 1*էն մինչեւ* 1899 *Ապրիլ* 1 *վկայական տրուած են.*

Ա. —	*Օգնական-ուսուցիչ*	39.	*Օգնական-վարժուհի*	66
Բ. —	*Դաստիարակ*	» 2.	*Դաստիարակ* »	3
Գ. —	*Օգն. Մանկագէտ*	» 14.	*Օգն. Մանկագէտ* »	18
Դ. —	*Մանկագէտ*	» 4.	*Մանկագէտ* »	6
	Գումար	59	*Գումար*	93

Այն ուսուցիչները եւ ուսուցչուհիները որոնք 1894*էն առաջ վկայուած են, պարտաւոր են նոր քննութիւն անցընել ըստ* 1894*ի Հրահանգին, որ կը տրամադրէ թէ* 1898*էն վերջը այդ հին վկայագիրները պիտի կորսնցնեն իրենց արժէքը։ Սակայն Հրահանգին այս տրամադրութիւնը դեռ վերջնական կերպով գործադրութեան դրուած չէ Ուսումն. Խորհուրդին կողմէ։ Այդ հին վկայագիրները տրուած են* 1886 *Մարտ* 1*էն մինչեւ* 1894, *հետեւեալ կերպով.*

Ա. *կարգի*	33	*այր եւ*	30	*կին* =	63
Բ. »	40	» »	49	» =	89
Գ. »	71	» »	80	» =	151
	144		159		303

1894*էն ետքը տրուած առժամեայ վկայականները եթէ չեն փոխանակուած օրինաւոր նոր վկայականներով, կորսնցուցած են իրենց արժէքը*, 1898*էն սկսեալ։*

Մանկապարտէզներն ու ծաղկոցները կը յանձնուին դաստիարակ-վարժուհիի մը խնամքին որ կրնայ իրեն օժանդակ ունենալ օգնական-վարժուհիներ։

Տարրական նախակրթարաններու մէջ կրթութիւնը կ՚աւանդուի դաստիարակ-ուսուցիչներու եւ դաստիարակ-վարժուհիներու, օգնական-ուսուցիչներու եւ օգնական-վարժուհիներու ձեռքով, որոնք միայն պաշտօնեաներն են վարժարանին։

ՏԱՐԵԿԱՆ ՔՆՆՈՒԹԻՒՆ. — *Տարրական նախակրթարաններու մէջ, ամէն տարի, վերամուտին, աշակերտները կը քննուին Տեսուչ-դաստիարակին կողմէ եւ իրենց կարողութեան համաձայն կը բաշխուին երեք դասընթացքներու բաժանմանց մէջ։ Բարձրագոյն նախակրթարաններու տարեկան քննութիւնները կը կատարուին դպրոցական տարւոյն վերջը։*

ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏԻ ՔՆՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — *Տարրական եւ բարձրագոյն նախակրթարաններու շրջանաւարտ աշակերտներն ու աշակերտուհիները պէտք է ներկայանան վիճակին Ուսումն. Խորհուրդին կողմէ յատկապէս կարգուած Քննիչ Յանձնաժողովին, որուն առջեւ բերանացի եւ գրաւոր քննութեանց ենթարկուելէ եւ իրենց կարողութիւնը հաստատելէ յետոյ կը ստանան վկայական՝ Տարրական կամ Բարձրագոյն Նախնական կրթութեան, Ուսումն. Խորհրդէն վաւերացուած։*

Այս կանոնը 1893*ին Ռէթէոս էֆէնտի Պէրպէրեանի ատենապետած Ուսումն. Խորհուրդին օրով առաջին անգամ գործադրուած եւ հետեւեալ արդիւնքը ունեցած է.*

Գում Գաբու	*Պէզճեան*	*վարժարանէն*	7	*շրջանաւարտ*	*մանչ*
Սամաթիոյ	*Սահակեան*	»	3	»	»
»	*Նունեան*	»	3	»	*աղջիկ*
			13		

1894, 95 *եւ* 96*ի շրջաններուն մէջ շրջանաւարտի քննութիւն տեղի չունեցաւ. իսկ* 1897*ին այս կանոնին գործադրութեան ձեռնարկուելով նորէն, Պէշիքթաշի Մաքրուհեան վարժարանէն միայն* 5 *շրջանաւարտի վկայական տրուեցաւ,* 3 *աղջիկ* 2 *մանչ։* 1898*ի շրջանին՝ շրջանաւարտի քննութեանց արդիւնքը եղաւ հետեւեալը.*

Մաքրի գիւղ,	*Արամեան*	*վարժարան*	7	*շրջանաւարտ*	*աղջիկ*
» »	»	»	5	»	*մանչ*
Բերա	*Էսաեան*	»	10	»	*աղջիկ*
Սամաթիա	*Նունեան*	»	5	»	»
Օրթագիւղ	*Հռիփսիմեան*	»	4	»	»
Գատը գիւղ	*Արամեան*	»	3	»	»
Տան մէջ ուսած			1	»	»
			35		

Այսպէս 1893էն մինչեւ 98ի վերջը ունեցած ենք Ուսումնական Խորհուրդէն վկայեալ 53 շրջանաւարտներ երկու սեռէ ։

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԹԱՂԱՅԻՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐԸ. — Կ. Պոլսոյ մէջ ունինք 46 թաղային վարժարաններ՝ որոնցմէ վեցը փակ են. — Այս վեց փակ վարժարաններն են Էյուպի Ս. Աստուածածին, Սթէնիայի Ս. Կարապետ, Գանտիլլիի Ս. Առաքելոց, Ազատլըի Տատեան, Սալմաթոմրուքի Ս. Թադէոս եւ Բարթողիմէոս, եւ Նարլը Գափուի Վառվառեան վարժարանները ։ Մնացեալ 40 վարժարաններէն գրեթէ ամէնքն ալ երկսեռ են . անոնցմէ երկուքը՝ Բերայի Ներսէսեանը եւ Բանկալթիի Լուսաւորչեանը Մանկապարտէզներ են ։ Մնացեալները Տարրական նախակրթարաններ են, իրենց մէջ ունենալով Մանկապարտէզ կամ Ծաղկոց ։ Քանի մը թաղերու մէջ աղջկանց համար յատուկ չէնքեր կան թէեւ, սակայն զանոնք մանչերու վարժարանին միացած կը ներկայացնենք հոս ։ Հետեւեալ ցուցակը, զոր կը քաղենք Ուսումն. Խորհուրդին հրատարակած վիճակացոյցէն, կը ներկայացնէ այդ 40 վարժարաններուն 1899 Յունուար 1ին ունեցած վիճակը ։

	ՎԱՐԺԱՐԱՆ	ԹԱՂ	Աշակերտ եւ Աշակերտուհի	Ուսուցիչ	Ուսուցչուհի	Ամսական ծախք Ղրուշ
1	Պէզճեան - Լուսաւորչեան	Գում - Գաբու	585	15	4	5000
2	Ս. Մեսրոպեան	Կէտիք - Փաշա	249	8	3	3150
3	Պօղոսեան - Վառվառեան	Գում. Գաբուի դուրս	167	5	1	1480
4	Առաքելոց - Հայկանուշեան	Եէնի - Գաբու	171	7	3	1950
5	Սահակեան - Նունեան	Սամաթիա	341	11	7	4400
6	Ներսէսեան	Ալթը . Մէրմէր	22	1	—	300
7	Խորէնեան	Նարլը - Գաբու	53	3	—	1000
8	Ազգ. Ս. Փ. Որբանոց	Եէտի - Գուլէ	238	11	4	5150
		Գումար	1826	61	22	22430

		Փոխադրեալ	1826	61	22	22430
9	Տատեան	Մաքրիգիւղ	185	6	5	3990
10	Գաբամանեան	Այ Ստէֆանօ	18	1	—	250
11	Լեւոնեան - Վարդանեան	Թօփ - Գաբու	74	3	1	1250
12	Ս. Ոսկեանց	Գարակէօմրիւկ	41	3	—	1000
13	Պէզճեան	Էյուպ-Տէֆթէրտար	34	1	—	380
14	Խորէնեան	Պալաթ	147	6	2	2400
15	Ս. Ներսէսեան	Խասգիւղ	230	6	6	1860
16	Ս. Մեսրոպեան	Գասըմ - Փաշա	32	1		350
17	Էսաեան	Բերա, Թագսիմ	363	17	7	8200
18	Նարէկեան Մանկապարտէզ	» Կալաթա Սարայ	108		4	1000
19	Լուսաւորչեան Մանկպրտզ.	» Բանկալթի	18		1	300
20	Արշակունեաց	» Տօլապ Տէրէ	123	2	2	1200
21	Ս. Մեսրոպեան	Ֆէրիգիւղ	55	—	3	720
22	Ս. Լուսաւորչեան	Ղալաթիա	151	9	2	3300
23	Մաքրուհեան	Պէշիքթաշ	187	8	4	3800
24	Ս. Թարգմ. Հռիփսիմեանց.	Օրթագիւղ	106	6	5	2000
25	Ս. Թարգմանչաց	Գուրու Չէշմէ	36	3	1	960
26	Ս. Թադէոսեան	Ռումէլի - Հիսար	18	1	—	330
27	Երից Մանկանց	Պոյաճը գիւղ	10	1	—	400
28	Մամիկոնեան	Եէնի գիւղ	20	1	—	360
29	Ս. Հռիփսիմեանց	Պէօյիւք - Տէրէ	14	1	—	600
30	Ս. Մեսրոպեան	Եէնի մահալլէ	28	1	1	615
31	Ս. Նիկողոսեան	Պէյքօզ	15	1	-	200
32	Ս. Լուսաւորչեան	Գուզկունճուգ	18	1	-	550
33	Ներսէսեան - Երմոնեան	» Իհսանիյէ	186	7	7	3200
34	Ս. Խաչ	Սկիւտար-Սէլամիյէ	355	11	9	5000
35	Ճեմարան - վարժարան	» Պաղլար Պաշի	135	4	2	1600
36	Արամեան	Գատըգիւղ	179	11	5	6500
37	Պէզճեան	Գարթալ	88	3	3	940
38	Ս. Ներսէսեան	Գընալը	50	3	1	1000
39	Թաղային նախակրթարան	Էթ - Մէյտան	28	1	—	315
40	Ս. Նշան	Ալէմ Տաղի	45	1	—	300
		Գումար	4923	181	93	77300

1899 Յունուար 1ին Կ. Պոլսոյ հայ նախակրթարանները, մանկապարտէզները եւ ծաղկոցները յաճախող 4923 տղոց 2877ը մանչ եւ 2046ը աղջիկ էին։

1899 Յունուար 1ի այս Վիճակացոյցէն դուրս կը մնային մայրաքաղաքիս պետական, ինչպէս նաեւ այլ եւ այլ հայ ու օտար վարժարաններ յաճախող ուսանողները, որոնց թիւն էր 1550, հետեւեալ ստորաբաժանումով.

Ա. — Պետական վարժարաններ յաճախող 250
Բ. — Այլ եւ այլ » » 400 մանչ, 100 աղջիկ
Գ. — Օտար » » 300 » 500 »

Բերայի Արուեստանոցը կը յաճախէին 54 ուսանողուհի եւ կը պաշտօնավարէին 6 ուսուցչուհիներ։

Խասգիւղի Գալֆաեան Որբանոցը կը գտնուէին 39 սանուհի, 3 մայրապետ եւ 2 ուսուցիչ։

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ՀԱՅ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐՈՒՆ
ԵՌԱՄԵԱՅ ԲԱՂԴԱՏԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԱՑՈՅՑԸ

	ՎԻՃԱԿ 1897 Յունվ. 1 ի	ՎԻՃԱԿ 1898 Յունվ. 1 ի	ՎԻՃԱԿ 1899 Յունվ. 1 ի
Աշակերտ եւ Աշակերտուհի	3825	4483	4923
Ուսուցիչ	141	175	181
Ուսուցչուհի	58	74	93
Ամսական ծախք (ղրուշ)	58.383	63.953	77.300

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ

Ղալաթիոյ Կեդր. Վարժարանը բացուած է 1886 Փետրուար 1ին։ Նոյն տարւոյ Յունուար 1էն սկսեալ Կեդր. Վարժարանի Խնամակալութեան յանձնուած է Ղալաթիոյ կալուածներու մատակարարութիւնը, մնտուկին բոլոր պարտքերը վճարուելէ ետքը։ 1886 Յունուար 1ին ընտրուած Խնամակալութիւնը վերահաստատուած է հինգ տարի ետքը իր պաշտօնին մէջ, եւ վերջնապէս հրաժարած է 1896ին։ Նոյն թուականին կազմուած է արդի Խնամակալութիւնը որուն անդամներն են.

	Յակոբ	էֆէնտի	Խասեան, Ատենապետ
	Յովհաննէս	»	Մուրատեան, Ատենադպիր
	Մաքսուտ	»	Հարենց, Գանձապետ
	Մկրտիչ	»	Ասատեան
	Յակոբ	»	Յակոբեան
	Յովսէփ	»	Եուսուֆեան
Տոքթ.	Սիմոն	»	Սեղբոսեան

Այս Խնամակալութեան յանձնուած է Ղալաթիոյ Նախակրթարանին հոգը, նոյնպէս Ս. Լուսաւորիչ Եկեղեցւոյն եւ Ղալաթիոյ թաղին կալուածներուն մատակարարութիւնը։

Կեդր. Վարժարանի ուսմանց ընթացքը հինգ տարւոյ տեւողութիւն ունի եւ հետեւեալ առարկաները կ'աւանդուին. հայերէն, օսմաներէն, ֆրանսերէն, անգլիերէն, կրօնագիտութիւն, պատմութիւն, աշխարհագրութիւն, ուսողութիւն, բնական գիտութիւններ, իմաստասիրութիւն, քաղաքական տնտեսութիւն, իրաւագիտութիւն, տոմարակալութիւն, եւայլն։

Կեդր. Վարժարանը ցարդ ունեցած է 70 շրջանաւարտ, որոնցմէ 18ը 1890—91ի շրջանին մէջ. 91—92ի շրջանին մէջ շրջանաւարտ չէ ունեցած, նոյն տարին վարժարանը Ե. Դասարան չունենալուն համար. 92—93ի շրջանին մէջ ունեցած է 12 շրջանաւարտ. 93—94ի շրջանին մէջ ունեցած է 10 շրջանաւարտ։ Այսպէս մինչեւ 1894 տարւոյ վերջը Կ դր. վարժա-

քանը ունեցած է 40 շրջանաւարտ, որոնք «Դպրութեանց եւ Գիտութեանց պսակաւոր»ի աստիճանին արժանացած են (բաց ի մէկէն)։ 1894 տարւոյ Սեպտեմբերին նոր դրութիւն մը կ'ընդունուի եւ Դ. եւ Ե. դասարանները կը բաժնուին «Դպրութեանց» եւ «Գիտութեանց» ճիւղերուն։ 94—95ին Կեդր. Վարժարանը կ'ունենայ 12 շրջանաւարտ «Դպրութեանց» ճիւղին մէջ եւ 6 շրջանաւարտ «Գիտութեանց» ճիւղին համար. 95—96ին 9 շրջանաւարտ «Դպրութեանց» ճիւղին համար եւ 3 շրջանաւարտ «Գիտութեանց» ճիւղին համար։

Այս 70 ընթացաւարտներէն մէկ մասը Եւրոպայի մէջ կ'ուսանին հիմայ բժշկութիւն, իրաւագիտութիւն, ուսողութիւն, երկրաչափութիւն, ճարտարապետութիւն, եւայլն։ Անոնցմէ ոմանք Համալսարաններէ վկայուած են արդէն։ Ուրիշներ կառավարական պաշտօնի մտած են, կամ պաշտօնեայ են հանրային հաստատութեանց մէջ։ Կարեւոր մաս մըն ալ կը զբաղի ուսուցչութեամբ եւ վաճառականութեամբ։

Կեդր. Վարժարանը ունի այս տարի (1899—1900ի շրջան) երեք դասարան միայն 16 ուսուցիչով։ Աշակերտներուն թիւն է՝ Սեպտեմբեր 15ին՝ 56, հետեւեալ կերպով բաժնուած երեք կարգերու մէջ. Ա. Դասարան 26, Բ. Դասարան 12, եւ Գ. Դասարան 18։

Ա. Դասարանը ընդունուելու համար, աշակերտները պէտք է գրաւոր քննութիւն անցընեն հետեւեալ առարկաներուն վրայ. Հին եւ նոր կտակարանի պատմութիւն, աշխարհաբար շարադրութիւն, գրաբարէ աշխարհաբար եւ աշխարհաբարէ գրաբար թարգմանութիւն, օսմաներէն ուղղագրութիւն եւ ընթերցում, ֆրանսերէն ուղղագրութիւն, օսմաներէնէ եւ ֆրանսերէնէ հայերէն եւ փոխադարձ թարգմանութիւն, թուաբանութիւն (չորս գործողութիւն, կոտորակներ, երեքի կանոն, մետրական դրութիւն), երկրաչափութիւն (գիծերու, անկիւններու եւ շրջանակներու վրայ գործնական գիտելիք), պատմութիւն (արեւելեան ժողովուրդներու, Յունաց եւ Հռոմայեցւոց վրայ ծանօթութիւնք), տարրական աշխարհագրութիւն բնական եւ քաղաքական։

Աշակերտի մը տարեկան թոշակն է Լ. Օ. 12, վեցամսեան կանխիկ վճարելի։ Այն ծնողքները, որոնք շատ համեստ դիրք ունենալով կարող չեն վճարել ամբողջ թոշակ, վստահելի վկայութիւններէ յետոյ՝ կիսաթոշակ կրնան տալ իրենց զաւակները, վեցամսեան միշտ կանխիկ։

Իսկ այն աշակերտները որոնց բոլորովին աղքատ ու անկարող ըլլալը Ազգ. Պատրիարքարանի կողմէ կը վկայուի, ձրի կ'ընդունուին. սակայն Խնամակալութիւնը իրեն վերապահած է աղքատ ուսանողներու մէջ ընտրութիւն ընել եւ մուտքի քննութեան մէջ բաղդատաբար յաջողագոյն հանդիսացողները ձրի ընդունիլ վարժարան։

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԿՏԱԿԱՐԱՐԸ ԵՒ ԿՏԱԿԱԿԱՏԱՐՆԵՐԸ. — *Սանասարեան վարժարանը հաստատուած է Էրզրում 1881ին, քաղաքին Մայր Եկեղեցւոյն կից ընդարձակ պարտէզի մը մէջ, շնորհիւ բարեյիշատակ Մկրտիչ Սանասարեանի, որ անոր գոյութիւնն ու յարատեւութիւնը ապահոված է իր նուիրած ու կտակած դրամագլուխով (կալուած, արժեթուղթ, եւայլն)։ Այս դրամագլուխը վարժարանին անձեռնմխելի սեպհականութիւնը կը կազմէ։ Սանասարեանի 1886 Յուլիս 10ի կտակագրին համաձայն կտակակատարներն են.*

Վսեմ. Պ. Կարապետ Եզեանց
Պ. Գէորգ Եւանգուլեանց
Պ. Լեւոն Տիգրանեանց (վերջը հրաժարած)։

ՎԱՐԻՉ ՄԱՐՄԻՆ. — *Վարժարանին գործերը կը վարեն.*

Ա. Կ. Պոլսոյ Խնամակալութիւնը, Սրբազան Պատրիարքին նախագահութեամբ։

Բ. Էրզրումի Տեղական Հոգաբարձութիւնը, Թեմական Առաջնորդին նախագահութեամբ։

Գ. Վարժարանին վերատեսուչը։

Դ. Վարժարանին Ուսուցչական Մասնաժողովը, վերատեսչին ատենապետութեամբ.

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԽՆԱՄԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԸ. — Այս Խնամակալութեան պաշտօնն է հոգ տանիլ վարժարանին անշարժ ստացուածքին եւ արժեթղթերուն պահպանման եւ արդիւնաւորման, բարեփոխել եւ վաւերացնել Տեղական Հոգաբարձութեան կողմէ ներկայացուած տարեկան ելեւմտացոյցը, քննել եւ վաւերացընել հաշիւները, հսկել Տեղական Հոգաբարձութեան գործառնութեանց վրայ եւ ընդհանրապէս պաշտպան հանդիսանալ վարժարանին նիւթական եւ բարոյական շահերուն.

Արդի Խնամակալութիւնը հետեւեալ կերպով կազմուած է.

Ամեն. Տ. Տ. Մաղաքիա Օրմանեան,
Պատրիարք Կ. Պոլսոյ, Նախագահ
Վսեմ. Աբիկ Էֆէնտի Ունճեան
Վսեմ. Գաբրիէլ » Նորատունկեան
Գրիգոր » Կիմիւշկէրտան
Վսեմ. Յովհաննէս » Նուրեան
Պատրիկ » Կիւլպէնկեան
Վահան » Խասեան

ՏԵՂԱԿԱՆ ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ. — Այս Հոգաբարձութեան պաշտօնն է խնամք տանիլ վարժարանին ընդհանուր բարեկարգութեան, վարժարանի գոյքերուն պահպանութեան, պատրաստել ելեւմտացոյցը, որոշել ուսուցիչներու վարձքերը, աշակերտներու թոշակները, ընտրել ձրիավարժ աշակերտները եւ Եւրոպա ղրկուելիք սաները, կատարել ծախքերը ըստ ելեւմտացոյցին եւ ընդհանրապէս հսկել վարժարանին նիւթական մատակարարութեան վրայ.

Երզրումի տեղական Հոգաբարձութեան արդի անդամներն են.

Տ. Զաւէն Ծ. Վ. Տ. Եղիաեան,
Առաջնորդական-Տեղապահ Կարնոյ, Նախագահ

Առաքէլ էֆէնտի Աւետիսեան
Դանիէլ » Խարաճեան
Կարապետ » Տէր Ազարեան, Գանձապետ

Փոխանորդներ

Զաքար էֆէնտի Խէրբէգեան
Գէորգ » Փամպուղեան
Աստուածատուր » Շիրինեան

Վարժարանին ներկայ տեսչութեան երեք անդամները, որոնք Սանասարեանի սաներն են, ըստ իր կամքին՝ իրաւամբ անդամ են այս Հոգաբարձութեան։

ՎԵՐԱՏԵՍՈՒՉ. — Վերատեսուչը, զոր կ'ընտրէ Կ. Պոլսոյ Խնամակալութիւնը եւ որ կը հաստատուի Պատրիարքական պաշտօնագրով, պետն է վարժարանին ներքին վարչութեան. իր պաշտօնն է հոգ տանիլ վարժարանին օրէնքներուն եւ կանոններուն անթերի գործադրութեան, ընտրել եւ արձակել ուսուցիչները, հսկել անոնց պաշտօնավարութեան, աշակերտներուն վարժութեանց եւ ընդհանրապէս վարժարանին կարգապահութեան վրայ, եւայլն։

Հիմայ վարժարանին տեսչութիւնը կը վարեն, իրենց տըրուած հրահանգին համաձայն հաւաքական պատասխանատուութեամբ՝ Մկրտիչ Սանասարեանի երեք սաները.

Գէորգ էֆէնտի Աբուլեան
Յովսէփ » Մատթեան
Սարգիս » Սողիկեան

Ասոնք իրենց մասնագիտական ուսմանց ընթացքը հիմնադիր-բարերարին ծախքով կատարած են գերմանական համալսարաններու մէջ եւ յատկապէս Ենայի Համալսարանին Մանկավարժական ճիւղին մէջ պատրաստուած են ուսուցչական կոչման։

ՈՒՍՈՒՑՉԱԿԱՆ ՄԱՍՆԱԺՈՂՈՎ. — Ուսուցչական Մասնաժողովը կը բաղկանայ վարժարանին բարձրագոյն երեք դաս-

րաններուն գիտութեանց եւ լեզուներու ուսուցիչներէն, վերատեսչին ատենապետութեամբ.

Ուսուցչական Մասնաժողովին պաշտօնն է որոշել վարժարանին մէջ աւանդելի ուսմանց նիւթերն ու արհեստները, կազմել աւանդելի առարկաներու եւ արհեստներու մանրամասն ծրագիրը, ընտրել վարժարանին մէջ կարդացուելիք դասագիրքերը, եւայլն.

ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ԾՐԱԳԻՐԸ. — Սանասարեան վարժարանի նպատակն է դաստիարակել հայ մանուկները Հայ. Առաքելական Ս. Եկեղեցւոյ ոգւոյն եւ կանոններուն համաձայն, աւանդել անոնց ընդհանուր կրթութիւն եւ ուսում, եւ կրթել զանոնք արհեստներու (métier) եւ արհեստագիտութեան (industrie) մէջ.

Վարժարանը ունի երկու բաժին. Ա. Ուսումնական եւ Բ. Արհեստագիտական.

Ա. — Ուսումնական բաժինը իր ծրագրով կը համապատասխանէ գերմանական միջնակարգ վարժարաններուն (Realschule), եւ ունի մէկ նախապատրաստական եւ վեց վարժարանական դասարան՝ իւրաքանչիւրը մէկ տարուան ընթացքով.

Ուսմանց առարկաներն են.

1. Կրօնք. — 2. Եկեղեցական պատմութիւն. — 3. Հայերէն. — 4. Տաճկերէն. — 5. Գաղղիերէն. — 6. Գերմաներէն. — 7. Պատմութիւն. — 8. Աշխարհագրութիւն (բնական, քաղաքական, առեւտրական եւ ուսումնական). — 9. Բնական գիտութիւնք (բնապատմութիւն, տարրաբանութիւն եւ բնաբանութիւն). — 10. Ուսողութիւն (թուաբանութիւն, հանրահաշիւ, երկրաչափութիւն, եռանկիւնաչափութիւն եւ տոմարակալութիւն). — 11. Գծագրութիւն. — 12. Գեղագրութիւն. — 13. Երգ. — 14. Դաշնակ (կամաւոր). — 15. Ջութակ (կամաւոր). — 16. Մարմնամարզ.

Բ. Արհեստագիտական բաժինը ունի չորս տարուան ընթացք. Ուսանելի արհեստներն են Կահագործութիւն եւ Կողպարարու-

թիւն՝ իրենց ճիւղերով հանդերձ։ Արհեստաւոր աշակերտները պարտաւոր են միանգամայն պարապիլ հետեւեալ ուսմանց.

1. Կրօնք. — 2. Եկեղեցական պատմութիւն. — 3. Հայերէն. — 4. Տաճկերէն. — 5. Եւրոպական լեզու մը (զոր կ'ընտրէ Ուսուցչական Ժողովը). — 6. Առեւտրական աշխարհագրութիւն. — 7. Թուաբանութիւն. — 8. Երկրաչափութիւն. — 9. Տոմարակալութիւն. — 10. Բնապատմութիւն. — 11 Բնաբանութիւն. — 12. Տարրաբանութիւն. — 13 Փայտի եւ երկաթի արհեստաբանութիւն. — 14. Արհեստագիտական գծագրութիւն. — 15. Երգ։

ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ. — Ուսումնական բաժնի նախապատրաստական դասարանին մէջ ընդունելիք աշակերտը պէտք է

Ա. Ըլլայ 11—13 տարեկան, ուշիմ եւ առողջ։

Բ. Ունենայ սա ծանօթութիւնները. — Հայերէն վարժ կարդալ, ընթեռնլի կերպով գրել, Քերականութեան Մասունք բանին գիտնալ, թելադրութիւն մը գրի առնել՝ առանց ուղղագրական խոշոր սխալներու, եւ թուաբանական չորս գործողութիւնները վարժ կերպով կատարել։

Արհեստագիտական բաժնին մէջ ընդունուելիք աշակերտը պէտք է

Ա. Ըլլայ 13—15 տարեկան, ուշիմ եւ առողջ։

Բ. Ունենայ այն ծանօթութիւնները՝ որոնք Ազգ. վարժարաններու յատուկ Կազմական Կանոնագրով սահմանուած են Տարրական Նախակրթարաններու համար։

Վարժարանը ընդունուելիք ամէն աշակերտ պէտք է ներկայացնէ իր ծննդեան ու մկրտութեան, պատուաստի ու առողջութեան վկայականները, ինչպէս եւ Օսմանիյէ թէզքէրէսին։

Թէ՛ Ուսումնական եւ թէ՛ Արհեստագիտական բաժնի իւրաքանչիւր գիշերօթիկ աշակերտի համար, պէտք է իբր տարեթոշակ վճարուի 20 Օսմ. ոսկի, որ կը պարունակէ աշակերտին սնունդի, հագուստի, լուացքի ու մաքրութեան, բժիշկի ու դեղի,

ուսման ու դասագիրքերու եւ այլ ուսումնական պիտոյքներու ծախքերը։

Թէ՛ Ուսումնական եւ թէ՛ Արհեստագիտական բաժնի իւրաքանչիւր ցորեկօթիկ աշակերտի համար, պէտք է իբր տարեթոշակ վճարուի 6 Օսմ. ոսկի, որ կը պարունակէ միմիայն ուսման եւ ցերեկուան ճաշի ծախքերը։

Իւրաքանչիւր նորեկ գիշերօթիկ աշակերտի համար, պէտք է վարժարանի արկղին յանձնուի միանուագ 3 Օսմ. ոսկւոյ պահեստի գումար մը, իբր աշակերտին ճանապարհածախք՝ երբ ընթացաւարտ ըլլայ եւ կամ եթէ ո՛ր եւ է պատճառաւ հարկ զատուի վարժարանէն արձակել զինքը։ Պահեստի գումարին ամբողջը կամ մնացորդը ետ կը տրուի՛, երբ աշակերտը մեկնի վարժարանէն։ Ըստ կանոնագրին՝ վարժարանը պէտք է ունենայ առ նուազն 30 ձրիավարժ գիշերօթիկ աշակերտ։

ՈՒՍՈՒՑՉԱԿԱՆ ՄԱՐՄԻՆ. — *Հիմայ վարժարանին ուսուցչական մարմինը կը բաղկանայ, երեք տեսուչներէն զատ, հայերէնի, ֆրանսերէնի, տաճկերէնի, ուսողութեան, բնական գիտութեանց, արուեստագիտութեան վեց մասնագէտներէ եւ երեք օգնական ուսուցիչէ, որոնցմէ մէկը մատակարար է եւ երկուքը կառավարիչ։ Արհեստական բաժինը ունի կահագործութեան եւ կօշկակարութեան համար մէյ մէկ ուսուցիչ։ Վարժարանը ունի նաեւ այցելու բժիշկ մը եւ քարտուղար մը։*

ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐԸ. — *Վարժարանին Ուսումնական բաժինը* 1899 *Յուլիսին ունէր* 166 *աշակերտ հետեւեալ բաշխմամբ.*

Գիշերօթիկ ձրիավարժ		32
Ցորեկօթիկ	»	5
Պօղոսեան պաշտպանեալ		10
Մատուրեան	»	12
Ճանըմեան	»	1
Ժամհարեան	»	1
Պոլսոյ Արհեստանոցի Խնամակալութենէն պաշտպանեալ		3
Բագուցի բարեսէրներէ	»	42
Զանազան թոշակաւոր գիշերօթիկ		16
» » ցորեկօթիկ		44
		166

Վարժարանին Արհեստագիտական բաժինը ունէր 1899 Յուլիսին 14 աշակերտ։

ԸՆԹԱՑԱՒԱՐՏՆԵՐԸ. — *Սանասարեան վարժարանը ցարդ ունեցած է* Ուսումնական բաժնէն *75 ընթացաւարտ, որոնց 12ը 1890—91ի շրջանին, 23ը 1891—92ի շրջանին, 17ը 1892—93ի շրջանին, 12ը 1893-94ի շրջանին եւ 11ը 1894—95ի շրջանին։ Ասոնցմէ 25ը ուսուցչական պաշտօն կը վարեն զանազան քաղաքներու մէջ, 15ը արտասահմանի գիտական, արհեստական եւ գեղարուեստական բարձրագոյն հաստատութեանց մէջ կ'ուսանին մէյ մէկ մասնագիտութիւն, մէկ քանին կառավարական պաշտօնեաներ են, եւ մնացեալները կը պարապին առեւտուրով եւ արհեստով։*

Արհեստագիտական բաժնէն *Սանասարեան վարժարանը ցարդ ունեցած է 9 ընթացաւարտ, ամէնքն ալ գաւառացի, որոնցմէ 4ը կօշկարարութիւն ուսած են, 1ը հիւսնութիւն եւ 4ը կահագործութիւն։ Ասոնցմէ մէկը վարժարանին Արհեստանոցին մէջ կահագործութեան վարպետի պաշտօն կը վարէ եւ միւսները արհեստական գործերով կը զբաղին զանազան տեղեր։*

ՅՈՎՍԷՓ ԻԶՄԻՐԵԱՆՑԻ ԳՐԱԿԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿԸ

ՄՐՑԱՆԱԿԻՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ. — *Բարեյիշատակ Յովսէփ Իզմիրեանց, բնիկ Ղզլարցի, իր 1884 Ապրիլ 3 թուակիր կտակագրով 10,000 րուպլի նուիրած է ազգին եւ սահմանած է որ տոկոսը, տարեկան 600 րուպլի, Կ. Պոլսոյ Ազգ. Պատրիարքարանի միջոցաւ իբր մրցանակ պարգեւ տրուի ամէն տարի ազգային գրականութեան եւ պատմութեան վերաբերեալ լաւագոյն երկասիրութեանց հեղինակներուն։*

ՄՆԱՅՈՒՆ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ. — *Այս կտակին գործադրութեան համար 1887ին Ազգ. Կեդր. Վարչութեան Խառն Ժողովը Մնայուն Յանձնաժողով մը կազմած է «Յովսէփ Իզմիրեանց Գրական Յանձնաժողով» անունով, որուն անդամներն են.*

Ամեն. Տ. Տ. Մաղաքիա Օրմանեան
Պատրիարք Կ. Պոլսոյ, Նախագահ
Գեր. Տ. Գէորգ Եպ. Երէցեան
Գեր. Տ. Եղիշէ Եպ. Դուրեան
Արժ. Տ. Յովհաննէս Ա. Քհ. Մկրեան, Ատենադպիր
Վսեմ. Գաբրիէլ էֆ. Նորատունկեան, Ատենապետ
Վահան » Էսաեան, Գանձապետ
Տոքթ. Վահրամ » Թորգոմեան

ՄՐՑԱՆԱԿԻՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ. — *Իզմիրեանց Մրցանակը հաստատուած է յանուն մեր Ս. Թարգմանիչներուն՝ Սահակայ եւ Մեսրոպայ, եւ կը բաշխուի Ս. Սահակայ եւ Մեսրոպայ տօնին օրը, ամէն տարի, Կ. Պոլիս։*

Մրցանակի ներկայացած երկասիրութիւնները պէտք է վերաբերին հայ լեզուագիտութեան կամ պատմութեան, ինչպէս ազգային լեզուի եւ գրականութեան քննութիւն, բանասիրական հետազօտութիւններ, ազգային հին եւ նոր կեանքէ առնուած թարերգութիւններ, եւայլն։ Կրնան ըլլալ աշխարհաբար կամ գրաբար, ձեռագիր կամ տպագիր (*), եւ կ'ընդունուին ո՛ր երկրին մէջ ալ գրուած ըլլան։ Ներկայացուած աշխատասիրութիւնները ետ չեն տրուիր։

Մրցանակի չեն կարող մասնակցիլ օտար լեզուներէ թարգմանութիւններ, դասագիրքեր, ամէն մրցանակաբաշխութեան թուականէն երկու տարի առաջ տպուած երկասիրութիւններ, արդէն վարձատրուած աշխատութեանց երկրորդ եւ յաջորդ տպագրութիւնները։

Մրցանակը կրնայ ամբողջ տրուիլ, եթէ արժանի գործեր գտնուին, կամ քանի մը մասի բաժնուիլ։ Եթէ ո եւ է տարւոյ մը մէջ մրցանակի արժանի երկեր չներկայանան, պարգեւի գումարը պիտի յատկացուի հին հայ մատենագրութիւններէ մէկը տպագրելու։

Մրցանակի համար գրկուած երկասիրութիւնները ամէն տարի առ առաւելն մինչեւ Յունուար ամսուան առաջին օրը պէտք է ներկայացուին Ս. Պատրիարք Հօր։ Լրագիրներու միջոցաւ ամէն տարի տեղեկութիւններ կը հրատարակուին թէ՛ ներկայացուած եւ թէ վարձատրուած երկասիրութեանց վրայ։

(*) Տպագիրները երեք օրինակ կը ներկայացուին Ցանձնաժողովին։

ՄՐՑԱՆԱԿԻ ԱՐԺԱՆԱՑԱԾ ԵՐԿԵՐ. — 1887էն ի վեր Յանձնաժողովին ներկայացած են 73 երկասիրութիւններ, որոնցմէ 24ը արժանացած են մրցանակի եւ զանազան քանակութեամբ պարգեւներ ընդունած։

ԷՐԶՐՈՒՄԻ ԵՒ ՄՇՈՅ ԱՂՋԿԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐԸ. — Յովսէփ Իզմիրեանց Գրական Մրցանակի մը հաստատութեան համար կտակած 10.000 րուբլիէն զատ կտակած է 10.000 րուբլիի ուրիշ գումար մըն ալ, որուն տոկոսը, 600 րուբլի, յատկացուցած է Էրզրումի կամ Մշոյ աղջկանց վարժարանին։

Այս նպաստը տասը տարի Էրզրումի աղջկանց վարժարանի արհեստական ճիւղին սահմանելէ ետքը՝ Յովսէփ Իզմիրեանցի Գրական Յանձնաժողովը, նկատելով որ Մշոյ աղջկանց վարժարանը փակուած է եւ ժողովուրդը անկարող է հոգալ իր աղջկանց կրթութեան ծախքը՝ 1897 Սեպտ. 1է սկսեալ այդ նպաստը յատկացուց Մշոյ աղջկանց վարժարանին, որ հիմայ «Յ. Իզմիրեանց Օրիորդաց վարժարան» անունը կը կրէ։

Վարժարանին վերատեսչութիւնը յանձնուած է Մշոյ Առաջն. Փոխանորդին։ Մշոյ Կրօնական եւ Քաղաքական ժողովները ամէն վեց ամիսը անգամ մը Կ. Պոլսոյ Յանձնաժողովին կը ներկայացնեն վարժարանին վիճակացոյցը։

Վարժարանը ունէր 1899 Յուլիսին վեց ուսուցիչ եւ ուսուցչուհի եւ 209 աշակերտուհի։

ԳՐԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻՆ ՅԱՆՁՆՈՒԱԾ ՆՈՐ ԳՈՐԾԵՐ. — Ազգ. Կեդր. Վարչութիւնը 1899ին Յովսէփ Իզմիրեանց Գրական Յանձնաժողովին յանձնեց նաեւ հետեւեալ գործերը.

1. Վանայ Սանդխտեան աղջկանց վարժարանին մատակարարութիւնը՝ հանգուցեալ Սանասարեանի կողմէ թողուած նպաստով։

2. Շահնազարեան վարժարանի գոյքերուն մատակարարութիւնը՝ յատկացնելու համար զանոնք հանգուցեալ Շահնազարեան Կարապետ վարդապետի կտակին գործադրութեան։

3. Աստուածատուր Ջունդի կտակին գործադրութեան հսկողութիւնը։

ԳՈՐԾԻ ՄԱՐԴՈՑ ՀԱՄԱՐ

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ԴՐԱՄԱՏՈՒՆԸ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆ. — *Երկրագործական Դրամատունը (Զրաաթ պանգասը), որ Առեւտրական Նախարարութեան հըսկողութեան տակ կը գտնուի, հիմնուած է երկրագործներու դրամ փոխ տալու, շահու տրուելիք դրամներ ընդունելու* (*) *եւ երկրագործութեան վերաբերեալ դրամական գործառնութեանց միջնորդ ըլլալու համար։*

Դրամատան կեդրոնական վարչութիւնը Կ. Պոլսոյ մէջ է, եւ վիլայէթներու ու սանճագներու, ինչպէս նաեւ բաւական քանակութեամբ դրամագլուխ ունեցող գազաներու կեդրոններուն մէջ ալ մասնաճիւղեր ունի։

Ինչպէս կեդրոնին, նոյնպէս մասնաճիւղերուն մէջ, տնօրէնին կը գործակցի վարչական ժողով մը, որ կ՚որոշէ ըլլալիք փոխատուութիւնները, դրամներու վաճառումը, եւայլն։

ՓՈԽԱՏՈՒՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ. — *Երկրագործ չեղողը չի կրնար դրամ փոխ առնել Երկրագործական Դրամատունէն։*

Երկրագործ կը համարուին. 1. *Արտի, այգիի կամ պարտէզի տէր ըլլալով, զանոնք իրենց ընտանիքին անդամներուն աշխատութեամբ մշակողները.* 2. *Հասոյթը հողատէրոջ հետ կիսելու պայմանաւ աշխատող օրթագճիները.* 3. *Ուրիշին հողը վարձելով մշակող կամ մշակել տուողները.* 4. *Իրենց հողերը ուրիշներուն վարձու կամ միւրապայի տուողները։*

Երկրագործ մը այս չորս դասակարգէն որու ալ պատ-

(*) Դրամատան հնչուն դրամ աւանդ ձգողներուն 4 % տոկոս կը տրուի։ Երբ ամիսէն պակաս պայմանաժամով եւ կամ առանց պայմանաժամի դրամատուն յանձնուած գումարներուն համար տոկոս չի տրուիր։

կանի Երկրագործական Դրամատունէն դրամ փոխ առնելու իրաւունք ունենալու համար՝ անհրաժեշտ պայման է որ իր հողաբերքին տասնորդ վճարելով հանդերձ, նաեւ Դրամատան հաշուոյն հիսսէի մէնաֆի վճարէ ։

Երկրագործներուն՝ արքունական տուրքէ եւ ուրիշ հարկերէ Պետական Սնտուկին պարտական ըլլալը արգելք չէ Դրամատունէն իրենց ըլլալիք փոխառութեան ։

Դրամատունը երկու պայմանով փոխառութիւն կ'ընէ .

1. Մէկ տարիէն մինչեւ տասը տարի պայմանաժամով, ա պայմանով որ ամէն տարի տոկոսին եւ դրամագլուխին ի հաշիւ որոշ գումար մը հատուցուի ։

2. Երեք ամիսէն մինչեւ մէկ տարի պայմանաժամով ։ Այս պարագային տոկոսն ու դրամագլուխը միասին, կամ տոկոսի մասնակի վճարմամբ դրամագլուխը պայմանաժամին կը հատուցուի ։

Երկրագործական Դրամատունը իր փոխ տուած գումարներուն համար 6 % տոկոս կ'առնէ եւ միանգամ ընդ միշտ 1% տուրք մը կը գանձէ Դիւանական ծախք (ռէսմը գայտիյէ) անունով ։

Պայմանաժամի երկարաձգում եւ կամ մասնավճարներու թիւին վրայ յաւելում ձեռք բերելու համար ամէն գործառնութիւն առանց ո եւ է ծախքի կը կատարուի ։

Փոխառուն պարտաւոր է իր անշարժ կալուածովը ապահովելու պարտքին հատուցումը ։ Եթէ կալուածը սըրֆ միւլք է, գրաւի կը դնէ զայն (թէրհին) ։ Եթէ մուզաքաալը վագֆ է, հողը վէֆաէն ֆէրաղ կ'ընէ եւ վրան գտնուած շէնքերն ու ծառերը գրաւի կը դնէ ։ Իսկ եթէ կալուածը արազիի էմիրիէ է, կամ թախսիսաթի տեսակէն արազիի մէվգուֆէ, վէֆաէն ֆէրաղ կ'ընէ ։ Ռէհնի եւ վէֆաէն ֆէրաղի հետ պէտք է նաեւ վէքեալէթը տէվրիէ մը, զոր փոխառու կալուածատէրը կու տայ Դրամատան մասնաճիւղի գլխաւոր պաշտօնեային՝ արտօնելով զայն իր կալուածը ուրիշին ծախել եւ փոխարէնով իր պարտքը գանձել, եթէ ինք չվճարէ պայմանաժամին ։

Երկրագործ մը իբր ապահովութիւն կրնայ ցոյց տալ կալուած մը որուն կէսին կամ կէսէն աւելիին բաժնետէր (հիս-

ակսար) է․ իսկ երբ կէսէն պակաս է իր բաժինը, չի կրնար, եթէ միւս բաժնեատէրերը՝ փոխատուին երաշխաւորելով՝ իրենց բաժինները դրաւ չտան Դրամատան։

Անշարժ կալուած չունեցող երկրագործներու երաշխաւորով մը կրնայ դրամ փոխ առնել Դրամատունէն, պայմանաւ որ այդ երաշխաւորը կալուածատէր ըլլայ եւ իր կալուածով կամ կալուածներով ապահովէ ըստ օրինի փոխ առնելիք գումարին հատուցումը։

Բացառիկ պարագաներու մէջ, Կեդրոնական վարչային ժողովին որոշմամբ եւ Կայս. կառավարութեան հաւանութեամբ, կարօտ գիւղացիներու սերմացու հայթայթելու համար, առանց դրաւի, եւ միայն գիւղացիներուն փոխադարձ երաշխաւորութեամբ ալ դրամ փոխ կը տրուի։

Երբ իբր ապահովութիւն ներկայացուած կալուածները արտ կամ ամբողջովին քարուկիր կալուած եւ կամ ապահովագրուած շէնքեր են, ըլլալիք փոխատուութիւնը անոնց Բուն արժէքին կէսին չափ պէտք է ըլլայ․ իսկ երբ այրելի շէնքեր, կամ այգի եւ պարտէզի պէս միշտ նոյն վիճակին մէջ չմնալու ենթակայ կալուածներ են, $^1/_3$ին եւ կամ $^2/_5$ին չափ միայն փոխ դրամ կը տրուի անոնց տէրերուն։

Երկրագործական Դրամատան մասնաճիւղերը, երբ 15000 ոսկիէ աւելի դրամագլուխ ունին, առ առաւելն 15000 ղրուշ, երբ 10էն 15000 ոսկի դրամագլուխ ունին՝ 10000 ղրուշ, եւ երբ 10000 ոսկիէ պակաս դրամագլուխ ունին, 5000 ղրուշ միայն կրնան փոխ տալ մէկ անձի։

ՓՈԽԱՏՈՒՈՒԹԵԱՆ ՁԵՒԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — Դրամ փոխ առնել ուզող երկրագործը պէտք է յանձնէ Դրամատան մասնաճիւղերուն.

1. Իբր ապահովութիւն ներկայացուցած անշարժ կալուածին վերաբերեալ պաշտօնական վաւերաթուղթերը։

2. Կալուածական տուրքը մինչեւ ո՛ր տարին հատուցած ըլլալը հաստատող ընկալագիրը։

3. Իր թաղէն կամ գիւղէն ձեռք բերուած վկայագիր մը, որ հաստատէ թէ իբր ապահովութիւն ցոյց տուած կալուածը

իրն է, թէ ինք կենդանի է եւ կը վերաբերի երկրագործ դասուն։ Այս վկայագիրը տպուած է եւ ձրիաբար կը տրուի Երկրագործական Դրամատան մասնաճիւղէն. մխթարը կը լեցնէ բաց թողուած տեղերը եւ իբր գրողչէք 40 փարա միայն կը տրուի իրեն։ Այս վկայագիրները 40 փարա դրոշմատուրքի ենթարկուած են։

Դրամատան վարչական ժողովը կ'որոշէ ըլլալիք փոխառութեան քանակութիւնը։

Ապա փոխառութեան մուրհակ մը խմբագրուելով, փոխառուին կամ, եթէ կայ, երաշխաւորին կողմէ եւս կը ստորագրուի կամ կը կնքուի եւ մուգավէլաթ մուհարրիրին կողմէ կը վաւերացուի։ Այս վաւերացման համար պէտք է վճարուի 5 ղըրուշ, եթէ փոխառութիւնը 5000 ղրուշէ պակաս է, 12 1/2 ղրուշ՝ 5000է մինչեւ 10000 ղրուշ, եւ 25 ղրուշ՝ 10000 ղրուշէ վեր եղածներուն համար։

Գրաւի կամ վագֆական ֆէրաղի համար հարկ եղած օրինական գործողութեանց կատարումէն ետքը, դրամը կը վճարուի փոխառուին եւ թասարրուֆի պաշտօնական թուղթերը կը մնան Դրամատան քով, մինչեւ որ այդ պարտքը հատուցուի։

Գրաւի դրուած կամ վագֆական ֆէրաղ եղած կալուածներու կալուածային տուրքերը եւ իճարէի ու մուգաթաայի պարտքերը չվճարուած, գործողութիւնը կրնայ կատարուիլ. այդ գործողութեան համար ո եւ է ծախք չ'առնուիր։

ՊԱՅՄԱՆԱԺԱՄԻՆ ԱՆՎՃԱՐ ՄՆԱՑԱԾ ՊԱՐՏՔԵՐ. — Երբ փոխառու երկրագործը պայմանաժամին իր պարտքը չվճարէ, Դրամատունը գործադիր պաշտօնեային (իճրա մէմուրը) կը դիմէ, որ առանց վճարագրի իսկոյն ազդարարագիր մը (իխպարնամէ) կը ղրկէ պարտականին կամ երաշխաւորին՝ որով երկուամսեան նոր պայմանաժամ մը կը տրուի իրեն։ Եթէ այդ պայմանաժամին աւարտելուն՝ նորէն չվճարուի պարտքը, գրաւի դրուած կամ վագֆական ֆէրաղ եղած կալուածը իսկոյն աճուրդի կը դրուի եւ ըստ օրինի կը ծախուի։ Վաճառումին արդիւնքը կը յատկանայ վագֆի իճարէներուն, մուգաթաաներուն, կալուածային տուրքին եւ մնացեալէն կը վճարուի Դրամատան

պահանջքը, որ կը գերադասուի բոլոր միւս պահանջատէրերուն առնելիքէն։ Ասկէ զատ Դրամատունը վար կը դնէ 1% միջնորդչէք մը եւ ազդարարագրի ծախքերը։ Եթէ ո եւ է գումար աւելնայ, կը յանձնուի պարտականին կամ երաշխաւորին։ Իսկ եթէ պարտքին վճարման չբաւէ, մնացեալը կը պահանջուի անոնցմէ։

Երկրագործական Դրամատան կողմէ աճուրդի հանուած կալուածի մը եթէ դուրսէն գնող չգտնուի, Դրամատան վարչութիւնը իր հաշուոյն կը գնէ այդ կալուածը, պայմանաւ որ տուած գինը չանցնի իր պահանջքի գումարը։ Այս պարագային նոյն կալուածին տէրը մինչեւ մէկ տարի կրնայ ետ առնել զայն, եթէ իր պարտքը ամբողջովին վճարէ։

Պարտականին եւ երաշխաւորին կողմէ Դրամատան դէմ բացուած ո եւ է դատ չի կրնար արգիլել աճուրդի եւ վաճառման գործողութիւնը։

ՊԱՅՄԱՆԱԺԱՄԻ ԵՐԿԱՐԱՁԳՈՒՄ. — Պայմանաժամի երկարաձգում կը տրուի. 1. Եթէ պատերազմ ծագելով, պարտական եղող անձը պատերազմի վայրը գտնուի։ 2. Եթէ իր բերքը երաշտութենէ, ողողումէ, պաճարախտի համաճարակէ եւ ասոնց նման ո եւ է ուրիշ արկածէ վնասուի։ Ասանկ պարագաներու մէջ Դրամատան վարչութիւնը քննութիւն կը կատարէ, եւ եթէ պարտական եղող անձին ցոյց տուած պատճառները իրաւացի գտնէ պէտք եղածին չափ պայմանաժամ կու տայ։

Տասը տարիէն պակաս ժամանակի համար դրամ փոխ առնողը, եթէ ուզէ պայմանաժամը տասը տարուան վերածել, իր պահանջումը կրնայ ընդունուիլ։

Եթէ պարտականը կամ երաշխաւորը մեռնի, ազդարարագրով տրուած երկու ամսուան պայմանաժամի միջոցին՝ ժառանգորդները կրնան չորս ամսուան նոր պայմանաժամ մը ձեռք բերել։

ՏՈԿՈՍԻ ՕՐԷՆՔԸ

1303 *Մարտ* 22*ին* (*Քրիստոսի Թուականն* 1887) *հրատարակուած տոկոսի օրէնքը կը տրամադրէ թէ՝ այդ թուականէն սկսեալ Թուրքիոյ մէջ տոկոսի ամէնէն բարձր սակն է* տարին հարիւրին ինը, *այսինքն ամիսը* հարիւր ղրուշին երեսուն փարայ (Յօդ. 1)։

Երբ գումար մը անտոկոս փոխ առնուած է առանց պայմանաժամի, եւ պարտականը չ'ուզեր կամաւորապէս *տոկոս վճարելու հաւանիլ, կարելի է տոկոսաւորի վերածել զայն,* պրօթեսթօ *մը ընելով, կամ աղերսագիր մը տալով դատաւորին։*
Փոխատուութեան պայմանաժամը որչափ ալ երկար ըլլայ, տոկոսին քանակութիւնը պէտք չէ դրամագլխին քանակութենէն աւելի ըլլայ։ Դատաւորին արգիլուած է վճռել դրամագլուխը անցնող տոկոսները (Յօդ. 4)։

Փոխ առնուած գումարի մը բաղադրեալ տոկոս քաղեցնելը արգիլուած է օրէնքէն, ի բաց առեալ երբ երկուստեք համաձայնութիւն գոյացած ըլլայ երեք առաջին տարիներուն համար տոկոսները դրամագլխին վրայ աւելցնելու, եւ այս ալ այն պարագային ուր պարտականը երեք տարի ո եւ է վճարում ըրած չէ փոխ առնուած գումարին ի հաշիւ (Յօդ. 5)։

Երբ հարիւրին 9*էն աւելի տոկոսի պայմանագիր ըլլայ պարտականին եւ պահանջատէրին միջեւ, պայմանագրուած ապօրէն տոկոսը պիտի զեղչուի հարիւրին* 9*ի* (Յօդ. 3)։

Երբ պարտականը վաշխային (*ֆահիշ*, usuraire) *տոկոս վճարած է, իրաւունք ունի հաշուակցելու՝ ցորչափ ամբողջապէս վճարած չէ պարտքը, նոյն իսկ եթէ հաշիւները փոխադրուած եւ նոր մուրհակներ տրուած ըլլան. բայց վճարուած վաշխային տոկոսները ետ չեն պահանջուիր, եթէ պարտքը ամբողջովին կարգադրուած է եւ երկուստեք գործողութիւնները դադրած են* (Յօդ. 6)։

ՎԱԳՖ ԿԱԼՈՒԱԾՆԵՐՈՒ ԺԱՌԱՆԳԱԿԱՆ ՓՈԽԱՆՑՈՒՄԸ

Երբ իճարէթէյնլի վագֆ կալուածի մը տէրը (միւթէսարըֆ) վախճանի, այդ կալուածը կը փոխանցի իր մանչ եւ աղջիկ զաւակներուն հաւասարապէս. կալուածը մահլիւլ կ'ըլլայ, եթէ բնաւ զաւակ չունենայ։

Այս ժառանգական փոխանցումին անձուկ սահմանը ընդարձակելու համար երեսուն տարիի չափ յառաջ թէվսիի ինթիգալի օրէնքը հրատարակուեցաւ, որուն ուժով վագֆ կալուած մը ոչ միայն զաւակներուն, այլ եւ ուրիշ մօտաւոր ազգականներուն ալ կը փոխանցի։ Բայց որպէս զի վագֆ կալուածին ժառանգական փոխանցման սահմանը ընդարձակի, պէտք է դիմել Տէֆթէրհանէի պաշտօնատան, կատարել տալ թէվսիի ինթիգալի օրինական գործողութիւնը, վճարելով պահանջուած տուրքը՝ որ 3% է։ Այս գործողութեամբ միայն վագֆ կալուածը թէվսիի ինթիգալլը կ'ըլլայ։

Պէտք չէ սակայն շփոթել թէվսիի ինթիգալ եղած կալուածը սըրֆ միւլք կալուածին հետ, ինչ որ կ'ընէ ընդհանրապէս ժողովուրդը, ըսելով թէ «Վագֆ կալուածը միւլքի վերածուած է»։ Թէվսիի ինթիգալ եղած կալուածը ժառանգական յատուկ փոխանցում մը ունի որ տարբեր է սըրֆ միւլքի փոխանցումէն, եւ հետեւեալն է.

1. Եթէ հանգուցեալը թողած է մանչ եւ աղջիկ զաւակներ, անոնք հաւասարապէս կը ժառանգեն «թէվսիի ինթիգալլը» վագֆ կալուածը. իսկ եթէ մէկ մանչ եւ կամ մէկ աղջիկ միայն թողած է, բացարձակապէս անիկա կ'ըլլայ ժառանգորդ։

2. Եթէ հանգուցեալը զաւակ չունի, իր մանչ կամ աղջիկ զաւկին մանչ կամ աղջիկ զաւակները, այսինքն իր թոռները հաւասարապէս ժառանգորդ կ'ըլլան. իսկ եթէ անոնցմէ մէկը միայն թողած է, բացարձակապէս անիկա կ'ըլլայ ժառանգորդ։

Եւ յաջորդաբար,

3. Հայրը եւ մայրը հաւասարապէս։
4. Հարազատ եղբայրը եւ քոյրը » ։
5. Համահայր եղբայրը եւ քոյրը » ։
6. Համամայր եղբայրը եւ քոյրը » ։

Եթէ միայն հայր կամ միայն մայր գտնուի, երկուքնուն գալիք բաժինը մէկը կ'առնէ ամբողջապէս։ Նոյնը կըլլայ նաեւ երբ միայն եղբայր կամ միայն քոյր գտնուի։

7. Վերջապէս էրիկէն կնոջ եւ կնոջմէն էրկան կը փոխանցի։

Այս եօթը աստիճաններուն վրայ գտնուող ժառանգորդները ըստ կարգի միայն ժառանգական իրաւունքի կրնան տիրանալ, անանկ որ երբ առաջին աստիճանի ժառանգորդ (զաւակ) կայ, երկրորդ աստիճանի ժառանգորդները (թոռ) կը զրկուին, երբ երկրորդ աստիճանի ժառանգորդ կայ, երրորդ աստիճանի ժառանգորդները (հայր եւ մայր) կը զրկուին, եւ այսպէս յաջորդաբար։ Երբ եօթներորդ աստիճանի ժառանգորդ (ամուսին) չգտնուի, կալուածը մահլիւլ կ'ըլլայ։

Եթէ հանգուցեալը ունեցած է քանի մը զաւակ, որոնցմէ մէկը իր կենդանութեան ամուսնացած, զաւակներ ունեցած եւ իրմէ առաջ մեռած է, այդ զաւակները ծնողին տեղ կ'անցնին ու անոր բաժինը իրենք կ'առնեն, եւ հաւասարապէս կը բաժնեն իրենց միջեւ։

ՕՐԻՆԱԿ. — *Գրիգոր կը մեռնի, թողով իր զաւակը՝ Յովհաննէսը, եւ իր հանգուցեալ Մովսէս զաւկին զաւակները։ Գրիգորին թողած կալուածին կէսը կը տրուի Յովհաննէսին եւ մնացած կէսը՝ որ Մովսէսի բաժինը պիտի կազմէր, եթէ կենդանի ըլլար, կը բաժնուի իր երկու զաւակներուն միջեւ որոնք կը ստանան մէյ մէկ քառորդ։*

Էրիկը իր կնոջմէն եւ կինը իր էրիկէն կը ժառանգէ ամբողջ կալուածը երբ վեցերորդ աստիճանի ժառանգորդ չգըտնուի։ Երբ երրորդ, կամ չորրորդ, կամ հինգերորդ, կամ վեցերորդ աստիճանի ժառանգորդներու հետ հանգուցեալը կը թողու նաեւ ամուսին մը՝ այդ ամուսինը կը ստանայ կալուածին 1/4 բաժինը եւ մնացեալը միայն կը փոխանցի վերոյիշեալ ժառանգորդներուն։ Իսկ երբ առաջին եւ երկրորդ աստիճանի ժա-

ռանգորդ ունի հանգուցեալը, այսինքն զաւակ եւ թոռ, ամուսինը բան մը չի ժառանգեր։

ՕՐԻՆԱԿ. — *Հանգուցեալը կը թողու հարազատ եղբայր մը, քոյր մը եւ իր կինը։ Իր թողած կալուածին 1/4ը կը ստանայ իր կինը, եւ մնացեալ 3/4ը հաւասարապէս կը բաժնուի իր եղբօրն ու քրոջը միջեւ։*

ԱՐԱՁԻԻ ԷՄԻՐԻԷՆԵՐՈՒ ԺԱՌԱՆԳԱԿԱՆ ՓՈԽԱՆՑՈՒՄԸ

Արազիի էմիրիէներու ժառանգական փոխանցումը հետեւեալ օրէնքին համաձայն կը կատարուի.

1. Եթէ հանգուցեալը թողած է մանչ եւ աղջիկ զաւակներ, անոնք հաւասարապէս կը ժառանգեն *արազիի էմիրիէն*, իսկ եթէ մէկ մանչ կամ մէկ աղջիկ միայն թողած է, *բացարձակապէս* անիկա կ'ըլլայ ժառանգորդ։

2. Եթէ հանգուցեալը զաւակ չունի, իր զաւկին մանչը եւ աղջիկը կը ժառանգեն հաւասարապէս։

Եւ յաջորդաբար,

3. Հայրը եւ մայրը հաւասարապէս.

4. Հարազատ եւ համահայր եղբայրները հաւասարապէս։

5. Հարազատ եւ համահայր քոյրերը »

6. Համամայր եղբայրները »

7. Համամայր քոյրերը »

8. Եւ եթէ այս ժառանգորդներէ ոչ ոք գտնուի՝ ամուսինը կը ժառանգէ ամբողջապէս։

Այս ութը աստիճաններուն վրայ գտնուող ժառանգորդները ըստ կարգի միայն ժառանգական իրաւունքի կրնան տիրանալ, անանկ որ երբ առաջին աստիճանի ժառանգորդ կայ, երկրորդ աստիճանի ժառանգորդները կը զրկուին, եւ այսպէս յաջորդաբար։ Միայն թէ հանգուցեալ զաւկի մը զաւակները իրենց հօր տեղը կը բռնեն եւ իրենց մեծ հօր ժառանգութենէն կ'առնեն այն բաժինը՝ զոր իրենց հայրը պիտի առնէր եթէ կենդանի ըլլար։

Երբ երրորդ կամ չորրորդ կամ հինգերորդ կամ վեցերորդ կամ եօթներորդ աստիճանի ժառանգորդներու հետ հանգուցեալը կը թողու նաեւ իր ամուսինը՝ սա կը ստանայ արազիին 1/4 բաժինը եւ մնացեալը միայն կը փոխանցի վերոյիշեալ ժառանգորդներուն ։ Իսկ երբ առաջին եւ երկրորդ աստիճանի ժառանգորդ ունի հանգուցեալը, այսինքն զաւակ եւ թոռ, ամուսինը բան մը չի ժառանգեր արազիէն ։

Ինչպէս կ'երեւայ այս բացատրութիւններէն, արազիի եմիրիէներու եւ թէվսիի ինթիգալ եղած վագֆ կալուածներու ժառանգական փոխացման սկզբունքները գրեթէ միեւնոյն են. միակ տարբերութիւնը որ կայ եղբայրներու եւ քոյրերու ժառանգութեան իրաւունքներուն կը վերաբերի, ինչ որ շատ դիւրաւ երեւան կ'ելլէ պարզ բաղդատութեամբ մը ։

ԿԱԼՈՒԱԾԱԿԱՆ ՏՈՒՐՔԸ

1290 Մարտ 1էն ի վեր (Քրիստոսի թուականն 1874) կալուածական տուրքը սկսած է գանձուիլ կալուածներու արժէքին վրայ 4 առ հազար, եւ կալուածային հասոյթներէն 4 առ հարիւր ։ Այս դրութիւնը տեւած է մինչեւ 1295 տարւոյ վերջը ։

1296 Մարտ 1էն սկսեալ, կալուածային հասոյթի տուրքը վերցուած է եւ կալուածական տուրքը բարձրացած է հազարին 8ի՝ հասութաբեր բոլոր կալուածներուն համար ։ Իսկ սեփականատէրերին բնակութեան յատկացած կալուածները ենթարկուած են հազարին 4ի՝ երբ իրենց արժէքը 20,000 ղրուշէն պակաս է, եւ հազարին 8ի՝ երբ արժէքնին 20,000 ղրուշ եւ անկէ վեր է ։

1303ին հասութաբեր կալուածներու տուրքը բարձրացած է հազարին 8էն հազարին 10ի ։

1304ին 20,000 ղրուշէն պակաս արժող եւ սեփականատէրերի բնակութեան յատկացուած կալուածներու տուրքը բարձրացած է հազարին 4էն հազարին 5ի ։

Մշակուած հողերը՝ գաւառներուն մէջ կը վճարեն 4 առ հազար, որովհետեւ ենթարկուած են նաեւ տասանորդի տուրքին. իսկ Կ. Պոլսոյ մէջ իբր հասութաբեր կալուած կը վճարեն 10 առ հազար, առանց ենթարկուած ըլլալու տասանորդի տուրքին։

1300 Թուականէն սկսեալ գանձուած կալուածային տուրքերուն վրայ աւելցուած է այդ տուրքին ճանապարհական հարկերին վեցը, կրթական նախարարութեան օգտին։ Այս կրթական տուրքը (մեարիֆ) 1303ին իջած է հարիւրին 5ի։

Հատուցման եղանակին գալով, մինչեւ 1299 տարւոյն վերջը անվճար մնացած տուրքերը կարելի է վճարել քաւֆիկի արժեթուղթով, այսինքն հաշուակցել այդ տարիներու յատուկ սէրկիներով, կամ 100 ղրուշի փոխարէն 25 ղրուշ հնչուն դրամ վճարելով։ Նոյնպէս ամսաթոշակի տէրերը իրենց եւ իրենց կարգ մը ազգականներուն կալուածական տուրքերը պիտի կրնան հատուցանել իրենց անվճար մնացած ամսաթոշակներով։

Իսկ 1300էն մինչեւ 1314 Փետրուարի վերջը անվճար մնացած կալուածական տուրքերը, 1899 Յուլիս 30ի պաշտօնական զեկոյցին համաձայն, հետեւեալ եղանակով կրնան վճարուիլ.

Ա. Մինչեւ 1315 ելմտական տարւոյն Փետրուարի վերջը (1900 Փետր.) հարիւրին 50 հնչուն դրամ եւ մնացած 50ին համար ալ կառավարական պաշտօնատուններուն յատուկ ամսաթոշակ, որուն անունով որ ըլլայ եւ ո՛ր տարիին ալ վերաբերի։

Բ. Եթէ այդ յիշեալ տուրքերը մինչեւ 1315 տարուան վերջը չհատուցուին, 1316ի Մարտէն մինչեւ Փետրուարի վերջը հարիւրին 75 հնչուն դրամ եւ մնացած 25ին համար ամսաթոշակ։

Գ. Եթէ 1316 տարուան մինչեւ Փետրուարի վերջը այդ տուրքերը անվճար մնան, ա՛լ այնուհետեւ հնչուն դրամով միայն պիտի կրնան հատուցուիլ։

Գալով 1315 տարիէն սկսելով բանած եւ բանելիք կալուածական տուրքերուն, եթէ բանած տարւոյն մէջ հատու-

ցուին, հարիւրին 50ին համար հնչուն դրամ եւ մնացածին համար ալ նոյն տարուան յատուկ ամսաթոշակ պիտի ընդունուի։ Իսկ յաջորդ տարիին մնացած կալուածական տուրքերուն համար հարիւրին 75ը հնչուն դրամ եւ մնացածը ամսաթոշակ պիտի ընդունուի. եթէ երկրորդ տարիին մէջ ալ չհատուցուի, այն պարագային ամբողջութեամբ հնչուն դրամով պիտի հատուցուի։

Կրթական տուրքը ենթակայ չէ այս պայմաններուն եւ ըստ առաջնոյն հնչուն դրամով պիտի գանձուի։

1899 *Օգոստոս 1է սկսեալ Ելեւմտական Նախարարութիւնը ըստ այս զեկոյցին կը գանձէ տուրքերը։*

ԴՐՈՇՄԱՏՈՒՐՔԻ ՕՐԷՆՔԸ

Ա. ՄԱՍ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԴԻՏՈՂՈՒԹԻՒՆՔ

Յօդուած 1. — *Դրոշմատուրքի ենթակայ են. Փոխատուութեան ու փոխառութեան գործողութեանց, ընկերութեանց եւ ուրիշ պայմանագրութեանց ու յանձնառութեանց վերաբերեալ գրի առնուած ամէն տեսակ մուրհակներ, փոխանակագիրներ, ի հրամանի եւ կամ բերողին հատուցանելի պօլիճներ. ստացագիրներ եւ անդորրագիրներ. աւանդի վկայագիրներ (սէրթիֆիքա տը տէբօ). ընկերութեանց կամ ուրիշ բաժնեթուղթեր եւ պարտաթուղթեր. չէքեր. վաճառականներու միջեւ առնուած տրուած եւ ուրիշ անհատներու միջեւ փոխանակուած ամէն տեսակ մուրհակներ. կառավարական սնտուկներու, դիւաններու, եւ գանձային ու կառավարական ուրիշ պաշտօնեաներու տրուած յանձնառութեանց թուղթեր եւ ստացագիրներ. անձնական գործերու համար զանազան պաշտօնէութեանց գրուած ծանուցագիրներ, տեղեկագիրներ եւ խնդրագիրներ. Շէրիի դատարաններէն տրուած ամէն տեսակ իլամներ, վճռագիր-*

ներ, ժառանգուած գոյքերու եւ անոնց բաժանման պաշտօնական ցուցակներ (գասսամ տէֆթէրի) եւ Շէրիի վերաբերեալ ուրիշ վաւերաթուղթեր, արձանագիրներ, դատաւորական հրամաններ, արձանագրութեանց վերաբերեալ եւ ուրիշ իլմուխապէրներ, ամսականի, սէհիմի եւ ուրիշ թոշակներու վերաբերեալ ընկալագիրներ· քաղաքային (հուգուգ) եւ առեւտրական դատարաններէ եւ ուրիշ ժողովներէ տրուած ո՛ եւ է վճիռ պարունակող տեղեկագիրներ եւ վճռագիրներ· կառավարութեան պաշտօնատուններէն անհատներու տրուած թուղթերու, մուրհակներու եւ արձանագրութեանց օրինակներ· կառավարութեան եւ անհատներու միջեւ փոխանակուած պայմանագրութիւն պարունակող մուրհակներ· ամէն տեսակ ազգարարագիրներ. անցագիրներու համար տրուած իլմուխապէրներ· ամէն տեսակ բեռնագիրներ· ապահովագրական մուրհակներ (սիկուրթա բօլիչա սէնէտաթը)· եւ վերջապէս Օսմանեան Կայսրութեան դատարաններուն ու ժողովներուն առջեւ իբր ապացոյց ներկայացուելու ենթակայ բոլոր մուրհակներն ու լրագիրները ։

Յօդուած 2· — Բացառապէս ազատ պիտի կացուցուին դրոշմի տուրքէն· Պաշտօնատուններէն, գանձարաններէն եւ կառավարութեան մասունքներէն՝ մէկզմէկու եւ անհատներու տրուած իլմուխապէրները, սէրկիները, սուրէթները եւ ուրիշ մուրհակներ, ինչպէս նաեւ կարօտեալներու, աղքատներու, վարժարաններու, աղօթատեղիներու ու բարեգործական հաստատութեանց տրուած նպաստի իլմուխապէրները· Նաեւ մարդու մը աղքատութիւնը հաստատելու համար տրուած վկայագիրները եւ օրինազանցութեանց (գապահաթ), յանցանքներու (ճիւնհա) ու ոճիրներու (ճինայէթ) վերաբերող տեղեկագիրները (մազպաթա) ու վճռագիրները· գիտութեանց յառակացեալ պարբերական հրատարակութիւնները· եւ պաշտօնեաներու հրաժարագիրներն ու արձակուրդի խնդրագիրները (*)։

(*) Դրոշմի այս օրէնքէն ետքը հրատարակուած Յաւելուածի մը երկրորդ յօդուածը հետեւեալը կը տրամադրէ·

« Պաշտօնատուններուն, կառավարական սենեակներուն ու պետական ինչքերու վարձակալներուն կողմէ տրուող այն ստա-

Յօդուած 3. — *Դրոշմի տուրքը երկու կարգի բաժնուած է. Ասոնցմէ առաջինը որոշեալ տուրքն է, որ կը պատկանի այս կանոնագրին կցուած ցուցակով տեսակները ցոյց տրուած թուղթերուն. երկրորդը համեմատականն է, որ թուղթերուն ու մուրհակներուն պարունակած գումարներուն քանակութեանցը համեմատ կը գրուի, եւ որ որոշուած է հետեւեալ կերպով.*

100 *գրուշէն մինչեւ* 1000 *գրուշի համար եղած մուրհակներէն՝* 20 *փարա պիտի առնուի. իսկ* 1000 *գրուշէն մինչեւ* 2000 *գրուշ եղածներէն՝* 1 *գրուշ.* 2000 *գրուշէն մինչեւ* 10.000 *գրուշ եղածներէն՝ ամէն մէկ* 2000 *գրուշին ու կոտորակներուն համար մէյ մէկ գրուշ.* 10,000 *գրուշէն մինչեւ* 100,000 *գրուշ եղածներէն՝ ամէն մէկ* 5000 *գրուշին ու կոտորակներուն համար* $2^1/_2$ *գրուշ.* 100,000 *գրուշէն աւելի եղած գումարներէն՝ քանակութիւնը ո՛րչափ որ ալ եղած ըլլայ, իւրաքանչիւր* 10,000 *գրուշին ու կոտորակներուն համար* 5 *գրուշ պիտի առնուի։*

Համեմատական դրոշմատուրքի ենթակայ են. Ամէն տեսակ պարտագիրներ, ի հրամանի գրուած մուրհակներ, հնչուն դրամի ճեկվաչկներ, փոխանակագիրներ, վաճառականներու եւ ուրիշներու միջեւ առնուած ծախուած մուրհակներ. փոխառութեանց հիսէներ (հիսսէ սէնէտի). ժառանգուած գոյքերու եւ անոնց բաժանման պաշտօնական ցուցակներ (գասամ տէֆթէրի). եւ վերջապէս որոշեալ դրոշմատուրքերու ցուցակին մէջ

ցագիրներն ու անգորրագիրները, որոնք ամէն տեսակ հարկերու ու տուրքերու գանձուած ըլլալը կը հաստատեն, ինչպէս նաեւ առ հասարակ բոլոր հարկատուներուն անպարտութեանը վերաբերող ամէն տեսակ անգորրագիրները, հիմայ գործադրութեան մէջ գտնուող դրոշմի օրէնքին երկրորդ յօդուածին տրամադրութեան բարեփոխմամբ, տասը փարանոց դրոշմատուրքի պիտի ենթարկուին, երբ հազիւ մինչեւ հարիւր գրուշի գումար մը կը պարունակեն, եւ հարիւր գրուշէն աւելի գումար պարունակողները՝ քսան փարանոց դրոշմատուրքի պիտի ենթարկուին, հարկատուներուն կողմէ հատուցուելու պայմանաւ:

ցոյց տրուած թուղթերէն տարբեր ըլլալով, որոշ արժէքի մը կամ գումարի մը համար գրուած ամէն տեսակ մուրհակներ։ Առաջին, երկրորդ, երրորդ եւ այլ աւելի օրինակներով չինուած փոխանագիրներէն եւ առեւտրական ուրիշ մուրհակներուն հրապարակի վրայ շրջաբերուած օրինակները միայն կ'ենթարկուին դրոշմատուրքի․ սակայն միւս օրինակներէն մէկուն համար դրոշմի տուրք տրուած ըլլալը՝ պատճառ մը չպիտի կրնայ նկատուիլ՝ շրջաբերութեան մէջ գտնուած օրինակին չդրոշմուելուն։

Յօդուած 4․ — *Երբ մուրհակի մը խմբագրութեանը պատճառ եղող գործառնութեան մէկէ աւելի գումարներ վերաբերութիւն ունին եւ կը յիշատակուին մուրհակին մէջ, խմբագրութեանը էապէս պատճառ եղող գումարին համեմատութեամբ է որ մուրհակը կ'ենթարկուի դրոշմի տուրքին։*

Յօդուած 5․ — *Երբ մուրհակի մը մէջ յիշատակուած գործառնութիւնը՝ քանի մը պարագայ միանգամայն պարունակելու ըլլայ իր մէջ, այլ սակայն այդ մուրհակին խմբագրութեան բուն նպատակը այդ պարագաներէն միայն մէկը եղած ըլլայ, դրոշմի տուրքը մի միայն նոյն պարագային տեսակէտով պիտի առնուի․ իսկ եթէ նպատակը՝ նոյն պարագաներուն ամէնքը եւ կամ մէկ քանին միանգամայն կը պարունակէ, այն ատեն ամէնէն աւելի տուրք տալ տրամադրող պարագան հաշիւի պիտի առնուի, եւ յիշեալ մուրհակը՝ այս հաշուով պիտի ենթարկուի դրոշմի տուրքին։*

Յօդուած 6․ — *Օտար երկիրներու վրայ քաշուած փոխանակագիրները երրորդ յօդուածին մէջ ճշդուած տարիֆաններուն համաձայն պիտի ենթարկուին դրոշմի տուրքին, հազարին կէսի հաշուով տրուելու պայմանաւ։ Անգլիական ոսկին* 25 *Ֆրանք եւ Օսմանեան ոսկին* 23 *Ֆրանք պիտի հաշուուին․ իսկ ուրիշ տեսակ դրամներ՝ փոխանակագիրը քաշուած օրուան հրապարակի արժէքովին պիտի հաշուուին։ Այս տեսակ փոխանակագիրներ գործածուելու համար Թուրքերէն եւ Ֆրանսերէն թուանշաններով թուագրեալ դրոշմներ տպել պիտի տրուին։*

Յօդուած 7․ — *Օտար երկիրներու մէկէն միւսին վրայ*

քաշուած այն փոխանակագիրները՝ որոնք Օսմանեան երկիրներուն մէջ՝ միա՛յն պիտի շրջաբերին, երրորդ յօդուածով որոշուած սահմաններուն համեմատ, հազարին միայն մէկ քառորդ տուրքի պիտի ենթարկուին։

Յօդուած 8. — *Ապահովագրութեանց մուրհակներէն առնուելիք դրոշմի տուրքը՝ ապահովագրուած գումարէն չպիտի գանձուի, այլ ապահովագրութեան համար իբր վարձք տրուած գումարէն, 100 ղրուշին 20 փարա ըլլալու պայմանաւ։*

Յօդուած 9. — *Դրոշմի տուրքին հատուցումն ու գանձումը՝ երկու կերպով կ'ըլլայ. 1. Որոշուած տուրքին վճարմամբ՝ թուղթին դրոշմուելովը։ 2. Թուղթին վրայ դրոշմ փակցուելով։*

Բ. ՄԱՍ

ԴՐՈՇՄՈՒԻԼ ՊԷՏՔ ԵՂԱԾ ԹՈՒՂԹԵՐ

Յօդուած 10. — *Կայսերական Ֆերմանով բաժնի վրայ կազմուած եւ կազմուելիք ամէն տեսակ ընկերութեանց թէ՛ առժամեայ եւ թէ՛ վերջնական բաժնեթուղթերը՝ անուանական դրամագլխէն որչափը որ հատուցուած է, նոյն չափով մէկ անգամի համար 1% հաշուով դրոշմի տուրքի պիտի ենթարկուին։*

Յիշեալ ընկերութեանց հրապարակ հանելիք պարտաթուղթերը՝ առժամեայ եւ կամ վերջնական մուրհակները անուանական քանակութենէն միայն հազարին կէս ղրուշ տուրքի պիտի ենթարկուին։ Բոլոր այն Օսմանեան ընկերութիւնները որոնք օտար երկիրներու մէջ հրապարակ հանած պարտաթուղթերնուն տուրքը՝ 1308 Մարտ ամսէն ի վեր հատուցած չեն, պիտի կրնան օգտուիլ այս օրէնքին տրամադրութիւններէն։

Կ. Պոլսոյ Սակարանին մէջ արձանագրուած եւ շրջաբերութեան հանուած օտար փոխառութեանց մուրհակներուն, բաժնեթուղթերուն եւ պարտաթուղթերուն անուանական քանակութիւններէն որչափը որ հատուցուած է, նոյն չափին համեմատ պիտի առնուի դրոշմի տուրքը, 1% հաշուով։ — Կայսերական Ֆերմանով դրոշմի տուրքէ ազատ կացուցուելու

պայմանաւ կազմուած եւ կազմուելիք ընկերութիւններէն՝ ըստ առաջնոյն տուրք չպիտի առնուի, ցորչափ տեւեն անոնք։

Բոլոր այն անանուն (անօնիմ) ընկերութիւնները, — որոնց դրամագլուխը աւելցած է իրենց բաժնեթուղթերուն գանձմամբը, եւ կամ դրամագլուխն ու պարտաթուղթերը դրոշմի տուրքէ ազատ կացուցուած ընկերութեան մը հետ միանալովին, — հարիւրին մէկ դրոշմի տուրք պիտի վճարեն՝ այս կերպով իրենց նախնական դրամագլխին վրայ աւելցուած մասին համար։

Երբ յիշեալ անանուն ընկերութիւններէն մէկուն պայմանաժամը երկարաձգուի, առաջի պայմանաժամը լրացածին պէս, նախնական դրամագլխին քանակութեան վրայ նորէն 1% հաշուով դրոշմի տուրք պիտի գանձուի, եթէ կայսերական կառավարութիւնը պէտք չտեսնէ դրոշմի տուրքէ ազատ կացուցանել այդ ընկերութիւնը։

Յօդուած 11. — Ձրիաբար պիտի դրոշմուին ընկերութեանց այն բաժնեթուղթերն ու պարտաթուղթերը, որոնցմէ առաջ հրապարակ հանուած առժամեայ մուրհակները արդէն ենթարկուած են դրոշմի տուրքին։

Գ. ՄԱՍ

ՈՐՈՇԵԱԼ ԴՐՈՇՄԱՏՈՒՐՔԸ

Յօդուած 12. — Անհատներու միջեւ փոխանակուած անդորրագիրներն ու ստացագիրները, գրաւոր կերպով պատրաստուած կամ բերանացի կերպով դատարանին առջեւ արձանագրել տրուած փոխանորդագիրները. չէքերը. ընկուցագիրները (իխպարնամէ). բեռնագիրները. նաւողչէքի պայմանագիրները. փոխագրութեանց մուրհակները. աւանդի եւ երաշխաւորութեանց մուրհակները. վաճառականներու եւ անհատներու միջեւ փոխանակուած պայմանագիրները. առեւտրական եւ քաղաքային խնդիրներու վերաբերեալ ամէն տեսակ ընկերութեանց պայմանագիրները. խնդրագիրները, եւ փոխանակագիր ու արժեթուղթ գնելու եւ վաճառելու վերաբերեալ ցուցակները (պօնսրօ), ծանօթագիրները (նօթա), հաշուեցուցակները ընթացիկ հաշիւները եւ լրագիրները. անհատներու կողմէ հրատա-

բակուած ապրերը եւ վերջապէս այս կանոնագրին կցուած ցուցակին մէջ ցոյց տրուած թուղթերուն ամէնքն ալ՝ որոշեալ դրոշմատուրքի պիտի ենթարկուին, ըստ այդ ցուցակին։

Համեմատական տուրքի ենթակայ եղող պարտամուրհակներուն տակը կամ ետեւը գրուելիք երաշխաւորութեանց նըկատմամբ եղած որոշման համաձայն, վարձակալութեան պայմանագիրներու մէջ ըլլալիք երաշխաւորութեանց վարձու գումարին համեմատական դրոշմ պիտի փակցուի, երբ այդ գումարը 20.000 ղրուշէն աւելի չէ· իսկ 20.000 ղրուշէն աւելի գումարի համար եղած երաշխաւորութեանց՝ ու հասարակ տասնական ղրուշնոց դրոշմ պիտի փակցուի եւ ոչնչացուի։

Պարտամուրհակներէն՝ ըստ առաջնոյն նշանակուած գումարին համեմատական դրոշմատուրք պիտի առնուի, սակայն այն պարտամուրհակները՝ որոնց գումարը 20.000 ղրուշէն աւելի չէ, եւ որոնց տակը կամ ետին երաշխաւորութեան արձանագրութիւն մը կայ, երաշխաւորութեան համար ենթակայ են նոյնքան դրոշմատուրքի, որքան փակցուած է արդէն բուն մուրհակին մէջ, պարտականին կողմէ՝ իր պարտքին համեմատութեամբ· եւ երբ մուրհակին պարունակած գումարը 20.000 ղրուշէն աւելի ըլլայ, գրուած երաշխաւորութեանց համար, որոշեալ տուրքերու ցուցակին համեմատ ու հասարակ տասնական ղրուշնոց դրոշմ պիտի փակցուի եւ ոչնչացուի։

Յօդուած 13· — Ստացագիրներու համար, դրոշմի տուրքին հատուցումը՝ դրամը գանձողին պիտի պատկանի։ Կառավարական պաշտօնատուններու հետ փոխանակուած թուղթերու համար պէտք եղած դրոշմի տուրքը պիտի հատուցուի անհատներուն կողմէ։ Այս կանոնագրին մէջ մի առ մի յիշատակուած այն մուրհակները՝ որոնց համար դրոշմատուրք չէ վճարուած, մասնաւոր հատուածով որոշուած դրամական տուգանքին պիտի ենթարկուին։

Դ· ՄԱՍ

ԴՐՈՇՄՆԵՐԸ

Յօդուած 14· — Դրոշմը (թամղա փուլը) կրնայ գործա-

ծուխ՝ թէ՛ համեմատական տուրքի ենթակայ թուղթերուն համար, եւ թէ՛ որոշեալ տուրքի ենթականերուն համար ։

Յօդուած 15. — *Օտար երկիրներու մէջ եւ կամ Օսմանեան Կայսրութեան այն երկիրները, ուր դրոշմի տուրքը ի գործ դրուած չէ, ըստ այս օրէնքին տրամադրութեան՝ խմբագրուած եւ կամ շրջաբերութեան հանուած ամէն տեսակ թուղթեր, մուրհակներ եւ պարտամուրհակներ՝ երբ այս օրէնքը գործադրուած տեղ մը հանելու ըլլան, ըստ 19րդ յօդուածի տրամադրութեան, պարտաւորիչ կերպով պիտի դրոշմուին. հակառակ պարագային մէջ, դրոշմ չկրող մուրհակներու կարգը պիտի դասուին ։*

Յօդուած 16. — *Արեւելեան Ռումէլիի դրոշմ կրող թուղթերը՝ Օսմանեան Կայսրութեան ուրիշ վիլայէթներուն մէջ դրոշմի տուրքէ զերծ են. միայն թէ պայմանեալ է, որ՝ այդ թուղթերը նոյն վիլայէթին մէջ խմբագրուած ըլլան ։ Կայսրութեան բոլոր նահանգներուն յատկացեալ դրոշմը կրող թուղթերն ալ՝ Արեւելեան Ռումէլիի մէջ զերծ պիտի ըլլան դրոշմի տուրքէ ։*

Յօդուած 17. — *Դրոշմները՝ մասնաւոր ցուցակին համեմատ, տարբեր աստիճաններով ու յատուկ ձեւերով պիտի յօրինուին. եւ երբ՝ պարունակած գումարին կարեւորութեանը պատճառաւ, կարելի չըլլայ մէ՛կ դրոշմ գտնել գումարին համապատասխանող, պէտք եղածին չափ դրոշմ պիտի աւելցուի անոր, եւ լրացուի ։*

Յօդուած 18. — *Դրոշմները՝ պէտք է որ մուրհակներուն կնքուած եւ կամ ստորագրուած ժամանակը փակցուին ։ Եւ մէկ դրոշմը երկու անգամ չգործածուելու, եւ մուրհակի մը դրոշմը կնքուած եւ կամ ստորագրուած ժամանակ փակցուած ըլլալը յայտնի ըլլալու համար, պէտք է որ կնիքին, կամ ստորագրութեան, եւ կամ թուականին մէկ մասը՝ դրոշմներուն վրայ դրուած ըլլան, անոնց գիրերը բոլորովին զեղծանելու պայմանաւ ։ Դրոշմները բազմաթիւ ըլլալու պարագային մէջ իսկ՝ նմանապէս ամէն մէկ դրոշմի մէկ մասին վրայ պիտի դրուին կամ թուականը, կամ կնիքը, եւ կամ ստորագրութիւնը. եւ այս կերպով պիտի ոչնչանան անոնք ։ Այս եղանա-*

կով, այսինքն թուականին, կամ կնիքին եւ կամ ստորագրութեան մէկ մասովը ոչնչացած դրոշմ չկրող մուրհակները՝ ըստ օրինի. չդրոշմուած կը նկատուին ։

Յօդուած 19 · — *Վաճառականներու եւ ուրիշներու միջեւ առնուած եւ ծախուած բոլոր մուրհակներէն՝ անոնք որ Օսմանեան Կայսրութեան երկիրներուն մէջ հատուցուելու պայմանաւ խմբագրուած են, առաջին անգամ ո՛ր անձին որ ձեռքը անցնին, այն անձը՝ դեռ այդ մուրհակները չընդունուած, չփոխանցուած եւ կամ չհատուցուած, եւ վերջապէս տակաւին վրան գործողութիւն մը չկատարուած, պարտաւոր է դրոշմ փակցնել անոնց վրայ, եւ ըստ* 18րդ *յօդուածի, փակցուած դրոշմները կնիքով կամ ստորագրութեամբ ոչնչացնել ։*

Յօդուած 20 · — *Երբ Օսմանեան երկիրներու կամ օտար երկիրներու մէջ հատուցուելու պայմանաւ, Օսմանեան երկիրներէն փոխանակագիր եւ կամ նմանօրինակ վաճառականական ուրիշ թուղթեր քաշուելու ըլլան, քաշուած միջոցին եւ քաշուած տեղն իսկ,* 18րդ *յօդուածով ցոյց տրուած պայմաններուն համաձայն դրոշմ պիտի փակցուի անոնց վրայ ։*

Յօդուած 21 · — 100 *ղրուշէն պակաս եղող գործողութեանց համար՝ իւրաքանչիւրը* 10 *փարանոց դրոշմներ պիտի գործածուին ։*

Ե · ՄԱՍ

ՊԱՏԺԱԿԱՆ ՏՐԱՄԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Յօդուած 22 · —*Արգիլուած է ո՛ եւ է անձի, ընկերութեան, կամ դրամատան, եւ կամ պաշտօնատան՝ չդրոշմուած կամ դրոշմ չփակցուած փոխանակագիրներ, չէքեր, ընկալագիրներ եւ վաճառականներու ու անհատներու միջեւ շրջաբերութեան մէջ գտնուած ուրիշ տեսակ մուրհակներ քաշել, կամ ընդունիլ, կամ փոխանցել կամ վճարել, եւ կամ իրեն կամ ուրիշի մը հաշուոյն գանձել ։ Ասկէ զատ, երբ այս օրէնքին տրամադրութեանցը համաձայն չդրոշմուած եւ կամ դրոշմ չփակցուած մուրհակներ եւ ուրիշ թուղթեր դատարաններու, ժողովներու, շրջանակներու, եւ կամ պաշտօնական տեղեր ներ-*

կայացուելու ըլլան, այդ ներկայացումը ինչ կերպով որ ալ եղած ըլլայ, եւ ներկայացնողները ինչ դասէ ալ եղած ըլլան. պաշտօնեայ՝ թէ պարզ անհատ, դրոշմի տուրքը հատուցանելու պարտական են. միանգամայն, եթէ համեմատական տուրքի ենթակայ տեսակէն ըլլան այդ մուրհակները, անոնց պարունակած գումարին 3%ին չափ դրամական տուգանք կ'առնուի. իսկ եթէ որոշեալ տուրքի ենթակայ տեսակէն ըլլան, կէս Օսմանեան ոսկիէն մինչեւ 3 Օսմանեան ոսկի դրամական տուգանք կ'առնուի։ Միայն թէ յիշեալ թուղթերուն վերաբերող դատերուն քննութիւնները շարունակուելով հանդերձ, առանձինն վճիռ կը տրուի՝ դրամական տուգանքին գանձման համար։ Դատարաններուն կողմէ քննուելիք դատերուն պատկանող մուրհակներէն առնուելիք դրամական տուգանքները՝ նոյն դատարանին պիտի պատկանին. եւ դրոշմի տուրքն ալ՝ առանձինն գանձուելով՝ դրոշմ պիտի առնուի եւ նոյն մուրհակին պիտի փակցուի. եւ դրամական տուգանքին քանակութիւնը՝ փակցուած դրոշմներուն վրայ նշանակուելով ու թուագրուելով՝ տակի կողմը՝ նոյն դատարանին, կամ ժողովին, կամ պաշտօնէութեան եւ կամ պաշտօնական շրջանակին կնիքովը պիտի կնքուի։ Միայն թէ վարչութենէն ձեռք անցուած, եւ կամ դատ բացուելով՝ ի ներկայութեան դատարանի երեւան հանել տրուած անդրոշմ թուղթերու դրամական տուգանքները՝ այս վճռէն բացառութիւն մը ըլլալով, վարչութեան կը պատկանին։

Յօդուած 23. — Նախընթաց յօդուածով որոշուած դրամական տուգանքին հատուցումը՝ կը պատկանի նախ մուրհակը ստորագրողներուն, երկրորդ փոխանակագիրը քաշող, ընդունող եւ փոխանցողներէն ամէն մէկուն։ Ըստ օրինի դրամական տուգանք հատուցանելու պարտաւորուած անձերու իւրաքանչիւրը՝ միւսներուն կողմէ հատուցուիլ պէտք եղած տուրքին ու տուգանքին ամբողջ գումարին հատուցմանը մասին՝ առանձին առանձին, եւ միանգամայն մէկզմէկու համերաշխաբար պատասխանատու են։ Դրոշմի տուրքն ու դրամական տուգանքը՝ նախ մուհակը ներկայացնող անձին կողմէ կը հատուցուի կանխիկ, եւ անիկա ալ յետոյ՝ այդ տուրքն ու տուգանքը որոնց

որ կը պատկանի, անոնց ամէն մէկէն՝ փոխադարձ երաշխաւորութիւններէն օգտուելով՝ ետ պահանջելու իրաւունքը կ'ունենայ։ Այդ տուրքերուն ու տուգանքներուն ետ պահանջման համար տեղի ունենալիք դատերը՝ նոյն տուգանքը վճռող դատարանին առջեւ պիտի բացուին։

Աւանդները, ապահովագրեալ նամակները եւ հեռագիրները ստացագիրներուն փակցուելիք դրոշմները՝ եթէ այս օրէնքին համաձայն ոչնչացած չեն, ատոնցմէ առնուիլ պէտք եղած տուգանքը՝ նոյն դրոշմը ըստ օրինի չոչնչացնող նամակատան կամ հեռագրատան պաշտօնեային ամսականէն վար դըրուելով՝ Ընդհ. Պարտքի Վարչութեան պիտի ղրկուի։ Եւ այս կերպով գանձուելիք դրամական տուգանքը՝ պիտի բաժնուի ըստ տրամադրութեանց այն հրահանգին, որ կը վերաբերի փոխցուած ապրանքի տեղեկաբերներուն տրուելիք վարձատրութեանց։

Յօդուած 24. — *Վարչութեան կողմէ տրուելիք տուգանքին հատուցման մասին ընդդիմութիւն պատահելու պարագային մէջ, վարչութիւնը՝ դատարանները պիտի դիմէ. եւ եթէ, ըստ նախընթաց տրամադրութեանց, տուրք եւ տուգանք հատուցանելու հարկադրուած անձը զայն վճարելու ընդդիմանայ, այդ տուրքն ու տուգանքը՝ դատարանին միջոցաւ պիտի գանձուին իրմէ, նոյն իսկ եթէ թուղթը ներկայացնողը այդ թուղթին վրայ հիմնուելէ հրաժարի։ Երբ դատավարուողը օտարահպատակ ըլլայ՝ իրեն դէմ բացուելիք դատը կը տեսնուի այն դատարանին առջեւ ուր կը տեսնուին իր պատկանած տէրութեան հպատակներուն քաղաքային իրաւունքի վերաբերեալ դատերը։*

Յօդուած 25. — *Դատարաններու եւ ժողովներու նախագահները, անդամները եւ կառավարական ուրիշ ո՛ եւ է պաշտօնեայ որ ըստ այս օրէնքի տրամադրութեանց գանձելի տուրքն ու տուգանքը պահանջելու եւ գանձելու մասին իրենց պարտականութիւնը չեն կատարած, օրինապէս առնուելիք այդ տուգանքին երեքպատիկը պիտի տուժեն։*

Յօդուած 26. — *Անձնական խնդիրներու համար ուղղակի զանազան պաշտօնէութեանց գրուած ծանուցագիրները,*

տեղեկագիրներն ու խնդրագիրները՝ երբ դրոշմ չկրող թուղթերու վրայ գրուած ըլլան, նոյն պաշտօնեաներուն կողմէ չընդունուելով պիտի մերժուին. եւ երբ ընդունուելու ու տեղ մը յանձնարարուելու ըլլան ատոնք, եւ վրանին ուրիշ գործողութիւն մը կատարուի, յանձնարարող ու նոյն գործողութիւնը կատարող պաշտօնեաներուն իւրաքանչիւրէն կէս կէս Օսմանեան ոսկի տուգանք պիտի առնուի.

Յօդուած 27. — Այս օրէնքին հրատարակութենէն երեք ամիս վերջը, դրոշմի տուրքը չտուած՝ բաժնեթուղթ եւ պարտաթուղթ հրապարակ հանող ընկերութիւններէն՝ ատոնց դրոշմի հրապարակ հանուած թուղթերուն տուրքէն զատ, ատոնց պարունակած գումարին 3 %ը տուգանք պիտի առնուի ի բնոցմէ, եթէ ատոնք համեմատական տուրքի ենթակայ տեսակէն ըլլան. իսկ եթէ որոշեալ տուրքի ենթակայ տեսակէն ըլլան, անոնց մէջ նշանակուած խնդրին ընդարձակութեանն ու կարեւորութեանը համեմատ, 1/2 Օսմանեան ոսկիէն մինչեւ 3 Օսմանեան ոսկի տուգանք պիտի առնուի.

Յօդուած 28. — Չդրոշմուած եւ կամ դրոշմ չփակցուած փոխանակագիրներ ու շրջաբերութեան մէջ գտնուած վաճառականական եւ ուրիշ թուղթեր Կայսերական Առեւտրական Օրինագրքին 76րդ եւ 78րդ յօդուածներուն մէջ յիշատակուած փոխադարձ երաշխաւորութեանց առաւելութիւնը չեն կրնար վայելել, այսինքն զանոնք փոխանցողները՝ երաշխաւորութենէ կ'ազատին. եւ փոխանակագիր մը ուղղուած անձին կողմէ չընդունուելու պարագային մէջ, զայն ներկայացնողը՝ անոր արժէքը միմիայն զայն քաշողէն կրնայ պահանջել եւ դատ բանալ անոր դէմ. իսկ ընդունուելու պարագային մէջ, զայն ներկայացնողը անոր արժէքը միայն քաշողէն ու ընդունողէն կրնայ պահանջել եւ անոնց դէմ դատ բանալ. իսկ երբ զայն քաշող անձը՝ անոր փոխարէնը ընդունող անձին դրկած ըլլալը ապացուցանէ, այս կերպով ինքզինքը ազատած կ'ըլլայ, եւ հետեւաբար ներկայացնողը՝ այս պարագային միմիայն ընդունողէն կրնայ պահանջել անոր արժէքը.

Յօդուած 29. — Երբ այն տեղերուն մէջ, ուր, ըստ այս կանոնագրին, դրոշմի օրէնքը գործադրելի է, չդրոշմուած կամ

դրոշմ չփակցուած թուղթերուն վրայ՝ առնուելու եւ ծախուելու ընդունակութիւն ունեցող փոխանակագիրներ, հավալէ սէնէտներ եւ վաճառականներու միջեւ շրջաբերուած ուրիշ մուրհակներ գրուած են, տակաւին իրենց պայմանաժամը չհասած, եւ տակաւին առաջին փոխանցման գործողութիւնը չկատարուած, ներելի պիտի ըլլայ ատոնց վրայ դրոշմ փակցնել. այլ սակայն այս պարագային մէջ՝ անոնց վրայ փակցուելիք դրոշմը՝ ըստ օրինի փակցուիլ պէտք եղած դրոշմին երեքպատիկը արժէք ունեցող դրոշմ պիտի ըլլայ։

Յօդուած 30. — *Օրինական չափէն պակաս դրոշմուած, եւ կամ օրինական չափէն պակաս դրոշմ փակցուած մուրհակներուն՝ դրոշմի պակասը որչափ որ ըլլայ, լրացուելէ յետոյ, դրամական տուգանքը միայն պակաս փակցուածին համեմատ պիտի առնուի։*

Յօդուած 31. — *Կեղծ դրոշմ եւ դրոշմի կնիք շինողները եւ գիտնալով զանոնք վաճառողները ու քշելու ջանացողները՝ Կայսերական Պատժական Օրէնքին 149րդ յօդուածին առաջին հատուածին տրամադրութեանը համեմատ, տասը տարիէն աւելի չըլլալու պայմանաւ, առժամեայ թիապարտութեան, եւ կամ բերդարգելութեան պատժին պիտի ենթարկուին։ Իսկ գիտակցաբար, գործածուած դրոշմ գործածողները, ըստ յիշեալ յօդուածի վերջին հատուածին տրամադրութեան, երեք տարի կը բանտարկուին։*

Յօդուած 32. — *Դրոշմատուրքի վարչութիւնը՝ Մաքսային վերատեսչութեան հսկողութեանը տակ գտնուելով, Կ. Պոլսոյ մէջ եւ գաւառները, դրոշմի կնիքն ու դրոշմները որ տեղեր որ պիտի գտնուին, այդ տեղերը՝ նոյն վարչութեան կողմէ պիտի ազդարարուին լրագիրներու միջոցաւ։ Իսկ այս օրէնքը տակաւին չգործադրուած տեղեր, խմբագրուած թուղթերու ու մուրհակներու մասին 15րդ յօդուածին տրամադրութիւնները ի գործ պիտի դրուին։*

Յօդուած 33. — *Դրոշմատուրքի վերաբերեալ գործողութիւնները իրենց յատուկ վարչութեան յանձնուած ըլլալով, ընդհանուր դատախազներուն պաշտօնն է օրէնքին հակառակ տեղի ունենալիք դէպքերը՝ տիրող օրէնքներուն եւ կանոննե-*

բուն համաձայն քննել, ու քաղաքական դատարաններու առջեւ պաշտպանել։ Դրօշմատուրքի այս օրէնքին տրամադրութեանց գործադրութեանը համար՝ Քաղաքապետական եւ Ոստիկանական շրջանակներու պաշտօնեաները պիտի օգնեն նոյն վարչութեան։ Սակայն սա կայ որ, այս օրէնքին տրամադրութեանցը հակառակ դէպքերու առթիւ ինչպէս որ բնակարաններէն ներս մտնել չի ներուիր արդէն, այնպէս ալ՝ չդրոշմուած թուղթ կը կրէ ըսելով մէկու մը վրան չի կրնար խուզարկուիլ, եւ գտնուելիք թուղթերը չեն կրնար գրաւուիլ։

Յօդուած 34. — Այս օրէնքին գործադրութեան հսկելու պաշտօնը՝ Ելեւմտական նախարարութեան յանձնուած է։

Յօդուած 35. — Այս օրէնքը՝ 6 Սէֆէր 1300 տարւոյ, եւ 5/17 Դեկտեմբեր 1882 տարւոյ թուականները կրող դրոշմի օրէնքին տեղը պիտի անցնի, 13 Ռամազան 1311 տարւոյ, եւ 8/20 Մարտ 1310 տարւոյ թուականէն սկսեալ։

ՑՈՒՑԱԿ ՈՐՈՇԵԱԼ ԴՐՈՇՄԱՏՈՒՐՔԵՐՈՒ

ԹՈՒՂԹԵՐՈՒ ՏԵՍԱԿԸ

	Ղր.	Փր.
Դատարաններէ եւ ժողովներէ տրուած այն ամէն վճռագիրներն ու տեղեկագիրները, որոնք որոշ գումարի չեն վերաբերիր, նոյնպէս վարչական ժողովներէն՝ Կ. Պոլիս կամ ուրիշ տեղեր ուղղուած եւ գործի տէրերուն ձեռքը յանձնուած ամէն տեսակ տեղեկագիրներ . . .	10	
Գրաւորապէս ներկայացուած եւ կամ ի ներկայութեան դատարանին արձանագրուած փոխանորդագիրներ .	10	
Արձանագրութեանց օրինակներ	3	
Ջեկուցագիրներ, բեռնագիրներ, հաւաղչէքի պայմանագիրներ եւ փոխագրութեանց մուրհակներ		10
Անհատներու միջեւ փոխանակուած անդորրագիրներ (իպրա) եւ ստացագիրներ (մազպուդ)		20
Թղթատարական եւ հեռագրական ստացագիրներ .		10
Աւանդագիրներ (կմանեկր սենեդլերի)	3	
Երաշխաւորութեան մուրհակներու, առեւտրական		

	Ղr	Փr.
պայմանագիրներու, հաշտարար կարգադրութեան հաւանագիրներու (սուլհնամէ), վաճառականներու եւ անհատներու միջեւ փոխանակուած պայմանագիրներու, եւ առեւտրական ու քաղաքային (հուքուք) խնդիրներու վերաբերեալ ընկերութեանց պայմանագիրներու ամէն մէկ օրինակը	10	
Ցուս Կայսերական գահոյից մատուցուելիք աղերսագիրները	2	
Պարզ խնդրագիր	1	
Արձանագրութեան, անցագրի, եւ ուրիշ իլմուխապէրներ, վարձակալութեան պայմանագիրներ	1	
Արտօնագիր	10	
Դատաւորական հրամաններ (միւրասէլէ)		20
Լրագիրներ եւ անհատներու կողմէ եղած ազդեր . .		2
Չէք		20
Գամպիօ եւ կամ սէնէտի թուղթեր գնելու եւ վաճառելու յատուկ ցուցակներ (պօլիչէ), Նօթա բռնուած պաշտօնական երկտողներ, հաշուեցուցակներ եւ հաշուընթացներ		20
Անձնական գործերու համար պաշտօնապէս գրուելիք յայտագիրներ եւ տեղեկագիրներ	3	
Ամէն տեսակ բողոքագիրներու (պրօթեսթօ) իւրաքանչիւր օրինակը	2	
Երկաթուղւոյ իլմուխապէրներ		20

ՑՈՒՑԱԿ ՀԱՄԵՄԱՏԱԿԱՆ ԴՐՈՇՄԱՏՈՒՐՔԵՐՈՒ

					Ղr.	Փr.
1	էն	մինչեւ	100	ղրուշ		10
101	»	»	1000	»		20
1001	»	»	2000	»	1	
2001	»	»	4000	»	2	
4001	»	»	6000	»	3	
6001	»	»	8000	»	4	
8001	»	»	10000	»	5	
10001	»	»	15000	»	7	20

					Ղր.	Փր.
15001	»	»	20000	»	10	
20001	»	»	25000	»	12	20
25001	»	»	30000	»	15	
30001	»	»	35000	»	17	20
35001	»	»	40000	»	20	
40001	»	»	45000	»	22	20
45001	»	»	50000	»	25	
50001	»	»	55000	»	27	20
55001	»	»	60000	»	30	
60001	»	»	65000	»	32	20
65001	»	»	70000	»	35	
70001	»	»	75000	»	37	20
75001	»	»	80000	»	40	
80001	»	»	85000	»	42	20
85001	»	»	90000	»	45	
90001	»	»	95000	»	47	20
95001	»	»	100000	»	50	
100001	»	»	110000	»	55	

Եւ իւրաքանչիւր տասը հազար ղրուշի ու կոտորակներուն համար՝ հինգ ղրուշ պիտի գանձուի։

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԹՂԹԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՆՆԵՐ. — *Մայրաքաղաքիս եւ արուարձաններուն հետեւեալ թաղերը եւ գիւղերը նամակատուններ կան.*

Կ. ՊՈԼԻՍ, ՈՍԿԵՂՋԻՒՐ ԵՒ ԲԵՐԱ

Սուգ Չէշմէ	Հայըճը Օղլու
Ագ-Սէրայ	Գասըմ Փաշա
Ֆաթիհ	Ղալաթիա (Բէրշէմպէ Բազար)
Մահմուտ Փաշա	Ղալաթիոյ կամուրջ
Տիրէքլէր Արասը	Ղալաթիա
Եէնի-Ճամի	Թօփ խանէ
Սիրքէճի	Բերա (Տէօրթ եօլ ագզը)
Էյուպ	Բերա (Թէփէ պաշը)
Ազապ Գաբու	Բերա (Բանկալթի)

ՎՈՍՓՈՐԻ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԳԻՒՂԵՐԸ

Պէշիքթաշ
Օրթագիւղ
Գուրուչէշմէ
Առնաւուտգիւղ
Պէպէք
Ռումէլի-Հիսար
Էմիրկեան
Եէնիգիւղ
Թարապիա
Պէօյիւքտէրէ
Սարը-Եար
Ռումէլի-Գավաք

ՎՈՍՓՈՐԻ ԱՍԻԱԿԱՆ ԳԻՒՂԵՐԸ

Անատօլու-Գավաք
Պէյքօզ
Բաշա-Պահչէ
Գանլըճա
Անատօլու-Հիսար
Գանտիլլի
Չէնկէլքէօյ
Պէյլէրպէյ
Սկիւտար

ՄԱՐՄԱՐԱՅԻ ԵԶԵՐՔՆԵՐԸ ԵՒ ԿՂԶԻՆԵՐԸ

Սէլիմիյէ
Հայտար-Փաշա
Գատըգիւղ
Էրէնքէօյ
Գարթալ
Բէնտիք
Մեծ-կղզի
Հէյպէլի
Գընալը
Մաքրիգիւղ
Այ-Ստէֆանօ

ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿՆԵՐ․ — *Պէտք է գրել նամակին հասցէն շատ յստակ կերպով եւ մելանով։ Խոհեմութիւն է պահարանին ետեւը գրել ձեր իսկ հասցէն․ այս կերպով, եթէ այն անձը՝ որուն ուղղած էք ձեր նամակը, չգտնուի՝ թղթատարութիւնը կը վերադարձնէ ձեզի ձեր նամակը, որ այսպէս կորսուելու վտանգէն զերծ կը մնայ։*

Թղթատարական Միութեան (*Իթթիհատ*, Union Postale) *մէջ գտնուող երկիրներուն համար* 15 *կրամ կամ աւելի պակաս կշռող նամակի մը վրայ պէտք է դնել* 1 *ղրուշի թղթադրոշմ.* 15 *կրամէն աւելի կշռող նամակներուն վրայ. իւրաքանչիւր* 15 *կրամի կամ աւելի պակաս քանակութեան համար պէտք է աւելցնել* 1 *ղրուշի թղթադրոշմ։*

Նոյնպէս Թուրքիոյ ներքին թղթատարութեան մէջ նամակները ենթակայ են 1 *ղրուշ թղթադրոշմի՝ իւրաքանչիւր* 15

կամի համար։ Բացառիկ են նաւահանգիստները. այս պարագային՝ 20 փարայի թղթադրոշմ միայն պէտք է փակցնել։

Եթէ նամակի մը վրայ թղթադրոշմ չդնելով յանձնած ենք թղթատարին, թղթատարութիւնը անոր կը հասցնէ զայն եւ նամակը ընդունողը կը հարկադրուի վճարել կրկինը. իսկ եթէ գրուած թղթադրոշմը պէտք եղածէն պակաս է, պակաս մասին միայն կրկինը կը վճարէ։

ԹՂԹԱՏԱՐԱԿԱՆ ՔԱՐՏԵՐ (Cartes postales)․ — Պարզ թըղթատարական քարտի մը գինն է 20 փարա, իսկ վճարեալ պատասխանով թղթատարական քարտերու գինը 1 ղրուշ։

ՏՊԱԳԻՐՆԵՐ (Էվրագը մաթպուա, imprimés)․ — Հետեւեալները տպագիրներու կարգը դասուած են եւ զեղչուած գիներով կը ղրկուին. լրագիրներ եւ պարբերականներ, կազմուած կամ անկազմ գիրքեր, տետրակներ, երաժշտական նոտաներ, այցաքարտեր, տպագրական փորձեր (ձեռագրով կամ առանց ձեռագրի), վիմագրութիւններ, լուսանկարներ, պատկերներ, գծագրութիւններ, յատակագիծեր, աշխարհագրական քարտեզներ, ցուցակներ, զանազան ազդեր, եւ ընդհանրապէս բոլոր ինչ որ տպագրուած է։

Թղթատարական Միութեան մէջ գտնուող երկիրներուն համար 50 կրամ կամ աւելի պակաս կշռող տպագիրներուն կը վճարուի 10 փարա. 50 կրամէ աւելի կշռող տպագիրներուն վրայ անձնիւր 50 կրամի կամ աւելի պակաս քանակութեան համար պէտք է աւելցնել 10 փարա։

Նոյնպէս Թուրքիոյ ներքին թղթատարութեան համար տպագիրները ենթակայ են 10 փարա թղթադրոշմի, իւրաքանչիւր 50 կրամի։ Երբ ծրարը 30 կրամէ պակաս կը կշռէ, 5 փարա միայն կը վճարուի։ Ծովեզերեայ քաղաքներու համար անձնիւր 75 կրամի 10 փարա կ'առնուի։

2000 կրամէ աւելի կշռող կամ 45 սանթիմէթրէ աւելի երկայնութիւն, լայնութիւն կամ թանձրութիւն ունեցող ծըրարներ չեն ընդունուիր։ 10 սանթիմէթր տրամագիծ եւ 75 սանթիմէթր երկայնութիւն ունեցող պլորուած տպագիրներ կ'ընդունուին։

Եթէ տպագրի մը վրայ բնաւ թղթադրոշմ դրուած չէ,

չի ղրկուիր. եթէ պակաս դրուած է, կը ղրկուի եւ պակաս դրուածին կրկինը կ'առնուի ընդունողէն։

Երբ տպագիրներու ծրար մը կը պարունակէ նամակ կամ ձեռագիր նօթագրութիւններ, չի յանձնուիր, եւ ետ կը ղըրկուի։ Բացառութիւն. 1. Գրքի մը հեղինակը կրնայ ձօն մը գրել գրքին վրայ. 2. Ղրկողը կրնայ ստորագրել եւ իր հասցէն գրել ձեռքով. 3. Գիներու ցուցակի մը կամ ուրիշ նմանօրինակ գրուածքի մը վրայ կարելի է փոխել կամ աւելցընել թուանշաններ կամ բառեր. 4. Կարելի է գիծ քաշելով ուշադրութիւն գրաւել մասնաւոր հատուածի մը վրայ. 5. Ներելի է տպագրական սխալները ձեռքով ուղղել, ևն։

ԳՈՐԾԻ ԹՈՒՂԹԵՐ (էվրագը մէսալիհէ, papiers d'affaires). — Գործի թուղթեր կը կոչուին բոլոր այն թուղթերը, գրուած կամ գծագրուած, որոնք անմիջական թղթակցութեան մը նկարագիրը չունին, ինչպէս դատավարութեան թուղթեր, վկայագիրներ, կալուածագիրներ, փոխանակագիրներ, բեռնագիրներ (քօնէշիմէնթօ), հաշուեցուցակներ (ֆաքթուրա), ապահովագրական ընկերութեանց վերաբերեալ կարգ մը թուղթեր, ձեռագիր երաժշտական հատուածներ, գիրքերու ձեռագիրներ եւ լրագիրներու յատկացուած ձեռագիրներ՝ անջատաբար ղըրկուած, եւայլն, եւայլն։

Թղթատարական Միութեան մէջ գտնուող երկիրներուն համար գործի թուղթերէ կը ստացուի 1 գրուշ՝ 1 կրամէ մինչեւ 200 կրամ կշռող ծրարներէ։ Իսկ 200 կրամէ աւելի կշռող ծրարները ենթակայ են տասնական փարա յաւելուածի՝ ամէն 50 կրամի յաւելման։ Թուրքիոյ ներքին թղթատարութեան համար նոյն բանն է։

Եթէ գործի թուղթերու վրայ բնաւ թղթադրոշմ դըրուած չէ, չեն ղրկուիր. եթէ պակաս դրուած է, կը ղրկուին եւ պակաս դրուածին կրկինը կ'առնուի ընդունողէն։

Ծրարներու մէջ նամակ կամ նօթագրութիւն չպարունակելու, ինչպէս ծրարներու ծանրութեան եւ ընդարձակութեան պայմանները գործի թուղթերու համար ալ տպագիրներու յար եւ նման են։

ՎԱՃԱՌՔԻ ՆՄՈՅՇՆԵՐ (էմթաաի թիճարիյէ նիւմիւնէլէ-

րի, échantillons des marchandises). — Վաճառքի նմոյշ կը նկատուին ապրանքի մը այն փոքրիկ մասերը որոնք կը ծառայեն ապրանքին տեսակը եւ յատկութիւնը ճանչցնելու, եւ որոնք ինքնին չեն կրնար առեւտուրի առարկայ ըլլալ իրենց փոքր քանակութեան պատճառաւ։ Այսպէս են ցորենի հատիկներ, սերմեր, պղպեղ, ալիւր, թէյի տերեւներ, բամպակ, բուրդ, երկաթ, ցինկ, կերպաս, ասուի, եւայլն, եւայլն։ Հեղուկներն ալ, ինչպէս իւղերը, եւայլն, կրնան ղրկուիլ իբր նմոյշ, ի բաց առեալ Ռուսիա, Պարսկաստան, Ամերիկա, Մեծն Բրիտանիա։

Թղթատարական Միութեան համար վաճառքի նմոյշներէն կ'առնուի 20 փարա, 1 կրամէն մինչեւ 100 կրամ, եւ 100 կրամէն վեր իւրաքանչիւր 50 կրամի 10 փարա։ Եթէ նմոյշին ծանրութիւնը 350 կրամը անցնի, կամ եթէ 30 սանթիմէթր երկայնութենէ, 20 սանթիմէթր լայնքէ եւ 10 սանթիմէթր թանձրութենէ աւելի ըլլայ, կը մերժուի։

Թուրքիոյ մէջ վաճառքի նմոյշներուն համար նոյն բանն է, սա տարբերութեամբ որ մինչեւ 2000 կրամ կ'ընդունուին։ Ծովեզերեայ քաղաքներուն համար իւրաքանչիւր 75 կրամի համար 10 փարա աւելի կ'առնուի, փոխանակ 50 կրամի։ Եթէ նմոյշին ծանրութիւնը 250 կրամը անցնի, իւրաքանչիւր 50 կրամի համար 20 փարա կ'առնուի մինչեւ 2 քիլոկրամ։

Եթէ վաճառքի նմոյշի մը վրայ թղթադրոշմ դրուած չէ, չի ղրկուիր։ Եթէ պակաս դրուած է, կը ղրկուի եւ պակաս դրուածին կրկինը կ'առնուի ընդունողէն։

ԹԱՆԿԱԳԻՆ ՆԻՒԹԵՐ. — Արգիլուած է թղթատարի յանձնել չյանձնարարուած սովորական նամակներու մէջ արծաթ եւ ոսկի առարկաներ, գոհար, մետաղ դրամ եւ թղթադրամ, մաքսի ենթակայ թանկագին նիւթեր, եւայլն։

ՅԱՆՁՆԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ (Թահիւտ, recommandation). — Թղթատարի միջոցաւ փոխադրելի բոլոր առարկաները, ինչպէս նամակներ, թղթատարական քարտեր, տպագիրներ, գործի թուղթեր, ապրանքի նմոյշներ կրնան յանձնարարուիլ։

Յանձնարարեալ առարկաներու համար պէտք է վճարել նախ ինչ որ պիտի վճարուէր՝ եթէ յանձնարարեալ չըլլային.

յետոյ միօրինակ կերպով պէտք է վճարել 1 դրուշ իբր յանձնարարման գին·

Յանձնարարեալ տարկներու համար, յանձնարարման պահուն իսկ պէտք է վճարել փոխադրութեան բոլոր ծախքը·

Երբ յանձնարարեալ նամակ մը կորսուի, եթէ կը վերաբերի Թղթատարական Միութեան, 50 ֆրանք փոխարինութիւն կը վճարուի թղթատարութեան կողմէ, իսկ եթէ վերաբերի Թուրքիոյ ներքին թղթատարութեան՝ 200 դրուշ։

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԵԱՆ ԶԵԿՈՒՑԱԳԻՐ (Իատէ իլմուխապէրի, avis de réception)· — Ընդունելութեան զեկուցագիր կը կոչուի թուղթ մը՝ զոր կը ստորագրէ այն անձը որուն ուղղուած է նամակը եւ որով կը հաստատուի թէ նամակը իր ձեռքը հասած է։ Ընդունելութեան զեկուցագիրը՝ ընդունողէն ստորագրուելէ ետքը կը վերադարձուի նամակը ղրկողին·

Ընդունելութեան զեկուցագիրները, թէ՛ Թղթատարական Միութեան շրջանակին եւ թէ՛ Թուրքիոյ համար, պէտք է վճարել միօրինակ կերպով 1 դրուշ, յանձնարարման համար վճարուած 1 դրուշէն զատ։

ԴՐԱՄԻ ԵՒ ԱՐԺԷՔԱՒՈՐ ՆԻՒԹԵՐՈՒ ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԻՒՆ· — Թղթատարական միութեան մէջ գտնուած երկիրներուն համար Օսմանեան թղթատարութիւնը չ'ընդունիր առանց (էմանէթ), ոչ ալ թղթատարական փոխանակագիր (mandat de poste)·

Թուրքիոյ ներքին թղթատարութեան մէջ ընդունուած է դրամի եւ արժէքաւոր նիւթերու փոխադրութիւնը ամանէթի ձեւին տակ· Այս պարագային՝ թղթատարական վարչութիւնը կը ստանայ թանկագին նիւթերու համար արժէքին համաձայն սակագին մը, իսկ հասարակ նիւթերու համար ծանրութեան չափով սակագին մը· Այս սակագինը հինգ տեսակ է, հեռաւորութեան հինգ շրջանակներու համաձայն՝ որոնք հետեւեալներն են·

Ա. Շրջանակ· — Կ. Պոլիս եւ շրջականները· կը վճարուի արժէքաւոր նիւթերու համար, 1 էն 1000 դրուշի՝ $2\frac{1}{2}$ դրուշ· 1000 դրուշէն 2000 դրուշի՝ 5 դրուշ, եւ ամէն 1000 դրուշի $2\frac{1}{2}$ դրուշ· Ծանրութիւն ունեցող նիւթերու համար 1էն 500 կրամի՝ $2\frac{1}{2}$ դրուշ, եւ 501էն 1000 կրամի 5 դրուշ, եւ ամէն 500 կրամի $2\frac{1}{2}$ դրուշ·

Բ. Շրջանակ. — Պրուսա, Գասթէմունի, Այտըն, Ատանա, Ճէպէլի-Լիպնան, Հալէպ, Գոնիա, Շքոտրա, Կարմիր ծովի եզերքներ, Պէնկազի, Պիզա, Արշիպեղագոսի կղզիներ.

Վերոյիշեալ վայրերը կը փոխադրուին արժէքաւոր նիւթեր. 1էն 250 դրուշ՝ 2 ½ դրուշի, 251 էն 500՝ 3 դրուշի, 501 էն 1000՝ 7 դրուշի, աւելէ վեր հազարներու համար իւրաքանչիւրին վրայ կ'աւելնայ 3 ½ դրուշ։ Ծանրութիւն ունեցող նիւթեր. 1է 100 կրամ՝ 2 ½ դրուշի, 101էն 250 կրամ՝ 3 դրուշի, 251էն 500՝ 4 դրուշի, եւ 501էն 1000 կրամ՝ 7 դրուշի՝ եւ իւրաքանչիւր 500 կրամի՝ 3 ½ դրուշ յաւելում։

Գ. Շրջանակ. — Դամասկոս, Էրզրում, Հիճազ, Էնգարէ, Սըվազ, Գոսովա, Մանասթըր, Եէմէն, Տիարպէքիր, Խարբութ.

Արժէք: 1 էն 250 դրուշ՝ 3 դրուշի, 251էն 500՝ 4 դրուշի, 501էն 1000՝ 6 դրուշի եւ իւրաքանչիւր 1000ի վրայ 5 դրուշ յաւելում։ Ծանրութիւն. 1էն 100 կրամ՝ 3 դրուշի, 101էն 250 կրամ՝ 4 դրուշի, 251էն 500՝ 6 դրուշի, 501էն 1000՝ 10 դրուշի, եւ իւրաքանչիւր 500ի վրայ 5՝ դրուշ յաւելում։

Դ. Շրջանակ. — Վան, Պիթլիս, Մուսուլ։

Արժէք. 1էն 250 դրուշ՝ 3 ½ դրուշ, 251էն 500՝ 5 դրուշի, 501էն 1000՝ 8 դրուշի եւ իւրաքանչիւր 1000ի վրայ 6 ½ դրուշ յաւելում։ Ծանրութիւն. 1 էն 100 կրամ՝ 3 դրուշի, 101 էն 250՝ 5 դրուշի, 251էն 500՝ 8 դրուշի, 501էն 1000՝ 13 դրուշի՝ եւ իւրաքանչիւր կամի վրայ 6 ½ դրուշ յաւելում։

Ե. Շրջանակ. Պաղտատ, Պասրա։

Արժէք: 1էն 250 կրամ՝ 4 դրուշի, 251էն 500՝ 6 դրուշի, 501էն 1000՝ 10 դրուշի, եւ իւրաքանչիւր 1000ի վրայ 8 դրուշի յաւելում։ Ծանրութիւն. 1էն 100 կրամ՝ 4 դրուշի, 101էն 250՝ 6 դրուշի, 251էն 500՝ 10 դրուշի, 501էն 1000՝ 16 դրուշի՝ եւ իւրաքանչիւր 500ի վրայ 8 դրուշ յաւելում։

Ծովեզերեայ քաղաքները 1000ին 2 դրուշ կ'առնուի, իսկ երկաթուղի բանած քաղաքները 1000ին 3 դրուշ։ Ասոնց մէջ երբեք ծանրութիւնը նկատողութեան չ'առնուիր։

ՕՏԱՐ ԹՂԹԱՏԱՐՆԵՐ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԹՂԹԱՏԱՐ

Ղալաթիա, Թարաֆէօյ, Եէնի խան:

Բաց է առաւօտեան 8 1/2 էն մինչեւ իրիկուան 6. կիրակիները 9 1/2 էն 10 1/2 առտուն եւ 3էն 4 կէս օրէն ետքը։

Թղթատարական փոխանակագիր կ'ընդունուի Մեծն Բրիտանիոյ, Մալթայի, Ճիպրալթարի, Կիպրոսի Միացեալ-Նահանգաց, Քանատայի, Հնդկաստանի եւ Բրիտանական գաղթականութեանց համար։

Թղթատարական մեծ ծրարներ (Colis postaux) *կ'ընդունուին, ամէն հինգշաբթի, Մեծն Բրիտանիոյ, Մալթայի եւ Կիպրոսի համար։*

ԱՒՍՏՐԻԱԿԱՆ ԹՂԹԱՏԱՐ

Կեդրոնատեղի Ղալաթիա, Սորկանճըլար փողոց, Գամոնտօ խան. — Մասնաճիւղեր, Բերա, 438, Բասաժ Օրիանթալի մօտ, եւ Պոլիս, Գամոնտօ խան:

Նամակ, տպագիր, եւայլն կ'ընդունուին բոլոր Եւրոպայի համար. նոյնպէս Փոքր Ասիոյ ծովեզերեայ քաղաքներուն, Արշիպեղագոսի կղզիներուն համար, եւայլն։

Թղթատարական մեծ ծրարները պէտք չէ կշռեն 3 քիլոկրամէ աւելի եւ ունենան 60 սանդիմէթրէ աւելի երկայնութիւն, լայնք եւ թանձրութիւն։

Կ'ընդունուին նաեւ թղթատարական փոխանակագիրներ

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԹՂԹԱՏԱՐ

Ղալաթիա, Վօյվօտա փողոց, թիւ 29, — Մասնաճիւղ Պոլիս, Հավուզլու խան:

Բաց է առաւօտեան եւրոպական ժամը 8էն մինչեւ իրիկուան 6. կիրակիները առտուն 9էն 11 եւ կէս օրէն ետքը 2էն 4։

Կարելի է գերմանական թղթատարին դրամ յանձնել եւ թղթատարական փոխանակագիր մը առնելով ղրկել Գերմանիա, Աւստրիա, Պէլճիգա, Պուլկարիա, Եգիպտոս, Միացեալ-Նահանգներ, Յունաստան, Իտալիա, Ռումանիա, Զուիցերիա, Թունուզ, եւայլն, եւայլն, ի բաց առեալ Անգլիա, Ֆրանսա, Ռուսիա եւ Թուրքիա։

Թղթատարական մեծ ծրարներ կ'ընդունուին, որոնք կը ղրկուին Քէօսթէնճէի շոգենաւով, շաբաթը երկու անգամ, երկուշաբթի (եւրոպական ժամը 9ին, կէս օրէն առաջ) եւ շաբաթ (եւրոպական ժամը 2ին, կէս օրէն ետքը)։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԹՂԹԱՏԱՐ

Կեդրոնատեղի, Վօյվօտա փողոց, Ղալաթիա. — Մասնաճիւղեր, Բերա, 15—16, Բասաժ Օռիանդալ եւ Պոլիս, Գամօնտօ խան։

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԹՂԹԱՏԱՐ

Կեդրոնատեղի, Քիրէճ գափու, Ղալաթիա. — Մասնաճիւղ, Պոլիս, Պահճէ գափու փողոց, Մախսին դիմացը։

Բոլոր այս թղթատարութիւնները գրեթէ նոյն գիներով կը փոխադրեն նամակները, տպագիրները, եւայլն, եւայլն. եւ այդ գիները համաձայն են Միջազգային Թղթատարութեան գիներուն, որոնց վրայ խօսած ենք (Տե՛ս էջ 247 էն 251)։

ՀԵՌԱԳԻՐԸ

ՀԵՌԱԳՐԱՏՈՒՆՆԵՐԸ. — *Մայրաքաղաքիս մէջ եւ արուարձաններ գտնուած նամակատուններէն (*) մեծ մասը հեռագրատուն են նաեւ։ Անոնցմէ շատը թէ՛ Թուրքերէն եւ թէ՛ Ֆրանսերէն հեռագիր կ'ընդունին. մէկ քանին Թուրքերէն միայն կ'ընդունին։ Կան հեռագրատուններ որոնք գիշեր ցորեկ բաց են։*

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ՍԱԿԱԳԻՆ. — Ա. *Միեւնոյն նահանգին (վիլայէթ) երկու հեռագրական կայաններուն միջեւ քաշուած հեռագրի մը իւրաքանչիւր բառի գինն է* 20 *փարա. ասկէ զատ* 100 *փարայի յաւելուածական տուրք մը կ'առնուի իւրաքանչիւր հեռագրի համար։*

Բ. *Երկու տարբեր նահանգներու հեռագրական կայաններուն միջեւ քաշուած հեռագրի մը իւրաքանչիւր բառի գինն է* 1 *ղրուշ. ասկէ զատ* 5 *ղրուշի յաւելուածական տուրք մը կ'առնուի։*

Գ. *Եւրոպական եւ Ասիական Թուրքիոյ քաղաքներէն եւ Արշիպեղագոսի կղզիներէն հետեւեալ տեղերը ղրկուելիք հեռագիրներուն իւրաքանչիւր բառին համար կը գանձուի.*

(*) *Տե՛ս էջ* 246—247։

	Սովորական ճամբով Ֆր.	Սովորական ճամբով Սնդ.	Թէնէտոս Շիրայի ընդծովեայ թելով Ֆր.	Թէնէտոս Շիրայի ընդծովեայ թելով Սնդ.	Օտէսայի ընդծովեայ թելով Ֆր.	Օտէսայի ընդծովեայ թելով Սնդ.
Ալճերիա		67		67	1	19
Անգլիա		71		71	1	19
Աւստրիա (Եւրոպական Թուրքիայէն)		34		44		98
» (Ասիական Թուրքիայէն եւ Արշիպեղագոսի կղզիներէն)		46		46	1	00
Բորթուգալ		69		69	1	22
Գերմանիա		55		58	1	00
Զուիցերիա		51		51	1	05
Թունուզ		67		67	1	19
Իտալիա		48		48	1	14
Լիւքսէմպուրկ		60		60	1	05
Հոլանտա		60		60	1	05
Հունգարիա (Եւրոպական Թուրքիայէն)		34		44	0	98
» (Ասիական Թուրքիայէն եւ Արշիպեղագոսի կղզիներէն)		46		46	1	00
Ճիպրալթար		69		69	1	22
Մալթա		69		69	1	30
Նորվեկիա		72		72	1	08
Շուէտ		69		69	1	05
Պելճիգա		60		60	1	05
Պուլկարիա		38		54	0	99
Ռումանիա (Եւրոպական Թուրքիայէն)		26		51	0	73
» (Ասիական Թուրքիայէն եւ Արշիպեղագոսի կղզիներէն)		43		51	0	73
Սերպիա (Եւրոպական Թուրքիայէն)		27		51	1	00
» (Ասիական Թուրքիայէն եւ Արշիպեղագոսի կղզիներէն)		38		51	1	00
Սպանիա		65		65	1	17
Տանիմարգա		60		60	1	00
Տրիպոլիս (Ափրիկեան)		88		88	1	40
Ֆրանսա		56		56	1	08

ԶԱՆԱԶԱՆ ՏԷՐՈՒԹԵԱՆՑ ԴՐԱՄՆԵՐ

Հոս կը դնենք պետութեանց զանազան ոսկի եւ արծաթ դրամներուն կշիռները եւ արժէքները։ Ֆրանսա ընդունած է տասնորդական մեթրական դրութիւնը եւ Պէլճիգա, Զուիցերիա, Յունաստան նոյն դրամական դրութիւնը ընդունած են 1865, 1878 *եւ* 1885*ի դրամական դաշնակցութեանց մէջ։ Յունաստանի մէջ* 1 տրախմին *կը համապատասխանէ* 1 *ֆրանքին եւ կը ստորաբաժնուի* 100 լեփթայի, *ինչպէս ֆրանքը կը ստորաբաժնուի* 100 սանթիմի։ *Սպանիա, Իտալիա, Պուլկարիա, Ռումանիա, Սերպիա նոյն դրամական դրութիւնը ի գործ կը դնեն. Սպանիոյ մէջ ֆրանքը կը կոչուի* Բեսեթա, *Իտալիոյ մէջ* լիրա, *Պուլկարիոյ մէջ* լէվ (*որ կ'արժէ* 100 սթօթինքի), *Ռումանիոյ մէջ* լէօ (*որ կ'արժէ* 100 պանի), *Սերպիոյ մէջ* տինար (*որ կ'արժէ* 100 բարա)։

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՄԵՏԱՂ.	ԴՐԱՄՆԵՐ	ԿՇԻՌ Կռամ	ԱՐԺԷՔ Ղրուշ	ԱՐԺԷՔ Փրյ.	ԱՐԺԷՔ Ֆրանք	ԱՐԺԷՔ Սնդ.
Ոսկի	Հինգ ոսկինոց	36,082	500	—	113	92
Ոսկի	Երկուքուկէս ոսկինոց	18,041	250	—	56	96
Ոսկի	Մէկ ոսկինոց	7,216	100	—	22	78
Ոսկի	Կէս ոսկինոց	3,608	50	—	11	39
Ոսկի	Քառորդ ոսկինոց	1,804	25	—	5	70
Արծ.	Մէճիտիէ	24,055	20	—	4	44
Արծ.	Կէս մէճիտիէ	12,028	10	—	2	22
Արծ.	Քառորդ մէճիտիէ	6,014	5	—	1	11
Արծ.	Երկու ղրուշնոց	2,405	2	—	0	44
Արծ.	Մէկ ղրուշնոց	1,203	1	—	0	22
Արծ.	Կէս ղրուշնոց	0,601	0	20	0	11

ԱՆԳԼԻԱ

ՄԵՏԱՂ	ԴՐԱՄՆԵՐ	ԿՇԻՌ Կռամ	ԱՐԺԷՔ Շիլին	ԱՐԺԷՔ Բէնս	ԱՐԺԷՔ Ֆրանք	ԱՐԺԷՔ Սնդ.
Ոսկի	Անգլիական ոսկի	7,988	20	—	25	22
Ոսկի	Կէս անգլիական ոսկի	3,994	10	—	12	61
Արծ.	Գրաուն	28,276	5	—	5	81
Արծ.	Կէս գրաուն	14,138	2	6	2	91
Արծ.	Շիլին	5,655	1	—	1	16
Արծ.	Կէս շիլին	2,828	—	6	0	58

ԱՒՍՏՐԻԱ

ՄԵՏԱՂ	ԴՐԱՄՆԵՐ	ԿՇԻՌ Կռամ	ԱՐԺԷՔ Ֆրանք	ԱՐԺԷՔ Սնդ.
Ոսկի	4 Քրիմիցնոց	13,96	47	41
Ոսկի	1 Քրիմից (Տուքա)	3,49	11	85
Ոսկի	8 Ֆիօրին	6,452	20	—
Ոսկի	4 Ֆիօրին	3,226	10	—
Ոսկի	20 Քուրօն	6,775	21	—
Ոսկի	10 Քուրօն	3,387	10	50
Արծ.	2 Ֆիօրին	24,690	4	94
Արծ.	1 Քուրօն(100 Քրօյձէր)	5,—	0	93
Արծ.	1 Ֆիօրին	12,345	2	47
Արծ.	1/4 Ֆիօրին	3,086	0	62

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

ՄԵՏԱՂ	ԴՐԱՄՆԵՐ	ԿՇԻՌ Կռամ	ԱՐԺԷՔ Մարք	ԱՐԺԷՔ Ֆէն.	ԱՐԺԷՔ Ֆրանք	ԱՐԺԷՔ Սնթ.
Ոսկի	Կրկին Քրօնէն	7,965	20	—	24	69
Ոսկի	Քրօնէն	3,982	10	—	12	35
Ոսկի	5 Մարք	1,991	5	—	6	17
Արծ.	5 Մարք	27,777	5	—	5	56
Արծ.	2 Մարք	11,111	2	—	2	22
Արծ.	1 Մարք	5,555	—	100	1	11
Արծ.	1/2 Մարք	2,777	—	50	0	56

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ

ՄԵՏԱՂ	ԴՐԱՄՆԵՐ	ԿՇԻՌ Կռամ	ԱՐԺԷՔ Րուպլ.	Կոպէկ	ԱՐԺԷՔ Ֆրանք	Սնդ.
Ոսկի	Բօլ էմբէռեալ	12,903	10		40	—
Ոսկի	Կէս Բօլ էմբէռեալ	6,452	5		20	—
Ոսկի	Հինգ Րուպլի	—	5		20	—
Արծ.	Րուպլի	—		100	4	—
Արծ.	½ Րուպլի	10,		50	2	—
Արծ.	¼ Րուպլի	5,		25	1	—
Արծ.	20 Կոպէկ	3·6			—	40

ՖՐԱՆՍԱ

ՄԵՏԱՂ	ԴՐԱՄՆԵՐ	ԿՇԻՌ Կռամ	ԱՐԺԷՔ Ֆրանք	Սնդ.	ԱՐԺԷՔ Ոսկ. դրամ Ղրուշ	Սնդ.
Ոսկի	Հարիւր Ֆրանքնոց	32,258	100	—	440	—
Ոսկի	Յիսուն Ֆրանքնոց	16,129	50	—	220	—
Ոսկի	Քսան Ֆրանքնոց	6,452	20	—	88	—
Ոսկի	Տասը Ֆրանքնոց	3,226	10	—	44	—
Ոսկի	Հինգ Ֆրանքնոց	1,612	5	—	22	—
Արծ.	Հինգ Ֆրանքնոց	25,	5	—	22	—
Արծ.	Երկու Ֆրանքնոց	10,	1	86	8	80
Արծ.	Մէկ Ֆրանքնոց	5,	0	93	4	40
Արծ.	Կէս Ֆրանքնոց	2,5	0	46	2	20
Արծ.	Քսան սանթիմնոց	1,	0	19	—	88

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ

ՄԵՏԱՂ	ԴՐԱՄՆԵՐ	ԿՇԻՌ Կշիռ	ԱՐԺԷՔ Ղրան	ԱՐԺԷՔ Ֆրանք	Սնդ.
Ոսկի	Երկու թուման	5,7	20	17	66
Ոսկի	Մէկ թուման	2,85	10	8	83
Ոսկի	Կէս թուման	1,425	5	4	42
Արծ.	Ղրան	10	1	0	92
Արծ.	Բանապատ	5,20	½	0	46
Արծ.	Ապասի	2,08	¼	0	23

ՃԱՊՈՆ

ՄԵՏԱՂ	ԴՐԱՄՆԵՐ	ԿՇԻՌ Կռամ	ԱՐԺԷՔ Ֆրանք	ԱՐԺԷՔ Սնդ.	
Ոսկի	20 Եէն	33,33	103	33	
Ոսկի	10 Եէն	16,67	51	67	
Ոսկի	5 Եէն	8,33	25	83	
Ոսկի	2 Եէն	3,33	10	33	
Ոսկի	1 Եէն	1,67	5	17	
Արծ.	1 Եէն (100 Սէն)	26,956	5	39	
Արծ.	50 Սէն	12,5	2	22	
Արծ.	20 Սէն	5	0	89	
Արծ.	10 Սէն	2,5	0	44	
Արծ.	5 Սէն	1,25	0	22	

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ

ՄԵՏԱՂ	ԴՐԱՄՆԵՐ	ԿՇԻՌ Կռամ	ԱՐԺԷՔ Տոլար	ԱՐԺԷՔ Սէնդ	ԱՐԺԷՔ Ֆրանք	ԱՐԺԷՔ Սնդ.
Ոսկի	Կրկին արծուեդրամ	33,436	20		103	65
Ոսկի	Արծուեդրամ	16,718	10		51	83
Ոսկի	Կէս արծուեդրամ	8,359	5		25	91
Ոսկի	Երեք տոլարնոց	5,015	3		15	55
Ոսկի	Քառորդ արծուեդրամ	4,179	2½		12	95
Ոսկի	Տոլար	1,672			5	18
Արծ.	Տոլար	26,729		100	5	34
Արծ.	Կէս տոլար	12,5		50	2	50
Արծ.	Քառորդ տոլար	6,25		25	1	25
Արծ.	Քսան սէնթ	5, —		20	1	—
Արծ.	Տայմ	2,5		10	0	50

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ

ՄԵՏԱՂ	ԴՐԱՄՆԵՐ	ԿՇԻՌ Կառամ	ԱՐԺԷՔ Ռուբի	ԱՐԺԷՔ Աննաս	ԱՐԺԷՔ Ֆրանք	ԱՐԺԷՔ Սնգ.
Ոսկի	Մօհիւր	11,66	15		36	83
Ոսկի	$^2/_3$ Մօհիւր	7,77	10		24	55
Ոսկի	$^1/_3$ Մօհիւր	3,89	5		12	28
Արծ.	Ռուբի	11,66	—	16	2	38
Արծ.	$^1/_2$ Ռուբի	5,83	—	8	1	49
Արծ.	$^1/_4$ Ռուբի	2,91	—	4	0	59
Արծ.	$^1/_8$ Ռուբի	1,46	—	2	0	30

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԻՆ՞Չ Է ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ. — *Ապահովագրութիւնը պայմանագրութիւն մըն է որով ապահովագրողը կը ստանձնէ հատուցանել այն նիւթական վնասը զոր նախատեսուած դէպք մը կրնայ պատճառել ապահովագրուողին, այս վերջինին կողմէ վճարուած որոշ գումարի մը փոխարէն որ կը կոչուի ապահովագին* (prime d'assurance). *Ապահովագրական մուրհակը* (police d'assurance), *զոր ապահովագրողը կը յանձնէ ապահովագրուողին, կը հաստատէ անոնց միջեւ տեղի ունեցած այս պայմանագրութիւնը.*

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՏԵՍԱԿՆԵՐ. — *Ապահովագրութիւնը, մանաւանդ Եւրոպայի մէջ, բազմատեսակ պարագաներու համար ի գործ կը դրուի, որոնցմէ ոմանք դեռ չեն գործածուիր մեր մէջ, ինչպէս պատերազմի, կարկուտի, կայծակի, պատահարական վնասներուն դէմ, սնանկութեանց դէմ, հիւանդութեանց դէմ, եւայլն, կատարուած ապահովագրութիւնները. Թուրքիոյ մէջ գլխաւորաբար երեք տեսակ ապահովագրութիւն ի գործ կը դրուի՝ հրդեհի դէմ, որուն նպատակն է դրամական*

հատուցում առնել երբ ապահովագրուած շէնքերն ու կարասիները այրին, ծովային արկածներու դէմ, որով կ'ապահովագրուին նաւերն ու ծովի ճամբով փոխադրուած ապրանքները, եւ կեանքի վրայ, որ կրնայ տեղի ունենալ բազմազան ձեւերով, օրինակի համար ապահովագրուողը կրնայ պայման դնել որ ապահովագրուած գումարը՝ որոշ պայմանաժամէ մը ետքը, ինք ստանայ, կամ իր մահուան պարագային՝ իր ընտանիքին վճարուի, եւայլն։

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՕՍՄ. ՕՐԷՆՔԸ. — *Ծովային ապահովագրութիւնը միայն նախատեսուած է Օսմանեան Առեւտրական Օրինագրքին մէջ. Հրդեհի դէմ եւ կեանքի վրայ ապահովագրութեանց մասին օրինական տրամադրութիւններ չկան։ Եթէ անհամաձայնութիւն ծագի, ապահովագրական մուրհակը միայն կրնայ ծառայել իբր հիմ այդ մասին տրուելիք դատական վճիռներուն, գէթ իր այն տրամադրութիւններով, որոնք անհամաձայն չեն Օսմանեան օրէնսգրութեան ընդհանուր սկզբունքներուն։*

Աւելորդ չէ ուրեմն ամփոփել հոս քանի մը ընդհանուր կանոններ, որոնք կը գտնուին գրեթէ բոլոր ապահովագրական մուրհակներուն մէջ։

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒՈՂԻՆ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ. — *Եթէ երբեք ապահովագրուողը, վտանգին հաւանականութիւնը նուազեցնելու կամ անոր առարկան փոխելու նպատակաւ, կեղծ յայտարարութիւն մը ընէ կամ բան մը ծածկէ, ապահովագրութիւնը կրնայ չեղեալ նկատուիլ։ Պէտք է ուրեմն ճշգրիտ տեղեկութիւններ տալ այն առարկային վրայ զոր կ'ուզէք ապահովագրել, յայտնելով թէ ձե՞ր հաշուոյն թէ ուրիշի հաշուոյն կը գործէք։*

Ապահովագրուողը պէտք է փութայ ապահովագինը վճարելու, որովհետեւ ընդհանրապէս ընդունուած պայման մըն է թէ հրդեհի դէմ եւ կեանքի վրայ ապահովագրութեան պարագային, ապահովագնին անվճար մնացած ըլլալը կրնայ չեղեալ նկատել տալ պայմանագիրը։

Երբեմն կրնայ պատահիլ որ ապահովագրութեան պայմանաժամը չաւարտած վտանգը կրնայ ծանրանալ, ինչպէս, օ-

բնակի համար, երբ չորս կողմը բաց տան մը քով փայտէ տուն մը շինուի։ Ապահովագրուողը պէտք է անմիջապէս ծանուցանէ այս պարագան ապահովագրողին, եւ վտանգին այս ծանրացման հետեւանքը կ՚ըլլայ ապահովագինին ալ յաւելումը։

Երբ արկած մը պատահի, ապահովագրուողին պարտքն է նախ իր ձեռքէն եկած բոլոր միջոցները ի գործ դնել անոր ծաւալումը արգիլելու համար։ Արկածէն ետքը, իր պարտքն է առանց չափազանցութեան, ճշգրիտ կերպով իր կրած վնասը յայտնել։

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՂԻՆ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ. — Ապահովագրողին գլխաւոր պարտականութիւնն է հատուցանել ապահովագրուողին կրած վնասը։ Կեանքի ապահովագրութեան մէջ, ճշդուած գումարը վնասին կատարելապէս համարժէք կը նկատուի եւ ամբողջապէս կը վճարուի։ Իսկ հրդեհի դէմ եւ ծովային ապահովագրութեանց մէջ, արկածէն ետքը, հարկ է գնահատել տեղի ունեցած վնասը, որովհետեւ ապահովագրութեան մուրհակին մէջ ճշդուած գումարը չի վճարուիր ամբողջապէս, եթէ ապացուցուի թէ ապահովագրուած առարկան նուազ արժէք ունէր վնասը պատահած միջոցին։ Հետեւաբար խոհեմութիւն է միշտ ապահովագրել առարկաները իրենց բուն արժէքով, եւ ո՛չ աւելի։

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐ. — Երբ ապահովագրութիւն մը պիտի ընել տաք, առաջին բանը որուն պէտք է խորհիք, պատուաւորութիւնն է այն ընկերութեան որուն հետ պիտի գործէք։ Եւ սակայն, — մէկ կողմ թողլով կեանքի ապահովագրութիւնը ուր ընկերութեան ներկայացուցիչը շատ աննշան դեր մը ունի, — հրդեհի եւ ծովային ապահովագրութեանց մէջ շատ կարեւոր է ընկերութեան գործակալին պատուաւորութիւնը։ Հետեւաբար պէտք է ջանաք ընտրել անանկ գործակալներ, որոնց բարոյականին վրայ ապահով ըլլաք, որովհետեւ անտեղի դժուարութիւններ յարուցանող բծախնդիր գործակալ մը միշտ վտանգաւոր է, որքան ալ մեծ ըլլայ իր ներկայացուցած ընկերութեան վարկը։

Երբ կեանքի վրայ ապահովագրութիւն մը պիտի ընէք, քննեցէ՛ք մայրաքաղաքիս մէջ կեանքի վրայ գործ ընող ապա-

հովագրական ընկերութիւնները, անոնց կազմակերպութիւնը, անոնց գրամագլուխին գործածման եղանակը, եւայլն. յաճախ ընկերութեան մը հնութիւնը իր բարւոք վարչութիւնը հաստատող պարագայ մըն է։ Ընկերութիւնը ընտրելէ առաջ, որոշեցէ՛ք թէ կեանքի ապահովագրութեանց համար կիրարկուած զանազան եղանակներէն ո՞րը ամէնէն աւելի կը յարմարի ձեր ընկերական դիրքին, ձեր տարիքին, եւ նիւթական միջոցներուն։ Եթէ կ՚ուզէք այդ մասին աւելի ճիշդ եւ որոշ գաղափար մը կազմել, դիմեցէ՛ք ապահովագրական խնդիրները լաւ ուսումնասիրած ձեռնհաս անձի մը. ի հարկին վարձք մըն ալ վճարեցէ՛ք անոր եւ լաւ մը բացատրել տուէք ամէն կէտերը։ Այս կերպով, երբ ներկայանաք ապահովագրողին, աւելի գիտակցութեամբ պիտի կրնաք ճշդել ձեր ապահովագրութեան պայմանները, եւ պիտի ճանչնաք թէ ի՛նչ պարտքեր կը ստանձնէք, ի՛նչ իրաւունքներու փոխարէն։

Եւ երբ ապահովագրութիւնը կատարէք, կէտ առ կէտ գործադրեցէ՛ք ապահովագրական մուրհակին ձեր վրայ դրած պարտքերը. այդ կերպով միայն պիտի կրնաք օր մը, դուք կամ ձեր ժառանգորդները, ձեր իրաւունքներուն համար ալ խստապահանջ ըլլալ ապահովագրողին հանդէպ։

ԸՆՏԱՆԻՔԻՆ ՀԱՄԱՐ

ՆՈՐԱԾԻՆՆԵՐՈՒ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆԸ

Մանուկը, ծնած վայրկեանէն, մանրամասն եւ ուշադիր խնամքներու պէտք ունի, որոնք մեծ անձնուիրութիւն եւ յարատեւ արթնութիւն կը պահանջեն։ Նորածինը աշխարհք կուգայ անկատար, անկարող, միշտ խնամակալի մը կարօտ իր ամէն պիտոյքներուն համար, եւ այդ խնամքներէն կախում ունի իր ֆիզիքական եւ բարոյական կեանքը ապագային մէջ։ Որքա՜ն փափուկ է ուրեմն մօր մը պաշտօնը, զոր շատեր օտարներու կը յանձնեն, ագէտներու, անփորձներու շատ անգամ, եւ որուն հետեւանքը կ'ըլլայ մանկան թշուառութիւնը իր մարմնին ու մտքին առողջական վիճակին խանգարումովը, որ երբեմն կը տեւէ բոլոր կեանքին մէջ։

Ահա՛ այս չարիքներուն դարման մը տանելու փափաքով հոս կ'ուզենք ամփոփել մանկաբուծութեան մէկ քանի էական պայմանները։

ՄԱՆԿԻԿԻՆ ԱՐԴՈՒԶԱՐԴԸ

ԼՈԳԱՆՔ. — *Ամէն առտու պէտք է տղան* 30—35 *աստիճան տաք ջուրը մտցնել տաշտի մը մէջ,* 2*էն* 4 *րոպէ միայն, եւ* ռօզայի *ճերմակ աճառով աղէկ մը լուալ։ Ջուրէն հանուելուն պէս՝ պէտք է ֆանէլայի մէջ փաթթել, աղէկ մը չորցնել, եւ շուտ մը հագուեցնել։*

ՊԷՏՔԵՐԸ. — *Տղան միշտ կ'աղտոտի իր բնական պէտքերուն պատճառաւ։ Հետեւաբար պէտք է անկողինը թեփով լեցուած ըլլայ, որպէս զի ստէպ թեփը փոխուի։ Սակայն փորձով հաստատուած բան մըն է որ մանուկը քունին մէջ չ'աղ-*

տակը, հետեւաբար արթուն մայր մը՝ որ շարունակ իր զա-կին վրայ կը հսկէ, պէտք է, տղան արթննալուն պէս, անոր թեւերը քակէ, հանէ զայն անկողնէն եւ տակը ամանով ծակ անկողնի մը վրայ դնէ։ Այսպէսով կանոնաւորութեան կը վարժեցնէ զայն, եւ շատ մը աղտեղութեանց ու դժուարու-թեանց առաջքը կ՚առնէ։

ՄԱՔՐՈՒԹԻՒՆ. — Տղուն առտուան լոգանքէն զատ, պէտք է քսանըչորս ժամուան մէջ, 3էն 4 անգամ մաքրել անոր ծնըն-դական անդամները ջուրին մէջ թաթխուած բարակ լաթով մը կամ մաքուր բամպակի կտորով մը զոր պէտք է նետել մէկ անգամ գործածելէ յետոյ։ Երբեք սպունգ գործածելու չէ, որով-հետեւ քանի մը անգամ գործածուած բան մը երբեք չի կրնար շատ մաքուր ըլլալ։ Տղուն մարմնին բոլոր մասերն ալ, աչքերը, ռունգերը, ականջները պէտք է մասնաւոր խնամով մաքրել պօ-րիքի ջուրով։ Հարկ եղած ատեն գլխուն մաշկն ալ աճառով մաքրելու է, որովհետեւ աղտերը հոն ժողվուելով մորթային հիւանդութեանց պատճառ կ'ըլլան։ Լուացքէն յետոյ մարմնին բոլոր ծալքերը չորցնելու համար փոշի ցանելու է, poudre d'amidon կամ poudre de riz, եւ կամ poudre lycopode որ լաւագոյնն է, բայց ճերմակեղէնները կը դեղնեցնէ։

ԶԳԵՍՏ. — Մեր մէջ, սովորութիւն է տղան փաթթել, պլորել, կաշկանդել շատ մը լաթերու մէջ, ինչ որ կատարե-լապէս հակառակ է մարմնին առողջապահութեան։ Այս մասին շատ անգամ գրուած, բայց կարեւորութիւն տրուած չէ, ո-րովհետեւ մեր չգիտցած բաները միշտ ընդհանրապէս դէշ կ'ե-րեւան։

ԽԱՆՁԱՐՈՒՐ. — Տղուն խանձարուրը պէտք է բաղկանայ հետեւեալ մասերէն. կակուղ կտաւէ կամ բարակ պաթիսթէ շապիկ մը, փանէլայէ կամ թրիքոյէ քօթանակի (եէլէկ) մը, պիքէ քօթանակի մը վրայէն, կտաւէ շոր մը, տակը բամ-պակէ քառակուսի լաթ մը, բուրդէ խանձարուր (խունտախ պօխճասի) մը։ Շապիկը քօթանակին թեւերուն մէջ անցընե-լով, ամէնէն առաջ այդ երկուքը մէկէն պէտք է հագցնել, անոր վրայէն պիքէ քօթանակը հագցնել, որուն թեւերը աւելի լայն ըլլալու են եւ երեքը մէկտեղ իրարու վրայ բերելով կոճկելու

է։ Շորը եւ լաթը պէտք է տաքերէն մինչեւ անութները ելլեն, բազուկները դուրս ձգելով։ Սրունքներն ալ պէտք է իրարմէ զատել, չորսին մէկ մասը երկուքին մէջ դնելով։ Ցետոյ ծալելու է խորձունձը տաքերուն վրայէն դէպ ի վեր, եւ երկու քովերէն իրարու վրայ բերելու է։

ՄԱՆԿԻԿԻՆ ՔՈՒՆԸ ԵՒ ԶԱՐԹՈՒՄԸ

Մանկիկը իր մօրը կամ ստնտուին անկողինը պէտք չէ պառկի. պէտք է օրօրոց մը ունենայ սենեակի մը մէջ, որ առողջապահական օրէնքներու համապատասխանէ։

ՕՐՕՐՈՑ. — *Պէտք է օրօրոցը խորունկ ըլլայ, որպէս զի տղան վար չիյնայ, եւ բարձր ոտքերու վրայ կենայ, որպէս զի կատուն կամ շունը չմօտենան անոր, եւ օդի յորձանքներու ենթակայ չըլլայ։ Բարակ շղարշէ վարագոյր մը պէտք է ծածկել օրօրոցին վրայ, որպէս զի տղան մաքուր օդ շնչէ միշտ։ Պէտք է օրօրոցը կարելի եղածին չափ լոյս տեղ դնել, եւ սենեակին օդը փոխել մեղմօրէն։*

Օրօրոցին մէջ դնելու է երկու անկողին, վրան մոմլաթ (մուշամպա) *մը կամ թաղիք* (քեչէ) *մը, եւ անոր վրայ սաւան մը։ Բարձին մէջ աղէկ կ'ըլլայ վարսակի կճեպ մը կամ ձիու մազ լեցնել։*

ՍԵՆԵԱԿ. — *Սենեակին մէջ շատ կարասի դնելու չէ։ Սենեակը ոչ թէ կրակարանով* (մանղալ) *այլ ջերմոցով* (զօպա) *տաքցնելու է, մէջը միայն փայտ վառելով։ Սենեակին ջերմութիւնը ձմեռը* 18–20 *աստիճանը անցնելու չէ, ամառն ալ* 18–25, *եւ ջանալու է այս բարեխառնութիւնը միշտ միօրինակ պահել։*

ՔՈՒՆ. — *Տղան պէտք է իր անկողնին մէջ մէյ մը մէկ քովին, մէյ մը միւս քովին պառկեցնել։ Կաթ ուտելէն ետքը եթէ կռնակի վրայ պառկի ու փսխէ, ետ եկած կաթը կրնայ մոլոր երթալ եւ զինքը խեղդել։ Քնացնելու համար մանուկը օրելու չէ, որովհետեւ կը վարժուի, եւ չարունակ կ'ուզէ։ Թող տալու է որ ինքնիրեն քնանայ։ Պէտք չէ նաեւ ոչ կատարեալ լռութիւն պահել, ոչ ալ սաստիկ աղմուկ հանել սենեակին մէջ։ Պէտք է ըստ սովորականին խօսիլ, քալել, դուռ-*

ները, պատուհանները բանալ գոցել, որպէս զի վարժուի այդ տեսակ շշուկներու մէջ անվախ քնանալու։ Աղէկ կ՚ըլլայ նաեւ տղան շատ կանուխ պառկեցնել, եւ առտուն շատ կանուխ հանել։

Տղան կաթ ուտելէն ետքը կը քնանայ ընդհանրապէս, եւ նորէն կաթ ուտելու համար կ՚արթննայ։ Եթէ ուտելու որոշեալ ժամուն չարթննայ, պէտք չէ արթնցնել. թող տալու է որ ինքնիրեն արթննայ։ Սակայն երբ մանկիկը քանի մը ամսու ըլլայ ա՛լ կը սկսի աւելի պակաս քնանալ. ոչ գիրկը առնելու է, ոչ ալ երգերով քնացնել աշխատելու է։ Պէտք է թողուլ օրօրոցին մէջ եթէ ժամանակէն առաջ արթննայ. շատ անգամ նորէն կը քնանայ ինքնիրեն, եթէ անհանգիստ չէ կամ բան մը պէտք չունի։ Ձմեռը շատ անգամ մսելէն կ՚արթննայ. պէտք է ոտքերը աղէկ փաթթել տաքցնելու համար։

Եթէ տղան պոռայ, լայ, պատճառ մը ունի. պէտք է փնտռել այդ պատճառը։

ՄԱՆԿԻԿԻՆ ՊՏՈՅՏՆԵՐԸ

ԴՈՒՐՍ ՀԱՆԵԼ. — Ամառը տղան կարելի է դուրս հանել 8 կամ 10 օրուան ըլլալէ ետքը, տաքէն պատսպարելով առտուն կամ իրիկունը. իսկ ձմեռը մէկ ամսու ըլլալէն ետքը, կէս օրին։ Այս պտոյտները անհրաժեշտ են ազատ շնչել տալու համար տղուն։

Առաջին մանկութեան մէջ, բնական է որ պառկած գիրքով կը պտտի տղան, իսկ յետոյ գրկուած. ջանալու է սակայն մէյ մը մէկ կողմէն, մէյ մը միւս կողմէն գրկել, որպէս զի մարմինը չծռի։ Շատ բժիշկներ պզտիկ կառքերը վնասակար կը նկատեն տղուն վեց ամիսէն առաջ։

ՔԱԼԵԼ. — Տղուն լաթերը պէտք է բաւական լայն ըլլան, որպէս զի ուզած շարժումը ընէ, եւ ուզած առարկաները կարենայ բռնել։ Տարու մը ըլլալէն ետքը գետինը դնելու է գորգի մը վրայ, եւ թողլու է որ ուզածին պէս շարժի, անշուշտ վրան հսկելով։ Քալելու կառքերը, անիւները, ամէնքն ալ վնասակար են. պէտք է տղան ինքնիրեն ոտք ելլէ։

ՊԱՏՈՒԱՍՏՈՒՄ

Տղան ծնելէն 3—4 ամիս ետքը պէտք է պատուաստել տալ. աւելի առաջ կարելի է պատուաստել, եթէ ծաղկախտի համաճարակ կայ. 10 տարին անգամ մը պէտք է կրկնել պատուաստը ինչ ամսու մէջ ալ ըլլայ։

ԴԻԵՑՈՒՄ

Անշուշտ աւելորդ է ըսել թէ դիեցման լաւագոյն կերպն է բնականը, այսինքն մօրը կաթով դիեցումը։

Գրեթէ ամէն մայր, որ հիւանդ չէ, կրնայ իր զաւկին կաթ տալ, յանձն առնելով փոքրիկ զոհողութիւններ, եթէ խորհի որ իր զաւկին ամէնէն օգտակար սնունդը, անոր առողջութեան գլխաւոր պայմանը՝ իր կաթն է։ Սակայն կաթնտու մայրը պէտք է զգուշութիւններ ունենայ, որոնց զանցառութենէն կրնան վնասներ առաջ գալ իր մանկիկին համար, եւ զորս պիտի բացատրենք համառօտ կերպով.

1. *Կաթ տուող կին մը պէտք չէ սեղմէ իր կորսէն ստինքը ճնշելու չափ։*

2. *Դիեցումէն ետքը պէտք է ստինքը լուալ, չորցնել եւ բարակ լաթով մը ծածկել։*

3. *Կաթ տալէն առաջ հարկ է ստինքը լուալ պոռիկ ջուրով։*

4. *Կաթնտու կինը պէտք է կանոնաւոր եւ հանդարտ կեանք վարէ։*

5. *Ամէն օր մէկ երկու ժամ շրջագայելով օդ առնելու է։*

6. *Աշխատութիւնը չափաւորելու է որ չյոգնի։*

7. *Կանուխ պառկելու, եւ կարելի եղածին չափ գիշերը քիչ կաթ տալու է, որպէս զի աղէկ քնանայ։*

8. *Լոգանք ընելու է։*

9. *Դիւրամարս կերակուրներ ուտելու է, ընդհանրապէս միս եւ բանջարեղէն, որոնց հետ քիչ մը ջրախառն գինի, կամ գարեջուր խմելու է, որ կաթը կը չատցնէ կ'ըսեն։ Իսկ ուրիշ առեններ պարզ ջուր։ Բնաւ ոգելից ըմպելիք, եւ կարելի եղածին չափ քիչ թէյ, սուրճ, եւայլն։*

ԿԱԹԻՆ ՋԱՓԸ. — *Պէտք է չափով կաթ տալ տղուն կանոնաւորապէս. այս կերպով տղան ոչ անօթի մնալով կը պոռայ, ոչ ալ առէպ ուտելով անմարսողութիւն կ'ունենայ.*

Այս կանոնաւորութիւնը անմիջապէս չի գործադրուիր, սակայն կամաց կամաց պէտք է տղան վարժեցնել հետեւեալ կանոնին.

Առաջին մէկ քանի ամիսները պէտք է 24 *ժամուան մէջ* 8 *անգամ կաթ տալ. ցորեկը* 2 *կամ* 3 *ժամը անգամ մը, իսկ գիշերը* 2 *անգամ միայն.* 4 *ամսու ըլլալէն ետքը* 6 *կամ* 7 *անգամ կը բաւէ.* 6 *ամսու ըլլալէն ետքը* 6 *անգամի պէտք է իջեցնել. Երկրորդ վեցամսեային մէջ գիշերը* 1 *անգամ եւ* 3 *կամ* 4 *անգամ ցորեկը, եւ մէկ անգամ ալ ապուր մը.*

Դիեցումը պէտք է տեւէ ամէն անգամ 15*էն* 20 *վայրկեան,* 7*էն* 10 *վայրկեան իւրաքանչիւր ստինքէն.*

ԴԻԵՑՈՒՄԷՆ ԵՏՔԸ. — *Չափաւոր ուտող տղան գոհ կ'երեւայ, չի պոռար եւ կը քնանայ. Եթէ կաթը շատ կերած է ետ կու գայ, ինչ որ անվնաս բան մըն է, բայց ասիկա պէտք չէ չփոթել փսխելու հետ. Կղթիկը (ըչգըրըգ) գէշ նշան մը չէ, ընդհակառակը կ'ըսեն թէ առողջութեան նշան է.*

ԿՈՎԻ ԿԱԹՈՎ ԴԻԵՑՈՒՄ

Երբ մայրը բացառիկ պատճառներով չի կրնար սնուցանել իր զաւակը, ստնտու մը յանձնելէ աւելի աղէկ է կովի կաթով սնուցանել զայն, աղէկ հսկելով թէ՛ ամաններու մաքրութեանը, թէ՛ կաթին տեսակին, եւ ուշադրութեամբ ի գործ դնելով հետեւեալ զգուշութիւնները.

ԿԱԹԸ ՊԱՀԵԼՈՒ ԵՂԱՆԱԿԸ. — *Արուեստական դիեցումը կրնայ կատարելապէս օգտակար ըլլալ տղուն, եթէ կաթը աղէկ պահուի, որովհետեւ ամէն վտանգ կրնայ առաջ գալ կաթին աւրուելէն.*

ԿԱԹԸ ԱՄԼԱՑՆԵԼ. — *Կաթը անաղարտ պահելու միակ միջոցը զայն ամլացնելն* (stériliser) *է, որ շատ մը միջոցներով կը կատարուի, սակայն ամէնէն դիւրին եւ գործնական կերպերը հետեւեալներն են.*

1. *Կաթը եփ հանել, եւ բերանը անմիջապէս փակել.*

2. *Մեծ ամանի մը մէջ դնել մէկ քանի շիշ կաթ բերաննին ղաւթիկէ խցով մը փակուած եւ ամանին մէջ ջուր լեցնել մինչեւ շիշերուն կաթ պարունակած տեղը. յետոյ սաստիկ կրակի մը վրայ եռացնել զայն մինչեւ երեք քառորդ, եւ վար առնելով թողուլ որ պաղի։ Ասոր համար մասնաւոր գործիքներ կան պատրաստ շիշերով մէկ տեղ, որոնք* stérilisateur *կը կոչուին։*

ՋՈՒՐԻՆ ՁԱՓԸ. — *Կովին կաթը զօրաւոր ըլլալով, կարելի չէ զայն անխառն տալ նորածնին, ուստի պէտք է անոր մէջ եռացած ջուր խառնել հետեւեալ կերպով.*

Առաջին տասնըհինգ օրերուն՝ 1 *մաս կաթի մէջ դնելու է* 3 *մաս ջուր։ Անկէ մինչեւ երկու ամիս՝ կէսը կաթ, կէսը ջուր։ Յետոյ* 3 *մասը կաթ,* 1 *մասը ջուր։ Երբ վեց ամսու ըլլայ, առանց ջուրի։*

ԾԾԱԿ. — *Ծծակով (պիպոնն) տրուած կաթը միեւնոյն օրէնքներով պէտք է ջամբել եւ նոյնչափ անգամ, որքան մօրը կաթը. ջանալու է միայն որ* 37 *աստիճան տաքութենէն վեր կամ վար չըլլայ, եւ առանց խողովակի ծծակ մը պէտք է ընտրել զոր աղէկ մը լուալու է ամէն անգամ տաք ջուրով։*

ԿԱԹԻՆ ՉԱՓԸ. — *Ծծակով տրուելիք կաթին չափն է հետեւեալը, որուն պէտք է կարելի եղածին չափ համաձայնիլ։*

Առաջին օրը 3 կրամ,
Երկրորդ օրը 15 կրամ,
Երրորդ օրը 40 կրամ,
Չորրորդ եւ Հինգերորդ օրը 55 կրամ,

Առաջին	ամիսը	ամէն	անգամ	60	կրամ	600	կրամ 24	ժամուան մէջ
Երկրորդ, Երրորդ	»	»	»	70	»	700	«	»
Չորրորդ, Հինգերորդ		»	»	100	»	800	»	»
Վեցերորդ	»	»	»	120	»	900	»	»
Եօթներորդ	»	»	»	150	»	1000	»	»

Մինչեւ վեցերորդ ամիսը տղան պէտք չէ կաթէն զատ որեւ է բան մը ուտէ, բայց վեցերորդ ամիսէն ետքը հարկ է իրեն թեթեւ ուտելիքներ տալ որպէս զի քիչ քիչ կաթէն կտրելու պատրաստուի։ Իրեն տրուելիք ապուրներն են.

Թաբիօքա կաթով եւ ջրով եփած ։ Ցորենի ալիւր կաթով եւ ջուրով եփած ։ Կարմրած հաց կաթով կամ միսի ջուրով եփած ։ Արարօդ կաթով եփած ։ Ֆանիճ ղաֆքէ, ֆռէմ տը պիքսեռ, եւայլն ։ Պէտք է այս ուտելիքները կարելի եղածին չափ թեթեւ ըլլան, եւ մէջի հատիկները հալած ։

ՏՂԱՆ ԿԱԹԷՆ ԿՏՐԵԼ

Տղան կաթէն կտրելու համար եօթներորդ ամսուան մէջ՝ առտուան մէկ ժամ կաթին տեղ տալու է երկու դգալ վերաջիննալ ապուրներէն, միեւնոյն բանը նաեւ իրիկունը ։

Ութերորդ եւ իններորդ ամսուան մէջ՝ հացով եփած արգանակ մը տալ ցորեկը. կարելի է վրան հաւկիթ մըն ալ կոտրել ։

Տասներորդ ամսուն, գիշերը ծծակը կտրել եւ դգալով կաթ տալ ։

Տասնըմէկերորդ եւ տասներկուերորդ ամսուն՝ օրը երեք ապուր տալ ։

Երբ մէկ տարու ըլլայ, միսի ջուրի կամ հաւկիթի դեղնուցի մէջ եփած հաց ։

Տասնըչորսերորդ ամսուն՝ քիչ մը միս տալ ։

Տասնըութերորդ ամսուն՝ կաթէն կտրել ։ Մինչեւ երկու տարու միսը եւ բանջարեղէնը զգուշութեամբ տալ ։

Երրորդ տարին երբ մանէ ա՛լ կրնայ մասնակցիլ մեծերու կերակուրներուն, պայմանաւ որ պարզ եւ սննդարար ըլլան անոնք ։

ՄԵՐ ԽՈՀԱՆՈՑԸ

Հոս կը դնենք մեր սովորական կերակուրներուն պատրաստութեան եղանակին վրայ կարգ մը տեղեկութիւններ, որոնք կրնան օգտակար ըլլալ մեր ընտանիքներուն ։

ՄԻՍԻՆ ԳՈՎ. ԴՐՈՒՍԼԻՔ ԿԱԹՈՆԻԹԻՒՐՆԵՐ

Ճզմուած պաթաթէս (բիւրէ)

Պէտք է վեց հատ պաթաթէս առնել, կտոր կտոր ընել սա–

նին մէջ, եւ գաւաթ մը ջուր, դգալ մը կարագ դնելով կէս ժամու չափ խաշելու է չափաւոր կրակի վրայ. յետոյ փայտէ դգալով մը ճզմելու, նորէն կրակի վրայ դնելու է եւ կէս անուշի դգալ շաքար, կերածին չափ կարագ եւ կաթ աւելցնելով եփելու է մինչեւ որ ջուրը քաշէ։

Տապկած բաթաթէս

Բաթաթէսները սոկել, բարակ բարակ ջարդել, առատ կարագ այրելով մէջը տապկել, յետոյ իւղը քամել, աղել ու անմիջապէս սեղան բերել։

Բաթաթէսի սիւֆլէ

Փոքրիկ բաթաթէսներ առնել, սոկել, կամ մեծերը չորս կտոր ընելով աղջուրի մէջ ձգել, յետոյ կարագի մէջ նուազ պէս կարմրցնել. Նոյն մեծութեամբ կտրուած միսն ալ նուազ պէս կարմրցնելէ յետոյ իրար խառնել, տապակին մէջ մնացած կարագը վրան անցընել, քիչ մը ջուր, աղ, պղպեղ եւ քանի մը հատ ալ դափնիի (skflik) տերեւ դնելով, քիչ կրակի վրայ եփել. քանի որ ջուրը քաշէ՝ պէտք է քիչ քիչ ջուր աւելցնել, սանին կափարիչը միշտ գոց պահելով։

Բաթաթէսի կլորիկ

Բաթաթէսները խաշել, յետոյ վրայի մաշկը հանել, սանդին (հավան) մէջ ծեծել, պարզուտէ անցընել, մէկ օխայ ծեծուած բաթաթէսին վրայ երեք հաւկիթի դեղինը կոտրել, եւ 10 դրամ կարագ դնելով շաղուել ու գնդակի ձեւով կլորցնել։ Ամանի մը մէջ հաւկիթին ճերմակը զարնել, փրփրեցնելով մէջը թաթխել, յետոյ կալէթայի փոշիի մէջ խոթելով այրած կարագի մէջ տապկել։

Խաշած բաթաթէս

Քանի բաթաթէս սոկել, ջարդել, սանին մէջ դնել, քիչ մըն ալ աղ, քառորդի մը չափ խաշել, ջուրը թափել, յետոյ սանին խուփին վրայ քանի մը հատ կրակ դնելով 10 վայրկեանի չափ եփել։

ՄԻՍՈՎ ԲԱՆՋԱՐԵՂԷՆ (ՊԱՍԹԸ)

Կանկառ (էնկինար)

Կանկառը սոկել, վրայի կարծր թերթերը եւ միջուկը հանելով, չորս կտոր ընել, լեմոն ջուրի մէջ նետել, յետոյ միսը կտոր կտոր ընելով իր ճարպովը կարմրցնել՝ 10 կանկառի համար չորս հատ սոխ ջարդելով․ յետոյ կանկառները վրան շարել, աղ պղպեղ դնել, եւ վրան միսի ջուր անցընելով վառ կրակի վրայ եփել․ կէս եփ ըլլալէ ետքը ժամու մը չափ ալ մաղմաղ կրակի վրայ մեղմիկ եփել։

Այսպէս պէտք է եփել բոլոր բանջարեղէնները, միայն թէ դդումին (խապախ), *թարմ լուբիային* (թազէ փասուլեա), *պատինճանին* (բիթլիճան), *շողգամին* (շալղամ) *վրայ լոլիկի* (թոմաթէս) *ջուր կ՚անցընեն, մինչդեռ կարոսին* (քէրէվիզ), *շոմինին* (ըսպանախ), *փրփրեմին* (սէմիզօթ), *բակլային եւ կանկառին չեն դներ։*

Խառն բանջարեղէն (թիւրլիւ)

Սոխպղին, շողգամ, կարոս, պրաս (բրասա) *առնելու, սոկելու, լուալու եւ ամէնքն ալ զատ զատ խաշելէ ետքը, կանկառին համար եղածին պէս միսը պատրաստելու եւ անանկ վրան ձգելով առատ ու ճարպոտ մսի ջուր աւելցնելու է, ինչպէս նաեւ աղ, պղպեղ, ու վառ կրակի վրայ կէս եփ ըլլալէ ետքը մաղմաղի վրայ առնելու է, քանի ջուրը քաշէ, մէյ մէկ քիչ մսի ջուր աւելցնելով։ Մսի ջուր չգտնուած ատեն կարելի է պարզ գաղջ ջուր աւելցնել։*

Ասոր վրայ ոմանք միայն լեմոն կը քամեն, ոմանք ալ լեմոնը հաւկիթով կը խառնեն եւ մաղմաղի վրայ եփելով վրան կ՚անցընեն։

Բաթլիճան սիլքմէ

Երկար (քէմէր) *պատինճանները լուալ, երկու մատ հաստութեամբ լայնքին կլոր կլոր ջարդել, վառ կրակի վրայ իւղով աղէկ մը կարմրցնել․ անդին՝ աման մը մէջ կարմրած միսերը դնել, առատ լոլիկի ջուր լեցնել վրան, պատինճաննե-րը շարել, աղ պղպեղ ցանել, քիչ մըն ալ միսի ջուր, եւ առ-*

նին բերանը կէս բաց ձգելով մաղմաղի վրայ եփել, մինչեւ որ ջուրը քաշէ եւ ինք իր իւղովը ալ քիչ մը պճլտայ։

Պատինճանի մուսագա

Պատլինճանները լուալ, երկայնութեանը կտրել կէս մատ հաստութեամբ, իւղով կարմրցնել, նոյնպէս իւղի մէջ բարակ ծեծուած միսը բարակ ջարդուած սոխով կարմրցնել, սանին մէջ կարգ մը միս կարգ մը պատլինճան շարել, վրան լոլիկի ջուր անցնել, եւ մաղմաղ կրակի վրայ եփել։

ԲԻԼԱՒՆԵՐ

Պարսկական բիլաւ

Բրինձը լուալու, մաքրելու եւ քամելու է։ Բրինձը սանին մէջտեղ դնելու է առանց եզերը տափակցնելու, մէջտեղը փայտէ դգալ մը խօթելու է, եւ սանը չափաւոր կրակի վրայ դնելու. միսի կամ հաւու կամ եթէ չկայ, պարզ ջուրը եփ հանելով սանին մէկ քովէն լեցնելու է առանց բրինձը տակնուվրայ ընելու, մինչեւ որ փայտէ դգալը մէկ քովին ծափ։ Այս է ջուրին չափը։

Ուրիշ չափ մըն ալ կայ. — Մէկ չերեք (ֆինճէ) բրինձի երկու չերեք ջուր։ Միայն թէ բրինձներու տեսակին համեմատ ջուրին չափն ալ քիչ շատ կ՚աւելնայ կամ կը պակսի. Հետեւաբար բիլաւ եփողը պէտք է փորձով իր բրինձին որչափ ջուր վերցնելը հասկնայ։

Յետոյ սանին բերանը աղէկ մը գոցելու եւ թող տալու է որ եփի, մինչեւ որ ջուրը քաշելու մօտենալով բիլաւին վրայ սկսին ծակտիքներ գոյանալ. այն ատեն մաղմաղ կրակի վրայ դնելու եւ ջուրը հոն քաշել տալու է։

Այդ միջոցին իւղը այրելու եւ տաք տաք բրինձին վրայ անցընելու է. վրան քթանէ մաքուր լաթ մը ծածկելու եւ սանը փակելու է իր կափարիչովը։ 8 վայրկեանէն դգալին կոթովը շուրջէն դէպի կեդրոնը երեք անգամ խառնելու է, նորէն գոցելու եւ երեք չորս վայրկեան ետքը այս անգամ փայտէ դգալով աղէկ մը խառնելու եւ մաղ դգալով (ճաւկիր գաշըղ) հատիկ հատիկ ընելու է։

Պուլկարական բիլաւ

Գաղնուկին թօքերը աղէկ մը մանրելու եւ անոնց երեքին մէկ ծանրութեամբ բրինձ լուալու է․ յետոյ քիչ մը մազի չափ բարակ սոխ, կոճեմ (բէրէ օթու), աղ, պղպեղ իրարու խառնելով, ու գաղնուկին չափիկը բանալով մէջը լեցնելու է, քիչ մը իւղ, քիչ մըն ալ ջուր աւելցնելով, չորս կողմէն ծաղկելու, բարակ գերձանով մը կապելու եւ փուռը ղրկելու է։

Թռչունով բիլաւ

Պարզ ջուրով բիլաւ եփէ՛ առանց իւղի։ Փոքրիկ թռչուններ ը իւղով տապկէ, քիչ մը լոլիկի ջուրով եւ իւղով սանին մէջ 20 վայրկեանի չափ պճլտացուր, յետոյ թացանը (սաղցան) քամելով թռչունները բիլաւին մէջ խառնէ՛, անդին թացանը եփէ՛ մինչեւ որ կէս մնայ, եւ բիլաւին վրայ անցո՛ւր։

ՏՈԼՄԱՆԵՐ

Սլականջի (միսիա) Տոլմա

Կէսը խնփորով (զապուր), կէսը ստկուած երկու հարիւր հատ սլականջ առնել, խնփորներուն վրան մաքրել, լուալ, առանց իրարմէ զատելու բանալ, մէջի մազը կորել, եւ վազած ջուրին ալ ամանի մը մէջ ծաղկել։

Ամէն մէկ խնփորով սլականջի համար մէյ մէկ սոխ կորել կլոր կլոր, եւ ձէթին մէջ կարմրցնել մինչեւ որ գեղնի, 120 դրամ բրինձ եւ միւս 100 հատ ստկուած, կորտուած սլականջները մէջը դնելով մէկտեղ տապկել, յետոյ գինձ (քիշնիշ), պիստակ (փըսթըխ), աղ, պղպեղ, աղտոտեղ, կոճեմ աւելցնելով խառնել ու վար առնել որ պաղի։

Ամէն մէկ սլականջի մէջ առածին չափ լեցնելու է այս խառնուրդէն, գոցելու է եւ քով քովի սանին մէջ շարելէ ետքը վրանին պնակ մը ու պնակին ալ վրայ մաքուր քար մը դնելու է։ Ցետոյ, սլականջներէն վազած ջուրը լեցնելու է վրան, մինչեւ որ սլականջներուն վրան գոցուի։ Եթէ ջուրը չբաւէ, պարզ ջուր պէտք է աւելցնել։ Անկէ ետքը, սանը փակելով պէտք է եփել չափաւոր կրակի վրայ։

Որթի տերեւով միսէ տոլմա

Շատ թարմ ու բարակ տերեւներ ընտրելով խաշել, յետոյ պաղ ջուրէ անցընել։

Միսին կակուղ տեղէն զատելով ջիղերը եւ մորթը հանել, բարակ ծեծել, աղ, պղպեղ եւ միսին մէկ չորրորդին չափ հացի միջուկ կամ խաշուած, ծեծուած բաթաթէս եւ կամ բրինձ աւելցնել, մէկ կամ եթէ հարկ ըլլայ՝ աւելի հաւկիթով թրել, մէկ խոշոր կաղինէն քիչ մը աւելի առնել եւ տերեւով փաթթել ու սանին տակ շարել, տերեւին ծայրերը տակի կողմը բերելով, չափաւոր կրակի վրայ եփել։

Ճիշդ այսպէս կ'ըլլայ նաեւ դդումի եւ պատինճանի տոլման։ Միայն թէ պէտք է կանխաւ դդումին կամ պատինճանին մէջը փորել եւ պատինճանին միջուկը խառնել բրինձին հետ՝ առանց հաւկիթի։

Որթի տերեւով եւ ձէթով տոլմա

Սոխը պէտք է շատ բարակ ու պզտիկ ջարդել եւ աղով ճզմել. անոր կէսին չափ բրինձ դնել, աղել, պղպեղել, բրինձին մէկ քառորդին չափ ազատքեղ եւ քիչ մըն ալ թարմ անանուխ (նանէ) դնելով խառնել. յետոյ մէկ կաղինի չափ տերեւի մը մէջ դնել, փաթթել, քով քովի շարել միշտ տերեւին ծայրերը վար, տակն ու վրան տերեւ դնելով եւ աւելի վրան ալ պնակ մը ծածկելով քիչ կրակի վրայ եփել։

Տոլմաներու գլխաւոր պայմանն է կարելի եղածին չափ պզտիկ տերեւի մէջ, փաթթել եւ այնպէս՝ որ չտարտղնի։

ԲԼԱՔԻՆԵՐ

Լուբիայի բլաքի

Լուբիան առջի իրիկունէ լուալ, թրջել, հետեւեալ օրը կէս եփ ընել, ազատքեղը բարակ կտրել, մէկ կամ երկու սոխտոր ջարդել, տեպղինն ալ կտրել ու սանի մը մէջ լեցնել, վրան աղ, պղպեղ, ձէթ եւ ճզմուած լոլիկի ջուր աւելցնել, պաքսիմատը ծեծելով վրան անցընել եւ շատ քիչ կրակի վրայ դնել մինչեւ որ եփի։ Ասոր մէջ կարելի է նաեւ սլականջ աւելցնել։

Սլականջով լոլիկի բլաֆի

(Թօմաթէսլի միսիր բլաֆիսի)

Լոլիկները կէս հարիւրամէթր հաստութեամբ կլոր կլոր կտրել, ափսէի մը մէջ կարգաւ շարել, ամէն մէկ կտորին վրայ մէյ մէկ սլականջ բանալ, քիչ մը ծեծած սխտոր, ազատքեղ եւ լոլիկի ջուր լեցնել, նորէն լոլիկները, սլականջները եւ ազատքեղ շարել, ու անոնց վրայ ալ ձէթը լեցնել, պաքսիմաթի փոշի անցընել, տակը վրան կամաց կրակով եփել։

ՏԱՊԿԱԾՆԵՐ (Թավա)

Որ եւ է բան մը տապկելու համար կը գործածուին ձէթ, իւղ եւ միսին ջուրին վրայէն առնուած իւղը։ Բան մը տապկելու գլխաւոր պայմաններէն մէկն է տապակը շատ չխճողել; զոր օրինակ 10 ձուկ պարունակելու չափ մեծ տապակի մը մէջ 7 ձուկ միայն դնելու է որպէս զի աղէկ տապկուի։ Յետոյ իւղը կամ ձէթը աղէկ մը այրելու է։ Նախ կրակը պէտք է չափաւոր ըլլայ, եւ յետոյ աւելնայ որպէս զի երեսը կարմրի։

Տապկած սլականջ (Միսիր թավասը)

Սլականջները տապակը դնելէ քառորդ մը առաջ, մէջով դուրսով աղէկ մը ալիւրի մէջ թաթխելու, եւ լաթի մը վրայ շարելու է, տապակը դնելու միջոցին վրան քիչ մը օղի սրսկելու եւ առատ իւղի կամ ձէթի մէջ մէկ քանի հատը մէկտեղ տապկելու է չորունակ տապակը թօթուելով, որպէս զի ուռին։ Կարելի է նաեւ հաւկիթով ու ալիւրով խառն չոնի (մայէզ) մէջ թաթխել։ Ծովէն ելած բաներ տապկելու համար փայտի կտորուանք գործածելու է փոխանակ ածուխի, որպէս զի ուռին եւ մէջերնին կակուղ մնայ։

Տապկած թոք (ճիյէր թավասը)

Ոչխարին կամ գառնուկին թոքերը մեծ մատի հաստութեամբ երկայնութեամբ ջարդել, աղ, պղպեղ ցանել, ալիւրը թաթխել, եւ կարագի մէջ երկու երեսն ալ Յական վայրկեան եփել, յետոյ ապուրի մը դգալ ալիւր, ափ մը մանրուած թարմ սոխ, չերեփ մը միսի ջուր եւ չերեփ մը ճերմակ գինի դնել, եւ

խառնելով եփել մինչեւ որ թանձրանայ։ Թոքերը մէկիկ մէկիկ պնակին մէջ շարել, թացանին վրայ ապուրի մը դգալ բարակ կտրտուած ազատգեղ աւելցնել եւ խառնելով վրան անցընել։

Տապկած պատիճեան (Բաքլիճան քավասը)

Կլոր պատիճեանները պէտք է կէս հարիւրամէթր հաստութեամբ երկայնութեանը կտրտել, եւ վառ կրակի վրայ կարմրցնել։

ԿԱՍԿԱՐԱՆԵՐ (Սկարա)

Կասկարաները պէտք է եփել երկու մաս կայծ կրակի վրայ որուն տակը տաք մոխիր գտնուի։

Ոստրէ եւ կտիճ (Ստրիտիա վէ քարաֆ)

Ոստրէներուն մէյ մէկ խեփորը հանել, պաքսիմաթի փոշին ձէթով խառնել, բարակ ազատգեղ, աղ, պղպեղ դնել, ոստրէները զատ զատ կասկարային վրայ շարել, երբոր եփ ելլեն, անմիջապէս պատրաստուած թացանը վրան անցընել, եւ մինչեւ որ գեղնի եփել։ Կերուած միջոցին վրան լեմոն անցընելու է։

Ոչխարի կողիկ (Քիւլպասըը)

Նախ կողիկները ձեւի դի՛ր, աւելորդ միսերը հանէ՛, տապարին հակառակ կողմովը թեթեւ մը ծեծէ՛ առանց տապարը վերցնելու որ թել չառայ, ոսկորները մէկուկէս մատի չափ մաքրէ՛, չուրջի թելերը սուր դանակով կտրէ՛, աղ, պղպեղ ցանէ՛, քիչ մը ձէթ քսէ՛, տաք կասկարային վրայ դի՛ր, մէկ կողմը 4 եւ միւս կողմը 3 վայրկեան թող եփի։

Պաքսիմատով կողիկ

Կողիկները պատրաստելէ յետոյ հալած կարագի, յետոյ պաքսիմատի փոշիի մէջ թաթխել ու այնպէս կասկարային վրայ շարել իրարմէ հեռու. 4 ական վայրկեան եփել երկու կողմն ալ. կարելի է նաեւ ասոնք տապակի մէջ եփել 8 վայրկեան։

Ձուկերու կասկարա

Ձուկերը մաքրել, աղել, երկու ժամ ետքը վրանին ձէթ քսելով կասկարային վրայ եփել։ Քիչ խաշած հաւկիթի մը դեղնուցին հետ ձէթ եւ լեմոն խառնել, բարակ ազատգեղ աւելցընելով ձուկին վրայ անցընել։

Թուղթի մէջ Արքայաձուկ (պարպունիա)

Օխա մը արքայաձուկի համար 5 պճեղ սխտոր ծեծել, 80 տրամ ճերմակ գինիով խառնել, չուրջը երկու մատ վեր դարձած հաստ թուղթի մը մէջ ձէթ լեցնել ու թուղթին ամէն կողմը անով ծեփելով, մաքրուած, լուացուած ձուկերը մէջը շարել, եւ սխտորով գինին ալ վրան անցընել։ Քիչ մը թարմ լոլիկ եփելով ջուրը քաշել տալ․ երբ քիչ մը թանձրանայ, պաղեցնել եւ բարակ մը ձուկերուն վրայ քսել, վրան ալ բարակ ազատգեղ ու պաքսիմատի փոշի ցանել, եւ յետոյ թուղթով մէկտեղ ափսէի մը մէջ չափաւոր կրակի վրայ եփել։

Պատինճան պէյէնտի

Առանց միսը թել թել ընելու, կակուղ տեղէն քառակուսի ձեւով կտրել, աղ, պղպեղ ցանել իր իւղովը տապկել, մէկ քանի հատ սոխ ջարդել լոլիկի ջուրով վրան անցընել, տանին բերանը աղէկ մը գոցելով նախ չափաւոր կրակի, յետոյ մաղմաղի վրայ եփել։

Պատինճանները վառ կրակի վրայ եփել, ձեռքով սոկել, ամանի մը մէջ լեցնել, փայտէ դգալով զարնել, աղ ցանել եւ քիչ մը կարագով մաղմաղին վրայ դնել․ քառորդի մը չափ թող մնայ առանց եփ ելլելու, յետոյ միսը վրան անցընել։

ՀԱՒԿԻԹՆԵՐ

Իւղի մէջ հաւկիթ

Խորունկ տապակի մը մէջ իւղը աղէկ մը այրէ՛, մէջը հաւկիթ մը կոտրէ՛. իւղը եթէ աղէկ այրած է անմիջապէս հաւկիթին ճերմակը կ՚եփի եւ ուռելով դեղինին չուրջը կը պատէ. մէկ վայրկեանի մէջ ճերմկուցը նուռի պէս կը կարմրի։ Անմիջապէս մաղ դգալով առնելու տաք պնակի մը դնելու է,

յետոյ ուրիշ մըն ալ, այսպէս կարգաւ մէկիկ մէկիկ եփելէ ետքը, աղը պղպեղը կը ցանեն։

Պանիրով հաւկիթ

Ամանի մը մէջ ճարպոտ միսի ջուր դնել, մէջը քաշէր կամ քաշքաւալ պանիրը բարակ բարակ ջարդել, կամ թուլում պանիրին փոր փոր մէջը մանրել, վրան հաւկիթ կոտրել։

Հաւկիթի կաղանօց (Ճըլպըր)

Սոխը ջարդելով քիչ մը կարմրցո՛ւր, յետոյ քիչ մը ջուր դնելով տասը վայրկեան եփէ՛, հաւկիթը զա՛րկ, աղ, պղպեղով մէջը լեցո՛ւր խառնէ՛, մէկ եփ մը ելլելէ ետքը վար ա՛ռ։ Պնակի մը տակը կարմրած հաց շարելով հաւկիթը վրան անցո՛ւր։ Ջուրը պէտք է հացերը թրջելու չափ առատ ըլլայ։

Լոլիկով հաւկիթ

Ամանի մը մէջ կէս ըրած ու հատը միջուկը հանուած լոլիկները շարել, քիչ մը միսի ջուր եւ իւղ դնել, բերանը գոցել կամաց կրակի վրայ իր շոգիովը եփել, յետոյ վար առնելով ամէն մէկ լոլիկին մէջ՝ մէյ մէկ հաւկիթ կոտրել ու եփել, վրան կամ քաշէր կամ Հոլանտայի պանիրի տաշուկ անցընել։

ԿԼՈՐԻԿՆԵՐ (Քէօֆթէ)

Հալէպ քէօֆթէսի

Միսին ջիղերը հանէ՛, բարակ ծեծէ՛, խաշած բաթաթէսն ալ ծեծէ՛, հաւկիթին դեղնուցին հետ շաղուէ՛, ծեծած միսին խառնէ՛, ազատքեղ, կոճեմ, աղ, պղպեղով խառնէ՛, երկու ժամ թող մնայ, յետոյ ձեռքիդ մէջ կլորցո՛ւր, ալիւրը թաթխէ եւ իւղի մէջ տապկէ՛։

Սուճուգ քէօֆթէսի

Մէկ օխա բարակ ծեծուած միսի համար պէտք է 10 դրամ աղ, 5 դրամ պղպեղ, 2 դրամ ծեծուած մեխակ (գարանֆիլ), 4 դրամ ծեծուած քեմոն (քիմինօ), 10 դրամ սխտորի ջուրին, որոնց պարզ ջուր խառնելու եւ անով շաղուելու է, 24 ժամ ձգելու է, նորէն շաղուելու է. յետոյ ձեռքիդ մէջ տափակցնելով

երկու երեսն ալ մէյ մէկ վայրկեան վառ կրակի վրայ եփելու է ։

Եթէ երշիկ շինել ուզես, այս խառնուրդին մէջ պէտք է աւելցնես 50 դրամ հալած միսի իւղ, եւ անով շաղուելէ յետոյ մարթի մէջ լեցնես կարելի եղածին չափ սեղմ, եւ մէջ տեղերն ալ 100 դրամ խոզի ճարպի կտորուանք եւ 6 հատ խաշոր պղպեղ թխմելով, առանց արեւի հովոտ տեղ մը կախես ։

ՄԻՍԻ ԴՈՆԴՈՂ (Ժըլէ)

Հինգ օխա եզի ոլոք (իճճիզ), եւ անոր ոսկորները, եւ երկուք ու կէս օխա եզի կակուղ միսը աղել, խաշել եւ վըրայի ճէփը առնել, 150ական դրամ պրաս (բրասա), ստեպղին եւ սոխ, քիչ մը կարոս, ազատգեղ աւելցնել եւ կամաց կրակի վրայ դնել մինչեւ որ միսը եփի, յետոյ ջուրը քամել եւ նորէն եփել մինչեւ որ մէկ երրորդ մասը մնայ մեծ ամանի մը մէջ ։ Հետեւեալ օրը այդ սառած ջուրին երեսի մասը առնել, ամանին տակը մնացած մրուրը հանել, եւ նորէն մինչեւ որ թանձրանայ վառ կրակի վրայ եռացնել, ամանի մը մէջ լեցնել հարկ եղած ատեն գործածելու համար ։

ՄԱՔԱՌՈՆԻՆԵՐ

Իտալական մաքառոնի

500 դրամ ջուրի մէջ 70 դրամ մաքառոնին խաշէ՛. աղը, պղպեղը դի՛ր, եւ քիչ կրակի վրայ 20 վայրկեանի չափ եփէ, աղէկ մը քամէ մինչեւ որ բնաւ ջուր չմնայ, յետոյ ամանին մէջ ա՛ռ 70 դրամ միսի ջուրը եւ խաշէ մինչեւ որ քաշէ՛ 20 դրամ բարմէճան եւ 20 դրամ կրիւյէռ բարակ տաշէ, կէսը մաքառոնիին վրայ լեցուր, եւ ամանը թօթուելով խառնէ, մնացած 10 դրամ պանիրը կարագով դարձեալ վրան լեցուր ու նորէն թօթուէ ։ Եթէ պանիրը տաքութենէն բոլորովին հալած չէ, ամանը նորէն կրակին վրայ դիր, եւ երկու ապուրի դգալ միսի ջուր աւելցուր. եթէ միսի ջուր չգտնուի, պարզ ջուրով ալ կ՚եփի ։

Փուռի մէջ մաքառոնի

Մաքառոնին վերոյիշեալ կերպով եփելէ ետքը, պաղեցո՛ւր,

ափսէի մը մէջ մէկ դանակի կռնակի չափ կարագ քսէ՛, մաքարօնին բրդածեւ լեցուր, վրան 20 տրամ բարմէզան *եւ կէս ապուրի դգալ ծեծած պաքսիմատ խառնելով անցուր, 10 տրամ կարագ այրելով նորէն վրան անցուր, կամաց կրակի վրայ դի՛ր, տափարակ բանով մը ծածկէ՛, եւ կափարիչին վրայ ալ կրակ լեցուր։ Տասը վայրկեանէն վրան կը կարմրի։*

Մանրամիսով (գըյմալը) մաքարօնի

Վերոյիշեալ կերպով մաքարօնին խաշել, քամել, եւ իւղով կամրցնել, յետոյ կարգ մը մաքարօնի կարգ մը տապկած մանրամիս շարել սանին մէջ, աղ, պղպեղ ցանել, բերանը գոցել, եւ ժամ մը մաղմաղի վրայ դնել։

ՀԵՐԻՍԱ (Քէշկէկ)

Եզի միսին կակուղ տեղէն մաս մը կամ սագ մը (գազ) խաշել մէկ ժամու չափ, առջի իրիկուընէ թրջուած ցորեն դնել պէտք եղածին չափ եւ երկուքը մէկէն եռացնել, աղն ալ դնելով մինչեւ որ միսը թել թել ըլլայ, յետոյ թակով (թոգմագ) ծեծել մինչեւ որ միսը հալի, վրան այրած կարագ անցընել, կինամոն (թարչին) *կամ պղպեղ ցանել։*

ԱՆՈՅՇԵՂԷՆՆԵՐ

Լեղի նուշով (Աճը պատէմ) քռէմայի տապկած

Ամանի մը մէջ 5 հաւկիթ, 150 տրամ ալիւր, 320 տրամ կաթ դիր, եւ իրար խառնելով, խառնելով եփէ՛ մինչեւ որ թանձրանայ։ Յետոյ 50 տրամ շաքարի փոշի, 15 տրամ ծեծուած լեղի նուշ, 6 հաւկիթի դեղնուց եւ քիչիկ մըն ալ աղ աւելցուր։ Ափսէի մը մէջ կարագ քսէ, եւ այսպէս շինուած քռէման երկու մատի հաստութեամբ մէջը լեցուր։ Պաղելէն ետքը ամէնքը մէկ ձեւով կտրտէ, վրան հաւկիթի ճերմկուց՝ յետոյ պաքսիմատի փոշի քսէ, եւ վառ կրակի վրայ տապկէ, ետքը իւղը քամէ, շաքարի փոշի ցանէ վրան, ու լաթի վրայ շարելով տաք տաք սեղան հանէ։

Քռէմա

Երեք քաէմայի գաւաթ լեցուն կաթ ա՛ռ, սանի մը մէջ եռացուր, վեց հաւկիթի դեղնուց եւ 12 տրամ շաքար դիր մէջը եւ աղէկ մը իրար խառնէ, բարակ պարզունակէ (քեավկիր) մը քամէ եւ վեց գաւաթի մէջ լեցուր, երեսի փրփուրը առ, գաւաթները մինչեւ կէսը քիչ եռացող ջուրի մէջ կամաց կրակի վրայ դիր, ամէնուն վրայ կրակով լեցուն կափարիչ մը ծածկէ, քառորդ մը ետքը նայէ. եթէ եփած է, գաւաթները պաղ ջուրի մէջ նստեցուր։

Եթէ կ՚ուզես որ վրան այրած շաքար (քառամէլ) կապէ, փոքրիկ տապակի մը մէջ 4 տրամ շաքարի փոշի դգալով խառնելով այրէ՛ մինչեւ որ շագանակի գոյն առնայ. յետոյ գաւաթ մը ջուր լեցուր եւ խառնէ, հաւկիթին դեղնուցը կաթին մէջ դրած ատենդ աս ալ մէկտեղ դիր։

Պիսքիւի

6 հաւկիթի դեղնուց ա՛ռ զատ ամանի մը մէջ, եւ ճերմկուցն ալ զատ ամանի մէջ, մէկ լեմոն մը բարակ տաշէ եւ 70 տրամ շաքարով հաւկիթին դեղնուցին մէջ լեցուր. մէկ քանի վայրկեան փայտէ դգալով խառնէ, յետոյ ճերմկուցը զարկ եւ դեղնուցին մէջ լեցուր. 35 տրամ ալիւրով երկու ապուրի դգալ ծփացած (չալգանմըշ) կաթ աւելցուր, թիթեղէ կաղապարներու մէջ լեցուր, վրան բարակ շաքար ցանէ, փուռը դրկէ։

Ծիրանով բասթա

200 տրամ ալիւրը 17 հաւկիթով կայծ կրակի (քէօզ) վրայ երերցուր, 90 տրամ բրինձի ալիւր, 170 տրամ հալած կարագ եւ 25 տրամ բալօղի (փիշնէկլի զօննազ) դիր, կամաց կամաց խառնէ, ափսէ մը իւղոտէ, մէջը ալիւր ցանէ, եւ ամէնը մէջը լեցուր, եփէ, պաղեցուր։ Վրան ծիրանի անուշ անցուր, եւ պիստակի ու նուշի կտրտուք լեցուր։

Ֆիշնէ բիրիբի

Աղէկ տեսակ եւ քիչ մը օթեկ (պայաթ) հացը չափաւոր կտրտելու է, վրայի կարմրած մասը դանակով հանելու է, եւ

իւղի մէջ կարմրցնելու է, իւղը քամելու, եւ սանի մը մէջ կարգ մը շարելու ու վրան բալի (փիշնիկ) անուշ լեցնելու է մինչեւ չորս կարգ, յետոյ վրան միսի ջուր անցընելով բերանը գոցելու է որ մէկ երկու եփ գայ։ Անկէ ետքը մաղմաղի վրայ, ջուրը քաշել տալու է։ Սեղան բերուած ատեն վրայի կտորները պնակին տակը շարելու է։

Մահալլէպի

25 *դրամ բրինձը մինչեւ որ հալի խաշելու է, ջուրը լաթէ մը անցընելով մէջը* 75 *դրամ բրինձի ալիւր հալեցնելու, մաղէ անցընելու եւ* 600 *դրամ զուտ կաթի խառնելով* 120 *դրամ ալ շաքար դնելու եւ չափաւոր կրակի վրայ շարունակ մէկ կողմէն խառնելով եփելու է՝ մինչեւ որ թանձրանայ եւ դգալին վրայ կենայ։ Յետոյ վար առնելով քիչ մըն ալ խառնելու է։*

Էքմէք գատայիֆ

Առատ ջուրի մէջ էքմէք գատայիֆին թրջելէ ետքը լաթի մը վրայ դնել որ ջուրը քաշէ։ Յետոյ 300 *դրամ շաքարը քիչ մը թանձրացնել, եւ տապակի մը մէջ կամաց կամաց գատայիֆներուն կերցընել, կրակը չափաւոր պէտք է ըլլայ, եւ տապակը շարունակ թօթուելու է որ աղէկ եփի։ Յետոյ գատայիֆին մէկ հատը պնակին մէջ կը դրուի, սերը վրան կը շարուի եւ միւս կտորը վրան կը գոցուի։*

Թէլ-գատայիֆ

Օխա մը թէլ գատայիֆին հատ թելերը զատելով աղէկները լաթի մը վրայ տարածելու է որ խոնաւութիւնը քաշէ։ Յետոյ ափսէի մը մէջ երեք մաս հաւասարութեամբ անջատելու եւ ձեռքով երեսը հաւասարեցնելու է։ 150 *դրամ իւղը այրելու է եւ գաղջ վիճակի մէջ վրան անցընելով փուռը ղրկելու է, անկէ ելածին պէս տաք տաք վրան* 250 *դրամ օշարակի չափ թանձր շաքար անցընելու է, վրան փակելու եւ* 10 *վայրկեան ետքը բանալով թող տալու է որ պաղի։ Յետոյ ուզած ձեւովդ կը կտրես, եւ ամէն կտորին մէջը դանակով բանալով ծեծուած ու շաքարով շաղուած նուշ, պիստակ, սեր կամ սերկեւիլի դոնդող կը դնես։*

ԹԱՑԱՆՆՆԵՐ (Սալցա)

Իւղով թացան

150 *տրամ կարագ հալեցնել, վար առնել, առածին չափ չափ ալիւր աւելցնել վառ կրակի վրայ դնել, մինչեւ որ ալիւրը եւ իւղը թանձրանան, եւ խառնել մինչեւ որ գունաւորուի, ու մաղմաղի վրայ առնելով եփել մինչեւ որ դեղնի ։*

Ձէթով թացան

Երեք լեմոնի ջուր առնել ամանի մը մէջ, աղ, պղպեղ, մանրուած ազատգեղ, եւ ձէթ դնել, խառնել եւ ձուկի կամ որսի կասկարաներուն վրայ անցընել ։

Մայեօնէզ

Մէկ հաւկիթի դեղնուցին 40 *տրամ ձէթ դնելու է։ Հաւկիթին դեղնուցին նախ սուրճի մը դգալ ձէթ դնելով հալեցնելու է, յետոյ նորէն դնելու է այսպէս մինչեւ որ* 40 *տրամ ձէթը հասնի, եւ ամէն մէկ ութը դգալ ձէթին՝ մէկ դգալ քացախ աւելցնելու է քիչ մը աղի, պղպեղի հետ ։*

Ազատգեղով մայեօնէզ

Ազատգեղը հալելու չափ ծեծել, աղ, պղպեղ դնել խառնել եւ կամաց կամաց կերցնելով քանի մը դգալ ձէթի եւ երկու երեք լեմոնի ջուրի հետ խառնել ։

Թացանով խեցգետին (Ըստաքօզ)

Եթէ կարելի է, ծովի ջուրը, ապա թէ ոչ աղի ջուրը եփ հանելու եւ խեցգետինը կռնակի վրայ մէջը դնելու է․ քառորդ մը ետքը հանելու եւ տասը վայրկեանի չափ կասկարային վրայ մաղմաղի դնելու է։ Ասոր վրայ անցընելու է ազատգեղով մայեօնէզ կամ ձէթով թացան ։

ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ

ՆՕԹԵՐ

ՆՈԹԵՐ

ՎԻՃԱԿԱԳՐԱԿԱՆ

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մինչեւ 1 Նոյեմբեր 1899

ՕՍՄԱՆԵԱՆ

ԿԱՅՍՐՈՒԹԻՒՆ

ՍՈՒԼԹԱՆՔ
ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՀԱՐՍՏՈՒԹԵԱՆ

			Թուականն Գահակալութեան Հիճրէթի	Քրիստոսի
1.	Սուլթան	Օսման Ա. Ղազի	699	1299
2.	»	Օրխան Ա. Ղազի	726	1327
3.	»	Մուրատ Ա. Ղազի	761	1360
4.	»	Պայազիտ Ա. Եըլտըրըմ	791	1389
5.	»	Մէհէմմէտ Ա. Չէլէպի	816	1413
6.	»	Մուրատ Բ. Ղազի	824	1421
7.	»	Մէհէմմէտ Բ. Ֆաթիհ	855	1451
8.	»	Պայազիտ Բ. Ղազի	886	1481
9.	»	Սէլիմ Ա. Եավուզ	918	1512
10.	»	Սիւլէյման Ա. Գանունի	926	1520
11.	»	Սէլիմ Բ. Ղազի	974	1566
12.	»	Մուրատ Գ. Ղազի	983	1574
13.	»	Մէհէմմէտ Գ. Ղազի	1003	1595
14.	»	Ահմէտ Ա. Ղազի	1012	1603
15.	»	Մուսթաֆա Ա.	1026	1617
16.	»	Օսման Բ.	1028	1618
17.	»	Մուրատ Դ. Ղազի	1032	1622

			Թուական Գահակալութեան	
			Հիճրէթի	Քրիստոսի
18.	Սուլթան	Իպրահիմ Ա.	1049	1640
19.	»	Մէհէմմէտ Դ. Ղազի	1058	1648
20.	»	Սիւլէյման Բ.	1099	1687
21.	»	Ահմէտ Բ.	1102	1691
22.	»	Մուսթաֆա Բ.	1106	1695
23.	»	Ահմէտ Գ. Ղազի	1115	1702
24.	»	Մահմուտ Ա. Ղազի	1143	1730
25.	»	Օսման Գ.	1168	1754
26.	»	Մուսթաֆա Գ. Ղազի	1172	1757
27.	»	Ապտ-իւլ-Համիտ Ա. Ղազի	1187	1773
28.	»	Սէլիմ Գ. Ղազի	1203	1789
29.	»	Մուսթաֆա Դ.	1222	1807
30.	»	Մահմուտ Բ. Ատիլ	1223	1808
31.	»	Ապտ-իւլ-Մէճիտ Ա. Ղազի	1255	1839
32.	»	Ապտ-իւլ-Ազիզ Ա.	1277	1861
33.	»	Մուրատ Ե.	1293	1876

ՎԵՀԱՓԱՌ ՍՈՒԼԹԱՆ

ԱՊՏ ԻՒԼ ՀԱՄԻՏ Բ.

ԽԱՆ ՂԱԶԻ

ԲԱՐԵԽՆԱՄ ԿԱՅՍՐ

34րդ Կայսր Օսմանեան հարստութեան եւ 28րդ Կայսր յառմանէ Կոստանդնուպոլսոյ, որդի Սուլթան Ապտ-իւլ-Մէճիտ խանի, ծնեալ 16 Շապան 1258 (10/22 Սեպտեմբեր 1842), գահակալէ ի 11 Շապան 1293 (19/31 Օգոստոս 1876):

ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ԱՐՔՈՒՆԻՔ

Ղազի Օսման փաշա, *Հրամանատար արքունեաց*.
Ապտ-իւլ-Կանի Աղա, *Մեծ Ներքինապետ*.
Հաճի Ալի պէյ, *Առաջին սենեկապետ*.
Նուրի փաշա, *Երկրորդ սենեկապետ*.
Մէհմէտ պէյ, *Սենեկապետ*.
Ռաղըպ պէյ, »
Էմին պէյ, »
Մէհմէտ Արիֆ պէյ, »
Պէքիր Սատըգ պէյ, »
Ֆաիգ պէյ, »
Թահսին պէյ, *Առաջին քարտուղար*.
Իզզէթ պէյ, *Երկրորդ քարտուղար ու սենեկապետ*.
Իպրահիմ պէյ, *Մեծ Արարողապետ եւ Կայս. Թարգման*.
Մէհմէտ փաշա, *Առաջին Թիկնապահ*.
Շաքիր փաշա, *Երկրորդ Թիկնապահ*.
Ալեքսանդր Գարաթէօտօրի փաշա, *Առաջին Թարգմանիչ*.
Սէֆէրեան Նշան էֆէնտի, *Երկրորդ Թարգմանիչ*.
Ռաշիտ էֆէնտի, *Առաջին Իմամ Վեհափառ Սուլթանին*.
Ճէվհէր աղա, *Առաջին Միւսահիպ*.
Սագըզ Յովհաննէս էֆէնտի, *Նախարար Կայս. Անձնական Գանձուն*.
Հաճի Աքիֆ էֆէնտի, *(Դեր-Նախագահ Պետական Խորհուրդի օրէնսդիր ճիւղին), Վերատեսուչ Ծախուց Կայս. Կանանոցին*.
Սիւլէյման փաշա, *Հրամանատար Կայս. Պալատան Խատէմէներու եւ նուագածուներու խումբին*.
Մավրոյէնի փաշա, *Բժշկապետ Վեհ. Սուլթանին*.
Իպրահիմ պէյ, *Քարտուղար Կայս. մատնաւոր Արկեղ*.

ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐԸ

Մեծ-Եպարքոս՝ *Խալիլ Ռիֆաթ փաշա*.
Շէյխ-իւլ-Իսլամ՝ *Մէհմէտ Ճէլալէտտին էֆէնտի*.

Դատական ու Կրօնական գործոց նախարար՝ *Ապտիւրրահման փաշա։*

Սպարապետ՝ *Մէհմէտ Րիզա փաշա։*

Ծովային նախարար՝ *Հասան Հիւսնի փաշա։*

Պետական խորհուրդին նախագահ՝ *Մէհմէտ Սայիտ փաշա։*

Արտաքին գործոց նախարար՝ *Ահմէտ Թէվֆիգ փաշա։*

Ներքին գործոց նախարար՝ *Մէհմէտ Մէմտուհ փաշա։*

Թնդանօթարանի միւշիր՝ *Մուսթաֆա Զէքի փաշա։*

Էվգաֆի նախարար՝ *Ապտուլլահ Ղալիպ փաշա։*

Կրթական նախարար՝ *Ահմէտ Զիւհտի փաշա։*

Առեւտրական ու Հանրօգուտ շինութեանց նախարար՝ *Մուսթաֆա Զիհնի փաշա։*

Եպարքոսական խորհրդական՝ *Մէհմէտ Թէվֆիգ փաշա։*

Ելմտական նախարար՝ *Րէշատ պէյ։*

ՄԵԾ ՊԱՇՏՕՆԱՏԱՐՆԵՐ Կ. ՊՈԼՍՈՅ

Իսմայիլ Րըզվան փաշա, *Քաղաքապետ։*

Շէֆիգ պէյ, *Ոստիկանութեան Նախարար։*

Սամի փաշա, *Նաւահանգիստի Վերատեսուչ։*

Նազիֆ փաշա, *Մաքսային Վերատեսուչ։*

Ալի Րիզա փաշա, *Վերատեսուչ Տէֆթէրխանէի։*

Հիւսէյին Հասիպ պէյ, *Վերատեսուչ Հեռագրատան ու Թղթատարատան։*

Սէլիմ Մէլհամէ փաշա, *Նախարար անտառներու, հանքերու եւ երկրագործութեան։*

Հաճի Հասան փաշա, *Ոստիկանապետ Պէշիքթաշի։*

Էսհէմ փաշա, *Ոստիկանապետ Կ. Պոլսոյ (վախճանեալ)։*

Էնվէր պէյ, *Կառավարիչ Բերայի։*

Համտի պէյ, *Կառավարիչ Սկիւտարի։*

Ձէչէնեի փաշա, *Հրամանատար Ջրհանկիր զօրքերու։*

Հասան Ֆէհմի փաշա, *Նախագահ Հաշուակալութեանց Ատեանին*

Թէվֆիգ փաշա, *Վերատեսուչ հանգստեան Թոշակի Սնտուկին։*

ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ

ՀԻՃԱԶԻ ՆԱՀԱՆԳ. — Կուսակալ (վալի)՝ Ահմէտ Ռաթիպ փաշա։ Տէֆթէրտար Իպրահիմ էֆէնտի։ Մէքթուպճի՝ Ալի Նուհի պէյ։ Մէքքէի էմիր՝ Շէրիֆ Աւնիւրրէֆիգ փաշա։ Նուիրական վայրերու Շէյխ՝ Մէհմէտ Ատիլ փաշա։ Մէտինէի հրամանատար՝ Օսման Ֆէրիտ փաշա։ Ճիտտէի կուսակալի տեղակալ՝ Ճէլալէտտին պէյ։ Հիճազի նահանգը (վիլայէթ) ունի երկու գաւառ (սանճագ), Մէտինէ ու Ճիտտէ, եւ չորս գաւառակ (գազա)։

ԵԷՄԷՆԻ ՆԱՀԱՆԳ. — Կուսակալ՝ Հիւսէյին Հիլմի փաշա։ Տէֆթէրտար՝ Նիազի պէյ։ Մէքթուպճի՝ Էմին էֆէնտի։ Ունի չորս գաւառ՝ Սանաա (կեդրոն), Հոտէյտա, Ասիր ու Թաազ, 27 գաւառակ, 75 գիւղախումբ (նահիէ) եւ 1333 գիւղ։

ՊԱՍՐԱՅԻ ՆԱՀԱՆԳ. — Կուսակալ՝ Համտի փաշա։ Մէքթուպճի՝ Ասըմ էֆէնտի։ Ունի չորս գաւառ՝ Պասրա (կեդրոն), Մունթէֆիգ, Նէճտ ու Ամարէ, 9 գաւառակ, 34 գիւղախումբ եւ 197 գիւղ։

ՊԱՂՏԱՏԻ ՆԱՀԱՆԳ. — Կուսակալ՝ Նամըգ փաշա։ Տէֆթէրտար՝ Վահիպ էֆէնտի։ Մէքթուպճի՝ Շէվքէթ պէյ։ Ունի երեք գաւառ՝ Պաղտատ (կեդրոն), Տիվանիէ ու Քէրպէլա, 17 գաւառակ, 34 գիւղախումբ եւ 47 գիւղ։

ՄՈՒՍՈՒԼԻ ՆԱՀԱՆԳ. — Կուսակալ՝ Հազըմ պէյ։ Օգնական Համտի պէյ։ Տէֆթէրտար՝ Ասիմ պէյ։ Մէքթուպճի՝ Մէհմէտ Ռէմզի պէյ։ Ունի երեք գաւառ՝ Մուսուլ (կեդրոն), Քէրքուք ու Սիւլէյմանիէ, 15 գաւառակ, 25 գիւղախումբ եւ 3331 գիւղ։

ՀԱԼԷՊԻ ՆԱՀԱՆԳ. — Կուսակալ՝ Ռաիֆ փաշա։ Օգնական՝ Թէվֆիգ պէյ։ Տէֆթէրտար՝ Իպրահիմ Հագգը էֆէնտի։ Մէքթուպճի՝ Շէհապէտտին պէյ։ Ունի երեք գաւառ՝ Հալէպ (կեդրոն), Ուրֆա (կառավարիչ (միւթէսարրըֆ) Հիւսէյին էֆէնտի) ու Մարաշ (կառավարիչ՝ Արիֆի փաշա), 21 գաւառակ, 45 գիւղախումբ եւ 3476 գիւղ։

ՍՈՒՐԻՈՅ ՆԱՀԱՆԳ. — Կուսակալ՝ Հիւսէյին Նազըմ փաշա։ Տէֆթէրտար՝ Էմին Ալի էֆէնտի։ Մէքթուպճի՝ Մէհմէտ Նէճիպ պէյ։ Ունի չորս գաւառ՝ Դամասկոս (կեդրոն), Համա, Հօրան ու Քէրք, 18 գաւառակ, 13 գիւղախումբ եւ 1073 գիւղ։

ՊԷՐՈՒԹԻ ՆԱՀԱՆԳ. — Կուսակալ՝ *Րէշիտ պէյ*. Տէֆթէրտար՝ *Լանէմ էֆէնտի*. Մէքթուպճի՝ *Ֆաիք պէյ*. *Ունի հինգ գաւառ՝ Պէրութ (կեդրոն), Աքքա, Թարապլուսը Շամ, Լաթաքիա եւ Նապլուս*, 16 *գաւառակ*, 143 *գիւղախումբ եւ* 3057 *գիւղ*.

ԹԱՐԱՊԼՈՒՍԸ ՂԱՐՊԻ ՆԱՀԱՆԳ. — Կուսակալ՝ *Մուսթաֆա Հաշիմ պէյ*. Տէֆթէրտար՝ *Ահմէտ Թէվֆիգ էֆէնտի*. Մէքթուպճի՝ *Զէյնէլապէտին Րէշիտ պէյ*. *Ունի չորս գաւառ՝ Թարապլուս (կեդրոն), Խումուս, Ճէպէլ ու Ֆիզան*, 16 *գաւառակ ու* 23 *գիւղախումբ*.

ՊՐՈՒՍԱՅԻ ՆԱՀԱՆԳ (ԽՈՒՏԱՎԷՆՏԻԿԵԱՐ). — Կուսակալ՝ *Իպրահիմ Խալիլ պէյ*. Օգնական՝ *Էմին Րէուֆ պէյ*. Տէֆթէրտար՝ *Մէհմէտ Ֆուատի էֆէնտի*. Մէքթուպճի՝ *Սիւլէյման Նազիֆ պէյ*. *Ունի հինգ գաւառ՝ Պրուսա (կեդրոն), Էրթողրուլ, Քէօթահեա* (կառավարիչ՝ *Ահմէտ Ֆուատ փաշա*), *Գարահիսարը Սահիպ* (կառավարիչ՝ *Ահմէտ Շէրէֆ փաշա*) *եւ Գարասի* (կառավարիչ՝ *Էօմէր Ալի պէյ*), 24 *գաւառակ*, 50 *գիւղախումբ եւ* 3450 *գիւղ*.

ԳՕՆԻԱՅԻ ՆԱՀԱՆԳ. — Կուսակալ՝ *Մէհմէտ Ֆէրիտ փաշա*. Տէֆթէրտար՝ *Նէճիպ պէյ*. Մէքթուպճի՝ *Ճէմալ պէյ*. *Ունի հինգ գաւառ՝ Գոնիա (կեդրոն), Նիյտէ, Պուրտուր, Համիտապատ ու Թէքքէ*, 25 *գաւառակ*, 32 *գիւղախումբ եւ* 1939 *գիւղ*.

ԷՆԿԻՒՐԻԻ ՆԱՀԱՆԳ. — Կուսակալ՝ *Թէվֆիգ փաշա*. Օգնական՝ *Րէշատ պէյ*. Տէֆթէրտար՝ *Ահմէտ Մուհիէտտին պէյ*. Մէքթուպճի՝ *Հաճի Րիֆաթ էֆէնտի*. *Ունի հինգ գաւառ՝ Էնկիւրի (կեդրոն), Գըրշէհիր, Գայսէրի* (կառավարիչ՝ *Մէհմէտ Նազըմ փաշա*. Օգնական՝ *Ցակոբ էֆէնտի*), *Եոզղատ* (կառավարիչ՝ *Ահմէտ Էտիպ պէյ*) *ու Չորում* (կառավարիչ՝ *Սաաֆ փաշա*), 21 *գաւառակ*, 18 *գիւղախումբ եւ* 2765 *գիւղ*.

ԱՅՏԸՆԻ ՆԱՀԱՆԳ. — Կուսակալ՝ *Քեամիլ փաշա*. Օգնական *Հասան պէյ*. Տէֆթէրտար՝ *Սէյֆէտտին պէյ*. Մէքթուպճի՝ *Մէհմէտ Խայրի պէյ*. *Ունի հինգ գաւառ՝ Իզմիր (կեդրոն), Սարուխան (Մանիսա), Այտըն, Մէնթէշէ ու Տէնիզլի*, 35 *գաւառակ*, 50 *գիւղախումբ եւ* 2787 *գիւղ*.

ԱՏԱՆԱՅԻ ՆԱՀԱՆԳ. — Կուսակալ՝ *Պահրի փաշա*։ Օգնական՝ *Նաարի պէյ*։ Տէֆթէրտար *Մուսթաֆա Թէվֆիգ պէյ*։ Մէքթուպճի՝ *Մահմուտ պէյ*։ *Ունի հինգ գաւառ՝ Ատանա (կեդրոն)*, *Մէրսին* (կառավարիչ՝ *Զիա փաշա*), *Ճէպէլը Պէրէքէթ*, *Գոզան եւ Իչ-իլ*, 15 *գաւառակ*, 21 *գիւղախումբ*, 1632 *գիւղ*։

ԳԱՍԹԷՄՈՒՆԻԻ ՆԱՀԱՆԳ — Կուսակալ՝ *Էնիս փաշա*։ Օգնական՝ *Ղալիպ պէյ*։ Տէֆթէրտար՝ *Մուսթաֆա էֆէնտի*։ Մէքթուպճի՝ *Րիֆաթ էֆէնտի*։ *Ունի չորս գաւառ՝ Գասթէմունի (կեդրոն)*, *Պօլու*, *Զանղըրը եւ Սինոպ*, 17 *գաւառակ*, 27 *գիւղախումբ եւ* 3712 *գիւղ*։

ՍԸՎԱԶԻ ՆԱՀԱՆԳ. — Կուսակալ՝ *Հաճի Հասան Հիլմի փաշա*։ Օգնական՝ *Արիսթիտի էֆէնտի*։ Տէֆթէրտար՝ *Րիֆաթ էֆէնտի*։ Մէքթուպճի՝ *Մազհար պէյ*։ *Ունի չորս գաւառ՝ Սըվազ (կեդրոն)*, *Ամասիա* (կառավարիչ՝ *Քէմալ պէյ*, Օգնական *Նազարէթ էֆէնտի*), *Գարահիսարը Շարգի* (կառավարիչ՝ *Շիւքրի փաշա*, Օգնական՝ *Նիքոլաքի էֆէնտի*) *ու Թօգաթ* (կառավարիչ՝ *Պէքիր փաշա*, Օգնական՝ *Յակոբ էֆէնտի*), 21 *գաւառակ*, 227 *գիւղախումբ եւ* 3042 *գիւղ*։

ՏԻԱՐՊԷՔԻՐԻ ՆԱՀԱՆԳ. — Կուսակալ՝ *Մէհմէտ Խալիտ պէյ*։ Օգնական՝ *Վալլէրի էֆէնտի*։ Տէֆթէրտար՝ *Օսման Րէմզի էֆէնտի*։ Մէքթուպճի՝ *Իլիաս Սամի էֆէնտի*։ *Ունի երեք գաւառ՝ Տիարպէքիր (կեդրոն)*, *Մարտին եւ Արղընի* (կառավարիչ՝ *Խայրի պէյ*), 14 *գաւառակ*, 58 *գիւղախումբ եւ* 3177 *գիւղ*։

ՊԻԹԼԻՍԻ ՆԱՀԱՆԳ. — Կուսակալ՝ *Մէճիտ պէյ*։ Օգնական՝ *Անտոն էֆէնտի*։ Տէֆթէրտար՝ *Շիւքրի էֆէնտի*։ Մէքթուպճի՝ *Թահիր էֆէնտի*։ *Ունի չորս գաւառ՝ Պիթլիս (կեդրոն)*, *Մուշ* (կառավարիչ՝ *Մուսթաֆա Րէֆգը փաշա*, Օգնական՝ *Յակոբ էֆէնտի*), *Սղերդ* (կառավարիչ՝ *Էմին պէյ*, *ու Կինճ* (կառավարիչ՝ *Օսման պէյ*, Օգնական՝ *Ճըրճիս էֆէնտի*), 13 *գաւառակ*, 30 *գիւղախումբ եւ* 2107 *գիւղ*։

ԷՐԶՐՈՒՄԻ ՆԱՀԱՆԳ. — Կուսակալ՝ *Շէրիֆ Մէհմէտ Րէուֆ փաշա*։ Օգնական՝ *Սէլիմ Սուսա էֆէնտի*։ Տէֆթէրտար՝ *Ֆէրիտ պէյ*։ Մէքթուպճի՝ *Ալի Րիզա էֆէնտի*։ *Ունի երեք գաւառ՝ Էրզրում (կեդրոն)*, *Երզնկա* (կառավարիչ՝ *Հաճի Ասաֆ փա-*

շա, Օգնական՝ *Տէլէնտէ էֆէնտի*) ու *Պայազիտ* (կառավարիչ՝ *Ալի Շէֆիք փաշա*), 20 գաւառակ, 69 գիւղախումբ եւ 2617 գիւղ։

ԽԱՐԲԵՐԴԻ ՆԱՀԱՆԳ (ՄԱՄՈՒՐԷԹ ՈՒԼ-ԱԶԻԶ)։ — Կուսակալ *Րէուֆ պէյ*։ Օգնական՝ *Ցովհաննէս էֆէնտի*։ Տէֆթէրտար՝ *Իպրահիմ Էտհէմ պէյ*։ Մէքթուպճի՝ *Էյուպ Սապրի էֆէնտի*։ Ունի երեք գաւառ՝ *Խարբերդ* (կեդրոն), *Մալաթիա* (կառավարիչ՝ *Ճէմիլ փաշա*) ու *Տէրսիմ*, 13 գաւառակ, 70 գիւղախումբ եւ 1890 գիւղ։

ՎԱՆԱՅ ՆԱՀԱՆԳ։ — Կուսակալ՝ *Թահիր փաշա*։ Օգնական՝ *Ցովհաննէս Ֆէրիտ էֆէնտի*։ Տէֆթէրտար՝ *Իպրահիմ Մազհար էֆէնտի*։ Մէքթուպճի՝ *Ահմէտ Բէշիր էֆէնտի*։ Ունի երկու գաւառ՝ *Վան* (կեդրոն) եւ *Հէքքեարի*։ 13 գաւառակ, 9 գիւղախումբ եւ 1594 գիւղ։

ՏՐԱՊԻԶՈՆԻ ՆԱՀԱՆԳ։ — Կուսակալ՝ *Մէհմէտ Գադրի պէյ*։ Տէֆթէրտար՝ *Մուսթաֆա Լէպիպ էֆէնտի*։ Մէքթուպճի՝ *Րիֆաթ պէյ*։ Ունի չորս գաւառ՝ *Տրապիզոն* (կեդրոն), *Ճանիկ*, *Լազիսթան* ու *Կիւմիւշխանէ* (կառավարիչ՝ *Մէհմէտ Ճէմալ պէյ*, Օգնական՝ *Եանքօ էֆէնտի*), 18 գաւառակ, 24 գիւղախումբ եւ 2738 գիւղ։

ԱՐՇԻՊԵՂԱԳՈՍԻ ԿՂԶԵԱՑ ՆԱՀԱՆԳ։ — Կուսակալ՝ *Ապէտին փաշա*։ Օգնական՝ *Իզզէթ էֆէնտի*։ Տէֆթէրտար՝ *Ֆէվզի էֆէնտի*։ Մէքթուպճի՝ *Ահմէտ պէյ*։ Ունի չորս գաւառ՝ *Հռոդոս* (կեդրոն), *Միտիլլի*, *Սագըզ* եւ *Լէմնոս*, 14 գաւառակ, 19 գիւղախումբ եւ 238 գիւղ։

ԿՐԷՏԷԻ ՆԱՀԱՆԳ։ —

ԷՏԻՐՆԷԻ ՆԱՀԱՆԳ։ — Կուսակալի փոխանորդ՝ *Մէհմէտ Արիֆ փաշա*։ Օգնական՝ *Թոտորաքի էֆէնտի*։ Տէֆթէրտար՝ *Սիւլէյման պէյ*։ Մէքթուպճի՝ *Եաշար էֆէնտի*։ Ունի վեց գաւառ՝ *Էտիրնէ* (կեդրոն), *Կիւմիւլճինէ* (կառավարիչ՝ *Հասան Խայրի փաշա*), *Գըրգքիլիսէ* (կառավարիչ՝ *Մուսթաֆա Նէշէթ փաշա*, Օգնական՝ *Տասքալով էֆէնտի*), *Տէտէ-Աղաճ* (կառավարիչ *Նուրի փաշա*, Օգնական՝ *Քալէխաքի էֆէնտի*), *Թէքիրտաղ* (կառավարիչ՝ *Րիզա պէյ*, Օգնական՝ *Սթիրաքի էֆէնտի*) եւ *Կէլիպօլու* (կառավարիչ՝ *Իպրահիմ Սարիմ պէյ*, Օգնական՝

Անթուան Պիլօր էֆէնտի), 32 *գաւառակ*, 117 *գիւղախումբ եւ* 1979 *գիւղ*։

ՍԷԼԱՆԻԿԻ ՆԱՀԱՆԳ. — Կուսակալ՝ *Հաճի Հասան Րէֆիգ փաշա*։ Օգնական՝ *Գոնսթանթինիդի փաշա*։ Տէֆթէրտար՝ *Քէմալ էֆէնտի*։ Մէքթուպճի՝ *Մէհմէտ Արիֆ էֆէնտի*։ *Ունի երեք գաւառ՝ Սէլանիկ (կեդրոն), Սէրէզ ու Տրամա*, 23 *գաւառակ*, 16 *գիւղախումբ եւ* 1860 *գիւղ*։

ԳՈՍՈՎԱՅԻ ՆԱՀԱՆԳ. — Կուսակալ՝ *Հաֆըզ Մէհմէտ փաշա*։ Օգնական՝ *Տանիշ էֆէնտի*։ Տէֆթէրտար՝ *Մէհմէտ Միտհաթ էֆէնտի*։ Մէքթուպճի՝ *Րամիզ էֆէնտի*։ *Ունի վեց գաւառ՝ Սկիւպ (կեդրոն), Բրիշթինա, Եէնի Բազար, Իբէք, Թաշլըճա ու Բրէզրին*, 12 *գաւառակ*, 16 *գիւղախումբ եւ* 3120 *գիւղ*։

ԵԱՆԵԱՅԻ ՆԱՀԱՆԳ. — Կուսակալ՝ *Օսման Ֆէվզի փաշա*։ Օգնական՝ *Խրիսթիտի էֆէնտի*։ Տէֆթէրտար՝ *Խաշէմ էֆէնտի*։ Մէքթուպճի՝ *Ապտուլլահ Նէճիպ պէյ*։ *Ունի չորս գաւառ Եանեա (կեդրոն), Էրկէրի, Բրէվէզա ու Պէրաթ*, 15 *գաւառակ*, 10 *գիւղախումբ եւ* 1597 *գիւղ*։

ՇՔՈՏՐԱՅԻ ՆԱՀԱՆԳ. — Կուսակալ՝ *Քեազիմ փաշա*։ Տէֆթէրտար՝ *Ճէմալ պէյ*։ Մէքթուպճի՝ *Հագգը էֆէնտի*։ *Ունի երկու գաւառ՝ Շքոտրա (կեդրոն) եւ Տուրած*, 8 *գաւառակ*, 10 *գիւղախումբ եւ* 476 *գիւղ*։

ՄԱՆԱՍԹԸՐԻ ՆԱՀԱՆԳ. — Կուսակալ՝ *Ապտ-իւլ-Քէրիմ փաշա*։ Օգնական՝ *Սթէֆանաքի էֆէնտի*։ Տէֆթէրտար՝ *Մէհմէտ Պէհաէտտին պէյ*։ Մէքթուպճի՝ *Մէհմէտ Սապրի էֆէնտի*։ *Ունի հինգ գաւառ՝ Մանասթըր (կեդրոն), Սէրֆիչէ, Տէպրէ, Իլպէսան ու Կէօրիւճէ*, 22 *գաւառակ*, 34 *գիւղախումբ եւ* 1908 *գիւղ*։

ՈՒՂՂԱԿԻ ՆԵՐՔԻՆ ԳՈՐԾՈՑ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ԻՐԱՒԱՍՈՒԹԵԱՆԸ ԵՆԹԱՐԿՈՒԱԾ ԳԱՒԱՌՆԵՐ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ. — Կառավարիչ՝ *Թէվֆիգ պէյ. Ունի* 3 *գաւառակ*, 2 *գիւղախումբ եւ* 328 *գիւղ.*

ՊԷՆԿԱԶԻ. — Կառավարիչ՝ *Ահմէտ Թահիր փաշա. Ունի* 3 *գաւառակ.*

ԶՕՐ. — Կառավարիչ՝ *Իսմայիլ Զիւհտի պէյ. Ունի* 4 *գաւառակ*, 4 *գիւղախումբ եւ* 149 *գիւղ.*

ԻԶՄԻՏ. — Կառավարիչ՝ *Մուսա Քեազիմ պէյ. Ունի* 4 *գաւառակ*, 10 *գիւղախումբ եւ* 938 *գիւղ.*

ՏԱՐՏԱՆԷԼ (ԳԱԼԱՅԻ ՍՈՒԼԹԱՆԻՅԷ). — Կառավարիչ՝ *Ճէմիլ փաշա. Ունի* 6 *գաւառակ*, 8 *գիւղախումբ եւ* 514 *գիւղ.*

ՉԱԹԱԼՃԱ. — Կառավարիչ՝ *Մուսթաֆա Ճէվատ պէյ.* Օգնական *Լամպիքի էֆէնտի. Ունի* 2 *գաւառակ*, 1 *գիւղախումբ*, 95 *գիւղ.*

ԼԻԲԱՆԱՆ. — Կառավարիչ՝ *Նաում փաշա. Ունի* 40 *գաւառակ եւ* 931 *գիւղ.*

ԱՌԱՆՁՆԱՇՆՈՐՀԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ

ԵԳԻՊՏՈՍ. — *Խտիվ, Ապպաս Հիլմի փաշա.*

ԹՈՒՆՈՒԶ. —

ՊՈՍՆԱ. —

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ. — Իշխան, *Ֆէրտինանտ իշխան.*

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՌՈՒՄԷԼԻ. — Կուսակալ, *Ֆէրտինանտ իշխան.*

ՍԱՄՈՍ. — Իշխան, *Գոսթաքի Վահաննի էֆէնտի.*

ԶՕՐԱԲԱՆԱԿԱՑ ՀՐԱՄԱՆԱՏԱՐՆԵՐԸ

Ա. Զօրաբանակ (Կ. Պոլիս) հրամանատար *Րէուֆ փաշա.*

Բ. Զօրաբանակ (Էտիրնէ) հրամանատար՝ *Արիֆ փաշա.*

Գ. Զօրաբանակ (Մանասթըր) հրամանատար՝ *Քեազիմ փաշա.*

Դ. Զօրաբանակ (Երզնկա) հրամանատար՝ *Զէքի փաշա.*

Ե. Զօրաբանակ (Դամասկոս) հրամանատար՝ *Ճէվատ փաշա.*

Զ. Զօրաբանակ (Պաղտատ) հրամանատար՝ *Ահմէտ Ֆէյզի փաշա*։

Է. Զօրաբանակ (Եմէն) հրամանատար՝ *Ապտուլլահ փաշա*։ Թարապլուսի զօրաբաժնին հրամանատար՝ *Րէճէպ փաշա*։ Սէլանիկ եւ Գոսովայի զօրաբաժնին հրամանատար՝ *Հիւսէյին Ֆէյզի փաշա*։

ՕՏԱՐ ՏԷՐՈՒԹԵԱՆՑ ՔՈՎ ԳՏՆՈՒՈՂ ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԴԵՍՊԱՆՆԵՐԸ

ԱՆԳԼԻԱ. — Մեծ դեսպան՝ *Գօսթաքի փաշա Անթօփուլօ*։ Խորհրդական՝ *Ապտ իւլ-Հագ Համիտ պէյ*։ Առաջին քարտուղար՝ *Էտհէմ պէյ*։ Լոնտոնի ընդհանուր հիւպատոս՝ *Էմին Ֆէրճուլլահ էֆէնտի*։ Լիվրբուլի ընդհանուր հիւպատոս՝ *Մէհմէտ Քեամիլ պէյ*։ Մալթայի ընդհանուր հիւպատոս՝ *Նիքօլա Զալլի էֆէնտի*։ Պոմպէյի ընդհանուր հիւպատոս՝ *Մէհմէտ Գատրի պէյ*։

ԱՒՍՏՐԻԱ. — Մեծ դեսպան՝ *Մահմուտ Նէտիմ պէյ*։ Խորհրդական եւ ընդհանուր հիւպատոս՝ *Ահմէտ Րէսմի պէյ*։ Առաջին քարտուղար՝ *Համտի պէյ*։ Բէշթայի ընդհանուր հիւպատոս՝ *Իսմայիլ Լութֆի պէյ*։ Թրիէսթէի ընդհանուր հիւպատոս՝ *Եուսուֆ Զէքի էֆէնտի*։

ԳԵՐՄԱՆԻԱ. — Մեծ դեսպան՝ *Թէվֆիգ փաշա*։ Խորհրդական՝ *Մորէլ պէյ*։ Առաջին քարտուղար՝ *Ֆուատ պէյ*։

ԻՏԱԼԻԱ — Մեծ դեսպան՝ *Մուսթաֆա Րէշիտ պէյ*։ Խորհրդական՝ *Բանձիրի էֆէնտի*։ Առաջին քարտուղար՝ *Յովհաննէս էֆ. Գույումճեան*։ Նափոլիի ընդհանուր հիւպատոս՝ *Մէհմէտ Էսատ պէյ*։ Մէսինայի հիւպատոս՝ *Հրանտ պէյ*։ Ճէնովայի հիւպատոս՝ *Էօմէր Ճէմալէտտին պէյ*։ Վենետիկի հիւպատոս՝ *Եագուպ Գոհէն էֆէնտի*։

ՀՕԼԱՆՏԱ. — Դեսպան՝ *Յովսէփ Մխաք էֆէնտի*։ Առաջին քարտուղար՝ *Րէշիտ պէյ*։ Ամսթէրտամի հիւպատոս՝ *Ալի Նուրի էֆէնտի*։ Պաթավիայի ընդհանուր հիւպատոս՝ *Էմին պէյ*։

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ. — Դեսպան՝ *Ալի Ֆէրրուխ պէյ*։ Առաջին քարտուղար՝ *Ալֆրէտ պէյ*։ Նիւ-Եորքի Հիւպատոս՝ *Մունիր պէյ*։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ. — Դեսպան՝ *Րիֆաթ պէյ*։ Առաջին քարտուղար՝ *Մազհար պէյ*։ Աթէնքի եւ Պիրէոնի ընդհանուր Հիւպատոս՝ *Իհսան Հիւսնի պէյ*։

ՃՈՒԷՏ-ՆՈՐՎԵԿԻԱ. — Դեսպան՝ *Շէրիֆ փաշա*։ Առաջին քարտուղար՝ *Սալիհ էֆէնտի*։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ. — Մեծ դեսպան՝ *Շէմսէտտին պէյ*։ Խորհրդական՝ *Նասիպ էֆէնտի*։ Առաջին քարտուղար՝ *Սատրէտտին պէյ*։ Դաւրէժի ընդհանուր Հիւպատոս՝ *Պէհա պէյ*։

ՊԵԼՃԻԳԱ. — Դեսպան՝ *Էթիէն Գարաթէոտորի էֆէնտի*։ Առաջին քարտուղար՝ *Ալէքօ պէյ*։ Պռիւսէլի ընդհանուր Հիւպատոս՝ *Մունիր Արսլան էֆէնտի*։ Անվէրսի Հիւպատոս՝ *Տոսիոս էֆէնտի*։ Ժընէվի ընդհանուր Հիւպատոս՝ *Րասուլ Խայրի էֆէնտի*։

ՌՈՒՄԱՆԻԱ. — Դեսպան՝ *Հիւսէյին Քեազիմ պէյ*։ Առաջին քարտուղար՝ *Ֆէտտահ պէյ*։ Պուքրէշի ընդհանուր Հիւպատոս՝ *Մուսթաֆա Պահիր պէյ*։ Կալացի ընդհանուր Հիւպատոս՝ *Մանուկ էֆ. Ազարեան*։ Քէօսթէնճէյի ընդհանուր Հիւպատոս՝ *Րէֆիգ պէյ*։

ՌՈՒՍԻԱ. — Մեծ դեսպան՝ *Հիւսէյին Հիլմի փաշա*։ Խորհրդական՝ *Պէհաէտտին պէյ*։ Ա. քարտուղար՝ *Սէյֆէտտին պէյ*։ Թիֆլիսի ընդհ. Հիւպատոս՝ *Հայտար պէյ*։ Օտէսայի Ընդհ. Հիւպատոս՝ *Ֆէյզի պէյ*։ Թայդանի Ընդհ. Հիւպատոս՝ *Բանտէլի Լոկասիս էֆէնտի*։ Կարսի Ընդհ. Հիւպատոս՝ *Մէհմէտ Ֆուատ պէյ*։

ՍԵՐՊԻԱ. — Դեսպան՝ *Իպրահիմ Ֆէթհի պէյ*։ Առաջին քարտուղար՝ *Մուսթաֆա Ասըմ պէյ*։ Նիշի ընդհանուր Հիւպատոս՝ *Էպուզզիա Նամըգ պէյ*։ Օզիչէի Փոխ հիւպատոս՝ *Մաժակեան Յովհաննէս էֆէնտի*։

ՍՊԱՆԻԱ. — Դեսպան՝ *Նէճիպ փաշա (վախճանեալ)*։ Առաջին քարտուղար՝ *Ալէքսանտր Գարաթէոտորի էֆէնտի*։ Պարսէլոնայի ընդհանուր Հիւպատոս՝ *Էսատ Քէնան պէյ*։

ՔԱՐԱՏԱՂ. — Դեսպան՝ *Ահմէտ Ֆէվզի փաշա*։ Առաջին Քարտուղար՝ *Նազըմ պէյ*։

ՖՐԱՆՍԱ. — Մեծ դեսպան՝ *Մունիր պէյ*։ Խորհրդական՝ *Նապի պէյ*։ Առաջին Քարտուղար՝ *Մուհիէտտին պէյ*։ Փարիզի ընդհանուր Հիւպատոս՝ *Շէտիտ Հայրիչ էֆէնտի*։ Մարսիլիոյ ընդհանուր Հիւպատոս՝ *Իպրահիմ Ճանէմ պէյ*։ Պորտոյի Ընդհանուր Հիւպատոս՝ *Րուհի-էլ-Խալիտի էֆ.*։ Նիսի եւ Թուլոնի Ընդհ. Հիւպատոս՝ *Գալաֆեան Միհրան էֆ.*։

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՏԷՐՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՅ ԱՍՏԻՃԱՆԱՒՈՐՆԵՐԸ

(Այբուբենական կարգով)

ՎԷԶԻՐ

(Ամենաբարձր աստիճան)

Աբրահամ փաշա Երամեան, *Անդամ Ծերակոյտի*, *Օսմ. Ականակուռ*, *Մճ.* 1։

Յարութիւն փաշա Տատեան, *Խորհրդական Արտաքին գործոց եւ Անդամ Քաղաքական ճիւղին Պետական Խորհրդոյ*, *Օսմ. Ականակուռ*, *Մճ. Ականակուռ*, *Իֆթիխար Ականակուռ*։

Պալա

(Բարձրագոյն աստիճան)

Աբիկ էֆ. Ունճեան, *Վաճառական*, *Օսմ.* 2, *Մճ.* 2։

Ապրոյ էֆ. (Սահակ Ապրոյեան), *Անդամ Օրէնսդիր ճիւղին Պետական Խորհրդոյ*, *Օսմ.* 2, *Մճ.* 2։

Գաբրիէլ էֆ. Նորատունկեան, *Իրաւագէտ Խորհրդական Բ. Դրան*, *Օսմ.* 1, *Մճ.* 1։

Գրիգոր էֆ. Խըտըրեան, *Անդամ Հաշուակալութեանց ատենի*, *Օսմ.* 2, *Մճ.* 2։

Յովհաննէս էֆ. Նուրեան, *Անդամ Օրէնսդիր ճիւղին Պետական Խորհրդոյ, եւ Նախագահ Վարչական Խորհրդոյ Երկրագործական Դրամատան*, *Օսմ.* 1, *Մճ.* 1։

Յովհաննէս էֆ. Սագըզ, *Նախարար Կայս. Անձնական Գանձուն, Օսմ. 2, Մճ. 1։*

Նշան էֆ. Մէֆէրեան, *Երկրորդ Թարգմանիչ Կայս. Պալատան, եւ Տեսուչ Օտար Մամլոյ Դիւանին Արտաքին գործոց Նախարարութեան, Օսմ. 1, Մճ. 1։*

Սարգիս էֆ. Համամճեան, *Ներկայացուցիչ Վարչ. Ընդհ. Պարտուց տաճի Ռէժիի, Օսմ. 3, Մճ 1։*

Սարգիս պէյ Պալեան, *Առաջին Ճարտարապետ Օսմ. Պետութեան, Օսմ. 2, Մճ. 1։*

Ռուտպէի էվվէլի

(Առաջին աստիճանի առաջին դաս)

Աբրահամ էֆ. Ֆրէնկեան, *Պատուակալ Գործակատար Պատրիարքարանի, Օսմ. 2, Մճ. 3։*

Գէորգ պէյ Երամեան, *Նախ. Սեղանաւոր Խտիվին Եգիպտոսի։*

Զարեհ էֆ. Տիլպէր, *Անդամ Պետական Խորհրդոյ Օրէնսդիր ճիւղին եւ անդամ Ընդհ. Քննիչ Յանձնաժողովոյ, Օսմ. 1։*

Էլիաս էֆ. Զայեան, *Անդամ Պետական Խորհրդոյ, Օսմ. 2, Մճ. 1։*

Էրամ էֆ. *Նախագահ Մասնագիտաց Ժողովոյ Անտառաց, Հանքաց եւ Երկրագործական Նախարարութեան, Օսմ. 2։*

Միհրան էֆ. Նազաճեան, *Արտօնատէր Սապահ լրագրոյ, Օսմ. 2, Մճ. 2։*

Միքայէլ էֆ. Խօրասանճեան, *Բժիշկ Կայս. Պալատան եւ Ուսուցիչ Բժշկական Համալսարանին, Օսմ. 2, Մճ. 1։*

Միքայէլ էֆ. Մամիկոնեան, *Տնօրէն Թարգմ. սենեկին Սպարապետութեան, Օսմ. 3, Մճ. 2։*

Միքայէլ էֆ. Մըսըրլըեան, *Խորհրդական Ընդհ. Տնօրէնի Հանրային Պարտուց Վարչութեան. Օսմ. 2, Մճ. 3։*

Մկրտիչ էֆ. Սինապեան, *Տնօրէն Վիճակագրութեանց Առեւտրական եւ Հանրօգուտ շինութեան Նախարարութեան, Օսմ. 3, Մճ. 3։*

Յարութիւն էֆ. Զէքի, *Տնօրէն Դիւանին Արքունի կալուածոց Կայսերական Անձնական գանձուն*, Օսմ. 4, Մճ. 3։

Յարութիւն էֆ Մարգարեան, *Նախկին Առաջին Քարտուղար Օսմանեան Դեսպանատան Պէլկրատի*, Օսմ. 4։

Յովհաննէս էֆ. Ազնաւորեան, *Ճարտարապետ Սպարապետութեան Դրան*, Օսմ. 3, Մճ. 2։

Յովհաննէս էֆ. Ալլահվէրտեան, *Նախկին անդամ Հաշուակալութեանց Ատենի*։

Յովսէփ էֆ. Միսաքեան, *Օսմ. Դեսպան Լահէյի*, Օսմ. 2, Մճ. 2։

Սեպուհ պէյ Մաքսուտ, *Սեղանաւոր*, Օսմ. 3, Մճ. 2։

Սէֆէր էֆ. (Հմայեակ Սէֆէրեան), *Տնօրէն օտար թղթակցութեանց Դիւանին Արտաքին գործոց Նախարարութեան*, Օսմ. 2, Մճ. 2։

Օհան էֆ. (Յովհաննէս Պաղտատլեան), *Նախկին Տնօրէն Հպատակութեանց Դիւանին Արտ. Գործ. Նախարարութ.* Մճ. 2։

Պէյլէր պէյի

(Բղեշխութեան աստիճան)

Եավէր փաշա (Անտոն Թընկըրեան) *Կայսերական Քննիչ Օսմ. Հանրային Պարտուց Վարչութեան եւ Ռէժիի*, Մճ. 1։

Միրլիվա

(Զօրապետութեան աստիճան)

Անտօն փաշա Նաֆիլեան, *Առաջին Վիրահատ Հայտար Փաշայի Հիւանդանոցին*, Օսմ. 2, Մճ. 2։

Գաբրիէլ փաշա Սեւեան, *Նախկին անդամ Առողջապահական Ժողովոյ Ծովային Նախարարութեան*, Օսմ. 3, Մճ. 3։

Եագըուպ Արթին փաշա (Յակոբ Աղաչըրաքեան), *Նախկին Կրթական Նախարար Եգիպտոսի*։

Իսկէնտէր փաշա (Կարապետ Իսկէնտէրեան), *Բժիշկ Սելանիկի Զօրարանակին*, Մճ. 4։

Ստեփան փաշա Արսլանեան, *Նախկին Նախագահ Զինուորական Բժշկական Ժողովոյ*, Մճ. 3։

Միրիմիրան

(Հրամանատարութեան աստիճան)

Պօղոս փաշա Նուպարեան, *Նախագահ Ընկերութեան Ոռոգմանց Պէհէրայի (Եգիպտոս)։*

Տիգրան փաշա Ապրոյեան, *Նախկին Նախարար Արտաքին գործոց Եգիպտոսի, Մճ. Ականակուռ։*

Ուլա սանիֆի

(Առաջին աստիճանի երկրորդ դաս)

Անտօն էֆ. Ազնաւուրեան, *Անդամ Ժողովոյ Քաղաքապետութեան, Օսմ. 3, Մճ. 2։*

Անտոն էֆ. Բէքմէզեան, *Օգնական Կուսակալութեան Պիթլիզի։*

Առաքել էֆ. Պէկեան, *Նախկին Գործակատար Հայ-Հռոմէականաց Պատրիարքարանի։*

Աստուր էֆ. Գուշտալըեան, *Անդամ Մաքսային Ժողովոյ, Մճ. 4։*

Արամ էֆ. Մարկոսեան, *Օգն. Տնօրէն Երկաթուղեաց Վարչութեան եւ Գոմիսէր Արեւ. Երկաթուղ. Ընկ. Մճ. 3։*

Արմենակ էֆ. Կոստանեան, *Նախկին Տեսուչ օտար գործերու՝ Կուսակալութեան Այտընի նահանգին, Օսմ. 4, Մճ. 3։*

Աւետիս էֆ. Քոլոլեան, *Նախկին Փաստաբան Ներքին գործոց Նախարարութեան, Օսմ. 3, Մճ. 3։*

Գէորգ էֆ. Բագարաս, *Տնօրէն Թղթակցութեանց եւ Թարգմ. Դիւանին Առեւտ. Հանր. շինու. Նախար. Օսմ. 3, Մճ. 4։*

Գէորգ էֆ. Թորգոմեան, *Երկր. Մասնագէտ Խորհրդ. Հանր. Պարտ. Վարչ. եւ Տնօրէն Պրուսայի Շերամաբուծական վարժ. Օսմ. 4, Մճ. 2։*

Գրիգոր էֆ. Շապանեան, *Տնօրէն Վարչութեան Հանրային Պարտուց Տրապիզոնի, Օսմ. 4, Մճ. 2։*

Գրիգոր էֆ. Քիւբէլեան, *Անդամ Պատժական դատարանին Ա. Ատենին Բերայի, Օսմ. 3, Մճ. 2։*

Ժօզէֆ Էֆ. Ծաննի, *Քիմիագէտ Նորին Կայս. Վեհափառութեան, Օսմ. 3։*

Լեւոն պէյ Փափազեան, *Նախկին օգնական Տնօրէն Ապահովութեան Սնտուկին։*

Խաչիկ Էֆ. Փափազեան, *Դիւանապետ Հաշուակալութեան Դիւանի Արտաքին գործոց Նախարարութեան, Օսմ. 3, Մճ. 2։*

Խաչիկ Էֆ. Օտեան, *Նախկին Պաշտօնեայ Իրաւագէտ Խորհրդականաց Սենեակին Բ. Դրան, Մճ. 3։*

Խնդիր Էֆ. Քիւրքճեան, *Տնօրէն Արձանագրութեան Դիւանի Առեւտ. եւ Հանրօգուտ Շին. Նախ., Օսմ. 3, Մճ. 3։*

Կարապետ Էֆ. Գարագաշ, *Անդամ Հաշուակալութեան Ատենին Ելեւմտական Նախարարութեան։*

Կարապետ պէյ Երամեան, *Նախկին Սեղանաւոր Խտիւին Եգիպտոսի։*

Կարապետ Էֆ. Թագւորեան, *Նախկին Ընդհանուր Քարտուղար Արեւելեան Ռումէլիի Կուսակալութեան, Մճ. 3։*

Համբարձում Էֆ. Նազգաշեան, *Բժիշկ Կայս. Պալատան եւ Կիւմիւշ-Սույի Հիւանդանոցին։*

Հրանտ պէյ Ասպրօ, *Օգնական Դիւանապետի Խորհրդականներու Սենեակին Բ. Դրան, Օսմ. 4։*

Մանուկ Էֆ. Ազարեան, *Ընդհանուր Հիւպատոս Կալացի, Մճ. 2։*

Մասքէոս Էֆ. Պոլեօզեան, *Նախագահ Առեւտրական Ատենին եւ անդամ Թաղապետ. Ժողովոյ Զմիւռնիոյ, Օսմ. 4։*

Միհրդատ Էֆ. Պապաեան, *Տնօրէն Արձանագրութեանց Դիւանի Օտար Թղթակց. Արտ. Գործ. Նախ., Մէճ. 3։*

Միհրան Էֆ. Գավաֆեան, *Ընդհ. Հիւպատոս Նիսի եւ Թուլոնի, Մճ. 2։*

Միհրան Էֆ. Միսաք, *Թարգման Փարոսներու Վարչութեան մէջ։*

Միքայէլ Էֆ. Կիւլլապեան, *Դիւանատան տեսուչ Խորհրդականաց Սենեակին Բ. Դրան, Օսմ. 4, Մճ. 3։*

Մկրտիչ Էֆ. Հէքիմեան, *Տեսուչ Անտառաց եւ Հանքաց Կայս. Անձնական Գանձուն Նախարարութեան, Մճ. 3։*

Յակոբ Էֆ Պօյաճեան, *Ազգապետ Բողոքական Հայոց, Օսմ. 3, Մճ. 3։*

Յակոբ էֆ. Ֆրէնկեան, *Նախկին Տնօրէն Ապահովութեան Սնտուկին Կ. Պոլսոյ*։

Յարութիւն էֆ. Ասլանեան, *Արկղակալ Խազինէի Մախսուսէի Շոգենաւային Վարչութեան*, Օսմ. 4։

Յարութիւն էֆ. Խանտանեան, *Օգնական Տնօրէնի Անցագրատան Դիւանին Ներքին գործոց Նախարարութեան*։

Յարութիւն էֆ. Սարաֆեան, *Նախկին անդամ Ժողովոյ Հանրային Կրթութեան Նախարարութեան*։

Յովհաննէս պէյ Գույումճեան, *Ա. Քարտուղար Օսմանեան Դեսպանատան Հռոմի*, Օսմ. 3, Մճ. 3։

Նշան էֆ. Այվազեան, *Նախկին Բժիշկ Զ. Շրջանակի (Բերա) Թաղապետութեան*, Մճ. 4։

Նշան էֆ. Գազազեան, *Անդամ Ժողովոյ Մաքսային Վարչութեան*, Մճ. 3։

Նշան էֆ. Ծիվանեան, *Օգնական Խորհրդական Բ. Դրան*, Օսմ. 4, Մճ. 3։

Շէֆիք էֆ. (Յովհաննէս Աբրահամեան), *Նախկին Ա. Քարտուղար Պէրլինի Օսմ. Դեսպանատան*, Օսմ. 4, Մճ. 3։

Պետրոս էֆ. Քէրեստէճեան, *Տնօրէն Թարգմանութեան Սենեկի Ելմտական Նախարարութեան*, Օսմ. 3, Մճ. 3։

Պօղոս էֆ. Պառնասեան, *Ա. Քարտ. Տպագր. Տեսչութեան եւ անդամ Թարգմ. Սեն. Կայս. Պալատան*, Օսմ. 3, Մճ. 3։

Ռուբէն էֆ. Գարագաշ, *Քարտուղար օտար Թղթակցութեանց Դիւանի Արտաքին գործոց Նախարարութեան*։

Սարգիս էֆ. Թաշճեան, *Նախկին արհեստապետ սեղանաւորներու*։

Ստեփան էֆ. Մէլիքեան, *Նախկին Օգնական Կուսակալութեան Վանայ Նահանգին*, Մճ. 4։

Տիրան էֆ. Աճեմեան, *Ընդհանուր Դատախազ Վերաքննիչ Ատեանին Հալէպի*, Մճ. 5։

Տիրան պէյ Տատեան, *Անդամ Քաղաքային Պաշտօնեաներու Յանձ.* Օսմ. 3, Մճ. 2։

Միրալայ

(Գնդապետութեան աստիճան)

Ալէքսանդր պէյ Արապեան, *Անդամ Առողջապահական Քննիչ Յանձնաժողովոյ Սպարապետութեան*, Օսմ. 4, Մճ. 3։

Գաբրիէլ պէյ Թաճնեան, *Անդամ Զինուորական Բժշկական Ժողովոյ Սպարապետութեան, Օսմ. 2, Մճ. 2.*

Կոմիտաս պէյ Մինասեան, *Իրաւագէտ բժիշկ Ոստիկանութեան, Օսմ. 3, Մճ. 3.*

Ճիվան պէյ Անանեան, *Ուսուցիչ Կայսերական Բժշկ. Վարժարանի, Մճ. 3.*

Յակոբ պէյ Խանտանեան, *Նախկին Ուսուցիչ Բժշկ. Վարժ., անդամ Քաղաքային Բժշկ. Ժողովոյ, Օսմ. 3, Մճ. 3.*

Յովհաննէս պէյ Գըրգնեան, *Բժիշկ Է. Զօրաբանակին (Եէմէն), Օսմ. 3. Մճ. 3.*

Վահան պէյ Մանուէլեան, *Բժիշկ Կայս. Պալատան եւ Ուսուցիչ Կայս. Համալսարանի, Օսմ. 3, Մճ. 3.*

Տիգրան պէյ Անէմեան, *Ուսուցիչ Ակնաբուժութեան Կայս. Բժշկական Վարժարանի, Օսմ. 4. Մճ. 4.*

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՏԷՐՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՅ ՊԱՇՏՕՆԱՏԱՐՆԵՐ

ԿԱՅՍ. ԱՆՁՆԱԿԱՆ ԳԱՆՁ. — *Յովհաննէս էֆ. Սագըզ՝ Նախարար. — Յարութիւն Զէքի էֆէնտի՝ Տեսուչ Արքունի կալուածներու Դիւանին. Յակոբ էֆ. Ճինճրեան Փոխ-տեսուչ. — Մկրտիչ էֆ. Հէքիմեան՝ Տեսուչ անտառներու.* — Հէրէքէի Կայս. գործարան. *Կարապետ էֆէնտի՝ Հաշուակալ. Թովմաս էֆէնտի՝ Ուսուցիչ գծագրութեան.*

ՊԵՏԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ. — Քաղաքային ճիւղ. *Անդամ՝ Յարութիւն փաշա Տատեան.* — Օրէնսդիր ճիւղ. *Անդամ՝ Սահակ էֆ. Աբրօ, Յովհաննէս էֆ. Նուրեան, Զարեհ էֆ. Տիլպէր.* — Ելմտական ճիւղ. *Անդամ՝ Եղիա էֆ. Զայեան.*

ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՊԱՇՏՕՆԵԱՆԵՐՈՒ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ. — *Անդամ՝ Տիրան պէյ Տատեան.*

ՆԵՐՔԻՆ ԳՈՐԾՈՑ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ. — Տպագրական Տեսչութիւն. *Պօղոս էֆ. Պառնասեան՝ Ա. Քարտուղար. Մինաս*

էֆ. Կամառ՝ Գրաքննիչ հայերէն լրագիրներու. Լեւոն էֆ. Սուրէնեան՝ օգնական. — Մարդահամարի Տեսչութիւն. Յարութիւն էֆ. Խանամանեան՝ Արտասահմանի անցագիրներու գիւանապետ.

ԱՐՏԱՔԻՆ ԳՈՐԾՈՑ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ. — Խորհրդական՝ Յարութիւն փաշա Տատեան. — Օտար թղթակցութեանց դիւան. Տնօրէն՝ Հմայեակ էֆ. Սէֆէրեան. — Դիւանատուն. Տեսուչի օգնական՝ Միհրդատ էֆ. Պապալեան. — Հաշուակալութեան դիւան. Ա. Քարտուղար՝ Խաչիկ էֆ. Փափազեան. — Իրաւագէտ խորհրդականներու դիւան. Իրաւագէտ Խորհրդական՝ Գաբրիէլ էֆ. Նորատունկեան. Օգնական՝ Հրանտ պէյ Ասպրօ, Նշան էֆ. Ծիվանեան, Պօղոս էֆ. Քէրէստէճեան, Լեւոն պէյ Մըսըրլեան եւ Հրանտ պէյ Նորատունկեան. Դիւանատան տեսուչ՝ Միքայէլ էֆ. Կիւլլապեան. — Օտար մամուլի դիւան. Տնօրէն՝ Նշան էֆ. Սէֆէրեան. Օգն.՝ Սիմոն էֆ. Փափազեան.

ՍՊԱՐԱՊԵՏԻ ԴՈՒՌ. — Թարգմանութեանց սենեակ. Տնօրէն՝ Միքայէլ էֆ. Մամիկոնեան. Քարտուղար՝ Մելքոն էֆ. Նազիկեան, Մհրան էֆ. Արիկեան. — Առողջապահական երկրորդ ճիւղ. Տնօրէնի օգնական՝ գնդապետ Գաբրիէլ պէյ Թաշճեան.

ԴԱՏԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ. — Վճռաբեկ ատենի աղերսագիրներու ճիւղ. Անդամ՝ Տիգրան էֆ. Եուսուֆեան. Ընդհանուր դատախազի օգնական՝ Թադէոս էֆէնտի. — Վերաքննիչ ատենի եղեռնադատ ճիւղ. Անդամ՝ Թովմաս էֆ. Խարասանճեան. Առեւտրական ճիւղ. Թագւոր էֆ. Համամճեան. — Պոլսոյ նախնական դատարանի հուգուգի Բ. ճիւղ. Անդամ՝ Մելքոն էֆ. Պարոնիկեան. — Առեւտրական Ա. դատարան. Անդամ՝ Ստեփան էֆ. Գարաեան. — Առեւտրական ծովային դատարան. Նախագահ՝ Գաբրիէլ էֆ. Գաբրիէլեան. — Բերայի հուգուգի դատարանին Ա. ճիւղ. Անդամ՝ Մարգար էֆ. Ունճեան. — Բերայի պատժական դատարանի Ա. ճիւղ. Անդամ՝ Գրիգոր էֆ. Քիւբէլեան. Բ. ճիւղ. Անդամ՝ Յարութիւն էֆ. Մոսթիչեան. — Բերայի հարցաքննիչ դատաւոր՝ Յովհաննէս էֆ. Թորոսեան.

Դատական քննիչներ. — Գասըլա եւ Մանասթըր, Վիչէն

էֆ. Հօգոցեան։ Գասթէմունի եւ Տրապիզոն, օգնական՝ Գէորգ էֆ. Ֆիքրի։ Այտըն եւ Արշիպեղագոսի կղզիներ, օգնական՝ Միսաք էֆ. Մակարեան։

ԵԼԵՒՄՏԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ. — Օտար թղթակցութեանց եւ թարգմանութեանց դիւան. Տնօրէն՝ Պետրոս էֆ. Քէրէստէ-ճեան։ Քարտուղար՝ Տիրան էֆէնտի։ — Փողերանց. Ձուլա-րանի պաշտօնեայ՝ Սիմոն էֆէնտի։ Մեքենաներու պաշտօնեայ՝ Յովսէփ էֆ. Պէհլաւեան։ Օգնական՝ Ստեփան էֆ. Շաշեան։

ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՊԱՐՏՔԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ. — Կայս. կառավարու-թեան կողմէ քննիչ՝ Թընկըր Եավէր փաշա։ Քարտուղար՝ Լո-րէնցիոս էֆ. Ադամեան։ Երկրագործական մասնագէտ խորհըր-դական՝ Գէորգ էֆ. Թորգոմեան, Ընդհանուր տնօրէնի քար-տուղար ու թարգման՝ Միհրան Ֆէրիտ էֆէնտի։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԵՒ ՀԱՆՐՕԳՈՒՏ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆՑ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ. — Մկրտիչ էֆ. Սինապեան՝ տնօրէն վիճակագրութեան։ Գաբ-րիէլ էֆ. Սէվվիչէն՝ մասնագէտ խորհրդական։ Արամ էֆէնտի Մարկոսեան՝ երկաթուղիներու տեսչութեան օգնական։ Գէորգ էֆ. Ասլանեան՝ խճուղիներու եւ կամուրջներու տեսչութեան օգնական։ Ռոպէր էֆ. Եազըճեան, առեւտրական տեսչութեան օգնական։ Յովհաննէս էֆ. Գարաշեան եւ Պետրոս էֆ. Խո-րասանճեան՝ իրաւագէտ խորհրդականի օգնականներ։ Յարու-թիւն էֆ. Զէրքէսեան՝ անդամ մասնագէտներու խորհուրդին։ Տաճատ էֆ. ու Գրիգոր էֆէնտի՝ առաջին գծագրիչ։ Գէորգ էֆ. Բագարատ՝ Ա. քարտուղար թարգմանութեանց դիւանին, Խնդիր էֆ. Բիւրքճեան՝ դիւանապետ։ Յարութիւն էֆէնտի՝ Ա. քարտուղար մասնագիտական դիւանին։

Երկաթուղիներու գործակալներ. — Մարկոսեան Արամ է-ֆէնտի՝ Արեւելեան երկաթուղիներու կեդրոնական գործակալ։ Մամիկոնեան Միհրան էֆէնտի՝ Եաֆա-Երուսաղէմի երկաթու-ղիին։ Մարկոսեան Գալուստ էֆէնտի՝ Իզմիր-Գասապայի եր-կաթուղիին՝ Ալաշէհր-Աֆիոն Գարահիսարի ճիւղին։

Գաբրիէլ էֆ. Սէվվիչէն Կ. Պոլսոյ քարափներուն գործակալ եւ Գէորգ էֆ. Ասլանեան Կ. Պոլսոյ ջուրի Ընկերութեան գո-միսէր։

Ապահովութեան սնտուկ. — Լեւոն էֆէնտի՝ արկղակալ։

Յովհաննէս էֆ. Գարտաշեան՝ իրաւագէտ խորհրդական։ Պետրոս էֆ. Փափազեան՝ մուրհակաց տեսուչ։

Շիրքէթի խայրիյէ. — Յարութիւն էֆ. Զէքի եւ Պետրոս էֆ. Ազարեան՝ անդամ Վարչական Խորհրդին։ Յովսէփ էֆ. Եուսուֆեան՝ հաշուակալ ու արկղակալ։ Յակոբ էֆ. Իսկէնտէր՝ ընդհանուր քննիչ։

Առեւտրական սենեակ. — Պետրոս էֆ. Ազարեան՝ Դեր-Նախագահ։ Սեննեքերիմ էֆ. Մանուկեան՝ առաջին խորհրդական։ Պատրիկ էֆ. Կիւլպէնկեան եւ Գրիգոր էֆ. Գարակէօզեան՝ անդամ։

Երկրագործական դրամատուն. — Յովհաննէս էֆ. Նուրեան՝ Նախագահ Վարչական Ժողովոյ։ Էրամ էֆ. անդամ։ Միհրան էֆ. Գարագաշեան՝ Ա. քարտուղար հաշուակալութեանց դիւանին։

ԿՐԹԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ. — Միքայէլ էֆ. Աչճեան՝ գրաքննիչ ու տպարաններու քննիչ։

Գեղարուեստից վարժարան. — Երուանդ էֆ. Ոսկան՝ ներքին տնօրէն եւ ուսուցիչ արձանագործութեան։

ՀԱՇՈՒԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆՑ ԱՏԵԱՆ. — Գրիգոր էֆ. Խըտըրեան եւ Կարապետ էֆ. Գարագաշեան՝ անդամ։

ՄԱՔՍԱՅԻՆ ՎԵՐԱՏԵՍՉՈՒԹԻՒՆ. — Նշան էֆ. Գազազեան եւ Ասատուր էֆ. Գուշատալեան՝ անդամ Վարչական Խորհրդին։

ԱՆՏԱՌԱՑ, ՀԱՆՔԱՑ ԵՒ ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ. Էրամ էֆ. Նախագահ Մասնագիտական Խորհրդին եւ քննիչ առաջին ճիւղին։ Վահան էֆ. Սուրէնեան՝ քննիչ երկրորդ եւ չորրորդ ճիւղերուն։ Աթանապինէ էֆ. Արապեան՝ թարգմանիչ։ Հայկազն էֆ. Պէկեան՝ երկրագործութեան ուսուցիչ Հալքալըի վարժարանին, Մկրտիչ էֆ. Հէքիմեան՝ անտառաբանութեան։ Մինաս էֆ. Պէնլեան՝ դեր-դնդապետ՝ ուսուցիչ ներքին ախտաբանութեան եւ ծննդաբերութեան քաղաքային անասնաբուժական վարժարանին։ Արթին էֆէնտի՝ ֆրանսերէնի ուսուցիչ։

ՀՆՈՒԱԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԹՂԹԱՏԱՐԱԿԱՆ ՎԵՐԱՏԵՍՉՈՒԹԻՒՆՔ. — Մելքոն էֆ. Եւզպաշեան՝ տնօրէն օտար թղթակցութեանց դիւանին։ Մկրտիչ էֆ. Աճէմեան՝ տնօրէն ճարտարապետներու դիւանին։ Միքայէլ էֆ. տնօրէն օտար հաշուակալութեանց դի-

ւանին ։ Գարեգին էֆէնտի Չէրքէզեան՝ տնօրէն իրաւագիտական ճիւղին ։

Բերայի հեռագրատուն ․ — *Մկրտիչ էֆ. Գազանճեան՝ արկղակալ ․ Պէրխուտար էֆէնտի, Սիմոն էֆէնտի եւ Կրօն էֆ. Մութաֆեան՝ պետ հեռագրական օտար հաղորդակցութեանց ։ Աւետիս էֆ. Շալճեան՝ Թարապիոյ հեռագրատան տնօրէն ։*

Ղալաթիոյ նամակատուն ․ — *Անտոն էֆ. Քէօսէեան՝ տնօրէն ։ Տիգրան էֆ. Առաքելեան՝ օտար երկիրներ ղրկուած նամակներու սննակին պետ ։*

ՈՍՏԻԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ․ — *Պետրոս Սէզայի էֆէնտի՝ Ոստիկանութեան երկրորդ գօմիսէր եւ թարգմանիչ Քննիչ Խորհրդին ։ Կամիտաս պէյ (գնդապետ)՝ բժիշկ ։ Խաչիկ էֆէնտի՝ առաջին դեղագործ կեդրոնական բանտին ։ Տիգրան էֆէնտի՝ բժիշկ Բերայի ոստիկանութեան ։*

ՔԱՂԱՔԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ ․ — *Անտոն էֆ. Ազնաւուրեան՝ անդամ Քաղաքապետութեան Խորհրդին ։*

ՄԱԽՍՈՒՍԷԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ ․ — *Յարութիւն էֆ. Ասլանեան գանձապետ ։*

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ ․ — *Ախտաբանութեան ուսուցիչ Տոքթ. Խորասանճեան էֆ. ։ Օգնական՝ գնդապետ Վահան պէյ ։*

ԴԵՍՊԱՆԱԿԱՆ ՄԱՐՄԻՆ

ԱՆԳԼԻԱ

Բերա, Թէքէպաշը

Սըր Նիքոլաս Օ'Քոնոր, *արտասովոր եւ լիազօր* Մեծ դեսպան, *անուանուած* 1898 *Սեպտեմբերին* ։ — *Պ. Պընսըն*, խորհրդական ։ — *Գնդապետ Բոնսոնպի*, Զինուորական կցորդ ։ — *Պ. Պարրիլէյ*, Ա. Քարտուղար ։ — *Պ. Պլոք*, Ա. Թարգման ։ — *Պ. Ուբինաէմ*, Բ. Քարտուղար ։ — *Պ. Ուիքըմ*, Առեւտրական կցորդ ․ — *Վեր. Անքէթէլ*, Երէց դեսպանատան ։ — *Պ. Տիքսըն*, Բժիշկ ։ — *Պ. Պ. Նորման եւ Սքոթ*, Գ. Քարտուղար ։ — *Պ. Ռըսէլ*, Կցորդ ։ — *Պ. Պ. Սթավրիտէս*, *Հիւկօ Մարինիչ ու*

Պլէք, Թարգման։ — *Պ. Պ. Վօկ ու Ֆիցմօրիս*, *Բրէնտէրկասթ Մաքուլէյ եւ Թուլմէն*, Թարգման։ — *Հազարապետ Օթլի*, Հրամանատար *Նիմֆ* երկրորդ պահականաւին։ — *Հազարապետ Պէն*, Հրամանատար *Իմոճըն* պահականաւին։

ԱՒՍՏՐԻԱ–ՀՈՒՆԳԱՐԻԱ

Բերա, Թոմբում փողոց

Պարոն Ֆօն Քալիչէ, Մեծ դեսպան, *անուանուած* 1880 *Յուլիս* 15*ին*։ — *Պարոն ֆօն Մաչիօ* խորհրդական։ — *Կոմս Թառնովսքի* ։ Քարտուղար, — *Կոմս Թրօթմանստորֆ*, *Պարոն ֆօն Զուիտէնէք եւ Պարոն Ֆրանց Ֆօն Քալիչէ*, Կցորդ։ — *Պ. Բոկաչէր*, Ա. Թարգման։ — *Պ. Օթթօ*, Բ. Թարգման։ — *Պ. Պ. Քոլոսս*, *Սթէկէր ֆօն Տանեզ*, Կցորդ։ — *Պ. Ռանցի*, Դեր-հիւպատոս, թարգման։ — *Պարոն ֆօն Կիզլ*, Դեր-զնդապետ, Զինուորական կցորդ։ — *Պարոն ֆօն Վէքսլէքէր*, *դիւանապետ*։ — *Տոքթ. Հակէլ*, առողջապահական խորհրդական, բժիշկ դեսպանատան։ — *Պ. Ուրպանիցքի*, Հրամանատար *Թաւրուս* պահականաւին։

ՓՈՐԹՈՒԳԱԼ

Գործերը կը վարէ Իտալիոյ դեսպանատունը։

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

Այաս-փաշա, Թագսիմ

Պարոն Մարշալ ֆօն Պիպէրշթայն, *արտասովոր եւ լիազօր* Մեծ դեսպան, *անուանուած* 1897 *Նոյեմբեր* 18*ին*։ — *Պ. Ֆօն Շլէօզէր*, խորհրդական եւ Ա. Քարտուղար։ — *Պ. Թէսթա*, Ա. Թարգման։ — *Պ. Ֆօն Պրիւնինկ*, Բ. Քարտուղար։ — *Պարոն ֆօն Սէնթ-Անտրէ*, Կցորդ։ — *Տոքթ. Կիզ*, Բ. Թարգման *եւ Պ. ֆօն Էքարտ*, Գ. Թարգման։ — *Հազարապետ Մորկէն*, Զինուորական կցորդ։ — *Կոմս Եորք ֆօն Վարթէնպուրկ*, Տեղակալ կցորդ դեսպանատան։ — *Վեր. Սուհլ*, Երէց։ — *Տոքթ. ֆօն Միւհլիկ*, Բժիշկ։ — *Պ. Միւլլէր*, Քարտուղար։ — *Մէյտորֆ*, Քարտուղար։ — *Պ. Պ. Քլէյցէվսքի ու*

Ռիկէր, Դիւանադպիր։ — *Պ. Լազարեան*, Օգնական անդամ։ — *Պ. Ֆոն Վիցլէպէն*, Հրամանատար *Լորէլէյ* պահականաւին։ — *Պ. Պ. Մանսոլթ ու Ֆրէյ*, Նաւային տեղակալ։ — *Տոքթ. Մարքով*, Բժիշկ մարտանաւին։

ԻՏԱԼԻԱ

Բերա, Թէքէպաշը

Պ. Բանսա, Մեծ դեսպան, *անուանուած* 1895*ին*։ — *Կոմս Կալլինա*, Ա. Քարտուղար։ *Մարքիզ Քարլոթթի*, Բ. Քարտուղար, *Կոմս Մանցոնի*, Կցորդ։ — *Գնդապետ Սիննորիլէ*, Զինուորական կցորդ։ — *Պ. Քանճիա*, Ա. Թարգման։ — *Պ. Օ. Շապէռ*, Բ. Թարգման։ — *Պ. Բոռէսթա*, Գ. Թարգման։ — *Պէրնապէի*, Դ. Թարգման։ — *Պ. Սալվաթորի*, Դիւանապետ։ — *Կոմս Լէոնարտի*, Հրամանատար *Մէսքրէ* պահականաւին։ — *Տոքթ. Սալվաթորի*, Բժիշկ եւ բժշկապետ հիւանդանոցին։ — *Տոքթ. Ջէրի*, Հիւանդանոցի բժիշկ ու պատուիրակ Միջազգային Առողջապահական խորհրդին։

ՀՈԼԱՆՏԱ

Բերա, Մեծ փողոց

Պ. Ճոնքհէէր վան տէր Սթալ Վան Բիէրշիլ, *արտասովոր եւ լիազօր* Երկրորդ կարգի դեսպան։ *Պ. Քէօն*, Ա. Թարգման։ — *Պ. Վան Ուբինէ Բիէթէրզէ*, Հիւպատոս։ — *Պ. Պարէնրէխթ*, Դեր-հիւպատոս։ — *Տոքթ. Սթէքուլիս*, Բժիշկ եւ պատուիրակ Միջազգային Առողջապահական խորհուրդին։ — *Պ. Քարէլլա*, Նաւային տեսուչ։

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ

Բերա, Մեծ փողոց

Պ. Օսքար Շթրաուս, *արտասովոր եւ լիազօր* Երկրորդ կարգի դեսպան, *անուանուած* 1898 *Յուլիսին*։ — *Պ. Լոյտ Քարբէնթէր Կրիսքըմ*, Ա. Քարտուղար։ — *Պ. Ալէքսանտր Կարճիուլօ*, Ա. Թարգման։ — *Պ. Լէօփոլտ Լէմմի*, Բ. Թարգման։ — *Տոքթ. Զավիցիանօ*, բժիշկ։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ

Բերա, Աղա Համամ

Իշխան Նիքոլա Մաւրոկորտաթօ, արտասովոր եւ լիազօր Երկրորդ կարգի դեսպան, *անուանուած* 1898*ին*։ — Պ. *Լէօժէն Ջալաքոսթա*, Ա. Քարտուղար։ — Պ. *Ժորժ Քարաճա*, Բ. Քարտուղար։ — Պ. *Ալէքսանտր Նաում*, Ա. Թարգման։ Պ. *Քոնսթանթէն Քիրրէոս*, Բ. Թարգման։ Պ. *Ժորժ Լակուտաքիս*, Գ. Թարգման։ — Պ. *Ժան Բաքաս*, Օգնական-թարգման։ Պ. *Ժորժ Էլլիոտէս*, Դիւանապետ։

ՇՈՒԷՏ-ՆՈՐՎԷԿԻԱ

Բերա, Մեծ փողոց

Կոմս Օթթօ Սթէնպոք, լիազօր Երկրորդ կարգի դեսպան։ — Պ. *Քարլ Ֆրէտոլմ*, Ա. Թարգման *եւ* Պատուիրակ Միջազգային Առողջապահական Խորհուրդին։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ

Կ. Պոլիս, Պապը Ալի Ճատտէսի

Մարէշալ Միրզա Մահմուտ Խան, Ալա-իւլ-Միւլք, Մեծ դեսպան, *անուանուած* 1895*ին*։ — *Միրզա Իսմայիլ խան, Սիկոթ-իւլ-Միւլք*, Ա. Քարտուղար։ — *Միրզա Մուսթաֆա խան, Սայիտ-իւլ-Վէզարէթ*, Ընդհանուր Հիւպատոս։ — *Սաֆա-իւլ-Մէմալիք*, Բ. Քարտուղար։ *Միրզա Իսմաիլ խան, Միրզա Մուսա խան*, Գ. Քարտուղար։ — *Յովհաննէս խան*, Ա. Թարգման։ — *Գրիգոր էֆ. Շամոանճեան եւ Հաճի Մէճիտ խան*, Բ. Թարգման։ — *Միրզա Ֆէյզուլլահ*, Գ. Թարգման։ — Պ. *Ժ. Պառոցցի*, Իրաւագէտ առաջին խորհրդական։ Պ. *Քութօ*՝ երկրորդ։ — Պ. *Վան Քամփ*, Ֆրանսերէնի քարտուղար։ — *Հասան պէյ*՝ Քարտուղար ընդօրինակիչ՝ օսմաներէնի։ — *Տօքթ. Բանտաւօթ պէյ*, Պատուիրակ Միջազգային Առողջապահական խորհուրդին։ — *Տօքթ. Մաքրիս, Այվազեան էֆ. ու Սամուէլ Լաճինեան էֆէնտի*, բժիշկ։

ՊԷԼՃԻՔԱ

Բերա, Բոսթա փողոց

Կոմս Էրէնպօլտ տը Տիւտզէլէ, արտասովոր եւ լիազօր Երկրորդ կարգի դեսպան։ — *Կոմս Ֆրից Վան տէր Սթէյն տը Ժէհայ*, խորհրդական, — *Պարոն Կիւսթավ տը Հիւպշ*, Ա. Թարգման։ Պ. *Մարկէլիչ*։ — Պ. *Թամբլ*, Նաւային տեսուչ։

ՊՈՒԼՂԱՐԻԱ

Բերա, Քապրիսթան փողոց

Պ. *Կէշով*, Դիւանագիտական գործակատար։ — Պ. *Քիսիմով*, Ա. Քարտուղար։ — Պ. *Քուքուրլիէվ*, Բ. Քարտուղար։ — Պ. *Տօսրէվ*, Ա. Թարգման։ — Պ. *Մարինով*, Հաշուակալ-դիւանապետ։ — Պ. Պ. *Անտոն Բէթրով ու Կէչէվ*, Պաշտօնեայ։

ՌՈՒՄԱՆԻԱ

Բերա, Քապրիսթան փողոց

Պ. *Ժորժ Ճուվարա*, արտասովոր եւ լիազօր Երկրորդ կարգի դեսպան, *անուանուած* 1896 *Յուլիս* 15*ին*։ — Պ. *Ֆիլալիթի*, Քարտուղար։ — Պ. *Արկէթոյանօ*, Կցորդ։ — Պ. *Ալֆոնս Լահայլ*, Ա. Թարգման։ — Պ. *Ժորժ Քոնսթանթինիտի*, Բ. Թարգման։ — Պ. *Տիգրան Զօրաեան*, Օգնական-թարգման։ — Պ. *Ժոզէֆ Լահայլ*, Ուսանող-թարգման։

ՌՈՒՍԻԱ

Բերա, Մեծ փողոց

Պ. *Զինովիէվ*, արտասովոր եւ լիազօր Մեծ դեսպան, *անուանուած* 1898*ին*։ — Պ. *Զէրպաչէվ*, խորհրդական։ — Պ. *Սչէկլով*, Ա. Քարտուղար։ — Պ. *Լէրմոնթով եւ Իշխան Քուտաշէվ*, Բ. Քարտուղար։ — Պ. Պ. *Զէրպացքի ու Իշխան Թրուպէցքոյ*, Գ. Քարտուղար։ — Պ. *Մաքսիմով*, Ա. Թարգման։ — Պ. *Մայքով*, Բ. Թարգման։ — Պ. Պ. *Մանտէլսթամ ու Քալ*, Գ. Թարգման։ — *Տոքթ. Քարաքանովսքի*, Պատուիրակ

Առողջապահական Միջազգային Խորհրդին ։ — *Գնդապետ Բէյթքով*, Զինուորական գործակատար ։ — *Հազարապետ Շէպէքօ*, Օգնական ։ — *Բրոֆէսոր Ուզբէնոքի*, Տնօրէն ռուսական ննախօսական կաճառին ։ — *Պ. Վուլֆ*, Քարտուղար ։ — *Տոքդ. Չէբոթիէվ ու Իկնաթովիչ*, Բժիշկ ռուսական Հիւանդանոցին Բանկալքին ։ — *Պ. Պոսթրոնս*, Հրամանատար *Բոլ-ֆիs* պահականաւին ։

ՍԵՐԲԻԱ

Բերա, Սու-քէրազի փողոց

Պ. Սթոյան Նովաքովիչ, արտասովոր եւ լիազօր Երկրորդ կարգի դեսպան, *անուանուած* 1898 *Յունուար* 12*ին* ։ — *Պ. Ժան Քրիսթիչ*, Ա. Քարտուղար ։ — *Պ. Պ. Միլան Արսօթոլավիչ ու Սիմա Ավրամովիչ*, Քարտուղար ։ — *Պ. Կաբրիէլ Սամանճի*, Քարտուղար-թարգման ։ — *Տոքդ. Կրուիչ եւ Պ. Ալէքսանտր Եորկէվիչ*, Կցորդ ։ — *Գնդապետ Լազար Բէյթրովիչ*, Զինուորական կցորդ ։

ՍԵՒ ԼԵՌ

Էմիրկէն

Պ. Պաքիչ, *արտասովոր եւ լիազօր* Երկրորդ կարգի դեսպան ։

ՍՊԱՆԻԱ

Բերա

Մարքիզ տէ Քամբօ Սակրատօ, *արտասովոր եւ լիազօր* Երկրորդ կարգի դեսպան ։ — *Բապլօ Սոլէր*, Ա. Քարտուղար ։ — *Պ. Պարցանալլանա*, Կցորդ ։ — *Պ. Բէտրօ Սիկալլօ*, Ա. Թարգման ։ — *Ամէտէ Թիմոնի*, Պատուակալ թարգման ։ — *Պ. Ծիրոլամօ Կապուցցի*, Բժիշկ եւ պատուիրակ Միջազգային Առողջապահական Խորհրդին ։

ՏԱՆԻՄԱՐՔԱ

Գործերը կը վարէ Շուէտ-Նորվէկիոյ դեսպանատունը ։

ՖՐԱՆՍԱ

Բերա, Մեծ փողոց

Պ. Քոնսթան, Մեծ դեսպան, *անուանուած* 1899 *Յունուարին*։ — *Պ. Պարսթ*, խորհրդական։ — *Տ. Լաֆոռժ*, Բ. Քարտուղար։ — *Պ. Տը Ֆլէօրիան*, Գ. Քարտուղար։ — *Դերկոմս Տրժան*, Կցորդ։ — *Հարիւրապետ Տիւքոն*, Զինուորական կցորդ։ — *Պ. Ռուէ*, Ա. կարգի Հիւպատոս, Ա. Թարգման։ — *Պ. Պ. Լըրոն*, *Պայ*, *Տոավիյլ ու Քինէ*, Թարգման։ — *Տոքթ. Տըլաքուռ*, Բժիշկ եւ պատուիրակ Միջազգային Առողջապահական Խորհրդին։ — *Նաւային Դեր-գնդապետ Շեռոն*, Հրամանատար դեսպանատան պահականաւին։ — *Պ. Անթուան Բէրրինեանի*, Դիւանապետ։

ԶԱՆԱԶԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Թէվֆիգ փաշա, *Արտաքին գործոց Նախարար*, *Նախագահ Առողջապահական Խորհուրդին*։ — *Ահմէտ Միտհաթ Էֆէնտի*, *Դեր-նախագահ*։

Օտար տէրութեանց ներկայացուցիչներ. — *Գերմանիա Տոքթ. Մորթման*։ *Աւստրիա-Հունգարիա՝ Տոքթ. Հայկէլ*։ *Պելճիգա՝ Պարոն տը Հիւպշ*։ *Սպանիա՝ Տոքթ. Կապուցցի*։ *Մ. Նահանգներ՝ Տոքթ. Զավիցիանօ*։ *Ֆրանսա՝ Տոքթ. Տըլաքուռ*։ *Անգլիա՝ Տոքթ. Տիքսըն*։ *Յունաստան՝ Պ. Ա. Նառում*։ *Իտալիա՝ Տոքթ. Զէրի*։ *Հոլանտա՝ Տոքթ. Սթէքուլիս*։ *Պարսկաստան՝ Տոքթ. Բանախօթի պէյ*։ *Ռուսիա՝ Տոքթ. Քարաքանովսքի*։ *Շուէտ-Նորվեկիա՝ Պ. Ֆրէտնոլմ*։

ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՊԱՐՏՔԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Վարչական խորհուրդ. — *Պ. Լէոն Պէժէ, Պատուիրակ ֆրանսացի արժէտէրերու։ Սըր Էտուարտ Լօու, Պատուիրակ անգլիացի արժէտէրերու։ Այս երկու պատուիրակները ամէն տարի փոխադարձաբար կը վարեն Վարչական Խորհուրդին նախագահի պաշտօնը։ — Տոքթ. Լինտաու, Պատուիրակ գերմանացի արժէտէրերու։ — Ասպետ տը Նանքօ, Պատուիրակ աւստրա-հունգարացի արժէտէրերու։ — Մարքիզ Կուիտօ Կուիչչիոլի, Պատուիրակ իտալացի արժէտէրերու։ — Համտի պէյ, Պատուիրակ օսմանցի արժէտէրերու։ — Պ. Կամթօն Օպուանօ, Պատուիրակ Բրիօրիթէ պարտաթուղթ ունեցողներուն։ — Շէֆիք պէյ Էլմասեան, Կայս. գոմիսէր։*

Թողեալ հասոյթներու վարչութիւն. — *Ընդհանուր տնօրէն՝ Կոմս տ'Անու։ — Տնօրէն՝ Պ. Սքանավի։*

Պաշտօնեաներու ճիւղ. — *Տնօրէն՝ Միշէլ էֆ. Մըսըրլը։ — Դեր-տնօրէն՝ Արայ էֆ. Արապեան։*

Կեդրոնական համարակալութիւն. — *Տնօրէն՝ Ակեան պէյ։ — Դեր-տնօրէն Հաճեան ու Տէմիրճիպաշեան էֆէնտիներ։*

Ոգելից ըմպելիներու, մետաքսի եւ ձկնորսութեան ճիւղ. — *Տնօրէն՝ Հիպոկրատ էֆ. Ջակամիպարի։ — Դեր-տնօրէն՝ Ֆէվզի պէյ եւ Թովմասեան էֆէնտի։*

Աղի ճիւղ. — *Տնօրէն՝ Պ. Թոիւլէ. — Դեր-տնօրէն Գրիգոր էֆ. Մարգարեան ու Մաքրիտի պէյ։*

Թղթակցութեան ճիւղ. — *Տնօրէն՝ Ղազարոս էֆ. Երամեան (Նազար էֆէնտի)։ — Դեր-տնօրէն՝ Իհսան պէյ ու Պ. Ապօնօ։ — Քարտուղար-Թարգման՝ Միհրան էֆ. Երազեան։*

Տասանորդի ճիւղ. — *Տնօրէն՝ Խալիտ Խուրշիտ պէյ։ — Դեր-տնօրէն՝ Ֆաիք պէյ ու Պ. Տաուտ։*

Սնտուկ. — *Առաջին արկղակալ՝ Պ. Բասքալլի։ — Երկրորդ արկղակալ՝ Պ. Մարքոպոլի։*

Իրաւագիտական ճիւղ. — *Տնօրէն՝ Տիրան էֆ. Պետրոսեան։ — Առաջին փաստաբան՝ Արիկեան էֆէնտի։ — Երկրորդ փաստաբան՝ Պ. Շապէռ։*

Դրոշմաթուղթի ճիւղ. — *Տնօրէն՝ Պ. Թէտէսքի։*

Օսմաներէնի դիւանատուն. — Տնօրէն՝ Մուսթաֆա պէյ. Դեր-տնօրէն՝ Յախբէառեան էֆէնտի.

Ճարտարապետներու ճիւղ. — Ճարտարապետ Պ. Վէնսան. — Օգնական-ճարտարապետ՝ Պ. Վուազէն.

Վիճակագրութիւն. — Տնօրէն՝ Պ. Վօքրոզ. Դեր-տնօրէն՝ Փափազեան էֆէնտի.

Մատակարարութիւն. — Մատակարար՝ Պ. Լըռիշ.

Ֆրանսերէնի դիւանատուն. — Դեր-տնօրէն Պ. Կէօրյեօ.

Չկնարան. — Տեսուչ՝ Ալի Րիզա պէյ.

Ոգելից ըմպելիքներ. — Տեսուչ՝ Ալէքօ էֆէնտի.

Դրօշմաթուղթի տպարան. — Տնօրէն՝ Ֆէրիտ պէյ. — Քննիչ՝ Վէքըլ էֆէնտի.

Հանրային Պարտքի Վարչութիւնը ճիւղեր ունի նաեւ Ատանայի, Հալէպի, Էտիրնէի, Էնկիւրիի, Պաղտատի, Պէյրութի, Պրուսայի, Կրէտէի, Աղերդի, Սըվազի, Իզմիրի, Տուրաճի, Էրզրումի, Իզմիթի, Գոնեայի, Միտիլլիի, Մանասթըրի, Սէլանիկի, Տրապիզոնի, Պէնկազիի եւ Եէմէնի մէջ.

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԿԱՅՍ. ՊԱՆՔԱ

Հաստատուած 1856ին իբր Օսմ. Պանքա եւ 1863ին, կայս. Իրատէով, իբր Օսմ. Կայս. Պանքա. Կեդրոնական գրասենեակ Ղալաթիա, Վոյվոտա փողոց.

Գլխաւոր գործակալութիւններ. — Լոնտոն՝ Թրոկմորթըն փողոց թիւ 26 եւ Բարիզ՝ Մէնէրպէր փողոց թիւ 7.

Սըր Համիլթըն Լանկ, Ընդհանուր տնօրէն. — Պ. Կ. Օպուանօ, Օգնական-տնօրէն. — Պ. Կիւսթավ Վիւլֆինկ, Տնօրէն. — Պ. Սէրժա, Դեր-տնօրէն. — Պ. Լ. Ռոմպէռ, Վարիչ. — Բանճիլի պէյ, Օգնական.

Գործակալութիւններ. — Ատալիա, Ատանա, Հալէպ, Աղեքսանդրիա, Էտիրնէ, Էնկիւրի, Պաղտատ, Պէյրութ, Պրուսա, Դամասկոս, Դոնեա, Լառնաքա, Գոնիէ, Մէրսին (Տնօրէն՝ Կարապետ էֆէնտի), Նիքոսիա, Ուշաք (Տնօրէն՝ Ն. Պէրպէրեան էֆէնտի), Ֆիլիպէ, Բոռ-Սայիտ, Ռուսճուք, Սէլա-

նիկ, Սամսոն, Իզմիր, Սոֆիա, Տրապիզոն, Այտըն (Դեր-անօրէն՝ Ա. Մինասեան էֆէնտի) եւ Միտիլլի։

Ունի նաեւ մասնաճիւղեր Պոլսոյ (Տնօրէն՝ Պ. Լաֆոնթէն) եւ Բերայի մէջ (Տնօրէն՝ Պ. Տիւբիւի)։

ԾԽԱԽՈՏԻ ՌԷԺԻ

Կեդրոնական գրասենեակ՝ Ղալաթիա, Վոյվոտա փողոց

Վարչական խորհուրդին օտար երկիրներ գտնուող անդամները. — Պ. Մալէ՝ Նախագահ, — Պ. Ց. Օպուանօ, Պ. Թ. Պէաժէ, Պ. Պլայհրէօտէր, Պ. Ինեաս տ'Էֆռուսի եւ Ասպետ տը Մօթնէ՝ անդամ։

Կ. Պոլիս գտնուող անդամներ. — Տոքթ. Լինտաու՝ Դեր-նախագահ, Պ. Լ. Պէաժէ, Պ. Էօսթաշ Էվեէնիտի, Պ. Կասթօն Օպուանօ, Պ. Լ. Ռամպէռ, Պ. տը Եանքօ՝ անդամ։ Նուրի պէյ, կայս. Գոմիսէր։ Սարգիս էֆ. Համամճեան, Հանրային Պարտքի Վարչութեան Գոմիսէր։

Ընդհանուր տնօրէնութիւն. — Պ. Ցարնէթի՝ Ընդհանուր անօրէն, — Պ. Շառնօ՝ Ընդհանուր քննիչ, — Պ. Ժիւլ Նօպլէ՝ հաշուեքննիչ։

Ատանայի վերատեսչութիւն (ենգարէպ). — Ատանա, Պուլանըք, Սէլէվքէ, Մէրսին։

Հալէպի վերատեսչութիւն. — Հալէպ, Այնթապ, Իսքէնտէրուն, Անտիոք, Մարաշ, Ուրֆա, Զօր։

Էտիրնէի վերատեսչութիւն. — Էտիրնէ, Գըրգքիլիսէ։

Էնկիւրիի վերատեսչութիւն. — Էնկիւրի, Եոզղատ, Գայսէրի։

Պաղտատի վերատեսչութիւն. — Պաղտատ, Քէրքիւք, Քէրպէլա, Քէօյսանճաք, Մուսուլ, Սիւլէյմանիէ։

Պէրութի վերատեսչութիւն. — Պէրութ, Դամասկոս, Եաֆա, Երուսաղէմ, Լաթաքիա, Նապլուս, Սայտա, Աքեա, Թարապլուսը Շամ։

Պրուսայի վերատեսչութիւն. — Պրուսա, Էսկիշէհր, Պանտըրմա, Եէնիշէհր, Ինէկէօլ, Այվալըք, Կէմլէյիկ, Պիլէճիկ, Քէօթահիա, Գարահիսար, Էտրէմիտ, Պալըքէսէր։

Գաւալայի վերատեսչութիւն. — *Բրաւլի, Տրամա, Քսանթի, Սէրէզ (Տնօրէն՝ Վարդան Սահակ պէյ), Ճումայի Պալա*։

Կ. Պոլսոյ վերատեսչութիւն. — *Պոլիս, Պիղա, Գարթալ, Տարտանէլ, Կէլիպոլը, Թէքիրտաղ, Չաթալճա*։

Իզմիտի վերատեսչութիւն. — *Իզմիտ, Ատափազար, Տիւզճէ, Կէյպզէ (Տնօրէն՝ Չէչէեան էֆէնտի)*։

Եանեայի վերատեսչութիւն. — *Եանիա, Այտոնաթ, Էրկէրի, Պէրաթ, Կէօրիճէ, Բրէվէզա*։

Գոնեայի վերատեսչութիւն. — *Գոնիա, Աքշէհիր (Տնօրէն Հալէպլեան էֆէնտի), Համիտապատ, Նիյտէ, Ատալիա, Գարա-Աղած*։

Խարբերդի վերատեսչութիւն. — *Խարբերդ, Վան, Մարտին*։

Սելանիկի վերատեսչութիւն. — *Մանաստըր, Ուսքիւպ*։

Սամսոնի վերատեսչութիւն. — *Սամսոն, Ամասիա, Պաֆրա, Ինէպօլը, Գասթամօնը, Էրպաա, Գարահիսար-Շարգի, Թոքատ, Սըվազ, Սինոպ*։

Իզմիրի վերատեսչութիւն. — *Իզմիր, Էօտէմիշ, Միխալըճ, Սքալանովա, Սէվտիքէօյ, Մաղնիսա*։

Շքոտրայի վերատեսչութիւն. — *Շքոտրա, Տուրաճ*։

Տրապիզոնի վերատեսչութիւն. — *Տրապիզոն (Վերատեսուչ, Գրիգոր էֆ. Շապանեան) Կիւմիւշխանէ, Էրզրում, Երզնկա, Կիրասոն, Օրտու, Ռիզէ, Բլաթանա, Թիրէպոլը*։

Թարապլուսը Ղարպի վերատեսչութիւն. — *Թարապլուսը Ղարպ (Վերատեսուչ, Հէքիմեան էֆէնտի), Պէնկազի, Հոմս*։

ՕՍՄ. ՓԱՐՈՍՆԵՐՈՒ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Վարչութիւն Ղալաթիա, Ազապ-գաբու

Միշէլ փաշա՝ Ընդհանուր վարիչ, — Պ. Էտուար Պալլատուռ, Դեր-տնօրէն եւ Տնօրէն Տեսչութեան Խորհուրդին։ — Միհրան Մխաք էֆէնտի, Թարգման եւ անդամ Տեսչութեան Խորհուրդին։

ԴԱՆՁՄԱՆ ԵՒ ԳՈՆԴՐՈԼԻ ՃԻՒՂ

Ղալաթիա, Գարա-Մուսթաֆա փողոց

Պ. Ս. Քոքալի, Տնօրէն։ — Պ. Լ. Բէտրէլլի, Դեր-տնօրէն։

ՕՍՄ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՎԵՀ. ՍՈՒԼԹԱՆԻՆ ԿԱՅՍ. ՖԷՐՄԱՆՈՎ ՀԱՍՏԱՏՈՒԱԾ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՀՐԴԵՀԻ, ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՎՏԱՆԳՆԵՐՈՒ ԴԷՄ ԵՒ ԿԵԱՆՔԻ ՎՐԱՅ

Դրամագլուխ	**Օ. Ո.**	**440.000**
Պահեստ	**» »**	**18.950**

Վարչութիւն, Ղալաթիա, Քարաքեօյ, Եկնի խան

Վարչական խորհուրդ. — Պ. Կիւսթավ Վոլֆինկ, Նախագահ. — Թէրմօ պէյ, Դեր-նախագահ. — Գապրիէլ էֆէնտի Նորատունկեան, Ճէմալ պէյ, Պ. Ֆանէթթի, Պ. Ռոմպէա, Պ. Ռիվս, անդամ. — Պ. Մայթաս, Տնօրէն. — Պ. Իննաս Կոռմպէրկ, Դեր-տնօրէն.

Ընկերութիւնը իր հաստատման թուականէն մինչեւ 1899 *Հոկտեմբեր* 15, *գոհացում տուած է վնասներու հատուցման համար եղած* 1074 *պահանջումներու, որոնց համար* 65,000 *Օսմ. ոսկի վճարած է.*

Ընկերութիւնը առաջնակարգ օտար Ընկերութիւններու հետ կրկին ապահովագրութեան պայմանագրութիւններ կնքած ըլլալով, աւելի մեծ գումարներու համար ապահովագրութիւններ ընդունելու վիճակի մէջ է.

Ընկերութիւնը գործակալութիւններ ունի հետեւեալ տեղերը.

Ադա-Բազար, Ատալիա, Ատանա, Այտըն, Հալէպ, Իսկէնտէրուն, Աղեքսանդրիա, Էտիրնէ, Էնկիւրի, Ամասիա, Պաղտատ, Պէրութ, Պրուսա, Գավալա, Գահիրէ, Սագըզ, Քալիմնոս, Գաստալա, Դամասկոս, Տէտէ-Աղաճ, Տարտանէլ, Տրամա, Կանեա, Միւրէֆթէ, Էսկիշէհր, Կէլիպօլը, Կէմլէյիկ, Իզմիտ, Եանեա, Գօնիա, Լառնաքա, Լիմասոլ, Մէրսին, Մաղնիսա, Միտիլլի. Մուտանիա, Նազիլլի, Նիկոսիա, Ուշաք, Ֆիլիպէ, Բոռ-Սաիտ, Պէրկամա, Հռոդոս, Թէքիրտաղ, Սէլանիկ, Սամսոն, Իզմիր, Սըվազ, Սամոս, Սքալանովա, Սուրիա, Տրապիզոն, Թարսուս, Թարապլուսը Ղարպ, Վալոնա, Քանտիա.

Այս տեղերու մէկ մասին գործակալութիւնը կը վարեն Օսմ. Պանքային ճիւղերը։

Ընկերութեան պանքան է Օսմ. Պանքան։

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՈՅ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Վարչութիւն, Սիրքէճի Իսկէլէսի

Շահագործուող գիծեր. — *Կ. Պոլիս, Էտիրնէ, Պէլլովա, Քուլէլի Պուրկազ, Տէտէ-Աղաճ, Թըրնովա Սէյմէնլի, Եամպոլը, Սէլանիկ, Սկիւպ, Զիպէֆչէ, Միթրովիցա։*

Գ. Կրոսնոլց, Տնօրէն։ — Գ. Միւլլէր, Պետ երկաթուղիներու երթեւեկութեան։

ԱՆԱՏՕԼՈՒԻ ՕՍՄ. ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՈՑ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Կեդրոն, Բերա, Մեծ փողոց, թիւ 417

Շահագործուող գիծեր. — 1). *Հայտար Փաշա, Իզմիտ, Պիլէճիք, Էսկիշէհիր, Էնկիւրի։* 2). *Էսկիշէհիր, Գոնիա։*

Տոքթ. Զանտէր, Նախագահ տնօրէնութեան։ — Գ. Հիւկնէն, Դեր-նախագահ։

ԻԶՄԻՐ-ԱՅԴԸՆԻ ՕՍՄ. ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՈՑ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Շահագործուող գիծեր. — *Իզմիր, Այտըն, Նազիլլի, Սէրայքէօյ, Տինար, Թորպալը, Պայընտըր, Թիրէ, Էօտէմիշ, Սիւալաճ, Զիվրիլ, Ղօնչէլի, Տէնիզլի, Պալչըք, Սէօքէ։*

Լորտ Ռաթմոր, Նախագահ Վարչական Խորհուրդին։ — Գ. Բիւրգէր, Ընդհանուր տնօրէն եւ ճարտարապետ։ — Գ. Ճոն տ'Ալէսիօ, Գործակատար Կ. Պոլսոյ։

ԻԶՄԻՐ ԳԱՍԱՊԱՅԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՈՑ ՕՍՄ. ԸՆԿ.

Շահագործուող գիծեր. — *Իզմիր, Մաղնիսա, Ագհիսար, Սոմա։ — Իզմիր, Մաղնիսա, Գասապա, Ալաշէհիր, Աֆիոն-Գարահիսար։*

Գ. Գօթաա, Կ. Պոլսոյ մէջ տնօրէն Ընկերութեան։

Վարչական խորհուրդ. — Պ. Թ. Պէրժէ Նախագահ, Բարիզի մէջ. Պ. Լամպէր, Դեր-նախագահ Կ. Պոլսոյ մէջ. — Պ. Ալլաթինի, Պ. Օպուանօ, Բանքիրի պէյ, Համտի պէյ, Պ. Հէօռոթ, Պ. Նակէլմաքէրս, Պ. Լանտէր եւ Պ. Լաուրէնս, անդամ.

ԹԷՄՊԷՔԻՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Ընդհանուր տնօրէնութիւն, Ղալաթիա, Օսմ. Պանքային ետին

Վարչական խորհուրդ. — Պ. Թ. Պէռժէ, Նախագահ. — Պ. Օպուանօ, Դեր-նախագահ. — Պ. Պ. Ֆառնէթթի, Ռ. Մալլէ, Բ. Նավիլ, Բանքիրի պէյ ու Նուրի պէյ՝ անդամ. — Պ. Կռանժան, Տնօրէն.

ՔՌԷՏԻ ԼԻՈՆԷ

Ղալաթիա, Հայաձեան խան. Կ. Պոլիս, Համբուրգօ խան

Պ. Պլանշընէ, Տնօրէն. — Պ. Պ. Ծանոթի ու Իզնառ Կէրսոն՝ Դեր-տնօրէն.

ՔԱՐԱՓՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Միշէլ փաշա, Նախագահ Վարչական Խորհուրդին. — Պ. Կռանէ, Վարիչ-պատուիրակ. — Պ. Վէրլաք, Ընդհանուր քըննիչ Կ. Պոլսոյ.

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ՋՈՒՐԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Բերա, Մեծ փողոց թիւ 290

Վարչական խորհուրդ Բարիզի մէջ. — Պ. Էտուար Պլաունդ, Նախագահ. — Կոմս տը Բամանտօ, Պ. Ա. Բէսթէլ, Պ. Ժաք Սթէրն, Պ. Ալպէռ Թալլանտիէ, Կոմս տ'Օսոնվիլ, Պ. Հանրի Պլաունթ եւ Պառոն Ռոտոլֆ Հոթինկէր՝ անդամ.

Կ. Պոլսոյ մէջ. — Հասան Ֆէհմի փաշա, Նախագահ. — Թէրնօ պէյ եւ Պ. Լէոնիտաս Զարիֆի, անդամ. — Պ. Լէոն Սէլլիէ, Տնօրէն Կ. Պոլսոյ. — Պ. Սիրուն, Քարտուղար-Թարգման.

ՍԿԻՒՏԱՐ ԵՒ ԳԱՏԸԳԻՒՂԻ ՋՈՒՐԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Վարչութիւն, Գարաքէօյ Մօստա-Ճասսկի

Տ. Քորնէլիուս, Նախագահ Վարչական Խորհուրդին Պէրլինի մէջ. — Պ. Նէնքէ, Տնօրէն.

ԹՐԱՄՈՒԷՅԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ Կ. ՊՈԼՍՈՅ

Վարչութիւն, Ղալաթիա, Վոյվոտա փողոց

Վարչական խորհուրդ. — *Պ. Լուի Ռամպէռ, Նախագահ. — Ռաֆաուֆ պէյ, Դեր-Նախագահ. — Համտի պէյ, Պ. Տօքթօր, Պ. Հէլպիկ, Պ. Շօսիօթի եւ Պ. Բէրտիքարի, անդամ. — Պ. Բէրտիքարի, Ընդհանուր տնօրէն.*

ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Կ. Պոլսոյ գործակալութիւն (*Աժանս տը Քոնսթանթինոփլը*). — *Պ. Ալպէրթալ, Տնօրէն, Բերա Թոմ Թոմ փողոց. — Տիկին Կրոսէր, Վարիչ. Բերա Եէմէնիճի փողոց.*

Ֆուռնիէ. — *Պ. Ժ. Ալպէրթի, Տնօրէն. Բերա Քապրիսթան փողոց.*

Աժանս Նասիոնալ. — *Պ. Քարվալօ, Տնօրէն. Բերա Աղճեն փողոց.*

ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մախսուսէ. — *Քըլըճ Ալի փաշա խան, թիւ 22, Ղալաթիա.*
Շիրքէթի Խայրիէ. — *Մարաշ-օղլու խան, Ղալաթիա.*
Ոսկեղջիւրի շոգենաւեր. — *Պոլիս, Այա գաբու.*

Բաքանեանի. — *Խալիլ Փաշա թիւ 2, Ղալաթիա.*
Բաֆէ. — *Քարափ, Ղալաթիա.*
Լէյլէնտ Լայն. — *Քիւչիւք Միլլէթ խան, Ղալաթիա.*
Լոյտ աւստրիական. — *Քարափ, Ղալաթիա.*

Իսպանական . — *Վալիտէ խան, Կ. Պոլիս ։*

Կուրտի . — *Մէհմէտ Ալի Փաշա խան, Ղալաթիա ։*

Հոլանտական ընկերութիւն . — *Սանտալճի խան, Ղալաթիա ։*

Ճէյմըս Մոս — *Ուիլթոլ խան, Կ. Պոլիս ։*

Մէսաժըրի Մառիթիմ . — *Քարափ, Ղալաթիա ։*

Ուիլսըն Լայն Սթիմըրս . — *Քիւչիւք Միլլէթ խան, Ղալաթիա ։*

Պուլկարական . — *Սիթէ Ֆրանսէզ, Ղալաթիա ։*

Ռումանական . — *Քարափ, Ղալաթիա ։*

Ռուսական . — *Քարափ, Ղալաթիա ։*

Տէօյչ Լէվանթ Լայն . — *Քիւչիւք Միլլէթ խան, թիւ* 57—58, *Ղալաթիա ։*

Քիւնարտ . — *Ալէքսիատի խան, թիւ* 11, *Ղալաթիա ։*

Ֆլորիօ եւ Ռուպաթինօ . -- *Սիթէ Ֆրանսէզ, Ղալաթիա ։*

Ֆրէսինէ . — *Սիթէ Ֆրանսէզ, Ղալաթիա ։*

ՀԱՅ. ԵԿԵՂԵՑԻ

ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԱԹՈՌ

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԵԱՆ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ (*)

ԱԹՈՌ ՅԱՐՏԱԶ

Ընտրութիւն		Մահ կամ վերջ	
35	Ս. Թադէոս Առաքեալ	43	Մարտ 28
44	Ս. Բարթողիմէոս Առաքեալ	60	
60	Ս. Զաքարիա	76	
77	Ս. Զեմինաս	81	
82	Ատրներսեհ	95	
96	Մուշեղ	126	
127	Շահէն	154	
155	Շաւարշ	175	
176	Ս. Ղեւոնդիոս	193	
193	. . . .	229	
230	Ս. Մեհրուժան	260	
261	. . . .	300	

ԱԹՈՌ Ի ՎԱՂԱՐՇԱՊԱՏ

301	Ս. Գրիգոր Ա. Լուսաւորիչ	325	
325	Ս. Արիստակէս Ա. Պարթեւ	333	
333	Ս. Վրթանէս Պարթեւ	341	
341	Ս. Յուսիկ Պարթեւ	347	
348	Փառէն Աշտիշատեցի	352	
353	Ս. Ներսէս Ա. Պարթեւ Մեծ	373	Յուլիս 25
373	Շահակ Մանազկերտացի	377	
377	Զաւէն Մանազկերտացի	381	
381	Ասպուրակէս Մանազկերտացի	386	
387	Ս.Սահակ Ա. Պարթեւ Մեծ	439	Սեպտ. 7
428	—Սուրմակ Մանազկերտացի (հակաթոռ)	429	

(*) Այս Ցուցակը կազմած է բարձրաստիճան եկեղեցական մը, նորագոյն հետազօտութեանց հետեւողութեամբ.

429		— Բրքիշոյ Ասորի հակաթոռ	432	
432		— Շմուէլ Ասորի »	437	
437		— Սուրմակ Մնզկերտացի » (վերստ.)	444	
439		— Ս. Մեսրովբ Մաշթոց (տեղակալ)	440	Փետր. 17
440		Ս. Յովսէփ Ա. Հողոցմեցի	454	Յուլիս 25
452		Մելիտէ Մանազկերտացի	456	
456		Մովսէս Ա. Մանազկերտացի	461	
461		Ս. Գիւտ Արահեզացի	478	

ԱԹՈՌ Ի ԴՈՒԻՆ

478		Ս. Յովհաննէս Ա. Մանդակունի	490
490		Բաբգէն Ոթմսեցի	515
516		Սամուէլ Արծկեցի	526
526		Մուշէ Այլաբերեցի	534
534		Սահակ Բ. Ուղկեցի	539
539		Քրիստափոր Ա. Տիրառիճցի	545
545		Ղեւոնդ Եռաստեցի	548
548		Ներսէս Բ. Բագրեւանդացի	557
557		Յովհաննէս Բ. Գաբեղեան	574
574		Մովսէս Բ. Եղիվարդեցի	604
590		— Յովհաննէս Բագարանցի (հկթոռ)	615
604		— Վրթանէս քերթող, տեղակալ	607
607	ապ·30	Աբրահամ Ա. Աղբաթանեցի	615
615		Կոմիտաս Աղցեցի	628
628		Քրիստափոր Բ. Ապահունի	630
630		Եզր Փառաժնակերտացի	641
641		Ներսէս Գ. Շինող	661
661		Անաստաս Ակոռեցի	667
667		Իսրայէլ Ոթմսեցի	677
677		Սահակ Գ. Ձորափորեցի	703
703		Եղիա Արճիշեցի	717
717		Ս. Յովհաննէս Գ. Օձնեցի	728
728		Դաւիթ Ա. Արամոնեցի	741
741		Տրդատ Ա. Ոթմսեցի	767
767		Տրդատ Բ. Դասնաւորեցի	770
770		Սիոն Բաւոնեցի	778
778		Եսայի Եղիպատրուշեցի	791
791		Ստեփանոս Ա. Դունեցի	793
793		Յովաբ Դունեցի	793
793		Սողոմոն Գառնեցի	794
794		Գէորգ Ա. Հոյլորբուկ	796

797		Յովսէփ Բ. Կարին	807	
807		Դաւիթ Բ. Կակաղեցի	833	
834		Յովհաննէս Դ. Ովայեցի	855	
855		Զաքարիա Ձագեցի	877	
877		Գէորգ Բ. Գառնեցի	898	
898		Ս. Մաշթոց Եղիվարդեցի	899	Հոկտ. 13
899		Յովհաննէս Ե. Պատմաբան	931	

ԱԹՈՌ ՅԱՂԹԱՄԱՐ

931		Ստեփաննոս Բ. Ռշտունի	932	
932		Թէոդորոս Ա. Ռշտունի	938	
938		Եղիշէ Ա. Ռշտունի	943	
943		Անանիա Մոկացի	967	

ԱԹՈՌ ՅԱՐԳԻՆԱ

968		Վահան Սիւնի	969	
970		Ստեփաննոս Գ. Սեւանցի	972	
972		Խաչիկ Ա. Արշարունի	992	

ԱԹՈՌ ՅԱՆԻ

992	Մրտ. 29	Սարգիս Ա. Սեւանցի	1019	
1019		Պետրոս Ա. Գետադարձ	1054	
1036		— Դէոսկորոս Սանահնեցի (հկթոռ)	1038	Յունվ. 6
1049		— Խաչիկ Բ. Անեցի (աթոռակից)	1054	

ԱԹՈՌ Ի ԹԱՒՐԼՈՒՐ

1054		Խաչիկ Բ. Անեցի	1060	
1060		— Ընտրութեան յապաղում	1065	

ԱԹՈՌ Ի ԾԱՄՆԴԱՒ

1065		Գրիգոր Բ. Վկայասէր	1105	Յունիս 3
1069		— Գէորգ Գ. Լոռեցի (աթոռակից)	1072	
1076		— Սարգիս Հոնեցի (հակաթոռ)	1077	
1077		— Թէոդորոս Ալախոսիկ (հակաթոռ)	1085	
1081		— Բարսեղ Ա. Անեցի (աթոռակից)	1105	
1085		— Պօղոս Վարագացի (հակաթոռ)	1087	

ԱԹՈՌ Ի ՍԵԱՒ ԼԵՌ

1105	Յուն. 3	Բարսեղ Ա. Անեցի	1113
1113		Գրիգոր Գ. Պահլաւունի	1166
1114		—Դաւիթ Աղթամարցի (հակաթոռ)	....

ԱԹՈՌ Ի ՀՌՈՄԿԼԱՅ

1166	Ապ. 17	Ս. Ներսէս Դ. Շնորհալի	1173	Օգոս. 13
1173		Գրիգոր Դ. Տղայ	1193	Մայիս 16
1193		Գրիգոր Ե. Քարավէժ	1194	
1194		Գրիգոր Զ. Ապիրատ	1203	
1195		— Բարսեղ Բ. Անեցի (հակաթոռ)	1206	
1203		Յովհաննէս Զ. Մեծաբարոյ	1221	
1204		—Անանիա Սեբաստացի (հակաթոռ)	1208	
1204		—Դաւիթ Գ. Արքակաղնեցի (աթոռկց)	1207	
1221		Կոստանդին Ա. Բարձրբերդցի	1267	
1267		Յակոբ Ա. Կլայեցի	1286	
1286	Ապ. 13	Կոստանդին Բ. Պրօնագործ	1289	
1290		Ստեփանոս Դ. Հռոմկլայեցի	1293	

ԱԹՈՌ Ի ՍԻՍ

1293		Գրիգոր Է. Անաւարզեցի	1307
1307	Մայ. 19	Կոստանդին Գ. Կեսարացի	1322
1322		Կոստանդին Դ Լամբրոնացի	1326
1327		Յակոբ Բ. Տարսոնացի	1341
1341		Մխիթար Գռներցի	1355
1355		Յակոբ Բ. Տարսոնացի (վերստին)	1359
1359		Մեսրոպ Արտազեցի	1372
1372		Կոստանդին Ե. Սսեցի	1374
1374		Պօղոս Ա. Սսեցի	1377
1377		Թէոդորոս Բ. Սսեցի	1392
1393		Կարապետ Ա. Կեղեցի	1408
1408		Յակոբ Գ. Սսեցի	1411
1411		Գրիգոր Ը. Խանձողատ	1416
1416		Պօղոս Բ. Գառնեցի	1429
1429		Կոստանդին Զ. Վահկացի	1439
1439		Գրիգոր Թ. Մուսաբէգեան	1441

ԱԹՈՌ Ի ՎԱՂԱՐՇԱՊԱՏ

1441	Յնս. 4	Կիրակոս Վիրապեցի	1443	
1443		—Գրիգոր Ժ. Ջալալբէգեան	1466	
1446		—Կարապետ Սսեցի (հակաթոռ)	...	
1448		—Արիստակէս Բ Աթոռակալ (աթռկց)	1466	
1461		—Զաքարիա Աղթամարցի (հակաթոռ)	1462	
1462		Սարգիս Բ. Աջատար (աթոռակից)	1469	
1466		Արիստակէս Բ. Աթոռակալ	1469	
1469		Սարգիս Բ. Աջատար	1474	
1470		—Յովհաննէս Է. Աջակիր (աթոռակից)	1474	
1474		Յովհաննէս Է. Աջակիր	1484	
1474		—Սարգիս Գ. Միւսայլ (աթոռակից)	1484	
1484		Սարգիս Գ. Միւսայլ	1515	
1486		Արիստակէս Գ. (աթոռակից)	1499	
1499		—Թադէոս »	1504	
1504		—Եղիշէ Բ. »	1514	
1505		—Յովհաննէս »	1506	
1506		—Ներսէս »	1507	
1507		—Զաքարիա Բ. Վաղարշապատցի »	1515	
1515		Զաքարիա Բ. Վաղարշապատցի	1520	
1520		Սարգիս Դ. Վրաստանցի	1536	
1536		Գրիգոր ԺԱ. Բիւզանդացի	1541	
1541		Ստեփաննոս Ե. Սալմաստեցի	1564	
1542		Միքայէլ Սեբաստացի (աթռկից)	1564	
1550		—Բարսեղ Գ. »	1567	
1555		—Գրիգոր ԺԲ. Վաղարշապատցի »	1570	
1555		—Արիստակէս Գ. »	1563	
1564		Միքայէլ Սեբաստացի	1570	
1567		—Ստեփանոս Զ. Առինջեցի (աթռկց)	1575	
1570		Գրիգոր ԺԲ. Վաղարշապատցի	1587	
1571		—Թադէոս Բ. Վղրշպտցի (աթռկից)	1579	
1575		—Առաքել » »	1586	
1582		—Դաւիթ Դ. » »	1587	
1587		Դաւիթ Դ. »	1629	
1593		—Մելքիսեդեկ Գառնեցի (աթռկից)	1624	
1603	Օգս. 14	—Գրիգոր ԺԳ. Սրապիոն »	1606	Ապրիլ 23
1624		—Սահակ Դ. Գառնեցի »	1628	
1629	Յնվ. 13	Մովսէս Գ. Տաթեւացի	1632	Մայիս 24
1633	Յնվ. 13	Փիլիպպոս Աղբակեցի	1655	Մարտ 25
1655	Ապ. 8	Յակոբ Դ. Ջուղայեցի	1680	Օգոստ. 1

1663		—Եղիազար Այնթապցի (հակաթոռ)	1682	
1682		Եղիազար Այնթապցի	1691	Օգոստ. 8
1691	Օգ. 10	Նահապետ Եդեսացի	1705	Յունիս 13
1706		Աղեքսանդր Ա. Ջուղայեցի	1714	Նոյեմ. 22
1715	Մայ. 7	Աստուածատուր Համատանցի	1725	Հոկտ. 10
1726	Սեպ. 27	Կարապետ Բ. Ուլնեցի	1729	» 2
1730		Աբրահամ Բ. Խոշաբեցի	1734	Նոյեմ. 11
1734	Նոյ. 24	Աբրահամ Գ. Կրետացի	1737	Ապրիլ 18
1738		Ղազար Ջահկեցի	1751	
1748		—Պետրոս Բ. Քիւթուր (աթոռակից)	1749	
1751	Սեպ. 15	Մինաս Ակնեցի	1753	Մայիս 12
1754	Մրտ. 6	Աղեքսանդր Բ. Բիւզանդացի	1755	
1755		—Սահակ Ե. Ահագին (ընտրեալ)	1759	
1759	Նո . 2	Յակոբ Ե. Շամախեցի	1763	Յուլիս
1763		Սիմոն Երեւանեցի	1780	Յուլիս 26
1780		Ղուկաս Կարնեցի	1799	Դեկտ. 27
1801		—Յովսէփ Արղութեան (ընտրեալ)	1801	Մարտ 19
1801	Ապ. 11	Դաւիթ Ե. Էնէգէթցի	1804	
1802	Մյս. 25	Դանիէլ Սուրմառեցի	1808	Հոկտ. 9
1809		Եփրեմ Ձորագեղցի	1831	
1831	Մտ. 16	Յովհաննէս Ը. Կարբեցի	1842	Մարտ 26
1843		Ներսէս Ե. Աշտարակեցի	1857	Փետր. 13
1858	Յնվ. 18	Մատթէոս Կ. Պոլսեցի	1865	Օգոս. 22
1866	Ապ. 16	Գէորգ Դ. Կ. Պոլսեցի	1882	Դեկտ. 6
1885	» 21	Մակար Թեղուտցի	1891	Ապրիլ 16
1892	Մյս. 5	Մկրտիչ Վանեցի		

ՀԱՅՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՅՈՑ

Տ. Տ. ՄԿՐՏԻՉ Ա.

ԾԱՅՐԱԳՈՅՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔ
ԵՒ
ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

Ծնեալ ի Վան, ի 14 Ապրիլի 1820։ Ձեռնադրեալ Եպիսկոպոս ի 18 Հոկտմ. 1868։ Ընտրեալ Կաթողիկոս ի 5 Մայիս 1892. Օծեալ ի 26 Սեպտեմբեր 1893.

Տ. Յարութիւն Արքեպիսկոպոս Վեհապետեան, *Պատրիարք Ս. Երուսաղէմի*։ *Ծնեալ Եգիպտոս* 1819։ *Ձեռնադրեալ Եպիսկոպոս* 1860։ *Պատրիարք* 1889։

Տ. Մաղաքիա Արքեպիսկոպոս Օրմանեան, *Պատրիարք Կ. Պոլսոյ*։ *Ծնեալ Կ. Պոլիս* 1841։ *Ձեռնադրեալ Եպիսկոպոս* 1886։ *Պատրիարք* 1896։

Տ. Մատթէոս Արքեպիսկոպոս Իզմիրլեան, *Նախորդ Պատրիարք Կ. Պոլսոյ*։ *Ծնեալ Կ. Պոլիս* 1845։ *Ձեռնադրեալ Եպիսկոպոս* 1876։ *Պատրիարք* 1894։ *Հրաժարեալ* 1896։

Տ. Արիստակէս Եպիսկոպոս Դերձակեան, *Տեղապահ Պաղտատու*։ *Ծնեալ Կ. Պոլիս* 1818։ *Ձեռնադրեալ Եպիսկ.* 1861։

Տ. Մեսրոպ Արքեպիսկոպոս Սուքիասեան, *Նախորդ Առաջնորդ Ադրիանուպոլսոյ*։ *Ծն. Ադրիանուպոլիս* 1834։ *Ձեռն.* 1864։

Տ. Ստեփաննոս Եպիսկոպոս Սանտալճեան, *Վանահայր Պէլէկէսի*։ *Ծնեալ Պրուսա* 1837։ *Ձեռնադրեալ* 1868։

Տ. Բարթողիմէոս Արքեպիսկոպոս Չամչեան, *Նախորդ Առաջնորդ Պրուսայի*։ *Ծնեալ Կ. Պոլիս* 1838։ *Ձեռնադրեալ* 1868։

Տ. Մեսրոպ Արքեպիսկոպոս Սմբատեան, *Վանահայր Երընջակայ։ Ծնեալ Երեւան* 1837։ *Ձեռնադրեալ* 1872։

Տ. Գրիգորիս Արքեպիսկոպոս Յովհաննէսեան, *Ատենապետ Կրօնական Ժողովոյ։ Ծնեալ Զիլիպէ՝* 1837։ *Ձեռնադրեալ* 1872։

Տ. Երեմիա Արքեպիսկոպոս Տ. Սահակեան, *Պատր. Փոխանորդ Երուսաղէմի։ Ծնեալ Խարբերդ՝* 1829։ *Ձեռն.* 1872։

Տ. Սուքիաս Արքեպիսկոպոս Պարզեանց, *Միաբան Էջմիածնի։ Ծնեալ Աստապատ՝* 1837։ *Ձեռնադրեալ* 1875։

Տ. Վահրամ Եպիսկոպոս Մանկունի, *Դեր-Ատենապետ Կրօնական Ժողովոյ։ Ծնեալ Պրուսա՝* 1846։ *Ձեռնադրեալ* 1875։

Տ. Ներսէս Եպիսկոպոս Դէորգեան, *Դարպասընկալ Երուսաղէմի։ Ծնեալ Ռոտոսթօ՝* 1829։ *Ձեռնադրեալ* 1876։

Տ. Աստուածատուր Եպիսկոպոս Տէր Յովհաննէսեան, *Տնօրէն Ժողովական Երուսաղէմի։ Ծն. Խարբերդ* 1831։ *Ձեռն.* 1876։

Տ. Խորէն Եպիսկոպոս Մխիթարեան, *Նախկին Առաջնորդ Ուրֆայի։ Ծնեալ Աւանց* 1823։ *Ձեռնադրեալ* 1876։

Տ. Տիմոթէոս Եպիսկոպոս Սափրիչեան, *Նախկին Առաջնորդ Պալըքէսէրի։ Ծնեալ Կ. Պոլիս՝* 1821։ *Ձեռնադրեալ* 1878։

Տ. Պետրոս Արքեպիսկոպոս Թահմիզճեան, *Առաջնորդ Սըվազի։ Ծնեալ Սըվազ՝* 1816։ *Ձեռնադրեալ* 1879։

Տ. Մելքիսեդեկ Արքեպիսկոպոս Մուրատեան, *Առաջնորդ Զմիւռնիոյ։ Ծնեալ՝ Շամշատին՝* 1836։ *Ձեռնադրեալ* 1879։

Տ. Ներսէս Արքեպիսկոպոս Խուդավէրդեան, *Առաջնորդ Բեսարաբիոյ։ Ծնեալ Վաղարշապատ՝* 1844։ *Ձեռնադրեալ* 1879։

Տ. Եզնիկ Եպիսկոպոս Ապահունի, *Քարոզիչ Գում Գափուի։ Ծնեալ Կ. Պոլիս՝* 1843։ *Ձեռնադրեալ* 1879։

Տ. Հմայեակ Եպիսկոպոս Դիմաքսեան, *Քարոզիչ Բերայի։ Ծնեալ Կ. Պոլիս՝* 1843։ *Ձեռնադրեալ* 1880։

Տ. Ղեւոնդ Եպիսկոպոս Շիշմանեան, *Նախկին Առաջնորդ Էրզրումի։ Ծնեալ Կ. Պոլիս՝* 1836։ *Ձեռնադրեալ* 1880։

Տ. Արիստակէս Արքեպիսկոպոս Սեդրաքեան, *Առաջնորդ Աստրախանի։ Ծնեալ Ղալֆալու* 1843։ *Ձեռնադրեալ* 1882։

Տ. Գէորգ Արքեպիսկոպոս Սուրէնեան, *Առաջնորդ Տփղիսու։ Ծնեալ Տփղիս* 1846։ *Ձեռնադրեալ* 1882։

Տ. Մամբրէ Եպիսկոպոս Մարկոսեան, *Տնօրէն ժողովական*

Երուսաղէմի։ *Ծնեալ Արաբկիր* 1835։ *Ձեռնադրեալ* 1885։

Տ. Սահակ Եպիսկոպոս Խապայեան. *Լուսարարապետ Երուսաղէմի*։ *Ծնեալ Խարբերդ՝* 1849։ *Ձեռնադրեալ* 1885։

Տ. Արիստակէս Արքեպիսկոպոս Դաւթեան, *Սինոդական Էջմիածնի*։ *Ծնեալ Լօռի՝* 1838։ *Ձեռնադրեալ* 1886։

Տ. Ստեփաննոս Եպիսկոպոս Յովակիմեան, *Առաջնորդ Նիկոմիդիոյ*։ *Ծնեալ Նիկոմիդիա՝* 1846։ *Ձեռնադրեալ* 1886։

Տ. Գրիգոր Եպիսկոպոս Գառնակերեան, *Միաբան Էջմիածնի*։ *Ծնեալ Վաղարշապատ՝* 1836։ *Ձեռնադրեալ* 1890։

Տ. Եսայի Արքեպիսկոպոս Աստուածատուրեան, *Սինոդական Էջմիածնի*։ *Ծնեալ Տփղիս* 1843։ *Ձեռնադրեալ* 1890։

Տ. Մակար Եպիսկոպոս Բարխուդարեան, *Լուսարարապետ Էջմիածնի*։ *Ծնեալ Շուշի՝* 1836։ *Ձեռնադրեալ* 1894։

Տ. Անանիա Եպիսկոպոս Համազասպեան, *Միաբան Էջմիածնի*։ *Ծնեալ Տաթեւ՝* 1838։ *Ձեռնադրեալ* 1894։

Տ. Խորէն Եպիսկոպոս Ստեփանէ, *Վանահայր Խրիմու*։ *Ծնեալ Տփղիս* 1839, *Ձեռնադրեալ* 1894։

Տ. Գէորգ Եպիսկոպոս Երէցեան, *Պատրիարքական Փոխ. Երուսաղէմի ի Կ. Պոլիս*։ *Ծնեալ Իսմայիլ՝* 1852։ *Ձեռն.* 1898։

Տ. Մաղաքիա Եպիսկոպոս Տէրունեան, *Առաջնորդ Պարսկաստանի*։ *Ծնեալ Տիարպէքիր՝* 1848։ *Ձեռնադրեալ* 1898։

Տ. Յովսէփ Եպիսկոպոս Սարաճեան, *Առաջնորդ Ամերիկայի*։ *Ծնեալ Կ. Պոլիս՝* 1849։ *Ձեռնադրեալ* 1898։

Տ. Սահակ Եպիսկոպոս Այվատեան, *Առաջնորդ Ատրպատականի*։ *Ծնեալ Կ. Պոլիս՝* 1853։ *Ձեռնադրեալ* 1898։

Տ. Ներսէս Եպիսկոպոս Ասլանեան, *Տեղապահ Վանայ*։ *Ծնեալ Կ. Պոլիս՝* 1854։ *Ձեռնադրեալ* 1898։

Տ. Գաբրիէլ Եպիսկոպոս Ճէվահիրճեան, *Պատրիարքական Փոխ. Կ. Պոլսոյ*։ *Ծնեալ Կ. Պոլիս՝* 1850։ *Ձեռնադրեալ* 1898։

Տ. Յակոբ Եպիսկոպոս Աշոտ Փափազեան, *Նախկին Տեղապահ Եգիպտոսի*։ *Ծնեալ Կ. Պոլիս՝* 1847։ *Ձեռնադրեալ* 1898։

Տ. Գէորգ Եպիսկոպոս Իւթիւճեան, *Առաջնորդ Եւրոպայի*։ *Ծնեալ Կ. Պոլիս՝* 1852։ *Ձեռնադրեալ* 1898։

Տ. Յովհաննէս Եպիսկոպոս Շիրակունի, *Միաբան Էջմիածնի*։ *Ծնեալ Ախլցխա՝* 1857։ *Ձեռնադրեալ* 1898։

Տ. Եղիշէ Եպիսկոպոս Դուրեան, *Փոխ-Վանահայր եւ Վերատեսուչ Արմաշու։ Ծնեալ Կ. Պոլիս՝* 1860։ *Ձեռնադրեալ* 1898։

Տ. Յովսէփ Եպիսկոպոս Այվազեան, *Առաջնորդ Ռոտոսթոյի։ Ծնեալ Էրզրում՝* 1833։ *Ձեռնադրեալ* 1899։

Տ. Մովսէս Եպիսկոպոս Կէօմրիւճեան, *Առաջնորդ Պիլէճիկի։ Ծնեալ Կ. Պոլիս՝* 1840։ *Ձեռնադրեալ* 1899։

Տ. Յովհաննէս Եպիսկոպոս Արշարունի, *Առաջնորդ Պրուսայի։ Ծնեալ Կ. Պոլիս՝* 1854։ *Ձեռնադրեալ* 1899։

Տ. Տրդատ Եպիսկոպոս Պալեան՝ *Առաջնորդ Կեսարիոյ։ Ծնեալ Թալաս՝* 1850։ *Ձեռնադրեալ* 1899։

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԻՒՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ

Տ. Կիրակոս Եպիսկոպոս Բէճմէզեան, *Կաթողիկոսական Տեղապահ Կիլիկիոյ։ Ծնեալ Սիս* 1822։ *Ձեռնադրեալ* 1880։

Տ. Նիկողայոս Եպիսկոպոս Դաւթեան, *Անպաշտօն։ Ծնեալ Ֆրնուզ՝* 1827։ *Ձեռնադրեալ* 1866։

Տ. Յովհաննէս Եպիսկոպոս Գազանճեան, *Անպաշտօն։ Ծնեալ Կ. Պոլիս*, 1826։ *Ձեռնադրեալ* 1883։

Տ. Կարապետ Եպիսկոպոս Բէչէճեան, *Վանահայր Ս. Աստուածածնի։ Ծնեալ Զէյթուն՝* 1836։ *Ձեռնադրեալ* 1883։

Տ. Մկրտիչ Արքեպիսկոպոս Վեհապետեան, *Քարոզիչ Պէօյիւքտէրէի։ Ծնեալ Գաղատիա՝* 1842։ *Ձեռնադրեալ* 1883։

Տ. Աբրահամ Եպիսկոպոս Մամիկոնեան, *Անպաշտօն։ Ծնեալ Մալկարա՝* 1835։ *Ձեռնադրեալ* 1886։

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԻՒՆ ԱՂԹԱՄԱՐԱՅ

Տ. Յովսէփ Եպիսկոպոս Խոստեղեան, *Վանահայր Լիմ եւ Կտուց անապատաց։ Ծնեալ Նարեկ՝* 1834։ *Ձեռնադրեալ* 1864։

ՍՈՒՐԲ ԷՋՄԻԱԾՆԻ

ՍԻՆՈԴԻ ԱՆԴԱՄՔ

Ն. Ս. ՕԾՈՒԹԻՒՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ, Նախագահ.
Տ. Արիստակէս Արքեպիսկոպոս Դաւթեան, Նախանդամ.
Տ. Եսայի Արքեպիսկոպոս Աստուածատուրեան.
Տ. Յուսիկ Վարդապետ Մովսիսեան.
Տ. Աշոտ Վարդապետ Շախեան.
(Կը պակսին չորս անդամներ).

ՎԱՆԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԺՈՂՈՎ

Տ. Յովհաննէս Եպիսկոպոս Շիրակունի.
Տ. Համազասպ Վարդապետ Համազասպեան,
Տ. Ղեւոնդ Վարդապետ Յովակիմեան.

ՏՊԱՐԱՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

Տ Աշոտ Վարդապետ Շախեան.
Տ. Բաբգէն Վարդապետ Աղաւելեան.
Ղազար Սարկաւագ Սմբատեան.
Լուսարարապետ. — Տ. Մակար Եպիսկոպոս Բարխուդարեան.
Ժամօրհնող. — Տ. Ղեւոնդ Վարդապետ Յովակիմեան.
Գանձապետ. — Տ. Եղիշէ Վարդապետ Ահարոնեան.
Դիւանապետ. — Տ. Կորիւն Վարդապետ Սահակեան.
Լուսարար. — Հմայեակ Սարկաւագ Նազըճեան.
Տեսուչ ճեմարանի. — Տ. Կարապետ Վարդ. Տէր Մկրտչեան.
Մատենադարանապետ. — Տ. Գարեգին Վարդ. Յովսէփեան.

ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆՔ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ

ԵՐԵՒԱՆ. — Սուքիաս Արքեպ. Պարզեանց, Կառավարիչ.
ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԱՊՈԼ: — Մխիթար Վրդ. Տէր Մկրտչեան, Յաջորդ.
ԿԱՐՍ. — Եղիշէ Վրդ. Մուրադեան, »
ՀԻՆ ՆԱԽԻՋԵՒԱՆ. — Սիոն Վրդ. Տէր Մանուէլեան, »
ՏԱԹԵՒ. — Թովմաս Վրդ. Բաղդասարեան, »

ՏՓՂԻՍ. — Գէորգ Արքեպ. Սուրէնեան, Առաջնորդ.
ԱԽԼՑԽԱ. — Պետրոս Վրդ. Այվազեան, Յաջորդ.
ԳԱՆՁԱԿ. — Բագարատ Վրդ. Թաւաքալեան, Յաջորդ.
ԳՈՐԻ. — Սահակ Վարդ. Տէր Միքայէլեան, »

ԱՐՑԱԽ. Մատթէոս Վրդ. Մատթէոսեան, Նախանդամ.
ՆՈՒԽԻ. — Գրիգորիս Վրդ. Տէր Յակոբեան, Յաջորդ.

ԲԵՍԱՐԱԲԻԱ. — Ներսէս Արքեպ. Խուդավերդեան, Առաջնորդ.
ՆՈՐ ՆԱԽԻՋԵՒԱՆ. — Մուշէ Վրդ. Եզաչեան, Յաջորդ.
ՊԵՏՐԲՈՒՐԳ. — Գէորգ Ա. Քհ. Խանթարճեան, Նախանդամ.
ՄՈՍԿՈՒԱ. — Յարութիւն Ա. Քհ. Ղուկասեան, Նախանդամ.

ԱՍՏՐԱԽԱՆ. — Արիստակէս Արքեպ. Սեդրաքեան, Առաջնորդ.
ՂԶԼԱՐ. — Թովմաս Քհ. Արրակեան, Նախանդամ.

ՇԱՄԱԽԻ. — Մեսրոպ Վրդ. Տէր Մովսէսեան, Նախանդամ.

ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆՔ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ

ՍՊԱՀԱՆ. — Մաղաքիա Եպ. Տէրունեան, Առաջնորդ.
ԿԱԼԿԱԹԱ. — Անդրէաս Քհ. Արգարեան, Հովիւ.
ՄԱՏՐԱՍ. — Մաշթոց Քհ. Իսրայէլեան, »
ԲԱԴԱՒԻԱ. — Եղիշէ Քհ. Մկրտումեան »

ԱՏՐՊԱՏԱԿԱՆ. — Սահակ Եպ. Այվատեան, Առաջնորդ.
ՍԱԼՄԱՍՏ. — Խաչիկ Վրդ. Դատեան, Փոխանորդ.

ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ

ԲԱՐԻԶ. — Գէորգ Եպ. Իւթիւճեան, Առաջնորդ.
ՄԱՐՍԻԼԻԱ. — Սահակ Քհ. Իւթիւճեան, Հովիւ.
ՄԱՆՉԵՍԹԸՐ. — Թէոդորոս Քհ. Տէր Իսահակեան, Հովիւ.
ՍՈՒՉՈՎԱ. — Արսէն Վրդ. Վճնունի, Հովիւ.

ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ

ՈՒՍԹԸՐ. — Յովսէփ Եպ. Սարաճեան, Առաջնորդ.
ՊՈՍԹԸՆ. — Մաշթոց Վրդ. Փափազեան, Հովիւ.
ՆԻՒ-ԵՈՐՔ. — Խադ Վրդ. Մարգարեան, »
ՖՐԷԶՆՕ. — Ահարոն Վրդ. Սահրայեան »
ՓՐՕՎԻՏԷՆՍ. — Ղեւոնդ Վրդ. Մարտուկէսեան, »
ՉԻՔԱԿՕ. — Վահրամ Քհ. Մորրեան, »

ՊԱՏՐԻԱՐՔՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅՈՑ ԹՈՒՐՔԻՈՅ

Տ. ՄԱՂԱՔԻԱ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՕՐՄԱՆԵԱՆ, Պատրիարք Կոստանդնուպոլսոյ, *Ծնեալ* 1841 *Փետրուար* 11 *կոստանդնուպօլիս, ձեռնադրեալ Եպիսկոպոս Կարնոյ* 1886 *Յունիս* 8*ին*, *Մակար Ա. Սրբազան Կաթողիկոսէ, եւ ընտրեալ Պատրիարք* 1896 *Նոյեմբեր* 6*ին*։

Գաբրիէլ Եպիսկոպոս Ճէվահիրճեան, *Պատրիարքական փոխանորդ*։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

1. Մաղաքիա Արքեպիսկոպոս Օրմանեան, *Նախագահ*.
2. Գրիգորիս Արքեպիսկոպոս Յովհաննէսեան, *Ա. Ատենապետ*.
3. Վահրամ Եպիսկոպոս Մանկունի, *Բ. Ատենապետ*.
4. Եղիշէ Եպիսկոպոս Դուրեան, *Ա. Ատենադպիր*.
5. Յովսէփ Եպիսկոպոս Այվազեան, *Բ. Ատենադպիր*.
6. Մելքիսեդեկ Արքեպիսկոպոս Մուրատեան.
7. Գաբրիէլ Եպիսկոպոս Ճէվահիրճեան.
8. Գէորգ Եպիսկոպոս Իւթիւճեան.
9. Կարապետ Աւագ-Քահանայ Սէքեան.
10. Յովհաննէս Աւագ-Քահանայ Շահպազեան.
11. Գաբրիէլ Աւագ-Քահանայ Խանճեան.
12. Կարապետ Աւագ-Քահանայ Սանտալճեան.
13. Գարեգին Ծ. Վարդապետ Թաքարեան (*վախճանեալ*).
14. Խաչատուր Քահանայ Տէր Գաբրիէլեան (*վախճանեալ*).

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

1. Յարութիւն փաշա Տատեան, *Ա. Ատենապետ.*
2. Ստեփան » Ասլանեան, *Բ. Ատենապետ.*
3. Էլիաս Էֆէնտի Զայեան, *Ա. Ատենադպիր.*
4. Միհրան » Սէթեան, *Բ. Ատենադպիր.*
5. Գաբրիէլ » Նորատունկեան.
6. Գրիգոր » Խտըրեան.
7. Զարեհ » Տիլպէր.
8. Տիգրան » Եուսուֆեան.
9. Տիգրան » Տէր Ներսէսեան.
10. Սենեքերիմ Մանուկեան.
11. Գրիգոր » Գարակէօզեան.
12. Սեպուհ » Տէմիրճիպաշեան.
13. Մկրտիչ » Ասասեան.
14. Կարապետ » Գափամաճեան.

ԴԱՏԱՍՏԱՆԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

1. Գաբրիէլ Եպ. Ճէվահիրճեան, *Նախագահ.*
2. Յովհաննէս Էֆ. Պօյաճեան, *Ատենապետ.*
3. Սահակ Ա. Քհ. Տէր Սարգսեան, *Ատենադպիր.*
4. Խորէն Ա. Քհ. Փէհլիվանեան.
5. Արիստակէս Քհ. Ճիզմէճեան.
6. Միքայէլ Քհ. Աշնեան.
7. Բարսեղ Էֆ. Ղազարոսեան.
8. Յակոբ Էֆ. Պօշնաքեան.
9. Տոքթ. Տիգրան Էֆ. Ալլահվէրտեան.

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

1. Տոքթ. Վահրամ Էֆ. Թորգոմեան, *Ատենապետ.*
2. Պօղոս Էֆ. Քէրէստէճեան, *Ատենադպիր.*
3. Բարսեղ » Աւետիսեան.
4. Յակոբ » Գուրգէն.
5. Պետրոս » Կարապետեան.
6. Ստեփան » Կուրտիկեան.
7. Տրդատ պէյ Տատեան.

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

1. Նշան Էֆէնտի Փափազեան, *Ատենապետ*.
2. Կարապետ » Մալխասեան, *Ատենադպիր*.
3. Կարապետ » Քիւրճիխանեան.
4. Համբարձում » Էօմիւրեան.
5. Յովհաննէս » Ալալըմեան.
6. Պօղոս » Էճսէրճեան.
7. Քերովբէ » Փափազեան (*փոխանանկալ*).

ԱԶԳԱՅԻՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԻ ՊԱՇՏՕՆԵԱՆԵՐ

Անձնական Դիւան

Ներսէս Վարդապետ Դանիէլեան, *Քարտուղար*.
Մաշթոց Վարդապետ Անէմեան, »

Գործակատարք Բ. Դրան

Աբրահամ Էֆ. Ֆրէնկեան, *Պաշտօնական Գործակատար*.
Տիգրան » Տէր-Ներսէսեան, *Ա. Գործակատար*.
Յարութիւն » Գասպարեան, *Բ.* »

Կրօնական Դիւան

Խորէն Ա. Քահանայ Փէնդիկեան, *Տնօրէն*.
Արիստակէս Քհ. Ճիզմէճեան, *Անդամ Դիւանապետ*.
Եփրեմ Էֆ. Փափազեան, *Դիւանադպիր Փոխանորդարանի*.

Վարչական Դիւան

Բարթող Էֆ. Թէլեան, *Տնօրէն*.
Գառնիկ » Հայկեան, *Դիւանադպիր*.
Միհրան » Զուխանեան, »
Նշան » Փափազեան, »
Ալիքսան » Արփիարեան, »
Հրանտ » Մարգարեան, »

Յարաբերական Դիւան

Կարապետ էֆ. Խաչատուրեան, *Տեսուչ*.
Միւռոն » Ջամքարեան, *Օգնական*.
Գէորգ » Իւթիւնեան, *Գրագիր*.

Արձանագրութեան Դիւան

Մկրտիչ էֆ. Մելիքեան, *Տեսուչ*.
Լեւոն » Քիւրքճեան, *Դիւանադպիր*.
Արմենակ » Թէլլալեան, *Գրագիր*.

Ազգահամարի Դիւան

Սեպուհ էֆ. Բլասեան, *Տեսուչ*.
Տիգրան » Նշաստանեան, *Օգնական*.
Տիրան » Կասպարեան, *Գրագիր*.

Ելեւմտից Դիւան

Միհրան էֆ. Չոպանեան, *Տեսուչ*.
Խաչիկ » Մարգարեան, *Արկղապահ*.
Տարսայիճ » Գարակէօզեան, *Համարակալ*.
Եղիազար » Հանեան, *Նախկին* »

Բարապանք

Մարտիրոս աղա Խաչատուրեան, *Բարապանապետ*.
Կարապետ » Սրապեան,
Յովակիմ » Գաբամանեան.
Մելքոն » Օսապաշեան.
Ասոմ » Ասոմեան, *Դռնապան*.

ԱՌԱՋՆՈՐԴԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿՆԵՐ

1. ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ. — Պատրիարք, Տ. *Մաղաքիա Արքեպիսկոպոս Օրմանեան*. *Եկեղեցի* 43. *վանք* 1.

2. ԷՏԻՐՆԷ. — Առաջնորդական Տեղապահ, Տ. *Պօղոս Ծ. Վարդապետ Խօլասմեան*. *Եկ*. 5.

3. ՌՈՏՈՍԹՕ. — Առաջնորդ, Տ. *Յովսէփ Եպ. Այվազեան*. *Եկ*. 8.

4. ԻԶՄԻՏ. — Առաջնորդ, Տ. *Ստեփաննոս Եպ. Յովակիմեան*. *Եկ*. 46.

5. ՊՐՈՒՍԱ. — Առաջնորդ, Տ. *Յովհաննէս Եպ. Արշարունի*. *Եկ*. 11.

6. ՊԱԼԸՔԷՍԷՐ-ՊԱՆՏՐՄԱ. — Առաջ. Տեղապահ, Տ. *Թաթուլ Վարդ. Դուրեան*. *Եկ*. 8.

7. ՊԻԼԷՃԻԿ. — Առաջնորդ, Տ. *Մովսէս Եպ. Կէօմրիւքճեան*. *Եկ*. 6.

8. ՔԷՕԹԱՀԵԱ. — Առաջ. Տեղապահ, Տ. *Մկրտիչ Ծ. Վ. Աղաւնունի*. *Եկ*. 5.

9. ԻԶՄԻՐ. — Առաջնորդ, Տ. *Մելքիսեդեկ Արքեպ. Մուրատեան*. *Եկ*. 12.

10. ԷՆԿԻՒՐԻ. — Առաջ. Տեղապահ, Տ. *Եղնիկ Վարդ. Պապաեան*. *Եկ*. 23, *վանք* 1.

11. ԳԱՅՍԷՐԻ. — Առաջնորդ, Տ. *Տրդատ Եպ. Պալեան*. *Եկ*. 28, *վանք* 3.

12. ՍԸՎԱԶ. — Առաջնորդ, Տ. *Պետրոս Արքեպ. Թահմիզճեան*. *Եկ*. 46, *վանք* 6.

13. ԹՈՔԱՏ. — Առաջ. Փոխանորդ, Տ. *Յակոբ Քհ. Տնաչէնեան*. *Եկ*. 17, *վանք* 2.

14. ԱՄԱՍԻԱ-ՄԱՐԶՈՒԱՆ. — Առաջ. Տեղապահ, Տ. *Արիստակէս Ծ. Վ. Վանքեան*. *Եկ*. 25, *վանք* 1.

15. 16. ՇԱՊԻՆ-ԳԱՐԱՀԻՍԱՐ ԵՒ ԱԾՊՏԵՐ. — Առաջ. Տեղապահ, Տ. *Սմբատ Ծ. Վ. Սաատէթեան*. *Եկ*. 32, *վանք* 3.

17. ՃԱՆԻԿ. — Առաջ. Տեղապահ, Տ. *Գնէլ Վարդ. Գալէմքեարեան*. *Եկ*. 22.

18. ՏՐԱՊԻԶՈՆ. — Առաջ. Տեղապահ, Տ. *Խոսրով Ծ. Վ. Պէհրիկեան*. *Եկ*. 36, *վանք* 3.

19. 20. 21. — ԷՐԶՐՈՒՄ ԵՒ ԲԱՍԵՆ ԵՒ ԴԵՐՋԱՆ. — Առաջ. Տեղապահ, Տ. Զաւէն Ծ. Վ. Տէր Եղիայեան. Եկ. 133, վանք 8.

22. ԵՐԶՆԿԱ. — Առաջնորդ, Տ. Դանիէլ Վարդ. Յակոբեան. Եկ. 33, վանք 11.

23. ՊԱՅՊՈՒՐՏ. — Առաջ. Տեղապահ, Տ. Յովհաննէս Վրդ. Յակոբեան. Եկ. 30, վանք 1.

24. ՔՂԻ. — Առաջ. Տեղապահ, Տ. Վահրիճ Վարդ. Շահլամեան. Եկ. 47. վանք 4.

25. ՔԵՄԱԽ. — Առաջ. Փոխանորդ, Տ. Մարկոս Քհ. Ուզունեան. Եկ. 11, վանք 6.

26. ՊԱՅԱԶԻՏ-ԱԼԱՇԿԵՐՏ. — Առաջ. Տեղապահ, Տ. Մամբրէ Վարդ. Մարգարեան. Եկ. 32, վանք 1.

27. ՎԱՆ. — Առաջ. Տեղապահ, Տ. Ներսէս Եպ. Ասլանեան. Եկ. 114, վանք 25.

28. ԼԻՄ ԵՒ ԿՏՈՒՑ. — Վանահայր, Տ. Յովսէփ Եպ. Խոստեղեան. Եկ. 24, վանք 8.

29. ՊԻԹԼԻՍ. — Առաջ. Տեղապահ, Տ. Եղիշէ Վարդ. Չիլինկիրեան. Եկ. 43, վանք 11.

30. ՄՈՒՇ. — Ընդհանուր Վանահայր-Առաջ. Տեղապահ. Տ. Բաբգէն Ծ. Վ. Կիւլէսէրեան. Եկ. 102, վանք 9.

31. ՍՂԵՐԴ. — Առաջ. Տեղապահ, Տ. Փառէն Վարդ. Մելքոնեան. Եկ. 32, վանք 1.

32. ՏԻԱՐՊԷՔԻՐ. — Առաջ. Տեղապահ, Տ Եզեկիէլ Վարդ. Պետրոսեան. Եկ. 25, վանք 5.

33. 34. 35. ՔԱՂՈՒ ԵՒ ԱՐՂՆԻ ԵՒ ՉՆՔՈՒՇ. — Առաջ. Տեղապահ, Տ. Եզնիկ Ծ. Վ. Գալբաքճեան. Եկ. 54, վանք 4.

36. ԽԱՐԲԵՐԴ. — Առաջնորդ, Տ. Պետրոս Ծ. Վ. Բագրատունի. Եկ. 72, վանք 5.

37. ԱԿՆ. — Առաջ. Տեղապահ, Տ. Արիստակէս Վարդ. Խաչատուրեան. Եկ. 10, վանք 5.

38. ԱՐԱԲԿԻՐ. — Առաջնորդ, Տ. Մուշեղ Ծ. Վ. Սերովբեան. Եկ. 19, վանք 1.

39. ՉՄՇԿԱԾԱԳ. — Առաջ. Տեղապահ, Տ. Կորիւն Վարդ. Էլլիատիրէմեան. Եկ. 19, վանք 3.

40. ԶԱՐՄԱՆԾԱԳ. — Առաջ. Տեղապահ, *Տ. Մակար Վրդ. Տ. Յովհաննէսեան*, *Եկ.* 70, *վանք* 2։

41. ՈՒՐՖԱ. — Առաջ. Տեղապահ, *Տ. Անանիա Վ. Հազարապետեան*, *Եկ.* 7, *վանք* 2։

42. ՊԱՂՏԱՏ. — Գաւառական Փոխանորդ, *Տ. Արիստակէս Եպիս. Դերձակեան*, *Եկ.* 6։

43. ԵԳԻՊՏՈՍ. — Առաջ. Փոխանորդ, *Տ. Մամբրէ Քհ. Վարդանեան*. *Եկ.* 5։

44. ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ. — Այցելու Փոխանորդ, *Տ. Բարթողիմէոս Ծ. Վ. Պաղճեան*, *Եկ.* 15։

45. ՌՈՒՄԱՆԻԱ. — Աւագերէցներ *գլխաւոր քաղաքաց մէջ*, *Եկ.* 11։

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԹԵՄԵՐ

ԱՐՄԱՇ. — Փոխ. վանահայր, *Տ. Եղիշէ Եպ. Դուրեան*, *Եկ.* 2, *վանք՝* 1։

ՔԱՍԹԷՄՈՒՆԻ. — Առաջ. Փոխանորդ, *Տ. Աստուածատուր Ա. Քհ. Դանիէլեան*. *Եկ.* 5։

ՊԷԼԷԿԷՍ. — Վանահայր, *Տ. Ստեփան Եպ. Սանտալճեան*, *Եկ.* 3, *վանք* 1։

ԿԻՆՃ. — Առաջ. Տեղապահ, *Տ. Վարդան Վարդ. Յակոբեան*, *Եկ.* 19։

ԱՂԲԱԿ. — Առաջն. Փոխանորդ, *Տ. Ներսէս Վ. Խաչիկեան*, *Եկ.* 26, *վանք* 7։

ՍԷԼՋՆԻԿ. — Հոգեւոր հովիւ, *Տ. Մատթէոս Քհ. Ներկարարեան*, *Մատուռ* 1.

ԿՐԷՏԷ. — Հոգեւոր հովիւ, *Տ. Մանուէլ Ա. Քհ. Անդրէասեան*, *Եկ.* 1։

ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ՈՐԲԱՆՈՑՆԵՐ

ՎԱՆԱՅ ՎԱՐԱԳԱՅ ՎԱՆՔԻ ՈՐԲԱՆՈՑ. — *Հոգաբարձութիւնը, որուն նախագահն է վիճակին այցելու հովիւ Տ. Ներսէս Եպ. Ասլանեան, կը կազմեն՝ Տ. Ստեփան Վ. Աղաղատեան, Տ. Մեսրոպ Քհ. Ճանիկեան, Աբրահամ Էֆ. Աղուանեան, Գալուստ Էֆ. Գալճեան, Գասպար Էֆ. Ջրբաշխեան, Մովսէս Էֆ. Մալոեան եւ Յովհաննէս Էֆ. Պուլուզեան։*

ՎԱՆԱՅ ԿԱՐՄՐԻՈՐԻ ՎԱՆՔԻ ՈՐԲԱՆՈՑ. — *Հոգաբարձութիւնը, նախագահութեամբ Տ. Ներսէս Եպ. Ասլանեանի, կը կազմեն՝ Տ. Մեսրոպ Քհ. Ճանիկեան, Փանոս Էֆ. Գարամաճեան, Գրիգոր Էֆ. Շաղոեան, Գրիգոր Էֆ. Շալճեան եւ Նազարէթ Էֆ. Ճիտաճեան։*

ՊԻԹԼԻՍԻ ԽՆԴՐԱԿԱՏԱՐԻ ՎԱՆՔԻ ՈՐԲԱՆՈՑ. — *Հոգաբարձութեան նախագահն է վիճակին Առաջ. Տեղապահ Տ. Եղիշէ Վարդապետ Չիլինկիրեան, իսկ անդամներն են՝ Տ. Մանուէլ Քհ. Տ. Մովսէսեան, Խաչմանուկ Էֆ. Պասմաճեան եւ Նազարէթ Էֆ. Մանոեան։*

ՄՇՈՅ ԱՌԱՔԵԼՈՑ ՎԱՆՔԻ ՈՐԲԱՆՈՑ. — *Հոգաբարձութիւնը, որուն կը նախագահէ վիճակին Առաջ. Տեղապահ Տ. Բարգէն Ծ. Վարդապետ Կիւլէսէրեան, կը կազմեն՝ Տ. Յովհաննէս Ծ. Վ. Մուրատեան, Տ. Մուշեղ Քհ. Տօնապետեան, Յովհաննէս Էֆ. Քէնտէրեան, Բարսեղ Էֆ. Սլկունի եւ Սարգիս Էֆ. Գաւառեան։*

ՏԻԱՐՊԷՔԻՐԻ ՔԱՂԱՔԻ ՈՐԲԱՆՈՑ. — *Կը մատակարարուի Գ. Գրիգոր Ջանշեանցէ տրուած նպաստով։ Հոգաբարձութեան նախագահն է վիճակին Առաջ. Տեղապահ Տ. Եզեկիէլ Վարդապետ Պետրոսեան, իսկ անդամներն են՝ Տ. Յակոբ Քհ. Փափազեան, Մկրտիչ Էֆ. Եէկէնեան, Յակոբ Էֆ. Տոնճեան, Յովհաննէս Էֆ. Տոնճեան եւ Կարապետ Էֆ. Տ. Պօղոսեան։*

ՏԻՎՐԻԿԻ Ս. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՎԱՆՔԻ ՈՐԲԱՆՈՑ. — Հոգաբարձութիւնը՝ որուն նախագահն է վիճակին Առաջ. Փոխանորդ Տ. Յակոբ Քահանայ Պալթայեան, կը կազմեն՝ Գրիգոր էֆ. Սուքիասեան, Կարապետ էֆ. Գոզանեան, Թորոս էֆ. Նալպանտեան եւ Յովհաննէս էֆ. Զախուխեան.

ԷՐԶՐՈՒՄԻ ԿԱՐՄԻՐ ՎԱՆՔԻ ՈՐԲԱՆՈՑ. — Հոգաբարձութիւնը՝ նախագահութեամբ վիճակին Առաջ. Տեղապահ Տ. Զաւէն Ծ. Վրդ. Տէր Եղիայեանի, կը կազմեն՝ Տ. Զարեհ Քհ. Շիշեան, Մարտիրոս էֆ. Զիլինկիրեան եւ Յովսէփ էֆ. Մաղաթեան.

ՎԱՆԱՅ ՍԱԼՆԱՊԱՏԻ ՎԱՆՔԻ ՈՐԲԱՆՈՑ. — Կը մատակարարուի Նիւ-Եորքի որբախնամներու նպաստովը. Հոգաբարձութեան նախագահն է վիճակին այցելու հովիւ Տ. Ներսէս Եպ. Ասլանեան. իսկ անդամներն են՝ Տ. Ղեւոնդ Քհ. Սաֆրաստեան, Գէորգ էֆ. Փարվանեան, Եսայի էֆ. Խէրանեան, Ղազար էֆ. Շիրակեան եւ Նշան էֆ. Ազազատեան. Այս որբանոցը աղջկանց յատուկ է.

ԱՂԹԱՄԱՐԱՅ ՎԱՆՔԻ ՈՐԲԱՆՈՑ. — Կը մատակարարուի Պ. Գ. Զանչեանցի նպաստով. Հոգաբարձութիւնը՝ որուն նախագահն է Աղթամարայ Կաթողիկոսական Փոխանորդ Տ. Արսէն Վարդապետ, կը կազմեն՝ Տ. Դանիէլ Վ. Զատօեան (Փոխ-նախագահ), Եղնիկ Վր. Ներկարարեան եւ Յովհաննէս Վր. Յակոբեան.

ԲԱԼՈՒԻ ԲԱՂՑՐԱՀԱՑԵԱՑ ՎԱՆՔԻ ՈՐԲԱՆՈՑ. — Կը մատակարարուի Պ. Զանչեանցի նպաստով. Հոգաբարձութեան անդամներն են՝ նախագահութեամբ վիճակին Առաջ. Տեղապահ Տ. Եղնիկ Վրդ.ի, Տ. Սուրէն Քհ. Տէրոյեան, Կարապետ էֆ. Թախախճեան, Յովհաննէս էֆ. Թիւթիւնճեան, Պօղոս էֆ. Ճանիկեան եւ Սարգիս էֆ. Սաթոյեան.

ՍՍՈՅ ՎԱՆՔԻ ՈՐԲԱՆՈՑ. — Կը մատակարարուի Պ. Զանչեանցի նպաստով. Հոգաբարձութեան նախագահն է Տ. Եղնիկ Քհ. Թուր-Սարգիսեան. իսկ անդամներն են՝ Ստեփան էֆ. Աղերեան, Պետրոս էֆ. Ֆէրմանեան, Աբրահամ էֆ. Խաչիկեան,

Սողոմոն էֆ. Գույումճեան, Եղիազար էֆ. Աւագեան եւ Յարութիւն էֆ. Քէնտէրեան։

ԿԻՒՐԻՆԻ ՔԱՂԱՔԻ ՈՐԲԱՆՈՑ. — Կը մատակարարուի Գ. Ջանշեանցի նպաստով։ Հոգաբարձութեան կը նախագահէ վիճակին Փոխ-Առաջնորդ Տ. Յեսու Քահանայ Վարդապետեան, իսկ անդամներն են՝ Տ. Ոնեսիմոս Քհ. Հաճուարթեան, Կիրակոս էֆ. Գուլտուքեան եւ Գէորգ էֆ. Թահմազեան։

ԶԱՐՍԱՆՃԱՔԻ ՔԱՂԱՔԻ ՈՐԲԱՆՈՑ. — Կը մատակարարուի Գ. Ջանշեանցի նպաստով։ Հոգաբարձութիւնը՝ նախագահութեամբ վիճակին Առաջ. Տեղապահ Տ. Մակար Վրդ.ի, կը կազմեն՝ Տ. Պօղոս Քհ. Տ. Կարապետեան, Մանուկ աղա Հոլասիկեան եւ Համբարձում աղա Պօյաճեան։

ԽԱՐԲԵՐԴԻ ԽՈՒԼԷ ՎԱՆՔԻ ՈՐԲԱՆՈՑ. — Կը մատակարարուի Լոնտոնի որբախնամներու ծախքով։ Հոգաբարձութեան նախագահն է վիճակին Առաջնորդ Տ. Պետրոս Ծ. Վարդապետ, եւ անդամներն են՝ Մկրտիչ էֆ. Տ. Ստեփանեան, եւ Նշան էֆ. Արփիարեան։

ԱՐԱԲԿԻՐԻ ՔԱՂԱՔԻ ՈՐԲԱՆՈՑ. — Կը մատակարարուի Ռոստոմեայի որբախնամներուն եւ Մանչէսթըր բնակող բարեսէր Օրիորդի մը նպաստով։ Հոգաբարձութիւնը՝ որուն նախագահն է վիճակին առաջնորդ Տ. Մուշեղ Ծ. Վարդապետ, կը կազմեն՝ Տ. Վաղարշակ Քհ. Եկաւեան, Գրիգոր էֆ. Եկաւեան, Գէորգ էֆ. Օտապաշեան եւ Մկրտիչ էֆ. Սուլթանեան։

ԱՅՆԹԱՊԻ ՔԱՂԱՔԻ ՈՐԲԱՆՈՑ. — Կը մատակարարուի Մանչէսթըրի որբախնամներուն ծախքով։ Հոգաբարձութեան նախագահն է վիճակին Առաջ. Փոխանորդ Տ. Կարապետ Քահանայ. իսկ անդամներն են՝ Տ. Արսէն Քհ. Յարութիւնեան, Գէորգ էֆ. Լէյլէկեան եւ Յովսէփ էֆ. Առաքելեան։

ՈՒՐՖԱՅԻ Ս. ՍԱՐԳԻՍ ՎԱՆՔԻ ՈՐԲԱՆՈՑ. — Կը մատակարարուի Նոր Նախիջեւանի որբախնամներուն ծախքով։ Հոգաբար-

ձութիւնը՝ որուն նախագահն է Տ. Խորէն Եպ. Մխիթարեան, կը կազմեն՝ Տ. Անանիա Վ. Հազարապետեան (Փոխ-նախագահ), Տ. Խաչատուր Քհ. Սահակեան, Յակոբ էֆ. Քիլօզլուեան, Կարապետ էֆ. Էմիրզէեան, Եղիա էֆ. Պասմաճեան եւ Յակոբ էֆ. Եազըճեան։

ՄԱՐԱՇԻ ԻՍԱՀԱԿ ԺԱՄՀԱՐԵԱՆՑ ՈՐԲԱՆՈՑ. — Կը մատակարարուի Մոսկուայի Ժամհարեան եղբայրներուն նպաստով։ Հոգաբարձութիւնը՝ նախագահութեամբ Առաջ. Տեղապահ Տ. Յովհաննէս Քահանայի, կը կազմեն՝ Տ. Վարդան Քհ. Մինասեան, Տ. Տիգրան Քհ. Մէրճանեան, Տ. Յարութիւն Քհ. Թապաքեան, Յարութիւն էֆ. Տատեան, Մովսէս էֆ. Առաքելեան եւ Նշան էֆ. Մաճեան։

ՍԸՎԱԶԻ ՔԱՂԱՔԻ ՈՐԲԱՆՈՑ. — Մոսկուայի որբախնամները մասամբ կը մատակարարեն։ Հոգաբարձութեան նախագահն է Տ. Պետրոս Արքեպիսկոպոս։ Անդամներն են՝ Յովհաննէս էֆ. Մեսրոպեան, Գրիգոր էֆ. Տէլիղազարեան, Կարապետ էֆ. Շահինեան, Գէորգ էֆ. Տէր-Պապեան, Առաքել էֆ. Գարիկեան, Մարգար էֆ. Ջօտեան եւ Յովհաննէս էֆ. Էթէրեան։

ՄԱԼԱԹԻՈՅ Ս. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՎԱՆՔԻ ՈՐԲԱՆՈՑ. — Կը մատակարարուի Մոսկուայի որբախնամներու նպաստով։ Հոգաբարձութիւնը՝ նախագահութեամբ վիճակին Առաջ. Տեղապահ Տ. Ստեփան Քահանայի, կը կազմեն՝ Տ. Եղիշէ Քհ. Խաչատուրեան (Փոխ-Նախագահ), Պետրոս էֆ. Որբերեան, Յարութիւն էֆ. Պըլըգեան, Փիլիպպոս էֆ. Վարդանեան եւ Պօղոս էֆ. Ուզլեան։

ԶԷՅԹՈՒՆԻ Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԱՅ ՎԱՆՔԻ ՈՐԲԱՆՈՑ. — Կը մատակարարուի Պ. Առաքել Ծատուրեանի նպաստով։ Հոգաբարձութեան նախագահն է Տ. Կարապետ Եպ. Քէչէճեան. իսկ անդամներն են՝ Տ. Կարապետ Քհ. Երկանեան (Փոխ-Նախագահ), Նազարէթ էֆ. Կիւլվանեան, Մհտ. Պաշօ էֆ. Փափլասեան, Աստուածատուր էֆ. Անդրէասեան եւ Պետրոս էֆ. Փափլասեան։

ԱԿՆԱՅ ՔԱՂԱՔԻ ՈՐԲԱՆՈՑ. — *Կը մատակարարուի Արմաւիրցի Թորոսեան եղբայրներու նպաստով։ Հոգաբարձութիւնը՝ նախագահութեամբ վիճակին Առաջ. Տեղապահ Տ. Արիստակէս Վ. Խաչատուրեանի, կը կազմեն՝ Տ. Մուշեղ Քհ. Տ. Պօղոսեան, Մելքոն էֆ. Խասկէլեան, Առաքել էֆ. Սիրունեան, Աստուածատուր էֆ. Սարըեան եւ Մարկոս էֆ. Սէմէրճեան։*

ՀԱՃԸՆԻ Ս. ՅԱԿՈԲԱՅ ՎԱՆՔԻ ՈՐԲԱՆՈՑ. — *Կը մատակարարուի Արմաւիրի որբախնամներուն նպաստով։ Հոգաբարձութիւն կազմուած չէ տակաւին։*

ԽԻՋԱՆԻ Ս. ԽԱՉ ՎԱՆՔԻ ՈՐԲԱՆՈՑ. — *Կը մատակարարուի Մոսկուայի որբախնամներու ծախքով։ Հոգաբարձութիւն դեռ կազմուած չէ։*

ՀԱՍԱՆ ՊԷՅԼԻԻ ԳԻՒՂԻ ՈՐԲԱՆՈՑ. — *Կը մատակարարուի Պ. Գ. Ջանշեանցի նպաստով։ Հոգաբարձութիւն դեռ կազմուած չէ։*

ԻԶՄԻՐԻ ՀՈԳԱՏԱՐ ՈՐԲԱԽՆԱՄ ՏԻԿՆԱՆՑ ՈՐԲԱՆՈՑ. -- *Կը մատակարարուի տեղական նպաստներով։ Հոգաբարձութիւնը կը կազմեն Աւետիս էֆ. Տիվրիկեան, Նախագահ. Տիկին Վարդուհի Զիլինկիրեան, Ատենապետ. Օրիորդ Մարի Արապեան, Ատենադպիր։ Պատրիարքարանի ձեռամբ ալ յատուկ թոշակով որբուհիներ ղրկուած են այս որբանոցը։*

ԻԶՄԻՐԻ ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ ՈՐԲԱՆՈՑ. — *Կը մատակարարուի տեղական նպաստներով։ Հոգաբարձութեան հոգը ստանձնող Գործադիր Ժողովին Ատենապետն է Գէորգ էֆ. Քէչիշեան եւ Ատենադպիրը՝ Ստեփան էֆ. Թօքաթլեան։ Պատրիարքարանի ձեռամբ ալ յատուկ թոշակով որբեր ղրկուած են այս որբանոցը։*

ԳԱՅՍԷՐԻԻ Ս. ԿԱՐԱՊԵՏ ՎԱՆՔԻ ՈՐԲԱՆՈՑ. — *Կը մատակարարուի տեղական նպաստներով։ Հոգաբարձութիւնը, որուն Նախագահն է վիճակին Առաջնորդ Տ. Տրդատ Եպ. Պալեան, կազմուած է հետեւեալ անդամներէն՝ Գրիգոր էֆ. Գունտաքճեան, Համբար էֆ. Տէտէեան, Առաքել էֆ. Պարութճեան,*

Դանիէլ էֆ. Սարաֆեան, Կարապետ էֆ. Մարթաեան, Գրիգոր էֆ. Մելիմէթճեան, Գէորգ էֆ. Թաշճեան։

ԷՏԻՐՆԷԻ՝ ՔԱՂԱՔԻ ՈՐԲԱՆՈՑ. — *Կը մատակարարուի տեղական նպաստներով։ Կարապետ էֆ. Փորթուգալեան, Մարտիրոս էֆ. Գույմաքեան, Միքայէլ էֆ. Թուրշուճեան, Ցարութիւն էֆ. Ունճեան, Ստեփան էֆ. Եազըճեան։ Այս Որբանոցին համար կազմուած է նաեւ Տիկնանց Խնամակալութիւն մը որուն անդամներն են. Տիկնայք Խոսրովուհի Փափազեան, Եղիսաբէթ Զարքճեան, Աննա Գասպարեան, Քրիստինէ Ճանիկեան, Վարդուհի Շրլաճեան, Արմիկ Զաքարեան։*

Այս Որբանոցներէն զատ կան նաեւ Կ. Պոլսոյ Ս. Փրկչի Հիւանդանոցին մէջ գաւառներէն բերուած որբերը եւ Արմաշու Դպրեվանքին մէջ կրթուած 15 *որբեր։*

ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ՆՊԱՍՏԸՆԿԱԼ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐ

Պայպուրտ · — Զարասանճաք, *Բերրի, Մեծկերտ, Բերդակ ու Խոզաթ* · — Տարէնտէ · — Հիւսնի-Մանսուր · — Զէյթուն *եւ շրջակաները* · — Մարաշ, *Տէրէքէօյ, Կոկիսոն եւ Քիրէջ եւ Թաշ-Օլուք* · — Սիս, *Ֆէքէ գիւղ* · — Չմշկածագ, *Ցաղթուկ, Մէզրէ, Միատուն, Բազարոյն* · — Բալու *քաղաք ու Խոշմաթ*. — Սղերդ *քաղաք, Ռնտուան, Հազզօ, Հազրօ, Մուֆարղին, Գուպլին եւ Տէհ* · — Ալաշկերտ · — Իւլպիւշ։

ՊԱՏՐԻԱՐՔՈՒԹԻՒՆ

Ս. ԵՐՈՒՍԱՂԵՄԻ

Տ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՎԵՀԱՊԵՏԵԱՆ, *ծնեալ յԵգիպտոս ի* 1819, *ձեռնադրեալ Եպիսկոպոս Կարնոյ ի* 1860 *Յունիս* 2, *ի Մատթէոս Ս. Սրբազան Կաթողիկոսէ, ընտրեալ Պատրիարք ի* 1885 *Նոյեմբեր* 15, *մեռանի ի պաշտօնի ի* 1888 *Յուլիս։*

Երեմիա Արքեպ. Տէր Սահակեան, *Պատր.-Փոխանորդ։*
Գէորգ Եպ. Երէցեան, *Պատր.-Փոխանորդ ի Կ. Պոլիս։*

ՏՆՕՐԷՆ ԺՈՂՈՎ.

Սահակ Եպիսկոպոս Խապայեան, *Լուսարարապետ.*
Ներսէս Եպիսկոպոս Գէորգեան.
Աստուածատուր Եպիսկոպոս Յովհաննէսեան.
Մամբրէ Եպիսկոպոս Մարկոսեան.
Անդրէաս Ծ. Վարդապետ Միրզայեան.
Ղեւոնդ Վարդապետ Մախուտեան.

ՎԻՃԱԿՆԵՐ

1. ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ. — *Պատրիարք*, Տ. Յարութիւն Արքեպ. Վեհապետեան. *Եկ.* 9, *վանք* 8.

2. ՇԱՄ. — *Տեսուչ*, Գաբրիէլ Ծ. Վ. Անոյշեան. *Եկ.* 1.

3. ԽԱՖԱ. — *Տեսուչ*, Գարեգին Վրդ. Սաֆայեան. *Եկ.* 1, *վանք* 1.

3. ՊԷՅՐՈՒԹ. — *Տեսուչ*, Մատթէոս Վրդ. Գայլֆճեան. *Եկ.* 1.

4. ԿԻՊՐՈՍ. — *Տեսուչ*, Պետրոս Վրդ. Սարաճեան. *Եկ.* 2, *վանք* 1.

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԹԵՄ

ԼԱԹԱՔԻԱ. — *Տեսուչ*, Թադէոս Վրդ. Աստուածատուրեան. *Եկ.* 1.

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԻՒՆ

ԿԻԼԻԿԻՈՅ

Տ. Կիրակոս Եպիսկոպոս Բէքմէզճեան, Կաթողիկոսական Տեղապահ :

ՎԻՃԱԿՆԵՐ

1. ՍԻՍ. — Կաթողիկոսական տեղապահ, *Տ. Կիրակոս Եպ. Բէքմէզճեան*, *եկ.* 6, *վանք* 1.

2. ԱՅՆԹԱՊ ԵՒ ՔԻԼԻՍ. — Առաջ. Փոխանորդ, *Տ. Կարապետ Քհ. Կիւլիւզեան*, *եկ.* 8.

3. ԱՆԹԱՔԻԱ. — Առաջ. Տեղապահ, *Տ. Թադէոս Վարդ. Աստուածատուրեան*, *եկ.* 13.

4. ԱՏԱՆԱ ԵՒ ՊԷՐԷՔԷԹ. — Առաջ. Տեղապահ, *Տ. Սահակ Վարդ. Զօրաքեան*, *եկ.* 23.

5. ՀԱԼԷՊ ԵՒ ԻՍՔԷՆՏԷՐՈՒՆ. — Առաջ. Տեղապահ, *Տ. Պետրոս Ծ. Վարդ. Ներկարարեան*, *եկ.* 4.

6. ՄԱՐԱՇ. — Առաջ. Փոխանորդ, *Տ. Յովհաննէս Ա. Քհ. Վարժապետեան*, *եկ.* 24.

7. ԵՈԶՂԱՏ. — Առաջ. Փոխանորդ, *Տ. Մկրտիչ Քհ. Սարեան*, *եկ.* 43.

8. ՀԱՃԸՆ. — Առաջ. Փոխանորդ, *Տ. Վահան Քհ. Մանուկեան*, *եկ.* 6, *վանք* 1.

9. ՄԱԼԱԹԻԱ. — Առաջ. Տեղապահ, *Տ. Ստեփան Քհ. Ղըզըլքէչիլիչեան*, *եկ.* 20, *վանք* 2.

10. ԿԻՒՐԻՆ ԵՒ ՄԱՆՃԸԼԸՔ. — Առաջ. Փոխանորդ, *Տ. Յեսու Քհ. Վարդապետեան*, *եկ.* 25, *վանք* 1.

11. ԶԷՅԹՈՒՆ ԵՒ ՖՐՆՈՒԶ. — Առաջ. Փոխանորդ, *Տ. Կարապետ Ա. Քհ. Երկանեան*, *եկ.* 30, *վանք* 4.

12. ՏԱՐԷՆՏԷ. — Առաջ. Փոխանորդ, *Տ. Ղեւոնդ Քհ. Մուրատեան*, *եկ.* 6, *վանք* 1.

13. ՏԻՎՐԻԿ. — Առաջ. Փոխանորդ, *Տ. Յակոբ Քհ. Պալթաեան*, *եկ.* 14, *վանք* 2.

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՂԹԱՄԱՐԱՅ

Տ. Արսէն Վարդապետ Մարգարեան, Կաթողիկոսական Տեղապահ:

ՏՆՕՐԷՆ ԺՈՂՈՎ

Դանիէլ Վարդապետ Զատոյեան.
Եզնիկ » Ներկարարեան.
Յովհաննէս » Յակոբեան.
Ներսէս » Կաքաւեան.

ՎԻՃԱԿՆԵՐ

1. ԱՂԹԱՄԱՐ. — Կաթող. Տեղապահ, *Տ. Արսէն Վարդ. Մարգարեան. Եկ.* 193, *վանք* 40.

2. ԽԻԶԱՆ. — Առաջ. Փոխանորդ, *Տ. Պետրոս Վարդ. Գրիգորեան. Եկ.* 109, *վանք* 16.

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԹԵՄԵՐ

1. ՈՍՏԱՆ. — Փոխանորդ, *Երեմիա Վրդ. Խաչատուրեան.*
2. ԿԱՐՃԿԱՆ. — » *Կարապետ Վրդ. Աբրահամեան.*
3. ՇԱՏԱԽ. — » *Մատթէոս Վրդ. Կատանեան.*
4. ՄՈԿՍ. — » *Յովսէփ Վրդ. Թովմասեան.*

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

Տ. ՊՕՂՈՍ ՊԵՏՐՈՍ ԺԱ. ԷՄՄԱՆՈՒԷԼԵԱՆ, Պատրիարք-Կաթողիկոս, *ծնեալ Թէլէրմէն (Մէրտին)*, 4 *Յունուար* 1829, *ընտրեալ* 14 *Յուլիս* 1889։

Պատրիարքական Փոխանորդ՝ *Աւետիս Արքեպ. Արփիարեան*.

» Դիւանապետ՝ *Սահակ Վարդ. Ճիզմէճեան*.

ՎԻՃԱԿՆԵՐ

Հալէպ. — Աւետիս Արքեպիսկոպոս Թիւրքեան.
Մերտին. — Մելքոն » Նազարեան.
Սըվազ. — Սահակ » Հաճեան.
Ատանա. — Պօղոս Եպիսկոպոս Թէրզեան.
Գայսերի. — . . . .
Եգիպտոս. — . . . .
Էնկիւրի. — . . . .
Էրզրում. — Կարապետ Եպիսկոպոս Քէչուրեան.
Խարբերդ. — Ստեփան » Իսրայէլեան.
Մալաթիա. — Միքայէլ » Խաչատուրեան.
Մարաշ. — . . . .
Մուշ. — Ներսէս » Ճնտոյեան.
Պրուսա. — Յարութիւն » Ճամճեան.
Տրապիզոն. — Պօղոս » Մարմարեան.
Տիարպեքիր. — Անդրէաս » Չէլէպեան.
Զմմառ. — Անդրէաս Վարդապետ Աղեքսանդրեան.
Իզմիտ. — Սերոբէ » Ապտուլլահեան.
Իզմիր. — Նիկողոս » Աւգէրեան.
Պաղտատ. — Փիլիպպոս » Մալաքեան.

ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՔ

Վենետիկի Մխիթարեանց Աբբահայր՝ Հ. *Իգնատիոս Արքեպիսկոպոս Կիւրեղեան*։

Վիեննայի Մխիթարեանց Աբբահայր՝ Հ. *Արսէն Արքեպիսկոպոս Այտընեան*։

Անտոնեանց Աբբահայր՝ Հ. *Ռափայէլ Վրդ. Միասէրեան*.

ՀԱՅ ԲՈՂՈՔԱԿԱՆ ՀԱՄԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՅԱԿՈԲ ԷՖԷՆՏԻ ՊՕՅԱՃԵԱՆ, Ազգապետ Բողոքական Հայոց Թուրքիոյ.

Արշակ Էֆ. Շմաւոնեան, *Իրաւագէտ խորհրդական.*
Կարապետ Էֆ. Սենեքերիմեան, *Քարտուղար.*
Առաքել Էֆ. Կէօզիւպէօյիւքեան, *Ա. Գործակատար.*
Գաբրիէլ Էֆ. Մինասեան, *Բ.* »

Վարչական Ժողով

Պատ. Աւետիս Ասատուրեան.
Բրոֆ. Յակոբոս Ճէճիզեան.
Ստեփան Էֆ. Զորիկեան.
Յովհաննէս Էֆ. Մինասեան.
Արշակ Էֆ. Շմաւոնեան.
Կարապետ Էֆ. Սենեքերիմեան.
Պետրոս Էֆ. Տօննեան.

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆՔ

Բիւթանիոյ, Պատ. Աւետիս Ասատուրեան, *Նախագահ.*
Կեդրոնական, Պատ. Քերովբէ Եաղուպեան, »
Խարբերդի, Պատ. Աստուածատուր Անդրէասեան, »
Կիլիկիոյ, Պատ. Սիմոն Թէրզիեան, »

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՅ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

ՀՈԳԵՒՈՐ ԳԼՈՒԽՆԵՐ

Տ. ԿՈՍՏԱՆԴԻՆՈՍ, *Արքեպիսկոպոս եւ տիեզերական Պատրիարք Յունաց Կոստանդնուպոլսոյ. աթոռն ի Կոստանդնուպոլիս. ունի* 12 *Մետրապոլիտներու Սիւնհոդոս, եւ* 72 *Մետրապոլտական վիճակներ Եւրոպական եւ Ասիական Թուրքիոյ մէջ.*

Տ. ՍՈՓՐՈՆԻՈՍ, *Պատրիարք եւ Պապ Յունաց Աղեքսանդրիոյ. Նոր վախճանած է եւ յաջորդը ընտրուած չէ. աթոռն յԱղեքսանդրիա. ունի* 3 *Մետրապոլտական վիճակներ Եգիպտոսի մէջ.*

Տ. ՄԵԼԵՏԻՈՍ, *Պատրիարք Յունաց Անտիոքայ. Նոր ընտրուած. աթոռն ի Դամասկոս. ունի* 14 *Մետրապոլտական վիճակներ Սուրիոյ եւ մերձաւոր Նահանգաց մէջ,*

Տ. ԴԱՄԻԱՆՈՍ, *Պատրիարք Յունաց Երուսաղէմի. աթոռն յԵրուսաղէմ. ունի* 10 *Մետրապոլտական վիճակներ Պաղեստինի մէջ.*

Տ. ՅՈՎՍԷՓ (ԵՕԶԻՖ), *Էքսարք Պուլկարաց. աթոռն ի Կոստանդնուպոլիս. ունի* 22 *Մետրապոլտական վիճակներ Եւրոպական Թուրքիոյ եւ Պուլկարիոյ մէջ.*

Տ. ԻԳՆԱՏԻՈՍ ԱԲԴԼՄՍԵՀ *Պատրիարք Ասորւոց Անտիոքայ. աթոռն ի Տէյրէլզամար՝ Մէրտինի մօտ. ունի* 12 *Առաջնորդական վիճակներ Ասիական Թուրքիոյ հարաւային նահանգաց մէջ.*

Տ. ՇՄԱՒՈՆ (ՄԱՐ ՇԻՄՈՒՆ), *Պատրիարք Նաստուրի Քաղդէացւոց. աթոռն ի Շէմտինան՝ Հէքքեարիի մէջ, ուր է իր ժողովրդեան մեծագոյն մասը, եւ ունի Առաջնորդական վիճակներ Նաեւ Պաղտատի եւ Մուսուլի Նահանգներուն մէջ.*

Տ. ԱՄՊԱ ԿԻՒՐՂՈՍ, Պատրիարք Ղփտեաց Աղեքսանդրիոյ. աթոռն ի Գահիրէ. ունի Մետրապոլտական վիճակներ Եգիպտոսի եւ Եթովպիոյ մէջ.

Տ. ՅՈՎՍԷՓ ՊԵՏՐՈՍ ՏԻՊՍ Պատրիարք Հռովմէական Մարոնեաց Անտիոքայ. աթոռն ի Բէսրովան՝ Լիբանանու մէջ. ունի 7 Եպիսկոպոսական վիճակներ Լիբանանու եւ Սուրիոյ մէջ.

Տ. ՊԵՏՐՈՍ ՃԻՐԱՃԻՐԻ, Պատրիարք Հռովմէական Մելքիտաց Անտիոքայ եւ Աղեքսանդրիոյ. աթոռն ի Դամասկոս. ունի 11 Եպիսկոպոսական վիճակներ Հալէպի եւ Սուրիոյ նահանգներուն մէջ.

Տ. ԵՓՐԵՄ ՌԱՀՄԱՆԻ, Պատրիարք Հռովմէական Ասորւոց Անտիոքայ. աթոռն ի Մէրտին. ունի 7 Եպիսկոպոսական վիճակներ Ասիական Թուրքիոյ հարաւային նահանգաց մէջ.

Տ. ԱԲԴԻՇՈՅ ԽԱՅԱԹ, Պատրիարք Հռովմէական Քաղդէացւոց Բաբելոնի. նոր վախճանած է եւ յաջորդը չէ ընտրուած. աթոռն ի Մուսուլ. ունի 10 Եպիսկոպոսական վիճակներ Ասիական Թուրքիոյ հարաւային նահանգաց մէջ.

Տ. ԿԻՒՐՂՈՍ ՄԱԿԱՐ, Պատրիարք Հռովմէական Ղփտեաց Աղեքսանդրիոյ. աթոռն ի Գահիրէ. ունի 2 Եպիսկոպոսական վիճակներ Եգիպտոսի մէջ.

ԱԶԳԱՊԵՏ ՀՐԷԻՑ

ՄՕՇԷ ԼԷՎԻ էֆէնտի, ընդհանուր Խախամապետի տեղակալ ի Կոստանդնուպոլիս. ունի 5 Խախամներէ բաղկացեալ ժողով կրօնական գործոց համար, եւ 24 Մեծ Խախամներ Եւրոպական եւ Ասիական Թուրքիոյ մէջ.

ՍՐԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ ԵՒ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆՔ

Երես	Տող	
15	13	Հր. Ադամ․ Կարդալ՝ Ա. Ադամ․
22	17	Կիր. գկ. Դ. զկնի Վարդ.։ Աւելցնել՝ Բարեկենդան Ս. Աստուածածնի։
35	3	Յակոբ Վարդապետ Կարէնեանց․ Կարդալ՝ Յակոբ Վարժապետ Կարէնեանց։
41	8	Յովհաննէս Կարբեցի Կաթողիկոսին օծումը Էջմիածնայ մէջ տեղի ունեցած է ոչ թէ 3 Մարտ 1833ին, այլ 8 Նոյեմբեր 1831ին․
45	2	Շամախեցի Յակոբ Դ.։ Կարդալ՝ Շամախեցի Յակոբ Ե.։ Այս Կաթողիկոսին մահը տեղի ունեցած է ոչ թէ 1768ին, այլ 1763ին։
45	15	Ստեփաննոս Ագուանի Պատրիարքին մահը տեղի ունեցած է 1853 Ապրիլ 6ին եւ ոչ 3ին․
55	9	Արմաշու վանքին վերաշինութիւնը կ՚աւարտի․ Կարդալ՝ կը սկսի:
56	18	Կ. Պոլսոյ նախորդ Պատրիարք Մատթէոս Արքեպիսկոպոսի Կաթողիկոս ընտրուիլը տեղի ունեցած է ոչ թէ 1858 Յունիս 18ին, այլ Մայիս 18ին։
58	5	Աստուածատուր Պատրիարք Կ Պոլսոյ կը հրաժարի, եւ իրեն յաջորդ։ Կարդալ՝ հրաժարած ըլլալով քանի մը օր առաջ, իրեն յաջորդ։
60	5	Յովհաննէս Արքեպիսկոպոս Նալեան։ Կարդալ՝ Յակոբ Արքեպիսկոպոս Նալեան․
64	10	Մահ Մատթէոս Բ. Կաթողիկոսի․ Կարդալ՝ Մատթէոս Ա.․
67	5	Սկիւտարի ճեմարանին բացումը տեղի ունեցած է ոչ թէ 1838 Սեպտեմբեր 13ին, այլ Դեկտեմբեր 9ին․
68	2	Ստեփաննոս Ագուանի կը հրաժարի և իրեն կը յաջորդէ․ Կարդալ՝ հրաժարած ըլլալով երկու օր առաջ, իրեն կը յաջորդէ․
79	20	Պօղոս Պատրիարքին կը յաջորդէ Աբրահամ Պատրիարք․ Կարդալ՝ Պօղոս Պատրիարք կը յաջորդէ Աբրահամ Պատրիարքին․
98	5	Մինչեւ Օգոստոս 11 իջնել․ Կարդալ՝ մինչեւ Օգոստոս 1 իջնել․
102	14	135 օր պահեցողութիւն․ Կարդալ՝ 165 օր պահեցողութիւն․
169	5	Յովհաննէս Պատրիարք կ՚օծէ զայն Յունիս 24ին․ Կարդալ՝ Ստեփաննոս Պատրիարք․
170	3	Ստեփաննոս Պատրիարք օծած է զայն նոյն տարին․ Կարդալ՝ Մատթէոս Պատրիարք․
181	3	1872 Օգոստոսին․ Կարդալ՝ Դեկտեմբերին․
181	21	Աւելցնել հետեւեալը. 1894ին Պատրիարքութենէ հրաժարեցաւ և 1898 Հոկտեմբեր 26ին վախճանեցաւ ի Կ. Պոլիս․
185	9	Օրինական Առաջնորդութեան Վանայ․ Կարդալ՝ Տեղապահ Քղիի․
185	19	Գոնտոլեան․ Կարդալ՝ Գանտոլեան

Երես	Տող	
257	14	*(Տիւքա)*։ Կարդալ՝ *(Տուքաթ)*։
266	19	*կենայ մը կամ*։ Կարդալ՝ *կենայ կամ*։
268	8	*բնակարանը*։ Կարդալ՝ *բնականը*։
295	28	*Օգնական՝ Յակոբ էֆէնտի*։ Կարդալ՝ *Ալիքսան էֆէնտի*։
296	29	*Օգնական՝ Յակոբ էֆէնտի*։ Աւելցնել՝ *Համամճեան*։
297	5	*Օգնական՝ Յովհաննէս էֆէնտի*։ Աւելցնել՝ *Ղասաբեան*։
297	17	*Ճ-Նէկի քով* աւելցնել. (*Կառավարիչ՝ Խալիլ Համտի պէյ. Օգնական՝ Կարապետ էֆ. Մուրատեանց*)։
297	24	*Մէտէաէի քով* աւելցնել. (*Կառավարիչ՝ Հըֆզի փաշա. Օգնական՝ Սմբատ էֆ. Տէր Ներսէսեան*)։
303	—	Ուլա էվվէլի *ունեցող հայ աստիճանաւորներու ցանկին մէջ պէտք է կարդալ օտար մամուլի դիւանին անդամներէն Սիմոն էֆ. Փափազեանի (Մճ. 2) եւ Միհրան էֆ. Գավաֆեանի (Մճ. 2) անունները*։ *Այս վերջինը, հիմայ հիւպատոս Նիսի եւ Թուլոնի, սխալմամբ յիշատակուած է* Ուլա սանիսի *ունեցողներու ցանկին մէջ* (*էջ* 306, *տող* 27)։
311	35	*Միքայէլ էֆէնտի*։ Աւելցնել՝ *Էնքարէլեան*։
312	27	*Գ. Գարիլէյ, Ա. Քարտուղար*։ Կարդալ՝ *Գ. Գարգլէյ, Բ. Քարտուղար*։
315	19	*Միրզա Մուսթաֆա խան, Սայիտ-իւլ Վէզարէթ, Ընդհանուր Հիւպատոս*։ —*Սաֆա իւլ Մէմալիք, Բ. Քարտուղար*։ *Միրզա Իսմայիլ խան*։ Կարդալ՝ *Միրզա Մուսթաֆա խան, Սաֆա իւլ Մէմալիք. Բ. Քարտուղար*։ — *Միրզա Իսմայիլ խան, Սայիտ իւլ վէզարէթ, Ընդհանուր Հիւպատոս*։
317	2	*Բէթքով*։ Կարդալ՝ *Բէշքով*։
317	13	*Կապրիէլ*։ Կարդալ՝ *Գաբրիէլ*։
318	5	*Գ. տը Ֆլօրիան*։ Կարդալ՝ *Գ. տը Ֆլօրիօ*։
318	8	*Գ. Լըտօն*։ Կարդալ՝ *Գ. Լըտու*։
320	31	*Կարապետ էֆէնտի*։ Կարդալ՝ *Կարապետեան էֆէնտի*։
328	9	*Ս. Ջեմինաս*։ Կարդալ՝ *Ս. Ջեմինտոս*։
329	25	*Փառանակերտացի*։ Կարդալ՝ *Փառամնակերտացի*։
333	23	*Յունիս* 18։ Կարդալ՝ *Մայիս* 18։
334	7	14 *Ապրիլ*։ Կարդալ՝ 4 *Ապրիլ*։
334	20	1818։ Կարդալ՝ 1828։
335	7	*Միաբան Էջմիածնի*։ Կարդալ՝ *Փոխանորդ Թեմակալին Երեւանայ*։
335	28	1843։ Կարդալ՝ 1839։

ՑԱՆԿ ՆԻՒԹԵՐՈՒ

ՏՈՄԱՐ 1-32

ԶԱՆԱԶԱՆ ԳԻՏԵԼԻՔՆԵՐ

Ընթերցողներուն . . . . —
ԹՈՒԱԿԱՆՆԵՐ 33
ԺԱՄԱՆԱԿՆ ՈՒ ՏՈՄԱՐԸ 82
Ժամանակին չափը 82
Զանազան տոմարներ 83
Տոմարական հաշիւներ 88
Հայ. եկեղեցւոյ տօնացոյցը 95
Տոմարէ տոմար 104
ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ 112
Հիմնարկութիւն 112
Միւթէվէլլիներու շրջան 113
Գերագոյն Ժողովէն ընտրուած Հոգաբարձութեանց շրջան 114
Տնտեսական խորհուրդներու շրջան 116
Հոգաբարձութեանց շրջան 117
Արդի Հոգաբարձութիւնը 127
Հիւանդանոցի պաշտօնեաները 132
Հասոյթի աղբիւրներ 133
Բաղդատական ցուցակներ 136
Յարութիւն Ամիրա Պէզճեան 141
Յովհաննէս Պէյ Տատեան 143
Պօղոս Պէյ Տատեան 149
Կարապետ Ամիրա Պալեան 151
Կ. ՊՈԼՍՈՅ ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐԸ 155
ԱՐՄԱՇՈՒ ԴՊՐԵՎԱՆՔԸ 175
ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԻՆ ՇՈՒՐՋԸ 187

Դատավարութիւնը Պատրիարքարանի առջեւ 187
Կտակի, նուէրի եւ վագֆի վերաբերեալ օրինական ընդհանուր տրամադրութիւններ 191
Պատրիարքարանի կարգ մը հասոյթները 197
Նախնական կրթութիւնը մեր մէջ 200
Ղալաթիոյ Կեդրոնական վարժարանը 209
Սանասարեան վարժարան 211
Յովսէփ Իզմիրեանցի գրական մրցանակը 217
ԳՈՐԾԻ ՄԱՐԴՈՑ ՀԱՄԱՐ 220
Երկրագործական դրամատունը 220
Տօկոսի օրէնքը 225
Վագֆ կալուածներու ժառանգական փոխանցումը . 226
Արազիի էմիրիէներու » » . 228
Կալուածական տուրքը 229
Դրօշմատուրքի օրէնքը 231
Օսմանեան թղթատարութիւն 246
Օտար թղթատարներ . : 253
Հեռագիրը 254
Զանազան տէրութեանց դրամներ 256
Ապահովագրութիւն 260
ԸՆՏԱՆԻՔԻՆ ՀԱՄԱՐ 264
Նորածիններու առողջապահութիւնը 264
Մեր խոհանոցը 271

ՎԻՃԱԿԱԳՐԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԿԱՅՍՐՈՒԹԻՒՆ 289
ՍՈՒԼԹԱՆՔ ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՀԱՐՍՏՈՒԹԵԱՆ 289
Կայսերական Արքունիք 292
Նախարարները 292
Մեծ պաշտօնատարներ Կ. Պոլսոյ 293
Նահանգները 294
Զօրաբանակաց հրամանատարները 299
Օտար տէրութեանց քով գտնուող Օսմ. Դեսպանները . 300
Օսմ. տէրութեան հայ աստիճանաւորներ 302

Օսմ. տէրութեան հայ պաշտօնատարներ 308
Դեսպանական մարմին 312
Առողջապահական վարչութիւն 318
Հանրային պարտքի վարչութիւն 319
Օսմ. Կայսերական Պանքա 320
Ծխախոտի Ռէժի 321
Օսմ. Փարոսներու վարչութիւն 322
Օսմ. ապահովագրական ընդհանուր ընկերութիւն . 323
Երկաթուղւոյ ընկերութիւններ 324
Թէմպէքիի ընկերութիւն 325
Քռէտի Լիոնէ 325
Քարափներու ընկերութիւն 325
Կ. Պոլսոյ Ջուրի ընկերութիւն 325
Սկիւտար եւ Գատըգիւղի Ջուրի ընկերութիւն 326
Թրամուէյի ընկերութիւն Կ. Պոլսոյ 326
Հեռագրական գործակալութիւններ 326
Շոգենաւային ընկերութիւններ 326
ՀԱՅ. ԵԿԵՂԵՑԻ 328
Առաքելական աթոռ 328
Հայրապետութիւն Հայոց 334
Սուրբ Էջմիածնի Սինոդի անդամք 338
Առաջնորդարանք Ռուսաստանի 338
Առաջնորդարանք Պարսկաստանի 339
Առաջնորդարան Եւրոպայի 339
Առաջնորդարան Ամերիկայի 339
Պատրիարքութիւն Հայոց Թուրքիոյ 340
Ազգային Կեդրոնական Վարչութիւն 340
Ազգային Պատրիարքարանի պաշտօնեաներ 342
Առաջնորդական վիճակներ 344
Գաւառական Որբանոցներ 347
Պատրիարքութիւն Ս. Երուսաղէմի 353
Կաթողիկոսութիւն Կիլիկիոյ 354
Կաթողիկոսութիւն Աղթամարայ 355

Հայ Կաթոլիկ հասարակութիւն 356
Հայ Բողոքական հասարակութիւն 357

Թուրքիոյ արեւելեան քրիստոնեայ հասարակութեանց
Հոգեւոր գլուխներ 358
Ազգապետ Հրէից 359

Սրբագրութիւնք եւ փոփոխութիւնք 360

Կը խնդրուի այն ընթերցողներէն՝ որոնք ո եւ է դիտողութիւն ունին այս Ընդարձակ Օրացոյցին պարունակած տեղեկութեանց մասին, նշանակել այս թուղթին վրայ, եւ կտրելով զայն կէտեր նշանակուած տեղէն, ղրկել Ազգ. Հիւանդանոցի գրասենեակը, Կ. Պոլիս, Մեծ Նոր խան, մինչեւ 1 Յուլիս 1900:

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՎԵՀ. ՍՈՒԼԹԱՆԻՆ

ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՖԷՐՄԱՆՈՎ ՀԻՄՆՈՒԱԾ

20 Սէֆէր 1310, 2/14 Օգոստոս 1892 ին

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՀՐԴԵՀԻ, ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՎՏԱՆԳՆԵՐՈՒ ԴԷՄ

ԵՒ

ԿԵԱՆՔԻ ՎՐԱՅ

ՏՆՕՐԷՆ

Մ. ՄԱԼԹԱՍ

ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ, Կ. ՊՈԼԻՍ

ՂԱԼԱԹԻԱ, ՔԱՐԱՔԷՕՅ, ԵԷՆԻ ԽԱՆ

ՕՍՄ. ԿԱՅՍ. ՊԱՆԳԱ

ԱՆԱՆՈՒՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Դրամագլուխ 10,000,000 Անգլ. ոսկի

ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ

Ղալաթիա, Վօյվօտա փողոց

ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ ՍԹԱՄՊՈՒԼԻ

Եէնի ճամի, Բօսթանճըի դէմ

ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ

Պէրա՝ Մեծ Փողոց, Թիւ 206

ԳԼԽԱՒՈՐ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — Լօնտօն եւ Փարիզ

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ. — Թուրքիոյ գլխաւոր նահանգներուն մէջ։

Օսմանեան Պանգան փոխատուութիւններ կ'ընէ որոշ պայմանաժամով կամ հաշուընթացով՝ արժէթուղթերու աւանդի փոխարէն։

Մուրհակներ կը զեղչէ։

Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքներուն եւ օտար երկիրներու վրայ՝ փոխանակագիրներ, չէքեր, վարկի թուղթեր կու տայ, եւ հեռագրական հրամանով վճարումներ կ'ընէ։

Ընթացիկ հաշիւներ կը բանայ։

Արժեթուղթերու եւ արժէքաւոր նիւթերու պահպանում։

Գանձում կտրօններու եւ մուրհակներու, Թուրքիոյ կամ օտար երկիրներու մէջ։

Սակարանի գործողութեանց վերաբերեալ հրահանգներու գործադրութիւն։

Օսմանեան Պանքան կ'ընդունի դրամի աւանդներ որոշ պայմանաժամով եւ հետեւեալ տոկոսներով․

2 1/2 %	Տարին՝	մէկ տարուան	պայմանաժամով	աւանդներու	հմր․
1 1/2 %	»	վեց ամսուան	»	»	»
1 %	»	երեք »	»	»	»

Պոլսոյ Գործակալութիւնը բոլոր վերոյիշեալ գործողութիւնները կը կատարէ․ անկէ զատ վաճառքի վրայ փոխատուութիւն կ'ընէ, եւ վաճառք կ'ընդունի իբր վաճառելի ապրանք (en consignation) կամ իբր ազատ աւանդ (dépôt libre)։

Բերայի Գրասենեակը կը կատարէ նոյնպէս Պանքայի վերաբերեալ բոլոր գործողութիւնները (ի բաց առեալ վաճառքի վրայ փոխատուութիւն)։ Անկէ զատ կը վաճառէ եւ կը գնէ, օրուան գիներով, եւ անմիջապէս յանձնելու պայմանաւ, պարգեւաւոր զանազան արժեթուղթեր։

Պոլսոյ Գործակալութիւնը եւ Բերայի Գրասենեակը կը վաճառեն նաեւ Ռումէլիի Երկաթուղւոյ *պրոմես*ներ, եւ կ'ընդունին հաշուընթացով գումարներ մինչեւ 50 ոսկի, 2 % տոկոսով։

ՔՐԷՏԻ ԼԻՕՆԷ

CRÉDIT LYONNAIS

ԱՆԱՆՈՒՆ (ANONYME) ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Դրամագլուխ 200,000,000 Ֆրանք

Պահեստի դրամ 60,000,000 »

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ՃԻՒՂ

Հայաճեան խան, Գարաքէօյ, կամուրջին մօտ

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

Սթամպուլ, Սուլթան Համամ

ՔՐԷՏԻ ԼԻՕՆԷ՝ դրամական ամեն տեսակ գործողութիւններ կը կատարէ։ Նոյնպէս փոխառութիւններ կընէ արժեթղթերու վրայ։

Արժէթղթերու փոխարէն ընթացիկ հաշիւներ կը բանայ։

Ֆրանսայի եւ Օտար երկիրներու զանազան հրապարակներու վրայ փոխանակագիրներ կը քաշէ։

Վարկի թուղթեր (lettres de Crédit) կու տայ։

Սակարանի գործողութիւններ (ordres de Bourse) կը կատարէ։

Կտրօններու գանձում։

Պահպանութիւն արժեթղթերու եւ բաժնեթուղթերու·

Օսմանեան երկաթուղւոյ արժեթղթոց *կտրօններու* վաճառում։

Ի պահ դրամներ կ՚ընդունի չէքերու փոխարէն վճարելի։

Որոշելի պայմաններով եւ պայմանաժամով մուրհակներ կու տայ։

Վարկի թուղթեր ներկայացնողներու դիւրութեան եւ հանգստութեան համար յատուկ սրահ ունի։

Մասնաւոր դրամարկղեր վարձու կու տայ։

Առեւտրական մուրհակներ, փոխանակագիրներ կը գանձէ, ինչպէս նաեւ բեռնագրերու (connaissement) փոխարէն գանձումներ կ'ընէ։

Սթամպուլի Մասնաճիւղը եւս դրամատան բոլոր գործառնութիւնները կը կատարէ եւ ապրանքի վրայ փոխատուութիւններ կ'ընէ։

Վաճառքներ կ'ընդունի, թէ՛ իբր ազատ աւանդ (dépôt libre) մթերանոցի վարձքի (*արտիէ*) վճարմամբ եւ թէ՛ իբր վաճառելի ապրանք Կ. Պոլսոյ եւ օտար երկիրներու մէջ ծախուելու համար։

ՌՕՍԻԱ

Ապահովագրական Ընկերութիւն

1881 ՀԻՄՆՈՒԱԾ

ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻՆ ԲԵԹԵՐՍՊՈՒՐԿ

ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐԱՆՔԸ

37 Մեծ Մօրուխանա թիւ 37

Դրամագլուխ ամբողջովին վճարուած	Ֆր.	10,666,667
Պահեստի գումար	»	84,432,000
Ընկերութիւնը մինչեւ ցայսօր վճարած է իւր ապահովագրեալներուն	»	164,077,500
1898 տարուան մէջ գանձուած գումար	»	38,948,500

Ընկերութիւնը՝ *դիւրամատչելի գիներով* եւ *ամենէն աւելի նպաստաւոր պայմաններով* ապահովագրութիւններ կ'ընէ ընդդէմ ՀՐԴԵՀԻ, ԿԵՆԱՑ եւ ԾՈՎԱՑԻՆ, ինչպէս նաեւ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԱՐԿԱԾԻՑ :

Ճամբորդութեան յատուկ *Շոգենաւի*, *Շոգեկառքի*, *Թիւնէլի* եւ *Թրամվէյի* արկածներու դէմ ՄԻԱՆԳԱՄ վճարելի չնչին գումարով ցկեանս ապահովագրութիւններ․ :

Ընկ. Ընդհ. Քննիչ Արեւելքի համար — **Ա. ՀԻՒՐՄԻՒԶ**

Ընդհ. Գործակալ Թուրքիոյ համար — **ԹԷՈՏՈՐ ՐԷԲԲԷՆ**

ՌՕՍԻԱ – ԱՐԿԱԾ

Ապահովագրական Ընկերութիւն

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ Ի ՏԱՃԿԱՍՏԱՆ

Կեանքին մէջ մէկ անգամ վճարելի փոքր գումարով մը, կարելի է ապահովագրուիլ Շոգենաւի, Երկաթուղիի, Թրամվէյի (թէ՛ ձիաքարշ, թէ՛ ելեկտրաշարժ, եւ թէ՛ շոգեշարժ թրամվէյի), Թիւնէլի ամէն արկածներու դէմ։

Ի դէպ մահուան, ապահովագրուողն ամբողջ գումարը կառնու։ Եթէ խեղանդամ մնայ, ցկեանս թոշակ մը կառնու։ Եւ եթէ ժամանակաւոր վնաս միայն կրած ըլլայ, մինչեւ 200 օրուան դրամական հատուցում մը կ՚ստանայ։

200 ֆրանքի վճարմամբ, միանգամ ընդ միշտ ապահովագրութիւն 25000 ֆրանքի համար։

Միանգամ ընդ միշտ վճարելի այս 200 ֆրանքը կարելի է եռամսեայ վճարումով ալ կարգադրել։

«ՌՕՍԻԱ»ի պահեստն է 93 միլիոն ֆրանք։

Ցայսօր 365139 հոգի ապահովագրուած են «ՌՕՍԻԱ»ի մօտ, 719,920,000 ֆրանքի դրամագլխով, Արկածի դէմ։

ՌՕՍԻԱ վճարած է 8,000,000 ֆրանք մի միայն այս Արկածի գլխէն։

ՔԱՐԱՓ ՂԱԼԱԹԻՈՅ

ԼԱ ՆԻՒ ԵՕՐՔ

ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԱՄԵՆԱՀԶՕՐ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ԿԵՆԱՑ ՎՐԱՅ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻՒՆ ՅԵՒՐՈՊԱ.

Բարիզ 1 եւ 3 Լը Բէլթիէ փողոց (Պուլվար տէզ'Իթալիէնի անկիւնը)։ Ընկերութեան շէնքերն այժմ կը վերաշինուին, որով իր գրասենեակներն առժամաբար փոխադրուած են Նոթր Տամ տէ Վիքթուառ փողոց Թիւ 42։

1898 Յունվար 1ին ամբողջովին իրականացած երաշխաւորութեան պատրաստ գումարն է ՄԷԿ ՄԻԼԻԱՐ ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՄԻԼԻՈՆ Ֆր.։ Ապահովագրութիւն որ կը բանի՝ 4,545,160,943 Ֆր.։ Ընկերութեան հիմնուելէն ի վեր՝ 1845, ապահովագրեալներու վճարուած մէկ միլիառ 320 միլիոն։

1898ին հնչուն դրամով վճարեալ շահերն են 14,400,000 Ֆր., 1897էն 1,424,000 Ֆր. աւելի։

ԼԱ ՆԻՒ ԵՕՐՔ ունի 300,000է աւելի անդամ, որոնք Ընկերութիւնը կը կազմեն, որոնց կը պատկանի ընկերութիւնն եւ որոց կը վերաբերին ընկերութեան բոլոր շահերը։ Եթէ մասնակից էք, եւ կամ տակաւին չէք, խիստ շահեկան է ձեզի համար ճանչնալ Ընկերութեան մասնաւոր կարգադրութիւնները։ Օրինակի համար մանրամասն տեղեկութիւններ ուզեցէք իբրեւ հասութաբեր գործ ապահովագրութեան վրայ որ հարիւրին չորս երաշխաւորեալ տոկոս ունի. Նոյնպէս տարեվճարներու ետ տրուելու ձեւով ապահովագրութեան վրայ, 'ի դէպ մահու որոշեալ ժամանակամիջոցի մէջ։

Աւելի ընդարձակ տեղեկութիւններու համար դիմել առ.

Քննիչ — Պատուիրակ	**Տնօրէնութիւն ի Թուրքիա**
Ա. ՋՈՒՀԱՃԵԱՆ	**Ճ. ՈՒ. ՀՈՒԻԹՕԼ եւ Ընկ.**

Վոյվօտա փողոց, Վիքթորիա խան, Ղալաթիա

«ՊԷՐԼԻՆԻ ՎԻՔԹՈՐԻԱ»

ԻՐ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԱՊԱՐԱՆՔԻՆ ՄԷՋ Ի ԼԻՆՏԷՆ ՇԹՐԱՍԷ

Գերմանիոյ ամենէն **ՄԵԾ** *եւ ամենէն* **ԶՕՐ**

Կենաց Ապահովագրական Ընկերութիւն

Պահեստ 239,189,580 Ֆրանք
Ապահովագրեալ դրամագլուխ 870,644,476 »

ԱԺԱՆ ԵՒ ՇԱՀԱՒԷՏ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

ՇԱՀԱԲԱԺԻՆԸ ԵՐԱՇԽԱՒՈՐԵԱԼ Է ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԴԱՇՆԱԳՐՈՎ

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ Ի ՏԱՃԿԱՍՏԱՆ

ԺՈՂՈՎՐԴԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ամէն ոք կրնայ իր կեանքը ապահովագրել կամ զաւակներուն դրամագլուխ հայթայթել շաբաթական վճարումներով, սկսեալ 2 դահեկանէ, եւ այս ամէնն առանց բժշկական քննութեան :

Այս կարգի ապահովագրեալ անձերու թիւը հասած է 1 ՄԻԼԻՈՆ 277,000ի

Վիքթորիա Արկած. — Մի միայն մէկ տարի շաբաթական մէկ Ֆրանք վճարելով մարդ ցկեանս կ'ապահովագրուի, ընդունելու համար՝

1°. 10,000 Ֆր. եթէ մահ պատահի : 2°. 15,000 Ֆր.ի հասոյթ մը, եթէ խեղութիւն պատահի : 3°. 200 օր, 5 Ֆր. ամենօրեայ հատուցում մը, ի դէպ առժամանակեայ խեղութեան ծովու կամ երկաթուղւոյ, թրամուէյի եւ թիւնէլի արկածներու հետեւանօք :

Դրամատուն. — ՕՍՄ. ԿԱՅՍ. ՊԱՆՔԱՆ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒԹԻՒՆ	ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ
Յակոբեան խան թիւ 71 Ղալաթիա	Յակոբեան խան թիւ 12, 13 Պոլիս

ԼԷՍՍԻՎ ՏԻՒ ԺԷՆԻ

Լուացքի կատարելագործութիւն

ԱՐԱԳՈՒԹԻՒՆ ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆ

ԽՆԱՅՈՂՈՒԹԻՒՆ

Լէսսիվ տիւ Ժէնին, լաւագոյնն իւր տեսակին մէջ, ընդունուած է երկար ատենէ ի վեր եւ մեծ յաջողութեամբ կը գործածուի ինչպէս ամբողջ Եւրոպիոյ մէջ, նոյնպէս նաեւ Մայրաքաղաքիս բոլոր Գաղղիական, Ռուսական, Յունական եւ այլ հիւանդանոցներու եւ հաստատութեանց եւ հասարակութեան զարգացեալ դասակարգին մէջ. Թողէ՛ք ուրեմն «Պօղաս» ի հին եւ դժուարին *սիսթէմը* եւ փորձեցէք **ԼԷՍՍԻՎ ՏԻՒ ԺԷՆԻՆ** եւ շուտով պիտի համոզուիք նորա առաւելութեանց. որք են մեծ խնայողութիւն անառի եւ վառելափայտի, դիւրութիւն, արագութիւն եւ կատարեալ մաքրութիւն:

ԳՈՐԾԱԾՈՒԹԵԱՆ

ԵՂԱՆԱԿԸ

Նախապէս աղտոտները պարզ ջրով թրջոց ընելէ յետոյ քամել: Ապա կարասային կէսը ջուր լեցնել եւ 2 կազի թէնէքէ ջուրին ¼ քիլօ համեմատութեամբ *Լեսսիվ Տիւ Ժէնի* դնել. ինչպէս նաեւ աղտոտները եռացնել եւ թողուլ լաւ մը եռալ սկսելէն յետոյ ¼ ժամու չափ: Յետոյ լաթերը հանել կարասայէն եւ *գոլ* ջրոյ մէջ մի քիչ օճառով լաւ չիթի մը ընել. Ապա պաղ ջուրի մէջ ցօղուել եւ յետոյ եթէ կուզուի լեղակէ անցընել.

Գալով ֆանէլա եւ այլ բրդեղէններու, զայնս *Լեսսիվով* գաղջ ջուրի մէջ 2-3 ժամու չափ ձգելէ յետոյ մի քիչ օճառով լուալ եւ յետոյ պաղ ջրոյ մէջ ցօղուելով հանել եւ առանց քամելու չորցնել.

Ամէն տեղ փնտռեցէք միայն

ԼԷՍՍԻՎ ՏԻՒ ԺԷՆԻ՛Ն

Որ ճերմակեղէնները բնաւ չի մաշեցներ:

ԿԵՂԾԵՐԷՆ ԶԳՈՒՇԱՆԱԼ

Ընդհ. ներկայացուցիչք Թուրքիոյ եւ Պուլկարիոյ համար

Հ. ԵՒ Ա. ՍԵԹԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

Կ. Պոլիս Թոռնաքճի խան

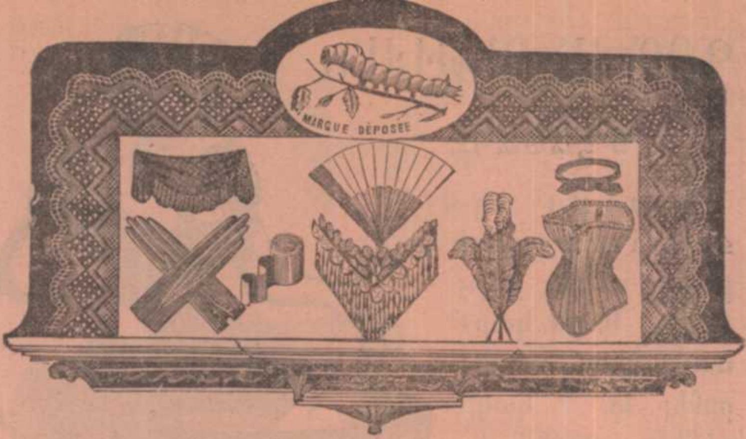

ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

ՆՈՐԱՁԵՒՈՒԹԵԱՆՑ

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ Յ'ԱՄԻՆ 1878

Մասնաճիւղք, ի ՖԻԼԻՊԷ, ՌՈՒՍՃՈՒՔ, ՍՕՖԻԱ, ԲԱՐԻԶ

Հ. եւ Ա. ՍԵԹԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

Թօհաջնի խան

Կ. ՊՈԼԻՍ ՍՈՒԼԹԱՆ ՀԱՄԱՄ ԱՂԲԻՒՐԻՆ ՄՕՏ ԹԻՒ 4

ՍԵՐՎԻՉԷՆ ՏՊԱՐԱՆԻ ՔՈՎ

Տանթէլա, Քօրտէլա, Բասմանթըռի, Պռօտէ, Քռէփ Կազ, Թառլաթան, Պարէժ, Ֆաֆլօյլ. Ֆիւշիւ, Շալ, Քօռսէ, Ջէռնօց, Հարսի Վուալներ, Կնունքի համար տղու հագուստ եւ գլխարկներ եւ այլն, եւ այլն։

ՎԱՃԱՌՈՒՄ ՄԵԾ ԵՒ ՓՈՔՐ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ
ՈՐՈՇ ԵՒ ԱԺԱՆ ԳՆԵՐՈՎ

ԾԱՂԿԱԶԱՐԴ ԿԵՐՈՆՆԵՐ

Հարսանեաց փայլն աւելցնող Ձեր ՀԱՐՍԻՆ ՄՈՄԵՐԸ եթէ կուզէք նոր զարդարանքով եւ ճաշակաւոր կապուին դիմեցէք մասնագէտին

ՀԱՆՐԱԾԱՆՕԹ

ՄԵՍՐՈՊ ՀԻՒՍԷՅԻՆՃԵԱՆԻ

ՈՐ ՀԻՄՆԱԴԻՐՆ Է

ԾԱՂԿԱՎԱՃԱՌ ՀԻՒՍԷՅԻՆՃԵԱՆ ՏՈՒՆԵՐՈՒ

Ի ՎԻԷՆՆԱ ԵՒ Ի Կ. ՊՈԼԻՍ

ՄԻ՛ ԽԱԲՈՒԻՔ. Այս անունով՝ ուրիշ տեղ հարսանեկան մոմեր զարդարող չ'կայ. Անգամ մը այցելեցէք իրեն Կ. Պոլիս Զաքմաքճըլար Եօքուշ, Մեծ Նոր խանի մէջ, վարի յարկը թիւ 47 եւ վստահ եղիք որ չ'պիտի զղջաք.

Օտարի չի վստահիր, ինքն իր ձեռքով կը զարդարէ Ձեր ՀԱՐՍԻՆ ՄՈՄԵՐը վայելուչ արդուզարդով.

ԳԻՆԵՐԸ ՉԱՓԱՒՈՐ ԵՆ ԵՒ ԳՈՀԱՑՈՒՑԻՉ

Գաւառներէն ալ յանձնարարութիւն կ'ընդունի, զոր կը պատրաստէ եւ կը փութացնէ մասնաւոր խնամքով.

Դիմել վերոյիշեալ հասցէին

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՀՐԴԵՀԻ ԵՒ ԿԵՆԱՑ

ՆՈՐԹՀ ԲՐԻԹԻՇ ԷՆՏ ՄԵՐՔԸՆԹԱՅԼ

Հիմնեալ ի 1809

Դրամագլուխ	Անգղ. Ոսկի		3,000,000
Պահեստի դրամ	»	»	13,959,969
Հասոյթ 1898 տարւոյ	»	»	2,954,793

ՆՈՐԹՀԸՐՆ ԷՇՈՒՐԸՆՍ

Հիմնեալ ի 1836

Դրամագլուխ	Անգղ. Ոսկի		3,000,000
Պահեստի դրամ	»	»	5,303,700
Հասոյթ 1898 տարւոյ	»	»	1,129,500

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԻՒՆ

Մարիթայմ Ինշուրընսի

Դրամագլուխ Անգղ. Ոսկի 500,000 Պահեստի դրամ Անգղ. Ոսկի 110,000

Ընդհ. Գործակալ Կ. Պոլսոյ ԳԱՌՆԻԿ Յ. ՍԵՐՈԲԵԱՆ

Ղալաթա, Մեհմէտ Ալի Փաշա Խան, Թիւ 22 եւ 22 կրկին։

Տ. ԳԱՌՆԻԿ Յ. ՍԵՐՈԲԵԱՆ ընդհանուր գործակալ ՆՕՐԹԶ ՊՐԻԹԻՇ ԷՆՏ ՄԷՐՔԸՆԹԱՅԼ, ՆՕՐԹԶԸՐՆ եւ ՄԱՐԻԹԱՅՄ ընկերութեանց, կը ծանուցանէ արգոյ հասարակութեան թէ սոյն ԱՌԱՋԻՆ ԵՐԿՈՒ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆՑ հաւաքաբար ընծայած բացարձակ ապահովութեան՝ հսկայ դրամագլխի ու ահագին պահեստի գումարաց տեսակէտով՝ կ'ընդունի հրդեհի դէմ ապահովութիւնք մայրաքաղաքիս, գիւղօրէից եւ գաւառաց մէջ ԽԻՍՏ ԴԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ԳՆՈՎ ԵՒ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՎ ՔԱՆ ՈՐ ԵՒ Է ԱՅԼ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ, նաեւ ի հաշիւ ՎԵՐՋՆՈՅՆ կ'ապահովագրէ շոգենաւուց եւ առագաստանաւուց մէջ բեռցուած ապրանքներն ու դրամածրարները, ինչպէս նաեւ ամենուրեք թղթատարով ուղարկուած ինչքերը ԽԻՍՏ ՇԱՀԱՒԷՏ ԵՒ ՕԳՏԱԿԱՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՎ ։

Վնասուց վճարմունքն անմիջական,

առատաձեռնօրէն եւ կատարեալ

:արդարութեամբ կը կատարուի

ՆՈՐԹՇ ՊՐԻԹԻՇ ԷՆՏ ՄԷ ՔԸՆԹԱՅԼ

ԵՒ

ՆՕՐԹՇԸՐՆ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ

Ապահովագրութեան առ հասարակ օգտակարութիւնն եւ կարեւորութիւնն հարիւրաւոր ընկերութեանց բրած գործառնութեանց մեծութենէն յայտնի է։ Հրդեհի դէմ ապահովագրութիւնն իւր դասակարգին մէջ ամենակարեւոր ճիւղն է։ Այս գրութեամբ ընկերութիւնք կ'ստանձնեն տուժել հրդեհէ յառաջ եկած վնասներն ի փոխարէն կանխավճար (տոկոսոյ) մը զոր ապահովագրեալն կը վճարէ։

Հրդեհի դէմ կ'ապահովագրուին Շէնք, Կարասիք, Ապրանք եւ Տան վարձք ըստ հետեւեալ պայմանաց.

Ա. Ով որ կ'ապահովագրէ՝ պարտի տէր լինիլ ապահովագրելի ստացուածոց մասամբ կամ ամբողջովին։

Բ. — Ոչ ոք կրնայ ստացուածքն իւր արժէքէն աւելի ապահովագրել եւ այրելէն վերջ ստացուածոց իրական արժէքէն աւելի բան մը պահանջել։

Գ. — Շէնքի մը շինութեան տեսակն եւ շրջապատող շինուածոց նկատմամբ ունեցած դիրքն պարտին ճշգրտիւ նկարագրուիլ ապահովագրին մէջ. հարկ չէ ըսել թէ սխալ նկարագրութեամբ մը ի՛նչ վէճերու առիթ կը տրուի ապագային։

Դ. — Հետեւեալ պարագաները պարտի ապահովագրեալն իմաց տալ ընկերութեան։

1. Եթէ իւր մօտ ուրիշ շէնքի մը շինութեամբ կամ գործարանի մը հաստատութեամբ վտանգն աւելնայ

2. Եթէ կարասիք կամ ապրանք փոխադրուին մէկ շէնքէ մը միւսն։

3. Եթէ իւր ստացուածքն ուրիշի ծախէ.

4. Եթէ իւր բնակած տունը վարձու տայ կամ վարձակալին տեղ ինք բնակի.

5. Եթէ հրդեհն յառաջ եկած է ապահովագրեալին ուղղակի կամ անուղղակի մասնակցութեամբ՝ ընկերութիւնն կը մերժէ որ եւ է հատուցում վնասոց։

6. Ընկերութիւնն ըստ իր կամաց կրնայ այրեալ ստացուածքն իր նախկին վիճակին մէջ վերահաստատել կամ վնասուն արժէքը վճարել ։

7. Եթէ ոք իր ստացուածքն ապահովագրած է ընկերութեան մը եւ նոյն ստացուածոց վրայ ուրիշ գումար մ'ալ այլ ընկերութեան կ'ապահովագրէ՝ պարտի երկու կողմանց ծանուցանել զայդ․ հակառակ պարագային մէջ երկու ընկերութեանց ապահովագիրք (պոլիս) չեղեալ կը համարուին ։

8. Ապահովագրեալն պարտական է հրդեհի ժամանակ, եթէ ներկայ է, ձեռքէն եկածն ընել իր ստացուածքն ազատելու համար․ այս առթիւ յառաջ եկած ծախքերն եւ վնասներն ընկերութիւնն կը տուժէ ապահովագրած գումարին համեմատութեամբ ։

9. Տան մը վարձքն, ինչպէս յիշուեցաւ, կարելի է ապահովագրել եթէ վարձակալն գոնէ եռամսեայն կանխիկ վճարած է, ի դէպ հրդեհի ընկերութիւնն պարտի վճարել մինչեւ վճարման պայմանաժամին լրանալի ամսոց համեմատութիւնն միայն ,

Ապահովագրեալն պարտի մեծ խնամով ընել ընկերութեան մ'ընտրութիւնն․ երբ մէկն իր ստացուածքն կ'ապահովագրէ՝ պէտք է ապահով ըլլալ թէ իր կրած վնասն պիտի ստանայ․ քանի՛ դառն է յուսախաբ լինելն ։ Տնտեսագիտութեան սխալ առմամբ է որ, շատեր կը թողուն գնոց չնչին տարբերութեան մը համար․ հաստատուն, փորձառու եւ հարուստ ընկերութիւններն եւ կը դիմեն փոքր ընկերութեանց որք ինքնաբերաբար կ'ընեն այդ զեղչ գնոց վրայ՝ տեսնելով որ եթէ գործեն նոյն հիման վրայ որպէս մեծ ընկերութիւնք, յաւերժական անգործութեան պիտի դատապարտուին ։ Ապահովագրութեան ասպարէզին վրայ Նօրթ Բրիթիշ էնտ Մէրքընթայլ եւ Նօրթըրն ընկերութիւնք առաջնակարգ դիրք մը գրաւած են իրենց դրամական բարգաւաճ վիճակաւ, եւ իբր ապացոյց նոցա գործոց ընդարձակութեան եւ մեծահռչակ ստատաձեռնութեան զանազան հրդեհներու միջոցին իւրաքանչիւրն 180 հազարէն մինչեւ 350 հազար Անգղ. ոսկի վճարած են հրդեհի վնասուց համար եւ ցարդ հրդեհի դէմ միայն իրենց տուժած վնասն 32,000,000 Անգղ. ոսկին կ'անցնի ։

ՄԵԾ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ԴԵՂՕՐԷԻՑ՝

ՄԱՋԼԸՄԵԱՆ ԵՒ ՄԻՆԹԱՆՃԵԱՆ

Կ. Պոլիս, Պահճէ Գաբու, Մէյտանճըգ փողոց Թիւ 21

ՀԱՅԹԱՅԹԻՉՔ Ս. ՓՐԿՉԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ

ԱՐՏԱԾՈՒԹԻՒՆ ՆԵՐԱԾՈՒԹԻՒՆ

ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ

ՏՕՔԹ. ՌՈՒԻ եւ ՏՕՔԹ. ՆԻՔՈԼԻ

Հակակեղծմաշկային Սեռումի

ՄԵԾ ՄԹԵՐՔ

ՔԻՄԻԱԿԱՆ ԵՒ ԴԵՂԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ԱՆԽԱՐԴԱԽ ՆԻՒԹԵՐՈՒ

ՆՈՐՎԵԿԻԱՅԻ ՀԱՐԱԶԱՏ ՁԿԱՆ ԻՒՂ

Անգղիական, Գաղղիական եւ Գերմանական
առաջնակարգ գործարաններու

ՍԻՒԼՖԱԹ ՏԸ ԳԻՆԻՆ

Վիրաբուժական, Քիմիական, Դեղագործական գործիք
Հականեխական հռչակաւոր գործարաններու
բամպակներ ու կազեր.
Ատամնաբուժական ամեն տեսակ նիւթեր,
Համբաւաւոր գործարանաց անուշահոտութիւնք

ԹԱՐՄ ՊԱՏՐԱՍՏ

Թէ՛ Եւրոպական եւ թէ՛ Տօքթ. Վիօլիի

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆ

ԱԶԴ. — *Վաճառատունս իր պատուարժան յաճախորդներուն աւելի դիւրութիւն ընծայելու համար այս անգամ իր գիները վերջին աստիճան զեղչելով, Թուրքիոյ բոլոր նաւահանգիստները կը յանձնէ, ինչ ապրանք որ ըլլայ ԱՌԱՆՑ ՆԱՒՈՂՋԷԹԻ իր փորձեալ գիները անփոփոխ պահելով.*

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ԿՕՇԿԱԿԱՐ

ԴԱՄԻԱՆՈՍ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Երկար տարիներէ ի վեր հրապարակիս վրայ հաստատուած այս մեծ եւ համբաւաւոր կօշիկի վաճառատունը կը պատրաստէ ճաշակաւոր եւ հաստատուն կօշիկներ, կիսակօշիկներ արանց, կանանց եւ տղայոց համար, նաեւ մուճակներ, հողաթափներ եւ այլն, Ֆրանսական ընտիր կաշիով եւ ամեն ճաշակի համաձայն նուրբ եւ վայելուչ։

ԳԻՆԵՐԸ ԽԻՍՏ ՉԱՓԱՒՈՐ ԵՒ ԱԺԱՆ

ԱՊՍՊՐԱՆՔՆԵՐԸ ԱՐԱԳ ԵՒ ՇՈՒՏՈՎ ԿԸ ԿԱՏԱՐՈՒԻՆ

Ձմրան առթիւ Ամերիկեան, Անգղիական, Ռուսական լասթիքներու խիստ ընտիր տեսակներէ մեծ մթերք ընդունած է որոց տոկունութիւնն ու դիմացկունութիւնը արդէն երաշխաւորեալ է։

Դիմեցէք յիշեալ մեծ եւ համբաւաւոր վաճառատունը եւ խիստ գոհ պիտի մնաք, թէ՛ տեսակին ազնըւութեան, թէ՛ տոկունութեան եւ թէ՛ գիներու աժանութեանը մասին։

Ղալաթիա Կոմիսիօն խանի վարի անկիւնը, Թիւ 9.

Մահմուտ փաշա Թիւ 211.

ԱՌԵՒՏՐ. ԵՒ ԼԵԶՈՒԱՑ. ՎԱՐԺԱՐԱՆՔ

ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԵՒ ՑԵՐԵԿՆԵԱՑ

Կ. ՊՈԼԻՍ. ԲԱՆԿԱԼԹԻ

Հիմնադիր-Տնօրէն

ՅԱԿՈԲ ԲԱԳՐԱՏՈՒՆԻ

Տեսչուհի

ՏԻԿԻՆ ԱՂԱՒՆԻ Յ. ԲԱԳՐԱՏՈՒՆԻ

Առանձին առանձին շէնքերու մէջ հաստատուած այս երկու վարժարանաց մէջ կ'ուսուցուին.

Հայ. օսմ. Ֆր. անգղ. գերմ. իտալ. եւ յունարէն. Ուսմունք եւ գիտութիւնք. մանչոց՝ վաճառականութիւն ամեն ճիւղերով. Արհեստ՝ լուսանկարչութիւն եւ ատաղձագործութեան ճիւղերը.

Աղջկանց՝ ձեռագործ, կար, ձեւ. գլխարկ կապել. գորգ շինել եւայլն.

Նախակրթարանը 4. Ուսումնարանը 3 եւ Արհեստանոցը 2 տարւոյ շրջան ունին.

Տարեթոշակ գիշերօթիկի 36 լիրա օսմ.

Կէս թոշակով կ'ընդունուին քահանայի, դասատուի որդիք եւ պաշտպանեալք.

Լաւ սնունդ. ընտանեկան խնամք. տոհմային դաստիարակութիւն. կենցաղագիտութիւն եւ աշալուրջ հսկողութիւն.

ՆԷՎԱԶԻԼԻՆ

"La Néváziline"

ՆԷՎԱԶԻԼԻՆը (la «Névaziline») ազդեցիկ դեղ մէ, որ կատարելապէս կը բուժէ հարբուխն եւ ամեն տեսակ իջուածքները։

Նէվազիլինը հակառակ իր արագ եւ անմիջական ազդեցութեան, բնաւ վտանգաւոր հետեւանք չունի եւ խիստ դիւրագործածելի է։ Տղայք իսկ դիւրաւ կրնան գործածել Նէվազիլինը եւ անհրաժեշտ է որ գործածեն։ Խոնաւ օդերու ժամանակ եթէ տասու իրիկուն գործածէ մարդ Նէվազիլինը, բնաւ հարբուխ չըլլար, եւ ոչ ալ իջուածքի կ'ենթարկուի։

Նէվազիլինը երկար ժամանակ կը պահուի առանց աւրուելու, եւ որչափ աճապարէ մարդ գործածել զայն, այնչափ դիւրաւ կը բժշկուի հարբուխէն։ Բացայայտ է որ կուրծքի, թոքի եւ շնչառական գործարաններու հիւանդութիւնները կամ կրծատապը, թոքատապը, խռչափողի հիւանդութիւններն ու թոքախտն իսկ, գլխաւորաբար հարբուխին անխնամ թողուելէն ծագում կառնեն։

Նէվազիլինը անմիջապէս բուժելով հարբուխը, կազատէ մարդս այս կարգի վտանգաւոր հիւանդութիւններէ։ Նէվազիլինը իր ազդեցութեան եւ դիւրամատչելի գնոյն շնորհիւ, անհրաժեշտ է որ ամէն տան մէջ գտնուի։

ՆԷՎԱԶԻԼԻՆԻ ԳՈՐԾԱԾՈՒԹԵԱՆ ԵՂԱՆԱԿԸ

Նէվազիլինը պարունակող սրուակը պէտք է վարի կողմէն սեղմել եւ բերնէն ժայթքած հիւթը անմիջապէս քթին մօտեցնելով քթախոտի պէս դէպ ի վեր քաշել, օրական հինգէն տասն անգամ կրկնելու է այս գործողութիւնը։

Նէվազիլինը որ Ֆրանսայի մէջ մեծ համբաւ առած է, պատրաստուած է մեր հայրենակիցներէն Լեւոն Քէֆէլեանի Թուղլաճեանի կողմանէ որ առաջնակարգ դեղագործ է ի ՊԷՐՔ ԲԼԱԺ (Ֆրանսա)։

Ընդհանուր մթերանոց՝ ՖԱՐՄԱՍԻ ՍԱՆԹՐԱԼ ՊԷՐՔ ԲԼԱԺ (Ֆրանսա)։ Կը ծախուի նաեւ մայրաքաղաքիս եւ գաւառներու դեղարաններու եւ դեղի մթերանոցներուն մէջ ի գին (1) ՄԷԿ ՖՐԱՆՔի։

ԿԱԶՄԱՏՈՒՆ

Յ. ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ

ՊԱՅՊԸԼ ՀԱՈՒՋ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

(Ֆինճանճըլար Եօգուշու)